

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Γλωσσολογική Θεωρία και Έρευνα

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* σε γλωσσικές
κοινότητες της Βορειοδυτικής Ηπείρου

ΤΣΩΛΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

A.M.: 5

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αλεξάνδρα Πρέντζα

Συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Μαστροπαύλου

Ιωάννινα, 2022

**Η συνεμφάνιση των μορίων θα και να σε γλωσσικές κοινότητες της
Βορειοδυτικής Ηπείρου**

Γεωργία Τσώλη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αλεξάνδρα Πρέντζα (Π.Ι., Μέλος ΕΔΙΠ)

Συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Μαστροπαύλου (Π.Ι., Επίκουρη καθηγήτρια)

Τριμελής εξεταστική επιτροπή: Αλεξάνδρα Πρέντζα (επιβλέπουσα)

Μαρίκα Λεκάκου (μέλος)

Αναστάσιος Τσαγγαλίδης (μέλος)

Ευχαριστίες

Θα ήθελα με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Αλεξάνδρα Πρέντζα, για την επιστημονική της καθοδήγηση και για την αμέριστη βοήθειά της καθώς και τη συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια, κα Μαρία Μαστροπαύλου. Επίσης, ευχαριστώ τον καθηγητή κ. Φίλο Παναγιώτη για τις παρατηρήσεις του, την καθηγήτρια κα Λεκάκου Μαρίκα για την παρακίνησή της να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα στη διπλωματική μου εργασία, την καθηγήτρια κα Ρούσσου Άννα για την επιστημονική της βοήθεια, όταν της τη ζήτησα και τον καθηγητή κ. Τσαγγαλίδη Αναστάσιο για τις εύστοχες επισημάνσεις. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένειά μου και τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα.

Περίληψη

Στόχοι: Η παρούσα εργασία διερευνά το γλωσσικό φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου. Στόχος είναι η παρουσίαση, περιγραφή και ερμηνεία του φαινομένου αυτού καθώς και η εξέταση της χρήσης του από τους ομιλητές.

Μέθοδοι: Χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων. Συγκεκριμένα, ως προς το ποιοτικό μέρος χρησιμοποιήθηκε η *συμμετοχική παρατήρηση* και η *ηχογράφηση* με στόχο την καταγραφή, περιγραφή, ανάλυση και παρουσίαση του φαινομένου αυτού σε αυθόρμητο λόγο. Ως προς το ποσοτικό μέρος χρησιμοποιήθηκε το *ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ* και η *δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας* με στόχο τη σκιαγράφηση του γλωσσικού προφίλ των ομιλητών και τη διερεύνηση των γλωσσικών συνθηκών που περιορίζουν τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* σε πειραματικές συνθήκες. Κεντρικός παράγοντας σε αυτή τη διερεύνηση ήταν ο εξωγλωσσικός παράγοντας της ηλικίας.

Αποτελέσματα: Τα ευρήματα από την ποιοτική ανάλυση έδειξαν ότι το υπό εξέταση φαινόμενο παρατηρείται ότι εμφανίζεται με μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα ρήματα, που εντοπίζονται, κυρίως, στη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν], ενώ ο τόνος σε αυτή τη συνεμφάνιση είναι ένας και εμφανίζεται στο μόριο *να*. Στο ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ηλικία επιδρά στη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος και κατά συνέπεια αυτού του τύπου: οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομιλητές χρησιμοποιούν στην καθημερινή τους ζωή το ιδίωμα σε *υψηλή συχνότητα*, ενώ οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές σε *χαμηλή συχνότητα*. Τα ευρήματα από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας έδειξαν ότι η ηλικία επιδρά στις γλωσσικές συνθήκες που περιορίζουν τη συνεμφάνιση. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι η ομάδα Α (νέοι ομιλητές) ήταν λιγότερο ακριβής στις απαντήσεις για τις μη αποδεκτές δομές που περιλάμβαναν τη μη αποδεκτή σειρά *να θα, ενώ για τα φωνολογικά χαρακτηριστικά που διέπουν τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* βρέθηκε ότι τόσο οι νέοι όσο και οι μέσης ηλικίας ομιλητές επιδεικνύουν λιγότερη ευαισθησία σε αυτά σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους ηλικιακά ομιλητές.

Συμπεράσματα: Το υπό εξέταση φαινόμενο παρατηρείται να χρησιμοποιείται από συγκεκριμένες γλωσσικές συνθήκες στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου. Προκρίναμε, λοιπόν, τη πιθανότητα ότι η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* μαζί με το ρήμα δημιουργεί μία φωνολογική λέξη, η οποία αποτελείται από ένα μόριο και το ρήμα.

Λέξεις-κλειδιά: πρότυπη γλώσσα, γλωσσική ποικιλία, ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου, συνεμφάνιση μορίων *θα* και *να*, μορφο-φωνολογικά χαρακτηριστικά

Abstract

Aim: The main aim of this research is the presentation, description, analysis of the linguistic phenomenon “the co-occurrence of particles *tha* and *na*” which is observed in the linguistic idiom of Lakka Soyli of Hpeirus in Greece and also the examining of its use by native speakers.

Methods: We used a combination of qualitative and quantitative methods. Specifically, we used the methodological tools: *participant observation* and *record* in qualitative analysis. The aims of these tools were the transcribing, description, analysis and presentation of this phenomenon depending on conversational conditions. As for the quantitative analysis we used the *questionnaire* and the *acceptability judgment task* on purpose the linguistic profiling of people who talk this linguistic idiom and the examining of linguistic conditions which restrict the co-occurrence of *tha* and *na* in experimental conditions. The main factor for this probe was the extralinguistic factor of *age*.

Results: The results in the qualitative analysis indicated that the phenomenon can appear when the following verb consists of one or two syllables and it has, mainly, the feature of tense [+past]. The stress is one and occurs on the word *na*. As for the questionnaire the age impacts the incidence of use of this linguistic idiom as a consequence the older aged informants use in a *high* frequency the idiom in daily routine compared with the new and middle-aged informants who use in a *low* frequency the idiom in this situation. The results in the acceptability judgment task indicated that the age impacts the linguistic conditions which occurred with this phenomenon. Especially, we found that the first group (new age) was less accurate in non acceptable structures, which include the non acceptable pattern **na tha* and also, we found that the first and second (middle-aged) groups were less sensitive to phonological features which occur with the co-occurrence of *tha* and *na*.

Conclusion: This linguistic phenomenon is observed and is used under special linguistic conditions in idiom of Lakka Soyli. Our suggestion is to consider this co-occurrence as one particle which creates a phonological word with the subsequent verb.

Key-words: standard language, geographical linguistic varieties, linguistic idiom of Lakka Soyli, co-occurrence of *tha* and *na*, morpho-phonological features

Κατάλογος εικόνων, πινάκων και γραφημάτων

Κεφάλαιο 1

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1: Χάρτης Ηπείρου	16
Εικόνα 2: Χάρτης Λάκκας Σουλίου.....	19

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Βόρεια Ιδιώματα	8
----------------------------------	---

Κεφάλαιο 2

Πίνακας 1: Ο μέλλοντας των βοηθητικών ρημάτων στη γραμματική του Ρουσιάδη (Μανωλέσσου 2013)	30
Πίνακας 2: Η γραμματικοποίηση του ρ. <i>θέλω</i> κατά τους Joseph & Pappas (2002)	35

Κεφάλαιο 3

Πίνακας 1: Πληροφορίες για τους συμμετέχοντες.....	43
Πίνακας 2: Χρόνος διεξαγωγής ηχογραφήσεων.....	44
Πίνακας 3: Κατανομή συχνότητας φαινομένου στις απομαγνητοφωνήσεις.....	47
Πίνακας 4: Τόνος ρημάτων στην τέταρτη συλλαβή	48
Πίνακας 5: Δομή <i>θα να ρχομαι</i> στα <i>α'</i> και <i>β'</i> πρόσωπα πληθυντικού αριθμού	48
Πίνακας 6: Κατανομή συχνότητας της μορφής <i>α + P</i> στις απομαγνητοφωνήσεις.....	51
Πίνακας 7: Κατανομή συχνότητας της μορφής <i>α να + P</i> στις απομαγνητοφωνήσεις	52
Πίνακας 8: Τα βοηθητικά ρήματα και το ρήμα <i>έρχομαι</i> στο [-παρελθόν].....	56
Πίνακας 9: Τα βοηθητικά ρήματα και το ρήμα <i>έρχομαι</i> στο [+παρελθόν].....	56
Πίνακας 10: Παράδειγμα κλίσης με τα συνεμφανιζόμενα μόρια <i>θα</i> και <i>να</i> με το ρήμα <i>τρέχω</i>	57
Πίνακας 11: Συχνότητα εμφάνισης <i>θα να + P</i> κατά τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου	61
Πίνακας 12: Κατανομή συχνότητας κύριων προτάσεων με <i>θα να + Ρήμα</i> κατά τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου.....	62
Πίνακας 13: Κατανομή συχνότητας δευτερευουσών προτάσεων με <i>θα να + P</i> κατά τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου	65

Πίνακας 14: Συμμετέχοντες Α' Ομάδας:	78
Πίνακας 15: Συμμετέχοντες Β' Ομάδας:	78
Πίνακας 16: Συμμετέχοντες Γ' Ομάδας.....	79
Πίνακας 17: Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	81
Πίνακας 18: Γλώσσες που μιλούν οι συμμετέχοντες.....	82
Πίνακας 19: Χρήση ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου από τους γονείς των συμμετεχόντων	82
Πίνακας 20: Το ιδίωμα ως η γλώσσα του σπιτιού.....	83
Πίνακας 21: Ποσοστά θετικής και αρνητικής απόκρισης για το γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο	85
Πίνακας 22: Κατανομή συχνότητας θετικής απόκρισης για γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο	85
Πίνακας 23: Σημαντική η χρήση του ιδιώματος από τους νέους/παιδιά και εγγόνια.....	89
Πίνακας 24: Σύνολο δομών στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.....	91
Πίνακας 25: Α' Παράμετρος και σταθερές.....	92
Πίνακας 26: Α' Παράμετρος: Σειρά μορίων.....	93
Πίνακας 27: Σειρά μορίων σε κατάφαση.....	94
Πίνακας 28: Σειρά μορίων σε άρνηση	95
Πίνακας 29: Σειρά μορίων σε ερώτηση	96
Πίνακας 30: Β' Παράμετρος και σταθερές.....	97
Πίνακας 31: Σύνολο μη αποδεκτών δομών.....	98
Πίνακας 32: Τονισμένα δισύλλαβα ρήματα.....	99
Πίνακας 33: Μη αποδεκτές δομές τονισμένων δισύλλαβων ρημάτων	99
Πίνακας 34: Τονισμένα τρισύλλαβα και τετρασύλλαβα ρήματα.....	100
Πίνακας 35: Σχηματισμός α' και β' προσώπων πληθυντικού αριθμού στις μη αποδεκτές δομές.....	101
Πίνακας 36: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός σε κατάφαση.....	102
Πίνακας 37: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός σε άρνηση.....	103
Πίνακας 38: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός σε ερώτηση.....	104
Πίνακας 39: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των αποδεκτών δομών (Α' Παράμετρος)	108
Πίνακας 40: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών.....	108

Πίνακας 41: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές μη αποδεκτές δομές.....	109
Πίνακας 42: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές.....	110
Πίνακας 43: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές.....	110
Πίνακας 44: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των αποδεκτών δομών (Β΄ Παραμετρος)	111
Πίνακας 45: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα.....	112
Πίνακας 46: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών.....	113
Πίνακας 47: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές αποδεκτές δομές.....	114
Πίνακας 48: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα.....	114
Πίνακας 49: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών.....	115
Πίνακας 50: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές αποδεκτές δομές.....	116
Πίνακας 51: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα.....	116
Πίνακας 52: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών	117
Πίνακας 53: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές αποδεκτές δομές.....	117
Πίνακας 54: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα	118
Πίνακας 55: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών.....	119

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1: Διακοπή εκπαίδευσης συμμετεχόντων	80
Γράφημα 2: Χρήση ιδιώματος Λάκκας Σουλίου κατά τη διάρκεια σχολικής εκπαίδευσης	84
Γράφημα 3 : Κατανομή συχνότητας ως προς τη γενική χρήση του ιδιώματος	86
Γράφημα 4: Σημαντικότητα ή μη του ιδιώματος από τους ίδιους τους συμμετέχοντες	87
Γράφημα 5: Αρνητική η χρήση του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου	88

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	iii
Περίληψη	iv
Abstract.....	v
Κατάλογος εικόνων, πινάκων και γραφημάτων.....	vi
Εισαγωγή	1
A' ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	3
Κεφάλαιο 1	3
Εισαγωγή	3
1.1 Γλωσσική ποικιλία και πρότυπη γλώσσα.....	3
1.2 Γεωγραφικές ποικιλίες	5
1.2.1 Διάλεκτοι και ιδιώματα στον ελληνικό χώρο	6
1.2.2 Βόρεια, νότια και ημιβόρεια ιδιώματα.....	7
1.3 Κοινωνικές παράμετροι	9
1.3.1 Φύλο	9
1.3.2 Ηλικία.....	9
1.3.3 Κοινωνική τάξη (μόρφωση και επάγγελμα)	11
1.4 Στάσεις απέναντι στις γλωσσικές ποικιλίες	11
1.4.1 Έρευνες για τις στάσεις των ομιλητών απέναντι στις γεωγραφικές ποικιλίες ..	13
1.5 Η σημερινή χρήση και η συρρίκνωση των γεωγραφικών ποικιλιών.....	14
1.6 Τα ιδιώματα της Ηπείρου.....	16
1.7 Ιδίωμα Λάκκας Σουλίου.....	18
Κεφάλαιο 2	23
Εισαγωγή	23
2.1 Τα μόρια <i>θα</i> και <i>να</i> στην ΚΝΕ.....	23
2.1.1 Προσέγγιση Α: Η ανάλυση της Philippaki-Warburton (1994, 1998).....	24
2.1.2 Προσέγγιση Β : Η ανάλυση της Agouraki (1991).....	25
2.1.3 Προσέγγιση Γ.....	26
2.1.3.1 Η ανάλυση της Roussou (2000)	26
2.1.3.2 Η ανάλυση της Roussou (2009a).....	27
2.1.4 Προσέγγιση Δ: Η ανάλυση των Lekakou & Quer (2016a, 2016b).....	28
2.1.5 Ανακεφαλαίωση θεωρητικών προσεγγίσεων.....	29
2.2 Η συνεμφάνιση των μορίων <i>θα</i> και <i>να</i> σε γεωγραφικές ποικιλίες	29
2.2.1 Μελέτες για τη γλωσσική δομή <i>θε να</i>	31
2.3 Η διαχρονική εξέλιξη του μέλλοντα.....	33
2.4 Σύνοψη 1 ^{ου} και 2 ^{ου} κεφαλαίου.....	37

B' ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΑ	39
Κεφάλαιο 3	39
3.1 Στόχοι έρευνας-ερευνητικά ερωτήματα	39
3.2 Μεθοδολογικά εργαλεία.....	40
3.3 Συμμετοχική παρατήρηση και ηχογράφιση.....	42
3.3.1 Πληροφορητές.....	42
3.3.2 Υλικά και διαδικασία.....	43
3.3.3 Αποτελέσματα ποιοτικών αναλύσεων	45
3.3.3.1 Μορφοφωнологία.....	45
3.3.3.1.1 Προσωδιακά χαρακτηριστικά: τόνος και συλλαβή	45
3.3.3.1.2 Μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά (χρόνος/όψη/πρόσωπο/αριθμός)	51
3.3.3.2 Σύνταξη-σημασιολογία	58
3.3.3.2.1 Σειρά μορίων.....	58
3.3.3.2.2 Άρνηση.....	59
3.3.3.2.3 Εμφάνιση δομής σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις	61
3.3.3.2.3.1 Κύριες προτάσεις	61
3.3.3.2.3.2 Δευτερεύουσες προτάσεις.....	65
3.3.3.2.4 Τροπικότητα	70
3.3.4 Σύνοψη ποιοτικών αποτελεσμάτων	72
3.4 Δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.....	74
3.4.1 Ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ, διαδικασία χορήγησης και ανάλυση δεδομένων.....	74
3.4.2 Συμμετέχοντες	77
3.4.3 Γλωσσικό προφίλ συμμετεχόντων	79
3.4.4 Δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας: υλικά, διαδικασία χορήγησης και ανάλυση δεδομένων.....	90
3.4.5 Αποτελέσματα από δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.....	107
3.4.5.1 Α' Παράμετρος: Σειρά μορίων	107
3.4.5.1.1 Κατάφαση	109
3.4.5.1.2 Άρνηση	109
3.4.5.1.3 Ερώτηση.....	110
3.4.5.2 Β' Παράμετρος: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός.....	111
3.4.5.2.1 Κατάφαση	113
3.4.5.2.2 Άρνηση	115
3.4.5.2.3 Ερώτηση.....	117
3.4.5.3 Σύνοψη ποσοτικών αποτελεσμάτων	120

Κεφάλαιο 4 Συζήτηση των ευρημάτων και συμπεράσματα.....	121
4.1 Συζήτηση των ευρημάτων	121
4.2 Συμπεράσματα και κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα	130
Βιβλιογραφικές Αναφορές	133
Ελληνόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές	133
Ξενόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	141
Ιστοσελίδες.....	148
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	149
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	297
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	302
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ	308
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε	318

Εισαγωγή

Οι άνθρωποι για να επικοινωνήσουν με τους γύρω τους χρησιμοποιούν ένα μοναδικό μέσο, τη γλώσσα, η οποία αποτελεί τη χαρακτηριστικότερη διαφορά μεταξύ ανθρώπου και ζώων. Η μελέτη της δεν είναι τίποτε άλλο από το να προσεγγίσουμε την «ανθρώπινη ουσία», όπως επισημαίνει ο Chomsky (1972), δηλαδή τις διαφοροποιητικές ιδιότητες του νου που καθιστούν τον άνθρωπο διαφορετικό. Οι γλωσσολόγοι είναι εκείνοι οι οποίοι έχουν αναλάβει τη συγκεκριμένη μελέτη, την έρευνα των ανθρώπινων γλωσσών και προπαντός να ορίσουν την έννοια *γλώσσα*. Ως γλώσσα, λοιπόν, δεν εννοούμε μόνο την επίσημη γλώσσα ενός κράτους, αλλά και το γλωσσικό σύστημα που εντοπίζουμε σε ένα απομονωμένο γεωγραφικό μέρος ή και τη γλώσσα που δημιουργεί μία κοινωνική ομάδα ώστε να ξεχωρίσει από μία άλλη. Συνεπώς, το εύρος μελέτης των ανθρώπινων γλωσσών σχετίζεται με ένα τεράστιο πεδίο γνωρισμάτων και επιπέδων.

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο τη μελέτη της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να*, που παρατηρείται στο γλωσσικό σύστημα της γεωγραφικής περιοχής της Λάκκας Σουλίου στην Ήπειρο. Να επισημανθεί ότι, επειδή δεν έχει γίνει κάποια μελέτη για αυτό το γλωσσικό σύστημα παρά μόνο υπάρχουν κάποιες διάσπαρτες αναφορές στη βιβλιογραφία (βλ. Μπέττης 2005, Μπόγκας 1964), υιοθετήσαμε τον λειτουργικό όρο *γλωσσικό ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* (γενικά για τους όρους *διάλεκτος* και *ιδίωμα* βλ. ενδεικτικά Κοντοσόπουλος 2008, Trudgill 2003).

Μιας και το φαινόμενο αυτό δεν έχει μελετηθεί ενδελεχώς σύμφωνα με τις έως τώρα μελέτες σε επίπεδο γεωγραφικών ποικιλιών (βλ. Markopoulos 2004, Roussou 2009b, 2021, Roussou & Tsangalidis 2010) σκοπός της εργασίας είναι η εξέτασή του στο γλωσσικό σύστημα της περιοχής της Λάκκας Σουλίου. Ωστόσο, σε επίπεδο πρότυπης γλώσσας (Κοινή Νέα Ελληνική) τα δύο μόρια έχουν μελετηθεί εκτενώς με τις θεωρητικές προσεγγίσεις να συγκλίνουν στο ότι δεν είναι δυνατή η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*.

Όσον αφορά το ερευνητικό μέρος, χρησιμοποιήσαμε ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους συλλογής και ανάλυσης δεδομένων. Στην ποιοτική ανάλυση δεδομένων αξιοποιήσαμε τη μέθοδο της *συμμετοχικής παρατήρησης* και τη μέθοδο της *ηχογράφησης* με στόχο την καταγραφή και περιγραφή του υπό εξέταση φαινομένου

σε αυθόρμητο λόγο, ενώ στην ποσοτική ανάλυση χρησιμοποιήσαμε το *ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ* με στόχο τη σκιαγράφηση του γλωσσικού προφίλ των ομιλητών της Λάκκας Σουλίου και τη *δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας* αποσκοπώντας στην εξέταση των γλωσσικών συνθηκών που περιορίζουν τη συνεμφάνιση των μορίων σε πειραματικές συνθήκες (μη αυθόρμητος λόγος). Κύριος παράγοντας για την εξέταση της ποσοτικής ανάλυσης των δεδομένων ήταν ο εξωγλωσσικός παράγοντας της ηλικίας.

Η εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Τα δύο πρώτα κεφάλαια αποτελούν το θεωρητικό μέρος, ενώ το τρίτο αφορά τη διεξαγωγή της έρευνας. Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη συζήτηση και τα συμπεράσματα.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στους όρους *γλωσσική ποικιλία*, *γεωγραφικές ποικιλίες* και θα επισημάνουμε τους εξωγλωσσικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση των γλωσσικών ποικιλιών. Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει μία θεωρητική βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τα μόρια *θα* και *να* στην πρότυπη ελληνική γλώσσα τόσο σε διαχρονικό όσο και σε συγχρονικό επίπεδο και επισημαίνεται η χρήση των συνεμφανιζόμενων μορίων *θα* και *να* στις γεωγραφικές ποικιλίες της Ελλάδος.

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται λόγος για τους στόχους διεξαγωγής της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε χωριά της συγκεκριμένης περιοχής για να διερευνηθεί το συγκεκριμένο γλωσσικό φαινόμενο, αναλύονται οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στο πεδίο της ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης δεδομένων και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των μεθόδων αυτών. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθεται μία γενική συζήτηση για τα ευρήματα που προέκυψαν από τις παραπάνω μεθόδους, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας δίνοντας μία συνολική εικόνα της εργασίας και παράλληλα διατυπώνονται ερωτήματα-προβληματισμοί για περαιτέρω έρευνα.

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία ερευνάται το φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* που παρατηρείται στο γλωσσικό σύστημα που ομιλείται στον γεωγραφικό χώρο της Ηπείρου και συγκεκριμένα στην περιοχή της Λάκκας Σουλίου. Για να προσδιορίσουμε αυτό το γλωσσικό σύστημα υιοθετήσαμε τον όρο *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* (βλ. 1.7) αντί του όρου *διάλεκτος*, καθώς ο πρώτος όρος ομιλείται από σχετικά μικρό αριθμό ομιλητών και μπορεί να γίνει κατανοητός από μη φυσικούς ομιλητές αντίθετα με τη διάλεκτο (Κοντοσόπουλος 2008: 2-3, βλ. αναλυτικά 1.2.1). Μάλιστα, η διάλεκτος είναι εκείνη η γλωσσική ποικιλία που διαφέρει γλωσσικά κατά πολύ από την πρότυπη νόρμα, εν προκειμένω την Κοινή Νέα Ελληνική (στο εξής ΚΝΕ), ενώ τα ιδιώματα θεωρούνται όλες οι υπόλοιπες γλωσσικές ποικιλίες που αδυνατούν να ταξινομηθούν ως διάλεκτοι (Κοντοσόπουλος 1994, Αγριριάδης 1990 όπως αναφέρονται στον Trudgill 2003: 49).

1.1 Γλωσσική ποικιλία και πρότυπη γλώσσα

Στο παρελθόν η *γλώσσα* αντιμετωπιζόταν ως ένα ομοιογενές σύστημα στο οποίο αγνοούνταν οι γλωσσικές διαφοροποιήσεις που εντοπίζονταν σε γεωγραφικούς τόπους ή σε κοινωνικές ομάδες (Κακριδή-Φερράρι 2007α). Πλέον, για να δηλωθεί αυτή η ανομοιογένεια καθιερώθηκε ο όρος *γλωσσική ποικιλία*, μία έννοια που σχετίζεται με τις διαφορετικές εκδοχές της γλώσσας που χρησιμοποιούνται από κάθε κοινωνική ομάδα ή κοινότητα (Δελβερούδη 2001β, Κακριδή-Φερράρι 2007α). Οι γλωσσικές αυτές ποικιλίες διαχωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, με βάση το κριτήριο του γεωγραφικού χώρου, της κοινωνίας και των εκάστοτε επικοινωνιακών συνθηκών, έτσι τείνουμε να μιλάμε για *διαλέκτους* και *ιδιώματα*, καθώς και για *κοινωνιόλεκτους* και για *λειτουργικές ποικιλίες* αντίστοιχα (Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 15, 58, 64, Δελβερούδη 2001β, Κακριδή-Φερράρι 2007α). Οι πρώτες δύο κατηγορίες καλούνται και ως *εξωσυστημικές ποικιλίες* καθώς «η χρήση τους δεν υπαγορεύεται από το ίδιο το

σύστημα και τη δομή του, αλλά από εξωτερικούς παράγοντες» (Κακριδή-Φερράρι & Χειλά-Μαρκοπούλου 1996: 22).

Η ρήση: «η γλώσσα είναι μία διάλεκτος με στρατό και στόλο» (η οποία έχει αποδοθεί λανθασμένα στον Max Weinrich) δηλώνει ότι η πρότυπη γλώσσα υπερισχύει έναντι των υπολοίπων διαλέκτων και ιδιωμάτων όχι για λόγους γλωσσικούς, αλλά λόγω πολιτικό-οικονομικών, κυρίως, αιτιών (Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 60, 63-64, Δελβερούδη 2001α, 2001β, Κακριδή-Φερράρι 2000: 161). Μάλιστα, ιστορικά οι γεωγραφικές ποικιλίες αντιμετωπίστηκαν ως αποκλίσεις από τη γλώσσα σε βαθμό που να θεωρούνται ότι τη διαφθείρουν· εντούτοις κάτι τέτοιο δεν ευσταθεί επιστημονικά (βλ. Sapir 1949: 83-88).

Συνεπώς, ο όρος *γλώσσα* τείνει να χρησιμοποιείται για την πρότυπη νόρμα, όπως επισημαίνει η Κακριδή-Φερράρι (2000: 161), δηλαδή την «πρότυπη ποικιλία που θεωρείται επιθυμητό να χρησιμοποιούν τα μέλη [μιας κοινότητας] τουλάχιστον στις δημόσιες και επίσημες περιστάσεις». Αυτή χαρακτηρίζεται από υψηλό κύρος, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες γλωσσικές ποικιλίες (Κακριδή-Φερράρι 2007α, Μακρή-Τσιλιπάκου 2012: 21) και ομιλείται από έναν μεγάλο αριθμητικά πληθυσμό με απώτερο στόχο τη μεταξύ τους επικοινωνία (Κακριδή-Φερράρι 2000: 161-162). Βέβαια, κάθε ομιλητής διαφέρει από τον συνομιλητή του σε όλα τα επίπεδα πραγμάτωσης ενός γλωσσικού συστήματος (φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, λεξιλόγιο) παρά το γεγονός ότι μιλούν την ίδια πρότυπη νόρμα. Αυτές οι διαφορές καθιστούν την *ιδιόλεκτο* του κάθε ομιλητή (Δελβερούδη 2001β).

Για τα ελληνικά δεδομένα, η πρότυπη νόρμα είναι η ΚΝΕ. Το ζήτημα της έναρξης της ΚΝΕ και πώς αυτή προέκυψε έχει απασχολήσει κατά καιρούς πολλούς μελετητές. Παλιότερα, επικρατούσε η άποψη ότι μόνο τα ιδιώματα της Πελοποννήσου συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ΚΝΕ (βλ. Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 102-103, Browning 1995: 137,159, Κακριδή-Φερράρι 2007α). Νέες μελέτες, όμως, έδειξαν ότι δεν ισχύει η παραπάνω θέση (βλ. Παντελίδης 2001, Τζιτζιλής 2016) και ότι η πρότυπη γλώσσα προέκυψε από τη δημοτική κοινή εμπλουτισμένη με λόγια στοιχεία μέσω του γλωσσικού ζητήματος, το οποίο για πολλές δεκαετίες (μέσα 19^{ου} αιώνα έως το 1974) κυριαρχούσε στον ελλαδικό χώρο, με τη μία πλευρά να υποστηρίζει την καθαρεύουσα και την άλλη την δημοτική (Mackridge 2009: 51-54). Η καθαρεύουσα ήταν η επίσημη γλώσσα και χρησιμοποιούνταν σε όλες τις κοινωνικές περιστάσεις,

ενώ η δημοτική θεωρούνταν λαϊκή (Arvaniti 1999: 167, Browning 1995: 138-139). Σχετικά με τη δημοτική κοινή, αυτή προέκυψε από τον συνδυασμό γλωσσικών ποικιλιών και συγκεκριμένα του πελοποννησιακού ιδιώματος, των Επτανήσων και κάποιων άλλων γλωσσικών ποικιλιών κατά τον 19^ο αιώνα στα μεγάλα αστικά κέντρα της τότε εποχής, ιδιαίτερα της Αθήνας και της Κωνσταντινούπολης (Παντελίδης 2001: 550, Τζιτζιλής 2016: 435-436, 448, βλ. γενικά Mackridge 2009).

1.2 Γεωγραφικές ποικιλίες

Οι γεωγραφικές ποικιλίες, όπως είδαμε, διακρίνονται σε *διαλέκτους* και *ιδιώματα*. Η διάκρισή τους, ωστόσο, προκαλεί σύγχυση σχετικά με το ποια είναι τα πραγματικά τους όρια και αν πράγματι υφίστανται (Chambers & Trudgill 2004: 5-6, Haugen 1966: 922, Wolfram 1997: 107-108). Οι γεωγράφοι της διαλεκτολογίας είναι οι υπεύθυνοι για αυτή την οριοθέτηση. Τα όρια, λοιπόν, μεταξύ *διαλέκτων* και *ιδιωμάτων* αποτελούν τις ισόγλωσσες γραμμές και δημιουργούν τον γλωσσικό άτλαντα¹ μιας περιοχής (Κακριδή-Φερράρι 2007α, Τριανταφυλλίδης 1993: 62-64). Αυτές τυπικά χαράσσονται στον χάρτη και περιλαμβάνουν συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές με απώτερο στόχο να καταδείξουν τον τόπο εμφάνισης ενός συγκεκριμένου γλωσσικού φαινομένου (Hudson 1980: 39). Όταν συμπίπτουν πολλές ισόγλωσσες γραμμές μαζί, προκύπτει μία *δέσμη ισόγλωσσων*. Αυτή με τη σειρά της δημιουργεί ένα *διαλεκτικό συνεχές* που φανερώνει τις διαφοροποιήσεις των διαλέκτων, δηλαδή μια γλωσσική ποικιλία X διαφέρει από μια γλωσσική ποικιλία Y όσο απομακρύνεται η μία από την άλλη (Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 61, Κακριδή-Φερράρι 2007α). Για την Ελλάδα, η πιο γνωστή ισόγλωσση γραμμή είναι αυτή που διαχωρίζει τα *βόρεια* από τα *νότια* ιδιώματα (Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 58).

Κύριο κριτήριο διάκρισης διαλέκτου και ιδιώματος (χωρίς να έχει πάντα απόλυτη ισχύ) είναι το κριτήριο της αμοιβαίας κατανόησης (Chambers & Trudgill 2004: 3-4). Σύμφωνα με τον Κοντοσόπουλο (2008: 1-3), όταν αναφερόμαστε στον όρο *διάλεκτο* εννοούμε τη γλωσσική ποικιλία ενός συγκεκριμένου γεωγραφικού χώρου που δεν μπορεί να κατανοηθεί πέρα από τους ομιλητές της, σε αντίθεση με το *ιδίωμα* που ως γλωσσική ποικιλία μπορεί να διαφέρει αισθητά από άλλες ποικιλίες, ωστόσο, μπορεί

---

¹ Για την Ελλάδα ακόμα δεν έχει δημιουργηθεί ένας πλήρης γλωσσικός άτλαντας (Trudgill 2003). Παρόλα αυτά έχει δημιουργηθεί γλωσσικός άτλαντας για την περιοχή της Κρήτης σε χειρόγραφη μορφή (Κοντοσόπουλος 1988) και την περιοχή της Λέσβου σε ηλεκτρονική μορφή (Ράλλη & Αλεξέλλη 2019).

να κατανοηθεί από ομιλητές πέραν των φυσικών ομιλητών του (βλ. και Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 58, Κακριδή-Φερράρι 2007α). Ο Τριανταφυλλίδης (1993 [1938]: 62) μάλιστα, δηλώνει πως το *ιδίωμα* χαρακτηριζόταν παλαιότερα και ως κάτι το ευτελές και το λογοτεχνικά ακαλλιέργητο. Ακόμα, για τους Chambers και Trudgill (2004: 5) η διάλεκτος ορίζεται ως εκείνη η γλωσσική ποικιλία που περιλαμβάνει διαφορετική γραμματική και φωνολογία (καθώς και λεξικό) από μία άλλη ποικιλία.

Συμπληρωματικά στις γεωγραφικές ποικιλίες η Κακριδή-Φερράρι (2007α) προσθέτει και μία άλλη κατηγορία, την *τοπική προφορά*, εννοώντας τις «φωνητικές ή/και φωνολογικές διαφοροποιήσεις» ενός ομιλητή από την πρότυπη, για παράδειγμα, γλώσσα. Ο ομιλητής, δηλαδή, έχει εκείνα τα χαρακτηριστικά που μαρτυρούν σε ποια διάλεκτο ή κοινωνιόλεκτο ανήκει (Fromkin, Rodman & Hyams 2014: 571-572). Για τους Chambers και Trudgill (2004: 5) η τοπική προφορά και η διάλεκτος δεν είναι δύο καθαρά διαφορετικές κατηγορίες, αλλά η μία κατηγορία μπορεί να συγχωνεύεται στην άλλη.

1.2.1 Διάλεκτοι και ιδιώματα στον ελληνικό χώρο

Στον ελληνικό χώρο ο Χατζιδάκις (1892, όπ. αναφ. στους Κατσώχης 2006, Κοντοσόπουλος 2008: 94-95, Trudgill 2003: 49) πρώτος αναφέρθηκε σε διαλέκτους και τις διέκρινε σε *βόρειες* και *νότιες* με βάση τις φωνητικές μεταβολές των άτονων μεσαίων και υψηλών φωνηέντων. Στη συνέχεια, ο Τριανταφυλλίδης (1993 [1938]: 66-68) διαχώρισε τα ιδιώματα σε *ανατολικά* και *δυτικά* με βάση τα ακόλουθα γλωσσικά φαινόμενα: α) τη διατήρηση του τελικού -ν (*το γράμμα*), β) την αλλαγή του <χ> σε [s]/[ʃ] όταν έπεται <ε>/<ι> (*τρέχσει*) και γ) την επίταξη της άτονης προσωπικής αντωνυμίας (*παρακαλώ σε*), καθώς και σε *βόρεια* και *νότια* ιδιώματα με βάση τη διάκριση ως προς τις αλλαγές στα φωνήεντα και τις αλλαγές στα επίπεδα της μορφολογίας και της σύνταξης.

Αργότερα, ο Κοντοσόπουλος (1983/1984, όπ. αναφ. στους Trudgill 2003, Κατσώχης 2006) διέκρινε τις ελληνικές γλωσσικές ποικιλίες με βάση την ερωτηματική αντωνυμία *τι*, κάνοντας λόγο για Ελλάδα του *είντα* και Ελλάδα του *τι* (ηπειρωτική χώρα και Ιόνια νησιά). Έτσι, η διάκριση των γεωγραφικών ποικιλιών έπαψε πλέον να βασίζεται μόνο στις μεταβολές του φωνηεντισμού, αλλά προστέθηκαν και λεξιλογικές διαφορές.

Πρόσφατα, ο ίδιος μελετητής (Κοντοσόπουλος 2008: 2-3) διέκρινε τις γεωγραφικές ποικιλίες ανάμεσα σε διαλέκτους και ιδιώματα τοποθετώντας με αυστηρά κριτήρια στην κατηγορία των διαλέκτων συγκεκριμένες γλωσσικές ποικιλίες: την τσακωνική, την ποντιακή, την καππαδοκική, την κατω-ιταλιώτικη και καταχρηστικά την κυπριακή και την κρητική διάλεκτο. Τις υπόλοιπες γλωσσικές ποικιλίες τις κατατάσσει ως ιδιώματα της εκάστοτε περιοχής (για εκτενής μελέτη βλ. 2008: 41-122).

Ο Trudgill (2003: 58-60) ακολουθώντας τον Κοντοσόπουλο (1994) και τον Newton (1972) διαίρεσε τα νεοελληνικά ιδιώματα του 19^{ου} με αρχές 20^{ου} αιώνα σε 14 κατηγορίες: 1) Κεντρικά, 2) Βόρεια, 3) Μάνης, 4) Τσακωνικά, 5) Παλαιο-αθηναϊκό, 6) Κύμης, 7) Νότια, 8) Νοτιοανατολικά, 9) Ανατολικά, 10) Σμύρνης, 11) Κεντρικών Κυκλάδων, 12) Δυτικών Κυκλάδων, 13) Μυκόνου και 14) Βόρειων Κυκλάδων. Στην ταξινόμηση προσθέτει και τα αρβανίτικα τα οποία, όμως, δεν αποτελούν νεοελληνική διάλεκτο. Για τον μελετητή η κατηγοριοποίηση αυτή βασίστηκε στα φωνολογικά φαινόμενα: α) αποβολή των άτονων φωνηέντων [i]/[u], β) προφορά του <υ> ως /u/, γ) ουρανικοποίηση των υπερωικών, δ) τσιτακισμός, ε) διπλά σύμφωνα και στ) διατήρηση του τελικού -ν. Τέλος, ο Τζιτζιλής (όπ. αναφ. στις Margariti-Ronga & Papadamou 2019: 134) ταξινόμησε εκ νέου τις διαλέκτους με βάση 24 φωνολογικά και μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά.

Οι παραπάνω κατηγοριοποιήσεις γίνονται με φωνολογικά, κυρίως, κριτήρια. Ωστόσο, η Ralli (2006: 125-147) ταξινόμησε τις γεωγραφικές ποικιλίες μόνο με βάση τα ακόλουθα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά: α) σειρά όρων, β) συμπληρωματικούς δείκτες, γ) άρνηση, δ) προτασιακά μόρια, ε) χρήση απαρεμφάτου και περιφραστικοί χρόνοι, στ) ο σχηματισμός ερωτήσεων, ζ) η μορφή του έμμεσου αντικειμένου και η) η χρήση των κλιτικών.

1.2.2 Βόρεια, νότια και ημιβόρεια ιδιώματα

Είναι σαφές, όπως είδαμε παραπάνω, πως δεν υπάρχει πλήρης διάκριση μεταξύ ιδιωμάτων και διαλέκτων. Σε αυτή την υποενότητα θα ασχοληθούμε με τα ιδιώματα: *βόρεια*, *νότια* και *ημιβόρεια* και θα συζητήσουμε την κατανομή τους.

Τα *βόρεια ιδιώματα* γεωγραφικά εντοπίζονται από τη βόρεια ακτή του Κορινθιακού κόλπου έως τα βόρεια σύνορα της ελληνικής επικράτειας (συμπεριλαμβανομένης και

ενός τμήματος των νησιών Άνδρου και Τήνου) εκτός ενός μέρους της Μακεδονίας και ολόκληρου του νομού Θεσπρωτίας (Κατσώχης 2006, Κοντοσόπουλος 2008: 92-108). Τα νότια ιδιώματα αντιστοιχούν στο νότιο κατ' εξοχήν τμήμα της Ελλάδος (Πελοπόννησος, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Κρήτη), αλλά περιλαμβάνουν και περιοχές, όπως τα Ιόνια νησιά και ο νομός Θεσπρωτίας, καθώς και τμήμα της Βορείου Ηπείρου (σημερινή Νότια Αλβανία). Στα ημιβόρεια ιδιώματα ανήκουν οι περιοχές: Σκύρος, Μύκονος, Λεύκες (Πάρος), πόλη της Καστοριάς, Βούρμπιανη (χωριό Ιωαννίνων), Λευκάδα, ανατολικό τμήμα Θράκης, μερικά χωριά της Πρεβέζης και της Αρτάκης (Προποντίδα) (Κοντοσόπουλος 2008: 111).

Ειδικότερα, όσον αφορά τα βόρεια ιδιώματα, σύμφωνα με τους Browning (1995: 158-165) και Κατσώχη (2006), ως κύριο χαρακτηριστικό παρατηρείται το φαινόμενο της *στένωσης* των φωνηέντων [e] και [o] σε [i] και [u] αντίστοιχα. Αναφορικά με το δεύτερο χαρακτηριστικό των ιδιωμάτων αυτών, αυτό διαφοροποιείται ανά μελετητή. Για τους δύο παραπάνω μελετητές ως δεύτερο χαρακτηριστικό θεωρείται η *αποβολή* του άτονου [i] και [u], η οποία παρατηρείται είτε ενδιάμεσα είτε στο τέλος της λέξης. Ο Κοντοσόπουλος (2008: 94), ωστόσο, διακρίνει το χαρακτηριστικό αυτό σε δύο κατηγορίες, δηλαδή όταν παρατηρείται το φαινόμενο της αποβολής άτονου [i] και [u] ενδιάμεσα στη λέξη, τότε κάνει λόγο για ιδιώματα *αυστηρού βόρειου τύπου*, ενώ όταν παρατηρείται *αποβολή* του άτονου τελικού φωνήεντος [i], τότε αναφέρεται σε *βόρεια ιδιώματα* (βλ. και Fromkin κ.ά. 2014: 604). Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα γνωρίσματα αυτά με παραδείγματα².

Πίνακας 1: Βόρεια Ιδιώματα

ΒΟΡΕΙΑ ΙΔΙΩΜΑΤΑ	
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Στένωση: α) [e] σε [i] β) [o] σε [u]	1) <i>φεγγάρι</i> -> <i>φιγγάρ'</i> 2) <i>χωράφι</i> -> <i>χουράφ'</i>
Αποβολή των άτονων φωνηέντων [i] και [u]	3) <i>χέρι</i> -> <i>χέρ'</i> , <i>πηγάδι</i> -> <i>π'γάδ'</i> 4) <i>γουρούνι</i> -> <i>γ'ρούν'</i>

Τέλος, στα ημιβόρεια ιδιώματα δεν παρατηρείται το ένα από τα δύο χαρακτηριστικά των βόρειων ιδιωμάτων, δηλαδή το φαινόμενο της *στένωσης*. Αντίθετα, κυριαρχεί το φαινόμενο της *σίγησης* του άτονου τελικού φωνήεντος [i] και συχνά εμφανίζεται και το φαινόμενο της *αποβολής* μέσα στη λέξη (Κοντοσόπουλος, 2008: 111).

² Τα παραδείγματα προέρχονται από τους Κατσώχης (2006) και Κοντοσόπουλο (2008).

1.3 Κοινωνικές παράμετροι

Η χρήση των γλωσσικών ποικιλιών σχετίζεται με κοινωνικούς, εξωγλωσσικούς, παράγοντες, αφού αποτελούν τη βάση για την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων (Μικρός 2009: 103).

1.3.1 Φύλο

Το φύλο έχει χρησιμοποιηθεί σε κοινωνιογλωσσολογικές έρευνες αναφορικά με το εάν επηρεάζει τη χρήση γλωσσικών ποικιλιών από ομιλητές/ομιλήτριες (βλ. χαρακτηριστικά Labov 1972, Trudgill 1974). Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν διαφοροποίηση στη χρήση γλωσσικών ποικιλιών ως προς την επίδραση του φύλου συμπεραίνοντας ότι η γλώσσα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνία και τους ρόλους που προσδίδει στον άνδρα και στη γυναίκα (Trudgill 2000: 79).

Οι άνδρες θεωρείται ότι χρησιμοποιούν στιγματισμένους τύπους στην ομιλία τους, σε αντίθεση με τις γυναίκες που προτιμούν γλωσσικούς τύπους με υψηλό κύρος (Chambers & Trudgill 2004: 61, Labov 1991: 206, 221, Μικρός 2009: 112-113, Trudgill 2000: 74). Σύμφωνα με τον Μικρό (2009: 111) αυτό συμβαίνει επειδή οι γυναίκες νιώθουν ανασφαλείς και ένας τρόπος για να γίνουν «ισότιμες» με τους άνδρες είναι η χρήση τέτοιων τύπων. Επιπλέον, αν επεκταθούμε στις γεωγραφικές ποικιλίες οι γυναίκες είναι αυτές που πρώτες θα αρχίσουν να τις εγκαταλείπουν (Labov 1991: 214). Βέβαια, όπως επισημαίνει ο Trudgill (2000: 68-69), υπάρχουν έρευνες που δείχνουν ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή οι γυναίκες να διατηρούν παλαιότερους γλωσσικούς τύπους.

Είναι έκδηλο, συνεπώς, ότι δεν μπορεί να εξεταστεί το φύλο ως μία μονοδιάστατη ανεξάρτητη μεταβλητή που επιδρά ή όχι σε μία γλωσσική ποικιλία, αλλά πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με την ηλικία και την κοινωνική τάξη των ομιλητών (Μικρός 2009: 108-110).

1.3.2 Ηλικία

Η ηλικία και η γλωσσική ποικιλία αλληλεπιδρούν συνεχώς αλλάζοντας ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες (Μικρός 2009: 120). Η επίδραση της ηλικίας παρατηρείται σε τέτοιο βαθμό που θεωρείται σημαντικότερος παράγοντας ακόμα και από το φύλο (Clerx 2007: 80). Όπως ακριβώς παρατηρούν οι Αρχάκης και Κονδύλη (2011: 145)

«η ηλικία των ομιλητών και ομιλητριών επηρεάζ[ει] με πολλαπλούς τρόπους τις γλωσσικές τους συμπεριφορές».

Έχει προταθεί η άποψη ότι όσο μεγαλώνει ένας ομιλητής τόσο χρησιμοποιεί γλωσσικούς τύπους με υψηλό κύρος και όταν φτάσει σε προχωρημένη ηλικία τότε η χρήση των γλωσσικών τύπων είναι «χαμηλού» κύρους (Μπασλής 2012: 155). Αυτό παρατηρείται σε αγροτικές, κυρίως, περιοχές (Μικρός 2009: 123-124). Για παράδειγμα, ως προς τη φωνολογία οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομιλητές φαίνεται πως διατηρούν φωνητικούς τύπους προγενέστερης περιόδου. Μάλιστα, όταν ο φωνητικός τύπος αρχίζει να χρησιμοποιείται όλο και πιο σπάνια από τους νεότερους ομιλητές, αυτό αποτελεί σημάδι εξέλιξης του τύπου αυτού σε σημείο που να αντικατασταθεί από κάποιον άλλον γλωσσικό τύπο (Μικρός 2009: 126).

Σε μελέτες που ερευνούν τις γλώσσες κληρονομιάς³ (heritage languages) σε δίγλωσσα περιβάλλοντα παρατηρήθηκε ότι οι γονείς χρησιμοποιούν ως γλώσσα του σπιτιού (home language) την εκάστοτε γλώσσα τους, αλλά η χρήση αυτών των γλωσσικών ποικιλιών από τα νεαρά μέλη της οικογένειας μειώνεται αισθητά (De Houwer 2007: 415-417). Οι έρευνες των Fishman (1964) και Valdés (2000) (όπ. αναφ. στον Chevalier 2005: 28, βλ. και μελέτη των Rumbaut, Massey & Bean 2006), οι οποίοι αναφέρονται με τον όρο «γλώσσες κληρονομιάς» στις μητρικές γλώσσες των μεταναστών, έδειξαν ότι η χρήση αυτών των γλωσσών περιορίζεται ανά την ηλικιακή γενιά. Η πρώτη γενιά των μεταναστών χρησιμοποιούσε σε υψηλό βαθμό τις γλώσσες κληρονομιάς, αυτό άλλαξε κατά τη δεύτερη γενιά όπου οι γλώσσες αυτές χρησιμοποιούνταν μόνο ως γλώσσες σπιτιού, ενώ στην τρίτη γενιά των μεταναστών η κυρίαρχη γλώσσα (dominant language) της χώρας, στην οποία είχαν μεταναστεύσει, διείσδυσε σε όλα τα ανεπίσημα επικοινωνιακά περιβάλλοντα.

Στο πεδίο της γλωσσολογικής έρευνας η ηλικία εξετάζεται ως ανεξάρτητη μεταβλητή σε μακροχρόνιες μελέτες που ερευνούν φαινόμενα γλωσσικής αλλαγής (Μικρός 2009: 130).

---

³ Ο όρος «γλώσσες κληρονομιάς» (heritage language) είναι σχετικά πρόσφατος στη γλωσσολογία και στην αρχή είχε συσχετιστεί μόνο με τις μητρικές γλώσσες των μεταναστών στις ΗΠΑ (Benmamoun, Montrul & Polinsky 2010). Μάλιστα, με την ίδια λογική χρησιμοποιούνταν και ο όρος «μειονοτική γλώσσα» (minority language) (Benmamoun et al. 2010). Πλέον, ο όρος αυτός αναφέρεται σε ομιλητές που ομιλούν τη γλώσσα των προγόνων τους είτε αυτή είναι «αυτόχθονη» γλώσσα είτε είναι γλώσσα αποικιοκρατών ή μεταναστών (Kondo-Brown 2005: 564). Πρόκειται, πάντως, για γλώσσα του σπιτιού (Polinsky 2014) και θεωρείται ότι διαφέρει από την κυρίαρχη γλώσσα που χρησιμοποιείται στον κοινωνικό περίγυρο (Valdés 2000 όπ. αναφ. στους Scontras, Fuchs & Polinsky 2015).

1.3.3 Κοινωνική τάξη (μόρφωση και επάγγελμα)

Κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα ο τομέας της κοινωνιολογίας διαίρεσε την κοινωνική τάξη⁴ σε τρία επίπεδα: α) υψηλή, β) μεσαία και γ) χαμηλή. Ο διαχωρισμός αυτός αντανακλάται και στις γλωσσικές ποικιλίες (Trudgill 2000: 23), καθώς μία γλωσσική καινοτομία εύκολα αναδεικνύει κάποια κοινωνική μετακίνηση και το αντίστροφο (Guy 2011: 161).

Ήδη από το 1972 ο Labov συμπέρανε ότι οι άνθρωποι των υψηλών τάξεων χρησιμοποιούν γλωσσικούς (συγκεκριμένα φωνητικούς) τύπους που δηλώνουν κύρος, ώστε να ξεχωρίζουν από ομιλητές των υπολοίπων τάξεων (Labov, 1972 όπ. αναφ. στον Guy 2011: 173-174). Βέβαια, οι πρότυποι τύποι δεν χρησιμοποιούνται μόνο από τις τάξεις αυτές, αλλά και από ανθρώπους που το επάγγελμά τους το «επιβάλλει», όπως δάσκαλοι και δημοσιογράφοι (Guy 2011: 166). Σημαντικός παράγοντας για τη χρήση τέτοιων τύπων είναι και ο δείκτης της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στο γυναικείο φύλο (Brouwer & Van Hout 1992: 113, 117). Σε μελέτες για γλώσσες κληρονομιάς έχει διαπιστωθεί ότι η χρήση αυτών των γλωσσών συνδέεται με το μορφωτικό επίπεδο των γονιών και το αντίστοιχο οικογενειακό τους εισόδημα. Τα πορίσματα έδειξαν ότι αυτές οι παράμετροι επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την έκθεση και τη χρήση των ποικιλιών αυτών στους νεότερους ομιλητές (παιδιά) (Jia 2008: 195).

1.4 Στάσεις απέναντι στις γλωσσικές ποικιλίες

Οι ομιλητές μιας γλωσσικής ποικιλίας εκτός από το να χρησιμοποιούν την ποικιλία για επικοινωνιακούς σκοπούς, εκφέρουν, επίσης, θετικές ή αρνητικές απόψεις γύρω από αυτή. Αυτές καλούνται *γλωσσικές στάσεις* (Gal 1993: 337-359, Κακριδής-Φερράρι 2005: 74-75, 2007β, Τσιτσιπής 2001). Πρόκειται για αντιλήψεις που αναφέρονται στις ιδιότητες της γλωσσικής ποικιλίας (Κακριδής-Φερράρι 2007β).

Οι στάσεις από φυσικής όψης διακρίνονται σε τρία μέρη: α) το νοητό, β) το συναισθηματικό και γ) το βουλητικό. Στο πρώτο μέρος ανήκουν οι μεταγλωσσικές

---

⁴ Στην Ελλάδα, ωστόσο, ο όρος *κοινωνική τάξη* υιοθετήθηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και, συνεπώς, σε μελέτες της κοινωνιογλωσσολογίας δεν χρησιμοποιείται ως ανεξάρτητη μεταβλητή λόγω των μη σταθερών κριτηρίων της. Αντ' αυτού χρησιμοποιούνται οι κοινωνικοί δείκτες της μόρφωσης και του επαγγέλματος που ορίζουν σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική τάξη και συνεξετάζονται με τις παραμέτρους: φύλο και ηλικία (Μικρός 2009: 150, βλ. ως έμμεση αναφορά και Θεμελής 2017: 48).

αντιλήψεις, όπως «η ιταλική είναι μουσική γλώσσα». Το δεύτερο μέρος σχετίζεται με τη δημιουργία συναισθημάτων που προκαλεί μία γλωσσική ποικιλία, λόγου χάρη «αγωνιώ για το μέλλον της ελληνικής» και το τελευταίο μέρος αφορά την επιθυμία του ίδιου του ατόμου απέναντι σε μία γλωσσική ποικιλία: «θα ξεκινήσω μαθήματα ρωσικής» (Κακριδής-Φερράρι 2007β, Τσάκωνα 2012).

Αναφορικά με το περιεχόμενο των στάσεων η Κακριδής-Φερράρι (2007β) επισημαίνει ότι όταν οι στάσεις των ομιλητών αφορούν την υπόσταση των γλωσσικών ποικιλιών, τότε εκδηλώνονται απόψεις που τις ιεραρχούν με βάση το κύρος, π.χ. «τα γαλλικά του Καναδά αποτελούν απλώς παραφθορά της γαλλικής», αλλά όταν οι γλωσσικές στάσεις αναφέρονται στη μορφή, τότε μπορούν να επηρεάσουν τους γλωσσικούς τύπους με το να προτιμάται, ανάμεσα σε δύο στοιχεία που χρησιμοποιούνται για μια συγκεκριμένη γλωσσική θέση, το πρώτο. Ενώ το δεύτερο στοιχείο αρχίζει να εξασθενεί σε σημείο που να οδηγείται σε εξαφάνιση.

Γενικά, φαίνεται πως παρόλο που οι στάσεις είναι ένα καθαρά υποκειμενικό χαρακτηριστικό του ατόμου, εντούτοις επηρεάζουν τους ομιλητές και κατ' επέκταση την ίδια την κοινωνία. Σύμφωνα με τον Τσιτσιπή (2001)⁵ «οι στάσεις και οι απόψεις που έχει μια κοινότητα για τη γλώσσα [...] αντανακλούν την υποκειμενική πρόσληψη της δομής και της χρήσης της γλώσσας». Είτε οι στάσεις είναι αρνητικές είτε θετικές η επίδραση στους ομιλητές γλωσσικών ποικιλιών είναι τόσο έκδηλη ώστε να μπορούν είτε να οδηγήσουν στην υποχώρηση είτε στην ενίσχυση αντίστοιχα, ποικιλιών ιδιαίτερα χαμηλού κύρους, όπως τις γεωγραφικές ποικιλίες (Κακριδής-Φερράρι 2007β).

Οι αρνητικές στάσεις, βέβαια, απέναντι σε χαμηλού κύρους ποικιλίες δεν εκφράζονται μόνο από ομιλητές που θεωρούν τη δική τους γλωσσική ποικιλία ανώτερη, αλλά δηλώνονται και από ανθρώπους που ανήκουν σε τέτοιες ποικιλίες λόγω της αίσθησης ότι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση (Gal 1993: 338).

Τέλος, σύμφωνα με την Κωστούλα-Μακράκη (2001: 186-191, βλ. και Καρυολαίμου 1993), σε επίπεδο έρευνας οι γλωσσικές στάσεις μελετώνται με δύο είδη μεθοδολογικών εργαλείων, τα άμεσα και έμμεσα. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι

---

⁵ Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα:
https://www.greeklanguage.gr/greekLang/studies/guide/thema_b2/index.html

συνεντεύξεις και η χρήση των ερωτηματολογίων. Στην έμμεση κατηγορία ανήκει η τεχνική των εναρμονισμένων αμφιέσεων (matched guise technique)⁶.

1.4.1 Έρευνες για τις στάσεις των ομιλητών απέναντι στις γεωγραφικές ποικιλίες

Τα ερευνητικά αποτελέσματα για τις στάσεις των ομιλητών απέναντι στις γεωγραφικές ποικιλίες στον ελλαδικό χώρο δίστανται. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι στάσεις διαφέρουν ανά ηλικία. Οι άνθρωποι μέσης ηλικίας και οι ηλικιωμένοι έχουν αρνητική στάση απέναντι στη γλωσσική τους ποικιλία εξαιτίας των αρνητικών εμπειριών που είχαν ζήσει (βλ. Καραφώτη & Καπελλίδη 2019, Πλαδή 2001) και εξαιτίας της σύνδεσης των ποικιλιών αυτών μόνο με ανεπίσημες επικοινωνιακές περιστάσεις (Λιόσης 2007, Γκούβα 2021: 62-63, Ξεφτέρη 2009, Papazachariou, Fterniati, Archakis & Tsami 2018: 136, 138, Prentza & Kaltsa 2020: 633-634). Οι ομιλητές δεν χρησιμοποιούν τις γεωγραφικές ποικιλίες σε χώρους δημόσιους, όπως το σχολείο, καθώς εκεί υπάρχει μία τάση διόρθωσης των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς προς την πρότυπη νόρμα (Μπασλής 2004, Πλαδή 2008: 51). Μάλιστα, οι ομιλητές μεγάλης ηλικίας δεν επιθυμούν να μεταδώσουν τη γλωσσική τους ποικιλία στα παιδιά τους σε περίπτωση που αυτά επιθυμούν να ανελιχθούν κοινωνικά και οικονομικά (Πλαδή 2001: 621-623, βλ. και την έρευνα της Σφήκα 2021: 56-58).

Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί ότι οι νέοι σε ηλικία ομιλητές και μερικοί ηλικιωμένοι επιθυμούν τη διατήρηση και τη χρήση της εκάστοτε γλωσσικής ποικιλίας, την οποία συνδέουν με τον αντίστοιχο τόπο τους και την εθνική τους ταυτότητα (Πλαδή 2001: 624, βλ. και Λιόσης 2007: 76).

Σύγχρονες μελέτες διαπιστώνουν, όμως, ότι οι ομιλητές έχουν περισσότερες θετικές στάσεις απέναντι στις γεωγραφικές ποικιλίες όσον αφορά τη διατήρησή τους. Για παράδειγμα, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Πενταλόφου Κοζάνης διαπιστώθηκε πως η πλειοψηφία των συμμετεχόντων εκφράζουν θετική στάση απέναντι στη διατήρηση του ιδιώματος, με τη μεσαία ηλικιακή ομάδα να φέρει

---

⁶ Στην τεχνική αυτή οι συμμετέχοντες ακούν αποσπάσματα μαγνητοφωνημένου λόγου από ανθρώπους που μιλούν με διαφορετικό τρόπο προφοράς και καλούνται να κατατάξουν τους ανθρώπους αυτούς σε μία αξιολογική κλίμακα κύρους, ευφυΐας, μόρφωσης κλπ. χωρίς να γνωρίζουν εάν τα εκφωνήματα που άκουσαν, προέρχονται από έναν ή περισσότερους ομιλητές. Έτσι, στην πραγματικότητα οι συμμετέχοντες κρίνουν με βάση την εκάστοτε γλωσσική ποικιλία που ακούν (Κακριδής-Φερράρι 2007β, Παπαρηνίου 1998: 17, βλ. και Παπαζαχαρίου, Φτερνιάτη, Αρχάκης & Τσάμη 2016).

τις περισσότερες θετικές απαντήσεις (Σιλιτζής 2021: 50, βλ. και Γκούβα 2021: 63). Τα κριτήρια με βάση τα οποία επιθυμούν αυτή τη διατήρηση εξαρτώνται από το μορφωτικό επίπεδο των ομιλητών (Λιόσης 2007: 843) καθώς και από την ηλικία, δηλαδή οι ηλικιωμένοι επιθυμούν τη διατήρηση για συναισθηματικούς λόγους και λόγω της παράδοσης και της επαφής με τον τόπο καταγωγής, ενώ οι νεότεροι σε ηλικία για λόγους αισθητικούς (Kourdis 2006: 202).

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν έρευνες που έδειξαν ότι οι νέοι άνθρωποι αντιμετωπίζουν τις γεωγραφικές ποικιλίες με υποτιμητικό τρόπο και τις συνδέουν με τον αγροτικό τρόπο ζωής και με άτομα μεγάλης ηλικίας (βλ. Κουρδής 1997, Πλαδή 2001: 624).

1.5 Η σημερινή χρήση και η συρρίκνωση των γεωγραφικών ποικιλιών

Δυστυχώς, σήμερα παρατηρείται εξασθένηση των γεωγραφικών ποικιλιών⁷ εξαιτίας της ευρείας χρήσης της ΚΝΕ και της έντονης αστυφιλίας (Τζακώστα & Μπετεινάκη 2019α: 339). Ιδιαίτερα, τα νεοελληνικά ιδιώματα διαγράφουν μία φθίνουσα πορεία λόγω της συνεχιζόμενης κοινωνικής και οικονομικής πίεσης, της μετανάστευσης (εσωτερικής-εξωτερικής) και της αστυφιλίας, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται όλο και λιγότερο, κυρίως από ομιλητές προχωρημένης ηλικίας (Παπαναστασίου 2015: 23-24).

Η απομόνωση των γεωγραφικών ποικιλιών έχει ως επακόλουθο τον *γλωσσικό θάνατο*. Με αυτόν τον όρο δηλώνεται η συρρίκνωση μιας γλωσσικής ποικιλίας σε τέτοιο βαθμό που τελικά αντικαθίσταται από μια κυρίαρχη ποικιλία (Μαλικούτη-Drachman 1996: 110). Για να προκύψει ο γλωσσικός θάνατος θα πρέπει η ποικιλία να μην μεταδοθεί από τους γονείς προς τα παιδιά και να εκλείψουν οι ομιλητές της (Μαλικούτη-Drachman 1996: 108).⁸

---

⁷ Ωστόσο, έχει προταθεί πλέον η ανάγκη διατήρησης των γεωγραφικών ποικιλιών και ιδιαίτερα των διαλέκτων για ποικίλους λόγους (βλ. Παπαναστασίου 2015: 23-24, Τζακώστα 2019: 34, Τζακώστα & Μπετεινάκη 2019α: 340, 2019β: 73).

⁸ Ο Sasse έχει διακρίνει τρία επίπεδα που οδηγούν μια γλωσσική ποικιλία σε θάνατο: α) το εξωτερικό πλαίσιο, δηλαδή οι εξωγλωσσικοί παράγοντες (κοινωνία, πολιτική, οικονομία κ.ά.) β) τη γλωσσική συμπεριφορά των μελών μιας κοινωνίας και γ) τις δομικές συνέπειες, τις μετρήσιμες δηλαδή αλλαγές στο σύστημα της απειλούμενης γλωσσικής ποικιλίας που είναι αποτέλεσμα των δύο παραπάνω επιπέδων (1992, όπ. αναφ. στους Μαλικούτη-Drachman 1996, Λιόσης 2019).

Ειδικότερα, ο γλωσσικός θάνατος των γεωγραφικών ποικιλιών προκύπτει λόγω κοινωνικο-πολιτισμικών, κυρίως, αιτιών σε συνδυασμό με τη μειωτική στάση των ίδιων των ομιλητών απέναντι σε αυτές (Πλαδή 2001: 624, Μαλικούτη-Drachman 2000). Η Μαλικούτη-Drachman (1999) διαχωρίζει τη συρρίκνωση των ποικιλιών αυτών σε ετερόγλωσσο και ομόγλωσσο περιβάλλον. Στο πρώτο ανήκουν γλωσσικές ποικιλίες που ενώ βρίσκονται στην ίδια περιοχή δεν έχουν ένα ιστορικά κοινό γλωσσικό σύστημα. Στο δεύτερο ανήκουν γλωσσικές ποικιλίες με κοινό γλωσσικό υπόβαθρο.

Σχετικά με το ομόγλωσσο περιβάλλον ισχύει το παρακάτω: «Εφόσον κοινή και διάλεκτος έχουν κοινή καταγωγή, η σύγκλιση συστηματικών διαφορών οδηγεί στη διεύρυνση της κοινής βάσης των δύο συστημάτων και κατά συνέπεια στην ταύτισή τους με τελικό αποτέλεσμα την απώλεια των ιδιαιτεροτήτων της διαλέκτου και τη συρρίκνωσή της» (Μαλικούτη-Drachman 2000⁹). Σε φωνολογικό, μορφολογικό και λεξικό, κυρίως, επίπεδο παρατηρείται ο γλωσσικός θάνατος των γεωγραφικών ποικιλιών. Μελέτες έδειξαν ότι στην Κύπρο παρατηρήθηκε ισοπέδωση (leveling) των τοπικών γλωσσικών ποικιλιών που ομιλούνταν σε αυτήν, όταν η ΚΝΕ έγινε η επίσημη γλώσσα του κράτους (βλ. ενδεικτικά Terkourafi 2005, Τσιπλάκου & Κοντογιώργη 2016). Παρόλα αυτά, αναδύθηκε μία παγκύπρια γλωσσική ποικιλία που αποτελεί τον ενδιάμεσο κρίκο μεταξύ της ΚΝΕ και των τοπικών κυπριακών γλωσσικών ποικιλιών (Τσιπλάκου 2021: 1358). Η ανάδυση αυτής της ποικιλίας μαρτυρείται μέσα από την εξέταση συγκεκριμένων φωνολογικών, συντακτικών και σημασιολογικών χαρακτηριστικών που διαφέρουν από αυτά της ΚΝΕ (Τσιπλάκου 2021: 1358).

Στον ελληνικό χώρο ένα παράδειγμα φαινομένου σε λεξικό επίπεδο ως προς τη διαλεκτική σύγκλιση με την ΚΝΕ είναι η τονική συμπεριφορά του ρήματος. Σε πολλές γεωγραφικές ποικιλίες παρατηρείται η παραβίαση του νόμου της τρισυλλαβίας (π.χ. κρητικά). Όμως, με την επίδραση της ΚΝΕ αυτό είχε ως αποτέλεσμα το τονικό σύστημα να γίνει μεικτό, δηλαδή μερικά πρόσωπα του ρήματος να ακολουθούν τον τονισμό της ΚΝΕ, ενώ άλλα τον τονισμό της γεωγραφικής τους ποικιλίας (Μαλικούτη-Drachman 2000, για περαιτέρω ανάλυση βλ. και Μαλικούτη-Drachman 1993).

---

⁹ Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα:
https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/dialects/thema_a_2_2/index.html

1.6 Τα ιδιώματα της Ηπείρου

1. Περιοχή

Η Ήπειρος¹⁰ βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της Ελλάδος. Περιέχει τέσσερις πόλεις: την Άρτα, την Ηγουμενίτσα, τα Ιωάννινα και την Πρέβεζα. Πρωτεύουσά της είναι τα Ιωάννινα¹¹. Στην παρακάτω εικόνα (Εικόνα 1) παρουσιάζεται ο γεωγραφικός χώρος της Ηπείρου.

Εικόνα 1: Χάρτης Ηπείρου

Η μορφολογία του εδάφους της είναι κατ' εξοχήν ορεινή και ιδιαίτερα ο νομός Ιωαννίνων χαρακτηρίζεται από ανάγλυφο ανάγλυφο (Οικονόμου 2002: 9-11). Μόλις τις τελευταίες δεκαετίες η Ήπειρος άρχισε να δέχεται επιρροές, γλωσσικές και μη, από τις επαφές της με πληθυσμούς που κατοικούν σε άλλες περιοχές. Παρόλα αυτά για αιώνες στην περιοχή συνυπήρχαν πληθυσμοί που μιλούσαν και άλλες γλώσσες

¹⁰ Η Ήπειρος καταλαμβάνει τον χώρο που εκτείνεται από την οροσειρά της Πίνδου (ανατολικά) έως το Ιόνιο Πέλαγος (δυτικά). Βόρεια φτάνει μέχρι τα σύνορα της Αλβανίας (μάλιστα ένα μέρος της σημερινής νότιας Αλβανίας αποτελεί την ονομαζόμενη Βόρεια Ήπειρο), ενώ νότια βρέχεται από τον Αμβρακικό κόλπο.

¹¹ Οι πληροφορίες ανακτήθηκαν από την ιστοσελίδα της εγκυκλοπαίδειας Britannica: <https://www.britanica.com/place/Epirus>

πέραν της ελληνικής (Βλάχοι, Τούρκοι, Εβραίοι, Αρβανίτες και Έλληνες) (Θεμελής 2017: 39).

2. Γλώσσα

Η Ήπειρος έχει αναγνωριστεί ως περιοχή με διαλεκτική ποικιλομορφία (Παπαγεωργίου 1994: 332). Αυτή η ποικιλομορφία οδήγησε τους μελετητές να κάνουν λόγο για ιδιώματα της Ηπείρου και όχι για μία ενοποιημένη διάλεκτο (βλ. Κοντοσόπουλος 2008: 94, Μπόγκας 1964/1966). Σε γενικές γραμμές τα ιδιώματά της¹², σύμφωνα με τον Κοντοσόπουλο (2008: 94), ανήκουν στην κατηγορία των *βόρειων ιδιωμάτων*, καθώς χαρακτηρίζονται από: α) στένωση του άτονου [e] σε [i] και του άτονου [o] σε [u] και β) σίγηση του άτονου τελικού [i] (βλ. και 1.2.2).

Από αυτή την κατηγορία εξαιρείται η γεωγραφική περιοχή της Θεσπρωτίας¹³ (Κοντοσόπουλος 2008: 94), και επιπρόσθετα, όπως επισημαίνει ο Μπόγκας (1966: 1-2) και «ολόκληρη η Βόρεια Ήπειρος [σημερινή περιοχή Αλβανίας] [...] το ελεύθερο τμήμα του Πωγωνίου και το νησί της λίμνης των Ιωαννίνων». Σε αυτές τις περιοχές οι κάτοικοι ομιλούν το *νότιο ιδίωμα*.

Τις υπόλοιπες περιοχές της Ηπείρου, ο Μπόγκας (1964: 1-2, 1966: 1-2) τις διαχωρίζει: α) σε περιοχές που ομιλούν το *καθαρό βόρειο ιδίωμα* και βρίσκονται στο κεντρικό, ανατολικό και νότιο τμήμα της Ηπείρου (Γιάννενα, Ζαγοροχώρια, Κατσανοχώρια, Δωδωνοχώρια, Άρτα κλπ.) και β) σε περιοχές που ομιλούν ένα *ημιβόρειο ιδίωμα* και καταλαμβάνουν τη Βορειοανατολική (χωριά της Κόνιτσας) και τη Νοτιοδυτική πλευρά της Ηπείρου (μέρη της Πρέβεζας, όπως τα χωριά Θεσπρωτικό, Ριζοβούνι κλπ.).

Για τους Μπόγκα (1964, 1966) και Μήτση (2002) οι ομιλητές που ομιλούν το *νότιο ιδίωμα* προφέρουν αυτούσιες τις λέξεις χωρίς, βέβαια, αυτό να συνεπάγεται τη μη εμφάνιση των φθογγικών αλλαγών, όπως αποβολή φωνηέντων (*φέρτε* αντί *φέρετε*), προσθήκες φθόγγων (*αμασκάλη* αντί *μασχάλη*) κ.ά.. Στον αντίποδα βρίσκονται οι ομιλητές με το *καθαρό βόρειο ιδίωμα*, που για παράδειγμα πραγματώνουν τα παρακάτω:

¹² Για τα ιδιώματα της Βορείου Ηπείρου βλ. ενδεικτικά: Κυριαζής 2007, 2012, Κυριαζής & Σπύρου 2011.

¹³ Για περαιτέρω μελέτη της θεσπρωτικής ποικιλίας βλ. Μήτση 2002.

γινό αντί γερό / ψουμί αντί ψωμί
σκ'λί αντί σκυλί / κ'λούρ' αντί κουλούρι

(Μπόγκας 1964:1)

Οι ομιλητές του ημιβόρειου ιδιώματος έχουν ως κύριο γνώρισμα τη μη προφορά των άτονων [u] και [i] και δεν παρατηρείται το φαινόμενο της στένωσης (Μπόγκας 1964: 1-2, Κοντοσόπουλος 2008: 111). Προφέρουν, δηλαδή, λόγω χάρη τη λέξη *φλάμπουρο* ως *φλάμπ'ρο*, ενώ τη λέξη *νερό* ως *έχει*.

Η παραπάνω κατηγοριοποίηση γίνεται αποδεκτή και από τον Παπαγεωργίου (1994: 333, υποσημείωση 24) με μία μόνο μικρή διαφωνία ως προς την κατηγορία του ημιβόρειου ιδιώματος δηλώνοντας ότι «σε περιοχές της Πρέβεζας (Θεσπρωτικό, Καμαρίνα), τις οποίες ο Μπόγκας χαρακτηρίζει ως ημιβόρειες, δεν παρατηρήθηκαν [...] φαινόμενα ημιβόρειου φωνηεντισμού αλλά μόνο βόρειου». Να σημειώσουμε, επίσης, πως ο Παπαγεωργίου (1994: 333) αναφέρει ότι στο ιδίωμα της Παραμυθιάς περιέχονται και λέξεις βόρειου ιδιώματος σχολιάζοντας έτσι ότι «ή ο Μπόγκας δεν είχε σωστές πληροφορίες ή το ιδίωμα υποχώρησε αρκετά στα βόρεια ιδιώματα».

Εκτός από τα παραπάνω φωνολογικά χαρακτηριστικά που παρατηρούνται στην Ήπειρο, αξίζει να αναφερθούν και δύο κύρια μορφολογικά γνωρίσματα σχετικά με την κατάληξη του ρήματος. Αυτά παρατηρούνται μέχρι και σήμερα στο *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* (βλ. επόμενη ενότητα). Ο αόριστος της ενεργητικής φωνής σχηματίζεται σε *-κα* αντί *-σα*: *έπιακα* (έπιασα), *έφκιακα* (έφτιαξα). Τα α' / β' πρόσωπα πληθυντικού του παρατατικού και αορίστου ενεργητικής φωνής σχηματίζονται με τις καταλήξεις *-μαν* και *-ταν* αντίστοιχα: *τρώγαμαν* (τρώγαμε), *λέγαταν* (λέγατε), *φάγαμαν* (φάγαμε), *είπαταν* (είπατε) (Παπαγεωργίου 1994: 334, επίσης για εκτενέστερη μελέτη βλ. Μπόγκας 1964: 6-17).

1.7 Ιδίωμα Λάκκας Σουλίου

1. Περιοχή

Η περιοχή της Λάκκας Σουλίου εκτείνεται από τον Νομό Ιωαννίνων έως τον Νομό Πρεβέζης. Περιλαμβάνει 33 χωριά¹⁴ με τον χαρακτηρισμό «Άνω Λάκκα» (ο Μπόγκας

¹⁴ Τα χωριά αυτά είναι: Αγία Αναστασία, Άγιος Ανδρέας Άγιος Νικόλαος, Αλεποχώρι Μπότσαρη, Ανθοχώρι, Άρδοση, Αρτοπούλα, Ασπροχώρι, Αχλαδέα, Βάρδα, Γεωργάνοι, Γρασδένη, Δερβίζιανα, Έλαφος, Ελευθεροχώρια, Ζωτικό, Καταμάχη, Κεράσοβο, Κοντάτες, Κουμαριά, Λίππα, Μπαουσιόι,

1964: 1-2, τα χαρακτηρίζει ως *Λακκοχώρια* ή *Σουλιωτοχώρια*) και ανάλογα με τον συγγραφέα προστίθενται σε αυτά και άλλα 29 σε αριθμό χωριά που βρίσκονται νοτιοδυτικά της Ηπείρου και καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της Πρέβεζας (Αλεξίου 1993: 23,28, Μπέττης 2005: 10). Από τη λέξη *λακκιά*, που σημαίνει κοίλωμα, προήλθε ο όρος *Λάκκα*. Η περιοχή αυτή σχηματίζει ένα κοίλωμα που περιτριγυρίζεται από βουνά (Αλεξίου 1993: 28).

Ειδικότερα, η Λάκκα Σουλίου βρίσκεται νοτιοδυτικά της πόλης των Ιωαννίνων και ημιβορειοδυτικά της Ηπείρου. Καταλαμβάνει τον χώρο ανάμεσα από το όρος Τόμαρος (νοτιοδυτικά), των όρων Παραμυθιάς (ανατολικά) και βορειοδυτικά από τον δρόμο Σκάλα Παραμυθιάς, Τύρια-Τζαμαλή Αγά Δωδώνη (Αλεξίου 1993: 28, Μπέττης 2005: 12-13). Ο παρακάτω χάρτης δείχνει την περιοχή Λάκκα Σούλι¹⁵ στον γεωγραφικό χώρο της Ηπείρου:

Εικόνα 2: Χάρτης Λάκκας Σουλίου

Από γεωλογικής απόψεως η περιοχή αυτή είναι καθαρά ορεινή και δύσβατη σε αρκετά σημεία, ώστε μέχρι τα μέσα έως περίπου τα τέλη του 20^{ου} αιώνα οι κάτοικοι της περιοχής να θεωρούνται απομονωμένοι από τον έξω κόσμο (Μπέττης 2005: 11-

---

Μπεστιά, Μουκοβίνα, Παλαιοχώρι Μπότσαρη, Παρδαλίτσα, Πετούσι, Πολυστάφυλο, Πόποβο, Ρωμανό, Σερζιανά, Σιστρούνη, Σμυρτιά και Τσερίτσανα (Αλεξίου 1993).

¹⁵ Οι χάρτες ανακτήθηκαν από την ιστοσελίδα: <https://leftezi.blogspot.com/p/maps.html>

12). Τα επαγγέλματα με τα οποία οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνται μέχρι και σήμερα στη Λάκκα Σουλίου είναι η γεωργία και κτηνοτροφία.

2. Γλώσσα

Μιας και άλλοι μελετητές έχουν μελετήσει σε ελάχιστο βαθμό, όπως θα δούμε στη συνέχεια, το γλωσσικό σύστημα της περιοχής Λάκκας Σουλίου και τα χαρακτηριστικά του συστήματος αυτών των χωριών, στην παρούσα εργασία υιοθετήσαμε τον όρο *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* προσδίδοντάς του καθαρά λειτουργική χρήση. Αυτός ο όρος φαίνεται καταλληλότερος από τον όρο *διάλεκτος* καθώς, όπως είδαμε στην υποενότητα 1.2.1, το *ιδίωμα* είναι μία γλωσσική ποικιλία που ομιλείται από συγκεκριμένο πληθυσμό σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και μπορεί να γίνει κατανοητό και από άλλους ομιλητές.

Ο Μπόγκας (1964: 1) τοποθετεί το *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* στα *βόρεια ιδιώματα* και προς μεγάλη του έκπληξη τονίζει ότι: «όταν [...] κατόρθωσα [...] να φτάσω στα απρόσιτα και απομονωμένα Σουλιωτοχώρια [...] άκουα τους κατοίκους των μερών (Ρωμανό, Στρούνι) της Ανατολικής πλευράς του βουνού του Σουλίου να λένε: *ψωμί, πιδί, τ'φέκ'* κλπ. Και τους άλλους της αντίθετης πλευράς, προς τη θάλασσα (Σαμονίβα, Τσαγγάρι [...]) να λένε: *ψωμί, παιδί, τουφέκι*. Τους χωρίζει βέβαια η κορυφογραμμή [εννοεί τα όρη Σουλίου]». Έτσι για τον συγγραφέα το βουνό Σούλι αποτελεί έναν λόγο (αν και όχι τον κύριο) για τις γλωσσικές διαφορές σε τόσο κοντινές περιοχές.

Σε αντίθεση με τον Μπόγκα, ο Μπέττης (2005: 219-220) θεωρεί το *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* το ίδιο με το *ιδίωμα* που ομιλείται στον νομό της Θεσπρωτίας, δηλαδή το *νότιο ιδίωμα* και κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό αφού σύγκρινε τις αυτούσιες αφηγήσεις των κατοίκων του χωριού Αρτοπούλα στη Λάκκα Σούλι που είναι καταγεγραμμένες στο βιβλίο του Λιόλιου (βλ. επισημείωση 16) με το Ημερολόγιο της αιχμαλωσίας του Φώτη Τζαβέλα (Σούλι). Ερεύνησε, επιπλέον, δημοσιεύματα από το περιοδικό *Ηπειρωτική Εστία*. Πάντως, δεν έχει γίνει κάποια ενδελεχής μελέτη σχετικά με το *ιδίωμα* της περιοχής παρόλο που κατά καιρούς έχουν γίνει προσπάθειες γραφής γλωσσαρίων από ντόπιους κατοίκους¹⁶.

¹⁶ Παράδειγμα ενός ηλεκτρονικού γλωσσαρίου (Παντούλας, 2014): <https://elafiotikoglossario.blogspot.com>

Έχοντας στον νου ότι δεν έχει διερευνηθεί μέχρι στιγμής το *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* από γλωσσολογική σκοπιά παρά μόνο υπάρχουν σκόρπιες αναφορές στη βιβλιογραφία, όπως είδαμε παραπάνω, φαίνεται δύσκολη η ανάλυση σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα. Θα αναφερθούμε, ωστόσο, σε κάποια γλωσσικά φαινόμενα που παρατηρούνται στο ιδίωμα αυτό βασιζόμενοι μόνο (καθώς δεν υπάρχουν άλλες πηγές για τη συγκεκριμένη περιοχή) στο γλωσσάριο του Παντούλα (2014), ο οποίος αναφέρεται συγκεκριμένα στο χωριό Έλαφος της περιοχής Λάκκας Σουλίου (βλ. επισημείωση 16). Λόγω της καταγωγής μου, όμως, από αυτή την περιοχή θα μπορούσα να πω με επιφύλαξη πως τα φαινόμενα, που θα παρουσιάσω συντόμως, παρατηρούνται σε όλη την περιοχή της Λάκκας Σουλίου.

Φωνολογία: Στο επίπεδο της φωνολογίας το κύριο χαρακτηριστικό των *βόρειων ιδιωμάτων* δεν παρατηρείται σε πολύ υψηλό βαθμό (σύμφωνα με τον Παντούλα, 2014) στη συγκεκριμένη περιοχή, δηλαδή το φαινόμενο της στένωσης των φωνηέντων [o] και [e] σε [u] και [i] αντίστοιχα:

απάνου αντί *επάνω*

λιοφορείο αντί *λεωφορείο*

αλλά *έχετε* και *όχι έχιτι*

Ενώ το δεύτερο χαρακτηριστικό των *βόρειων ιδιωμάτων* φαίνεται ότι διατηρείται:

δλειάμ' αντί *δουλειά μου*

σχάθκα αντί *σιχάθηκα*

Άλλο ένα φωνολογικό χαρακτηριστικό που παρατηρείται είναι η *αποβολή* του άτονου αρχικού φωνήεντος μιας λέξης:

μερομηνία αντί *ημερομηνία*

γελάδια αντί *αγελάδια*

Μορφολογία: Ως προς τη κλιτική μορφολογία των ρημάτων παρατηρείται ότι τα *α'/β'* πρόσωπα πληθυντικού αριθμού στον παρατατικό και αόριστο ενεργητικής φωνής σχηματίζονται με τις καταλήξεις *-μαν* και *-ταν* αντίστοιχα και στην παθητική με την κατάληξη *-σταν*: *τρέχαμαν* (τρέχαμε), *τρέχαταν* (τρέχατε), *τρέξαμαν* (τρέξαμε),

---

Μπορεί κανείς, επίσης, να ανατρέξει στο βιβλίο «Τι είδα και τι άκουσα στο χωριό μου» (Λιόλιος 1983), στο οποίο καταγράφονται αυτούσιες αφηγήσεις ντόπιων κατοίκων του χωριού Αρτοπούλα.

τρέζαταν (τρέξατε), *βρισκόμασταν* (βρισκόμαστε), *βρισκόσασταν* (βρισκόσαστε). Επίσης, σε πολλά ρήματα ο αόριστος ενεργητικής φωνής σχηματίζεται με την κατάληξη – *κα*: *έδωκα* (έδωσα), *άφκα* (άφησα).

Να σημειωθεί ότι στην παρούσα εργασία δεν θα αναλύσουμε εξ ολοκλήρου το *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου*, αλλά θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε ένα συγκεκριμένο γλωσσικό φαινόμενο που παρατηρείται σε αυτό, τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, που θα περιγραφεί και θα αναλυθεί στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, αφού πρώτα εξετάσουμε την ανάλυση των μορίων αυτών από την πλευρά της πρότυπης γλώσσας.

Κεφάλαιο 2

Εισαγωγή

Ο στόχος του κεφαλαίου είναι διττός: αφενός να παρουσιάσουμε τις σημαντικότερες συντακτικές αναλύσεις για τα μόρια *θα* και *να* στο πλαίσιο της πρότυπης γλώσσας (ενότητα 2.1) με στόχο να καταστεί σαφής η ξεχωριστή υπόσταση των μορίων στην ΚΝΕ σε αντιδιαστολή με τις γεωγραφικές ποικιλίες στις οποίες παρατηρείται η συνεμφάνιση των μορίων και αφετέρου να αναφερθούμε σε μελέτες που εξετάζουν το φαινόμενο της συνεμφάνισης σε γεωγραφικές ποικιλίες (ενότητα 2.2). Στην ενότητα 2.3 θα εξεταστεί ιστορικά η συνεμφάνιση των μορίων αυτών, καθώς παρατηρείται σε ένα προγενέστερο στάδιο της εξέλιξης του ρήματος *θέλω* σε μόριο *θα* και στην ενότητα 2.4 θα παρουσιαστεί μια σύντομη ανακεφαλαίωση του θεωρητικού μέρους.

2.1 Τα μόρια *θα* και *να* στην ΚΝΕ

Στην ΚΝΕ τα μόρια *θα* και *να* αντιμετωπίζονται ως δύο ξεχωριστά μόρια, τα οποία βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή και καταλαμβάνουν διαφορετικά περιβάλλοντα κατά την παραγωγή λόγου, αλλά και στη συντακτική αναπαράσταση.

Στη βιβλιογραφία αρχικά τα μόρια είχαν συσχετιστεί με τις εγκλίσεις *οριστική* και *υποτακτική*. Το μόριο *θα* εμφανίζεται σε περιβάλλοντα *οριστικής*, ενώ το μόριο *να* σε περιβάλλοντα *υποτακτικής* (Giannakidou 2009, Philippaki-Warburton 1994,1998, Philippaki-Warburton & Veloudis 1984, Rivero 1994, Terzi 1992, Tsimpli 1990). Αργότερα, το μόριο *να* αναλύθηκε συντακτικά ως Συμπληρωματικός Δείκτης (Agouraki 1991, Tsoulas 1993). Εντούτοις, λόγω της αμφισβήτησης που υπήρξε για αυτές τις διακρίσεις, τα μόρια αναλύθηκαν με βάση την τροπικότητα (Roussou 2000) αν και υπάρχουν προσεγγίσεις που υποστηρίζουν πως δεν είναι πάντα τροπική η σχέση του μορίου *να* με τους τύπους που συνοδεύει (Lekakou & Quer 2016a,b, Roussou & Tsangalidis 2010).

Σε αυτή την ενότητα θα αναφερθούμε σύντομα στις σημαντικότερες μελέτες για τη θέση που καταλαμβάνουν τα μόρια αυτά στην ΚΝΕ. Οι μελέτες αυτές χωρίστηκαν σε τέσσερις προσεγγίσεις που, παρά το διαφορετικό θεωρητικό τους υπόβαθρο, έχουν ως κοινό σημείο τη συμπληρωματική κατανομή των μορίων, δηλαδή τα υπό εξέταση

μόρια δεν μπορούν να εμφανιστούν στο ίδιο συντακτικό και σημασιολογικό περιβάλλον, σημαντικό στοιχείο για την παρούσα εργασία.

2.1.1 Προσέγγιση Α: Η ανάλυση της Philippaki-Warburton (1994, 1998)

Η Philippaki-Warburton (1998) παρουσίασε τη διαφορετική θέση του μορίου *θα* από αυτή του μορίου *να* και γενικότερα σχολίασε τη στενή σχέση μεταξύ μορφολογίας και σύνταξης στο επίπεδο της έγκλισης. Η συντακτική θέση που προτείνει, έχει ως εξής:

(1) α. [ΦΣΔ ΣΔ [ΦΕγκλ ΟΡΣ_[Ø] [ΦΑρν δεν [ΦΜελΧρ θα [ΦΚλ...]]]]]

β. [ΦΣΔ ΣΔ [ΦΕγκλ να [ΦΑρν μη(ν) [ΦΚλ...]]]]]

Όπως βλέπουμε στο (1) τα δύο μόρια, *θα* και *να*, καταλαμβάνουν διαφορετική θέση στον Φραστικό Δείκτη (ΦΔ). Το μόριο *να* τοποθετείται στη Φράση Έγκλισης (ΦΕγκλ) και εισάγει την υποτακτική έγκλιση, ενώ το μόριο *θα* καταλαμβάνει τη θέση που δηλώνει μελλοντικό χρόνο και συνοδεύει την οριστική που έχει μηδενικό μόρφημα. Μόνο η προστακτική έγκλιση εκφράζεται με δεσμευμένο μόρφημα (Philippaki-Warburton 1998: 163), ενώ η οριστική δηλώνεται από τη μορφολογία του ρήματος και η υποτακτική χρειάζεται τα μόρια *να/ας* για να εκφραστεί (Philippaki-Warburton 1994: 301, 1998: 169). Μάλιστα διακρίνονται δύο εγκλίσεις, η προστακτική και η μη-προστακτική. Στην τελευταία συγκαταλέγονται η οριστική και η υποτακτική (Philippaki-Warburton 1994: 299).

Η Philippaki-Warburton (1994, 1998) θεωρεί ότι τα μόρια *θα* και *να* καταλαμβάνουν διαφορετική θέση στον ΦΔ προβάλλοντας ως βασικό επιχείρημα την άρνηση (για μια διαφορετική προσέγγιση βλ. Rivero & Terzi 1995). Το μόριο *θα* συνοδεύεται από το αρνητικό μόριο *δεν* (2), σε αντίθεση με το μόριο *να* που προηγείται του αρνητικού μορίου *μη(ν)* (3):

(2) Ότι δε θα του το στείλεις.

(3) Ø Να μην του το στείλεις. (Philippaki-Warburton 1998: 168)

Με βάση τα (2) και (3) τα μόρια *θα* και *να* διαφοροποιούνται και προκύπτει έτσι ότι βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή. Το μόριο *θα* βρίσκεται κάτω από τη Φράση Άρνησης (ΦΑρν) (βλ. 1) καθώς θεωρείται ότι είναι πιο κοντά στην Κλίση, ενώ το μόριο *να* βρίσκεται πάνω από τη ΦΑρν, καθώς είναι πιο περιφερειακό με την

έννοια ότι η έγκλιση είναι υπεύθυνη για την επιλογή του εκάστοτε αρνητικού μορίου (Philippaki-Warburton 1994: 301, 1998: 169).

Επίσης, η Philippaki-Warburton υποστηρίζει πως το μόριο να δεν μπορεί να είναι Συμπληρωματικός Δείκτης (ΣΔ) παρά μόνο να είναι υπεύθυνο για το μαρκάρισμα της υποτακτικής έγκλισης (βλ. Philippaki-Warburton 1994: 317-320). Τέλος, για το μόριο θα σχολιάζει πως από σημασιολογική πλευρά σχετίζεται κάθε φορά με το ρηματικό τύπο που συνοδεύει (βλ. και Tsangalidis 1999). Όταν το μόριο θα συνοδεύει το ρήμα με το χαρακτηριστικό [-παρελθόν], τότε δηλώνει την αναφορά στο μέλλον. Όταν, όμως, ο ρηματικός τύπος είναι στο [+παρελθόν], τότε ο συνδυασμός ρήματος και μορίου ερμηνεύεται ως τροπικότητα (Philippaki-Warburton 1998: 167).

2.1.2 Προσέγγιση Β : Η ανάλυση της Agouraki (1991)

Η Agouraki (1991) διερευνά τη συντακτική θέση του μορίου να στην ΚΝΕ. Υποστηρίζει πως το μόριο να είναι Συμπληρωματικός Δείκτης (ΣΔ) που εισάγει προτάσεις που φέρουν χρόνο (tensed clauses). Παρακάτω δίνεται η δομή της, όπως παρατίθεται στη Roussou (2000):

(4) [_{ΦΣΔ} ΣΔ να [_{ΦΑρν} δεν/μη(ν) [_{ΦΧρ} θα...]]]

Σύμφωνα με το (4) το μόριο να καταλαμβάνει τη θέση του ΣΔ, ενώ το μόριο θα τη Φράση Χρόνου (ΦΧρ). Βέβαια, το μόριο θα δεν μαρκάρει μόνο τον χρόνο του μέλλοντα αλλά φέρει και τροπική ερμηνεία, όπως και το μόριο να (Agouraki 1991: 15-16). Η Agouraki (1991: 5) υποστηρίζει πως τα μόρια θα και να εκφέρονται με οριστική έγκλιση.

Ενστερνιζόμενη τη θεωρία της Κυβέρνησης και Αναφορικής Δέσμευσης η Agouraki (1991: 10-20) επιχειρηματολογεί υπέρ της θέσης της ότι το να είναι ΣΔ. Θεωρεί ότι το μόριο αυτό δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ξεκάθαρα ως μόριο που εισάγει ρήματα που φέρουν την υποτακτική έγκλιση, καθώς εμφανίζεται με ρηματικές μορφές όπως ο παρατατικός, που βρίσκονται κατεξοχήν σε οριστική (5), ενώ χαρακτηριστική είναι και η ασυμβατότητα του να με τους άλλους ΣΔ (6):

(5) Θα ήθελα να ήσουνα εδώ.

(6) *Επιθυμεί ότι/πώς να φύγει.

Τέλος, τα μόρια *θα* και *να* δεν μπορούν να συνεμφανιστούν στο ίδιο περιβάλλον (Agouraki 1991: 16-17) όχι εξαιτίας της εκφοράς της έγκλισης του ρήματος αλλά εξαιτίας των κάτωθι συνθηκών: α) όταν το μόριο *θα* μαρκάρεται για το χρόνο, αυτό δεν συνεπάγεται ότι δηλώνει χρονική αναφορά και β) όταν το *θα* λειτουργεί ως τροπικό μόριο, τότε δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν στην ίδια πρόταση δύο τροπικά μόρια (*θα/να*).

2.1.3 Προσέγγιση Γ

2.1.3.1 Η ανάλυση της Roussou (2000)

Η Roussou (2000) προτείνει μια ενιαία ανάλυση για τα μόρια *θα/να/ας* βασιζόμενη στη θεωρία του Rizzi (1997), ο οποίος διαχωρίζει τον ΣΔ σε δύο είδη: την Ισχύ (Force) και την Παρεμφατικότητα (Finite). Ωστόσο, η συγγραφέας προτείνει την ακόλουθη τριμερή Φραστική Δομή για τους ΣΔ (Roussou 2000: 72-73, 78-79):

(7) [ΣΔ που [Θέμα/Εστίαση [ΣΔΤελ. ότι/αν/να/ας [Αρν. δεν/μην [ΣΔΤροπ. θα/να/ας [Κλ+ P...]]]]]]

Με βάση το (7) βλέπουμε πως ο πρώτος ΣΔ είναι υπεύθυνος για την εισαγωγή εγκιβωτισμένων προτάσεων, ο δεύτερος δείχνει το είδος της πρότασης (υποθετική/συμπληρωματική/ερωτηματική) και ο τρίτος την τροπικότητα/έγκλιση. Ειδικότερα, στην πρώτη θέση του ΣΔ βρίσκεται το *που*, στη δεύτερη το *ότι/αν*, θέση στην οποία μετακινούνται τα μόρια *να/ας* όταν είναι κενή, ενώ στην τελευταία γεννιούνται τα μόρια *θα/να/ας*.

Η Roussou θεωρεί τα μόρια *θα/να/ας* τροπικά διαφέροντας σε αυτό το σημείο από τις προηγούμενες προσεγγίσεις που αντιμετώπιζαν το μόριο *να*, κυρίως, ως δείκτη υποτακτικής και το μόριο *θα* να μαρκάρει τον χρόνο μέλλοντα. Ας αναφέρουμε δύο από τα παραδείγματα που δίνει για να υποστηρίξει ότι το μόριο *θα* δεν μαρκάρει μόνο τον χρόνο στο μέλλον και ότι το μόριο *να* χρησιμοποιείται και σε κύριες προτάσεις και φέρει τροπική ερμηνεία (Roussou 2000: 67-68, 69):

(8) Θα καθάρισε το σπίτι. (επιστημική ερμηνεία)

(9) Να έφυγε; (επιστημική ερμηνεία)

Αυτές οι τροπικές ερμηνείες οφείλονται στο γεγονός ότι και τα τρία μόρια *θα/να/ας* μπορούν να συνδεθούν με όλες τις μορφές του ρήματος [+/-παρελθόν],[+/-συνοπτικό]

και για αυτό το λόγο είναι τροπικά και επειδή δεν φέρουν κλιτική μορφολογία (Roussou 2000: 71-72, βλ. και Roussou & Tsangalidis 2010: 48-49).

Ωστόσο, όπως και στις προηγούμενες προσεγγίσεις, έτσι και σε αυτή την προσέγγιση τα μόρια *θα* και *να* δεν μπορούν να συνεμφανιστούν στο ίδιο περιβάλλον και διαχωρίζονται μεταξύ τους με βάση το κριτήριο της Άρνησης. Αναλυτικότερα, και μεν στον ΦΔ, όπως βλέπουμε παραπάνω, υπάρχει μία ΦΑρν η οποία καταλαμβάνεται από τα δύο αρνητικά μόρια *δεν/μη(ν)*, η προσάρτησή τους, όμως, γίνεται ανάλογα με την ύπαρξη του εκάστοτε μορίου (βλ. και Roussou & Tsangalidis 2010: 54-55). Όσον αφορά το μόριο *θα*, αυτό συνοδεύεται από το αρνητικό μόριο *δεν*. Από την άλλη, το μόριο *να* προηγείται του μορίου *μη(ν)*, για αυτό τον λόγο το μόριο *να* μετακινείται στον Συμπληρωματικό Δείκτη Τελεστή (ΣΔΤελ) για να σχηματίσει τη δομή *να μη(ν)* (Roussou 2000: 66,74).

2.1.3.2 Η ανάλυση της Roussou (2009a)

Σε πρόσφατη μελέτη η Roussou (2009a) παρουσιάζει μια διαφορετική προσέγγιση σχετικά με το μόριο *να* από αυτή που είχε παρουσιάσει στο παρελθόν. Εξετάζει τις ιδιότητες του μορίου αυτού στην υποτακτική έγκλιση και τη σχέση που δημιουργεί με το εγκιβωτισμένο ρήμα όταν αποτελεί συμπλήρωμα της πρότασης (για τη συγκεκριμένη σχέση για περαιτέρω ανάλυση βλ. Roussou 2009a: 1822-1828).

Εμείς θα αναφερθούμε μόνο στις ιδιότητες του *να* και στην υιοθέτηση της καινούριας προσέγγισης από τη συγγραφέα. Αναφερόμενη στη θεωρία του Christidis (1985, 1990 όπ. αναφ. στη Roussou 2009a: 1821, 2010: 25, 2015: 128-129), που υποστήριξε ότι υπάρχει ένα στοιχείο *να* με δύο χρήσεις, τη δεικτική χρήση και τη χρήση που σχετίζεται με την υποτακτική έγκλιση, η ίδια υποθέτει ότι υπάρχει ένα *να* στοιχείο που μπορεί να δεχτεί διαφορετικά συμπληρώματα (ένα όνομα ή μια ολόκληρη πρόταση) δημιουργώντας κάθε φορά διαφορετικές ερμηνείες.

Επειδή υπάρχουν και *να-προτάσεις* που δεν δηλώνουν τροπική ερμηνεία (Roussou 2009a: 1821) και για να συμπεριληφθούν και αυτές στην «ομπρέλα» του ενός *να* στοιχείου, η συγγραφέας αντιμετωπίζει το *να* ως ονοματικό στοιχείο (βλ. και Roussou 2010: 25-26) που φέρει την ιδιότητα της τοπικότητας (locative) και προτείνει την εξής ανάλυση (Roussou 2009a: 1822, 2010: 26,31, 2015: 141):

(10) [Τοπ *να* [ΣΔΤελ [ΣΔΤροπ [Φκλ ...]]]]

Στο (10) παρατηρείται πως το μόριο *να* βρίσκεται στην Αριστερή Περιφέρεια, όμως καταλαμβάνει τη θέση της Τοπικότητας όντας ονοματικό στοιχείο και συνδέεται με τη ΦΣΔ (η οποία περιλαμβάνει και τον τελεστή και την τροπικότητα). Έτσι, το *να* στοιχείο διεπιδρά με την τροπικότητα χωρίς να είναι μέρος αυτής. Από την άλλη, η θέση αυτή του μορίου ερμηνεύει και τη δεικτική χρήση του *να* που, όμως, όταν δηλώνεται αυτή η ερμηνεία το *να* παίρνει για συμπλήρωμα μια ΟΦ. Ενώ τα μόρια *θα/ας* προερχόμενα από ρηματική βάση, συνεχίζουν να καταλαμβάνουν τη θέση της Τροπικότητας στον ΣΔ (Roussou 2015: 133-139).

2.1.4 Προσέγγιση Δ: Η ανάλυση των Lekakou & Quer (2016a, 2016b)

Οι Lekakou και Quer (2016a,b) μελετούν την ελληνική διάλεκτο της Κάτω Ιταλίας, Griko, συγκριτικά με την KNE στο πλαίσιο της πραγμάτωσης της υποτακτικής έγκλισης παρουσιάζοντας μία μορφο-συντακτική ανάλυση (για τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της Griko και της KNE βλ. Lekakou & Quer 2016b: 71-75).

Ακολουθώντας την υπόθεση της Roussou (2000) οι μελετητές (2016a: 81, 2016b: 74) υποστηρίζουν πως στη Griko το μόριο *να* δεν είναι διαφορετικό από το μόριο *να* της KNE. Αντίθετα το μόριο *θα* σε αυτή την ποικιλία δεν υφίσταται. Για την αναφορά στο μέλλον χρησιμοποιείται ο ρηματικός τύπος: [-συνοπτικό/-παρελθόν] (Lekakou & Quer 2016a: 82, 2016b: 73, βλ. και Baldissera 2013). Έτσι, προτείνουν την παρακάτω δομή (Lekakou & Quer 2016a : 85, 2016b: 75):

(11) [_{ΣΔ} ka [Θεματοποίηση/Εστίαση [_{ΣΔΤελ} t_{ka}/na [_{ΦΑρν} en/min[_{ΣΔΤροπ} t_{na} [_{ΦΚλ} κλ+P...]]]]]]

Όπως βλέπουμε στο (11), το *ka* (αντίστοιχο του ΣΔ *ότι*) γεννιέται στη θέση του ΣΔΤελ και υποχρεωτικά μετακινείται στη θέση της κεφαλής του ΣΔ, για να μην δημιουργηθεί η αντιγραμματική συνεμφάνιση των στοιχείων **ka na*. Το μόριο *na* γεννιέται στη θέση της κεφαλής του ΣΔΤροπ εισάγοντας προτάσεις με υποτακτική έγκλιση και μετακινείται στη θέση του ΣΔΤελ, έτσι ώστε να σχηματιστεί η γραμματική δομή *na min*.

Τα δύο γλωσσικά συστήματα, λοιπόν, συγκλίνουν ως προς τη δομική θέση του μορίου *να*. Ωστόσο, διαφέρουν ως προς τον τρόπο πραγμάτωσης της υποτακτικής έγκλισης. Για να εξηγήσουν οι συγγραφείς αυτή την διαφορά προτείνουν ότι η μορφολογία του ρήματος της υποτακτικής δημιουργεί μια σχέση με τον ΣΔ *να*, ονόματι Συμφωνία της Έγκλισης (Mood Concord). Αυτή η σχέση εντοπίζεται στο

μορφο-συντακτικό χαρακτηριστικό, την υποτακτική, [Υποτ] και έχει δύο μορφές: το ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό [+ερμΥποτ] και το μη ερμηνεύσιμο [-ερμΥποτ] (Lekakou & Quer 2016a: 85-86, 2016b: 76).

Και τα δύο γλωσσικά συστήματα φέρουν το [+ερμΥποτ], δηλαδή τον ΣΔ *να*. Το χαρακτηριστικό [-ερμΥποτ], όμως, εμφανίζεται μόνο στη Griko (Lekakou & Quer 2016a: 86, 2016b: 77) και όχι στην KNE, επειδή στην KNE οι *να*-προτάσεις δεν μπορούν να αναλυθούν με βάση τη σημασιολογική τους ερμηνεία και ούτε μπορούν να διακριθούν με βάση τη μορφολογία του ρήματος (Lekakou & Quer 2016b: 66-67). Στο ρήμα εντοπίζονται συγκεκριμένες γραμματικές κατηγορίες (χρόνος/όψη), που είναι υπεύθυνες για τον σχηματισμό διαφορετικών ρηματικών τύπων, οι οποίες δεν σχετίζονται με την εισαγωγή του μορίου *να* (Lekakou & Quer 2016b: 70, βλ. και Holton, Mackridge & Φιλιππάκη-Warburton 2016: 112-113):

- (12) α. Μπορεί να γράφει. [-συνοπτικό/-παρελθόν]
- β. Μπορεί να γράψει. [+συνοπτικό/-παρελθόν]
- γ. Μπορεί να έγραφε. [-συνοπτικό/+παρελθόν]
- δ. Μπορεί να έγραψε. [+συνοπτικό/+παρελθόν] (Lekakou & Quer 2016b: 70)

2.1.5 Ανακεφαλαίωση θεωρητικών προσεγγίσεων

Οι παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις μελετούν τα μόρια *θα* και *να* σε σημασιολογικά περιβάλλοντα της KNE ερμηνεύοντάς τα ανάλογα με το εκάστοτε θεωρητικό τους πλαίσιο. Εξετάζοντάς τες σύντομα παρατηρούμε ότι τα μόρια καταλαμβάνουν διαφορετική συντακτική θέση στο συντακτικό δέντρο και παρά τη διαφορετική θεωρητική σκοπιά εξέτασής τους παρατηρείται ότι έχουν ένα βασικό κοινό σημείο: τη συμπληρωματική κατανομή τους, δηλαδή δεν μπορούν να συνεμφανιστούν στο ίδιο σημασιολογικό περιβάλλον.

2.2 Η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* σε γεωγραφικές ποικιλίες

Το φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* σε γεωγραφικές ποικιλίες της Ελλάδος δεν είναι άγνωστο. Ο Markopoulos (2004: 238-240) περιγράφει συνοπτικά τους συνδυασμούς των μορίων αυτών που χρησιμοποιούνται από ομιλητές διάφορων γεωγραφικών ελληνικών ποικιλιών, για παράδειγμα αναφέρεται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το μόριο *θα* έπεται του μορίου *να* (13) ή το αντίστροφο (14):

(13) Μα όντας δεις κάτι γουλιά στο πιάτο να θα την πιάσω...

(14) Θα να στάθηκε πρέπει η νοικοκυρά... (Markopoulos 2004: 236)

Μάλιστα, ήδη σε γραμματικές του 19^{ου} αιώνα, όπως είναι η γραμματική του Ρουσιάδη που μελετούσε τα βόρεια ιδιώματα, καταγράφεται το φαινόμενο της συνεμφάνισης με το μόριο *θα* να προηγείται του μορίου *να* (Μανωλέσσου 2013: 149). Ο Ρουσιάδης αναφέρεται σε αυτή τη συνεμφάνιση κατά τον σχηματισμό του μέλλοντα των βοηθητικών ρημάτων (*είμαι* και *έχω*) (βλ. πίνακας 1).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* παρατηρείται ακόμα και σήμερα στο ιδίωμα της Κοζάνης, όπως επισημαίνει ο Ντίνας (2005: 144-149), με μόνη διαφορά ότι αντί για το *θανά* οι Κοζανίτες προφέρουν τη συνεμφάνιση ως *τα να*. Η Δεληγιάννη (2015) αναφερόμενη στο ιδίωμα της Σιάτιστας (περιοχή της Κοζάνης) παρατηρεί πως οι ομιλητές σχηματίζουν διαφορετικά το συνοπτικό από τον εξακολουθητικό μέλλοντα. Και στους δύο χρόνους χρησιμοποιείται η μορφή *χα να* + *ρήμα* (*χα να τσακώνου* (εξακολουθητικός), *χα να απουμείν* (συνοπτικός)) αντί για τη δομή *θα να* + *ρήμα*, εντούτοις στον συνοπτικό μέλλοντα διατηρείται η μορφή *θε να* + *ρήμα* (*θε να νι πάρου* < *θε να την πάρω*¹⁷) (Δεληγιάννη 2015: 122-123).

Πίνακας 1: Ο μέλλοντας των βοηθητικών ρημάτων στη γραμματική του Ρουσιάδη (Μανωλέσσου 2013)

Μέλλοντας του ρήματος <i>είμαι</i>	Μέλλοντας του ρήματος <i>έχω</i>
θανά 'μι	θανά 'χου
θανά 'σι	θανά 'χ'ς
θανά 'νι	θανά 'χ'
θανά 'μιστι	θανά 'χουμι
θανά 'στι	θανά 'χιτι
θανά 'νι	θανά 'χ'ν

Εκτός από το ιδίωμα της Κοζάνης η συνεμφάνιση των μορίων παρατηρείται και στην κρητική διάλεκτο και σχηματίζεται με τη μορφή *θε (θα) να* + *ρήμα* (Markopoulos 2004: 246, Roussou 2009b: 374). Όσον αφορά την Ήπειρο η πρώτη καταγραφή της συνεμφάνισης των μορίων παρατηρείται στη γραμματική για τα βόρεια ιδιώματα του Παπαδόπουλου (1926: 90), στην οποία επισημαίνεται: «Αντί του *θα εν Ζαγόρι* και

¹⁷ Στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου παρατηρήθηκε ότι μεταξύ των συνεμφανιζόμενων μορίων και του εκάστοτε ρήματος δεν παρεμβάλλεται κάποιο κλιτικό σύμφωνα με τα συλλεχθέντα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου και σύμφωνα με τη δική μου διαίσθηση, καθώς είμαι φυσική ομιλήτρια αυτού του ιδιώματος.

Ιωάννινα προ τονιζομένου φωνήεντος χρησιμοποιείται το **θανά**, ως **θανά 'ρχουμι, θανά 'ρθου**». Αργότερα, ο Μπόγκας (1964: 16) σημειώνει τη συνεμφάνιση ως γνώρισμα των ιδιωμάτων της Ηπείρου παρατηρώντας τήν μόνο σε υποθετικούς λόγους. Πιο πρόσφατα, ο Βαδιβούλης (2019: 53) παρατήρησε το φαινόμενο αυτό στη γλωσσική ποικιλία της Άρτας διατυπώνοντας τη θέση ότι εμφανίζεται με ρήματα που αρχίζουν με φωνήεν, το οποίο με τη σειρά του αποβάλλεται και ο τόνος αναβιβάζεται στο μόριο *να*.

Είναι σαφές από τα παραπάνω ότι δεν έχει ερευνηθεί διεξοδικά το φαινόμενο αυτό. Έχει γίνει, όμως, προσπάθεια συντακτικής μελέτης της γλωσσικής αυτής δομής, αλλά το θέμα παραμένει ακόμα ανοιχτό εξαιτίας μη επαρκών εμπειρικών δεδομένων. Στην επόμενη υποενότητα θα αναφερθούμε σύντομα στις αναλύσεις που έχουν προταθεί για τη σημασιολογική υπόσταση της δομής *θε να*.

2.2.1 Μελέτες για τη γλωσσική δομή *θε να*

Στις αναλύσεις κυριαρχεί το δίπολο εάν η συνεμφάνιση αυτή θα αναλυθεί ως μία μονή προτασιακή δομή (mono-clausal structure) ή ως δομή διφυσής φύσης (bi-clausal structure). Από τη μία πλευρά ο Markopoulos (2004: 246-249) προτείνει (με επιφύλαξη λόγω μη επαρκών δεδομένων) τη μονή δομή, ενώ η Roussou (2009b) και οι Roussou και Tsangalidis (2010) καταλήγουν στο δεύτερο είδος δομής. Το μόνο σίγουρο, ωστόσο, είναι ότι λόγω μη επαρκών δεδομένων δεν μπορούμε να επαληθεύσουμε ή να απορρίψουμε τις αναλύσεις των παραπάνω μελετητών.

Η Roussou (2009b) έχοντας ως βάση το παράδειγμα (15) αναρωτιέται αν το *θε* είναι το ίδιο μόριο με το *θα* και πώς θα μπορούσε να αναλυθεί αυτή η συνεμφάνιση:

(15) *Θε να φύγω.* (2009b: 374)

Η απάντηση έρχεται ένα χρόνο αργότερα από τους Roussou και Tsangalidis (2010: 60-62) που υποστηρίζουν πως το *θε* είναι διαφορετικό από το μόριο *θα* με την έννοια ότι το *θε* βρίσκεται σε προγενέστερο στάδιο του μορίου *θα* (βλ. ενότητα 2.3) και παίρνει ως συμπλήρωμα *υποτακτική έγκλιση*, ενώ το μόριο *θα* συνοδεύει ρήματα με κλιτική μορφολογία. Συνεπώς, τα δύο αυτά στοιχεία χρησιμοποιούνται σε διαφορετικά συντακτικά περιβάλλοντα.

Έτσι, η Roussou (2009b) προτείνει δύο συντακτικές αναλύσεις. Η πρώτη ανάλυση αντιμετωπίζει τη συνεμφάνιση *θε να* ως μία φωνολογική λέξη και η δεύτερη θεωρεί ότι η συνεμφάνιση αυτή περιλαμβάνει περιπλοκότερα χαρακτηριστικά. Εάν ισχύει η δεύτερη περίπτωση, τότε η συνεμφάνιση των μορίων *θε να* ισοδυναμεί με μια δομή διφυούς φύσης (Roussou 2009b: 379, Roussou & Tsangalidis 2010:63):

(16) [ΣΔΤροπ θε [ΦΚλ (θε) [Τοπ να [ΣΔΤροπ [ΦΚλ φύγω]]]]]

Στο (16) βλέπουμε πως το μόριο *θε* καταλαμβάνει υψηλότερη θέση από το μόριο *να*. Συγκεκριμένα, το *θε* καταλαμβάνει τη θέση της τροπικότητας στην κύρια πρόταση, ενώ το *να* τη θέση της τοπικότητας στην αριστερή περιφέρεια της εγκιβωτισμένης πρότασης. Το μόριο *θε*, επομένως, αποτελεί μέρος της κύριας πρότασης και το *να* μέρος της εγκιβωτισμένης.

Πρόσφατα, η Roussou (2021: 2-3) εντάσσει αυτή τη συνεμφάνιση στο πλαίσιο των βαλκανικών γλωσσών, επειδή στα ρουμάνικα, αλβανικά, σέρβικα, στις γεωγραφικές ποικιλίες των σλαβομακεδονικών και των ελληνικών το μόριο του μέλλοντα και το μόριο της υποτακτικής συνεμφανίζονται¹⁸. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα από τους Sims και Joseph (2019: 100):

(17) α. Δε θε να του το δώσω. (διαλεκτική ποικιλία ελληνικών)

β. S' do tē ja jep. (αλβανικά)

άρν. μόριο μέλλ. μόρ. Υποτ. 3εν.δοτ./3εν.αιτ. δίνω-1εν.

‘Δεν θα δώσω αυτό σε αυτόν’

γ. Nu o sã il dau. (ρουμάνικα)

άρν. μόρ. μέλλ. μόρ. Υποτ. 3εν.δοτ./3εν.αιτ. δίνω-1εν.

‘Δεν θα δώσω αυτό σε αυτόν’

δ. Ne ke da mu go davam. (διάλεκτος σλαβομακεδονικών)

άρν. μόρ. μέλλ. μόρ. Υποτ. 3εν.δοτ. 3εν.αιτ. δίνω-1εν

‘Δεν θα δώσω αυτό σε αυτόν’

ε. Neću da mu ga dam. (σέρβικα)

άρν.-μόρ. μέλλ. μόρ. Υποτ. 3εν.δοτ. 3εν.αιτ. δίνω-1εν.

‘Δεν θα δώσω αυτό σε αυτόν’

Ακολουθώντας τις Manzini και Savoia (2011), υποστηρίζει ότι το μόριο *θα* καταλαμβάνει τη θέση της Τροπικότητας της κύριας πρότασης εξαιτίας της σχέσης

¹⁸ Για περαιτέρω μελέτη του φαινομένου σε βαλκανικές γλώσσες βλ. ενδεικτικά: Tomić 2004 (για τα σλάβικα), Berisha & Binaj 2019 (για τα αλβανικά).

που σχηματίζει με το ρήμα. Το ίδιο μόριο, μάλιστα, έπεται της αρνήσεως και βρίσκεται κάτω από το πεδίο εμβέλειάς της (Roussou 2021: 8-9). Όμως, σε αυτή τη γλωσσική δομή συμπεριφέρεται όπως το λεξικό ρήμα *θέλω*, δηλαδή παίρνει ως συμπλήρωμα μία *να-πρόταση* με τη μόνη διαφορά ότι του λείπει το εξωτερικό όρισμα και δεν χρήζει ερμηνείας (βούληση). Από την άλλη πλευρά το μόριο *να* εξαιτίας της μη συσχέτισής του με ρηματικές ιδιότητες (Roussou 2021: 9) και εξαιτίας του ότι ερμηνεύεται και ως μόρφημα με ονοματικά χαρακτηριστικά, θεωρείται πως καταλαμβάνει τη θέση του Προσδιοριστή (Determiner). Συνεπώς, η συνεμφάνιση των δύο μορίων δομικά καλύπτεται από την πρόταση διφυούς φύσεως και ερμηνευτικά από τη μονή προτασιακή δομή (Roussou 2021: 11). Έτσι, το μόριο της υποτακτικής δεν συγχωνεύεται στην Αριστερή περιφέρεια που βρίσκεται η κεφαλή του μορίου του μέλλοντα και η δηλωτική ερμηνεία των τροπικών προτάσεων παραμένει. Αναφορικά με την άρνηση, αυτή καλύπτει όλο το πεδίο της δομής αυτής. Όλα τα παραπάνω δίνονται ως ακολούθως (Roussou 2021: 11):

(18) [_{ΦΤροπ} μόριο Μέλλοντα [_{ΚΛ/Χρ}... [_{Προσδ} μόριο Υποτακτικής [...]]]]

Από τις παραπάνω θεωρητικές αναλύσεις καθίσταται φανερό ότι η συνεμφάνιση των μορίων μελετάται υπό το πρίσμα της συγχρονίας, αλλά λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι το φαινόμενο αυτό παρατηρείται σε ένα προγενέστερο στάδιο κατά τη γραμματικοποίηση του μορίου *θα*. Συνοπτικά, το μόριο *θε* δεν ανήκει στο ίδιο συντακτικό περιβάλλον με το νεοελληνικό μόριο *θα*, καθώς παίρνει ως συμπλήρωμα μία *να-πρόταση*. Από σημασιολογικής απόψεως το *θε* φέρει τις ίδιες σημασίες (τροπική χρήση και μελλοντική αναφορά) με τη δομή *θε να + Ρήμα* του προγενέστερου σταδίου, αλλά διαφέρει ως προς την τρίτη ερμηνεία της, τη βουλευτική σημασία (βλ. επόμενη ενότητα). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω αναλύσεις έχουν ως βασικό κοινό σημείο ότι η συνεμφάνιση αποτελείται δομικά τουλάχιστον από δύο ξεχωριστά μόρια.

2.3 Η διαχρονική εξέλιξη του μέλλοντα

Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε εν συντομία με τη διαχρονική εξέλιξη του μέλλοντα και συγκεκριμένα με τα τελευταία στάδια εξέλιξής του. Σύμφωνα με τους μελετητές (Horrocks 2014, Joseph & Pappas 2002, Markopoulos 2009a, Tsangalidis 1999) το μόριο *θα* προέρχεται από το λεξικό ρήμα *θέλω*.

Οι περίοδοι που θα μας απασχολήσουν στην παρούσα εργασία είναι:

- Όψιμη Μεσαιωνική Ελληνική (Late Medieval Greek), η οποία τοποθετείται χρονικά από το 1100 μ.Χ. έως 1500 μ.Χ.
- Πρώιμη Ελληνική (Early Modern Greek), η οποία καλύπτει το χρονικό διάστημα από το 1500 μ.Χ. έως 1700 μ.Χ.

Πιο συγκεκριμένα, στην Όψιμη Μεσαιωνική περίοδο διατυπώθηκαν διαφορετικές υποθέσεις για τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε το ρήμα *θέλω* στο μόριο *θα*. Εμείς θα αναφερθούμε σε τρεις βασικές μελέτες.

Η πρώτη υπόθεση προέρχεται από τους μελετητές Joseph και Pappas (2002: 250) κατά τους οποίους ήδη από την Ελληνιστική εποχή εξαιτίας κάποιων φθογγικών αλλαγών (sound changes) το απαρέμφατο άρχιζε να σχηματίζεται χωρίς το τελικό [v], με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση σχετικά με το εάν η νέα δομή είναι απαρέμφατο ή παρεμφατικό ρήμα. Λόγω αυτής της σύγχυσης οι ομιλητές θεώρησαν ότι και τα δύο λεξικά στοιχεία είναι ρήματα και κατ' επέκταση με βάση το φαινόμενο της αναλογίας αντιστοίχισαν το πρόσωπο και τον αριθμό του ρήματος *θέλω* με το «νέο» ρήμα και προέκυψε κατά αυτό τον τρόπο η δομή: *θέλω* + *Ρήμα* (Joseph & Pappas 2002: 250-251) χωρίς, όμως, αυτό να συνεπάγεται ότι δεν χρησιμοποιούνταν και το απαρέμφατο με την κανονική του μορφή. Αυτή η δομή, βέβαια, πραγματώνονταν και με την εισαγωγή του μορίου *νά* (μετατροπή του *ίνα* σε *νά* λόγω φθογγικών αλλαγών, για περαιτέρω μελέτη βλ. Roberts & Roussou 2003) δημιουργώντας τη μορφή: *θέλω* + *νά* + *Ρήμα*. Κατά τους μεσαιωνικούς αιώνες, η δομή εξελίχθηκε σε ένα απρόσωπο ρήμα *θέλει* (γ' ενικού προσώπου), το οποίο συνέχιζε να συνοδεύει άλλοτε ρήμα και άλλοτε τον ΣΔ *να* (Joseph & Pappas 2002: 253).

Το επόμενο στάδιο εξέλιξης ήταν η αποβολή του φωνήεντος <ει> του απρόσωπου ρήματος *θέλει*. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκύψει ένας νέος τύπος: *θέλ' να* + *ρήμα* δημιουργώντας έτσι ένα σύμπλεγμα (cluster) συμφώνων <λν> (Joseph & Pappas 2002: 254). Σε αυτό το σημείο αποβάλλεται και το σύμφωνο <λ>. Αυτό το στάδιο οι συγγραφείς το υποστηρίζουν με βάση τα δεδομένα από την Κρήτη, όπου μέχρι και σήμερα υπάρχει ο τύπος *θάλα*, γεγονός που μαρτυρεί ότι το *να* περιλαμβάνεται σε αυτόν (Joseph & Pappas 2002: 255). Αυτή η μείωση είχε ως αποτέλεσμα να προκύψει

ο τύπος *θε*. Αυτός ο νέος τύπος συνοδευόταν τόσο από απαρέμφατο όσο και από τις δύο μορφές που είχαν εμφανιστεί με το απρόσωπο ρήμα *θέλει*. Όσον αφορά την ερμηνεία της επικρατεί αμφισημία, καθώς άλλοτε δήλωνε βούληση και άλλοτε αναφορά στο μέλλον (Joseph & Pappas 2002: 255-256, βλ. ενδεικτικά παραδείγματα για τη βουλητική ερμηνεία της δομής *θε να + Ρ* στους Holton, Horrocks, Jansenn et al. 2019: 1379- 1380).

Πίνακας 2: Η γραμματικοποίηση του ρ. *θέλω* κατά τους Joseph & Pappas (2002)

ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

1^ο: Αποβολή του τελικού -ν- /Επανανάλυση Απαρεμφάτου

2^ο: Δύο δομές: α) *θέλω + Ρήμα*
β) *θέλω + νά + Ρήμα*

3^ο: Μείωση του μαρκαρισμένου προσώπου / Δημιουργία απρόσωπου ρήματος: α) *θέλει + Ρήμα*
β) *θέλει + να + Ρήμα*

4^ο: Μείωση του απρόσωπου ρήματος : α) *θε + Ρήμα*
β) *θε + να + Ρήμα*

Η δεύτερη υπόθεση εξετάζεται από τον Markopoulos (2009a). Όπως και στις άλλες δύο υποθέσεις, έτσι και σε αυτή υποστηρίζεται πως το ρήμα *θέλω* χρησιμοποιούνταν κυρίως για μελλοντική αναφορά και ότι υπήρχε σημασιολογικός/συντακτικός διαχωρισμός μεταξύ των δομών *θέλω + απαρέμφατο* (αναφορά στο μέλλον) και *θέλω + ίνα + ρήμα* (θέληση), αλλά ο συγγραφέας ερμηνεύει διαφορετικά την εξέλιξη του *θέλω* σε *θε*. Δεν ενστερνίζεται την άποψη ότι ο τύπος *θε* προήλθε από το απρόσωπο ρήμα *θέλει*, επιφυλασσόμενος για το εάν υπήρχε κιόλας απρόσωπη δομή (Markopoulos 2009a: 179-181). Θεωρεί ότι το *θε* προήλθε από τη φωνολογική μείωση του γ' ενικού προσώπου του ρήματος *θέλω* σε συγκεκριμένες περιοχές της Ελλάδος, στην Κρήτη και στην Κύπρο, όπως μαρτυρούν τα κείμενα της Όψιμης Μεσαιωνικής (βλ. και Markopoulos 2009b: 250-251).

Συγκεκριμένα, αυτή η μείωση επήλθε εξαιτίας δύο παραγόντων: α) της υψηλής συχνότητας του ίδιου του ρήματος στον προφορικό λόγο και β) της γλωσσικής

επαφής (και όχι μόνο) που είχαν τα νησιά αυτά με τις ρωμανικές γλώσσες¹⁹, ιδιαίτερα με την παλαιά βενετική διάλεκτο (Old Venetian) και έμμεσα με τη γαλλική (Markopoulos 2009a: 198-201). Την περίοδο αυτή παρατηρούνται στις ρωμανικές γλώσσες δύο φωνολογικά φαινόμενα: α) ουδετεροποίηση του αριθμού (ενικός/πληθυντικός) στο γ' ενικό πρόσωπο και β) αποβολή του άτονου φωνήεντος (βλ. Markopoulos 2009a: 199). Λόγου χάρη για το πρώτο χαρακτηριστικό παρατηρείται για το ρήμα *θέλω* ότι στην παλαιά βενετική διάλεκτο χρησιμοποιούνταν ο τύπος *vol* τόσο για το γ' ενικό όσο και για το γ' πληθυντικό. Μάλιστα, το δεύτερο χαρακτηριστικό αποτελούσε ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά για τις ισόγλωσσες γραμμές των διαλέκτων της Βενετίας και πραγματώνονταν τόσο στην αρχική θέση όσο και στην τελική θέση μιας λέξης (Markopoulos 2009a: 199). Αυτά τα γλωσσικά χαρακτηριστικά φαίνεται κατά τον συγγραφέα πως άσκησαν επιρροή και στο ελληνικό βοηθητικό ρήμα *θέλω*. Όπως φαίνεται, σε αυτή την υπόθεση δεν υπάρχει σημασιολογικός ή συντακτικός λόγος για τον οποίο υπέστη αλλαγή το ρήμα *θέλω* παρά μόνο φωνολογικός και αυτό μαρτυρείται από το γεγονός, σύμφωνα με τον Markopoulos (2009a: 202), ότι το *θε* είχε όλες τις συντακτικές και σημασιολογικές ιδιότητες του ρήματος *θέλω*.

Η τρίτη υπόθεση υποστηρίζεται από τον Horrocks (2014) σύμφωνα με την οποία την περίοδο αυτή (αλλά και νωρίτερα, όπως επισημαίνει και ο Markopoulos 2009a: 170) η δομή *να + υποτακτική* (δίχως την παρουσία του *θέλω*) χρησιμοποιούνταν εκτός από το να δηλώσει τροπικές σημασίες και για μελλοντική αναφορά. Μάλιστα, η τελευταία ερμηνεία ενισχύθηκε με τη μείωση που υπέστη το απρόσωπο ρήμα *θέλει* σε *θε* (γ' ενικό πρόσωπο) δημιουργώντας έτσι τη μορφή *θε να* (Horrocks 2014: 438, 440-441). Η δομή αυτή εμφανίστηκε κατά τον 12^ο-13^ο αιώνα μ.Χ. σε λογοτεχνικά κείμενα, αλλά καταγράφεται κυρίως στην Κρητική Λογοτεχνία του 16^{ου} αιώνα (Horrocks 2014: 441).

Όσον αφορά την Πρώιμη Ελληνική, οι Joseph και Pappas (2002: 253) υποστηρίζουν ότι το μόριο *θα* εξελίχθηκε από τη δομή *θε να + Ρήμα* (βλ. και Μαρκόπουλος 2007).

---

¹⁹ Ο Markopoulos (2009a: 204-208) δεν θεωρεί ότι υπήρχε γλωσσική επαφή της ελληνικής με τις βαλκανικές γλώσσες στο πλαίσιο εξέλιξης του ρήματος *θέλω*. Αντίθετα, ο Mertytis (2009) εξετάζοντας την εξέλιξη του ρήματος αυτού υπό το πρίσμα της γλωσσικής επαφής της ελληνικής με τη βουλγαρική γλώσσα υποστηρίζει ότι υπάρχουν κοινά στοιχεία μεταξύ των δύο αυτών γλωσσών που μαρτυρούν, συνεπώς, κοινά στάδια εξέλιξης του συγκεκριμένου ρήματος.

Η δομή αυτή αρχικά υπέστη φωνηεντική αφομοίωση, δηλαδή το *θε* αφομοιώθηκε φωνηεντικά από το *να* και έτσι προέκυψε η δομή *θα να + Ρήμα* (στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιασθούν νέα δεδομένα σχετικά με τη συνεμφάνιση των μορίων). Στη συνέχεια, όταν αυτή η νέα μορφή συνοδευόταν από ρήματα που άρχιζαν με φωνήεν, το φωνήεν του στοιχείου *να* χανόταν και προέκυψε η δομή *θα ν' + Ρήμα*. Αυτή η ποικιλία γενικεύτηκε και στα ρήματα με αρχικό σύμφωνο. Έτσι, σταδιακά χάθηκε και το [ν] με αποτέλεσμα να προκύψει η δομή *θα + Ρήμα* (Joseph & Pappas 2002: 256-257, Mertytis 2009: 223). Όσον αφορά την ερμηνεία της δομής αυτής, ο Markopoulos (2009b: 249, Μαρκόπουλος 2007: 257-259, 261) υποστηρίζει σε αντίθεση με τους προηγούμενους συγγραφείς (βλ. παραπάνω) ότι η δομή αυτή μπορεί να ερμηνευθεί με τρεις τρόπους: ως αναφορά στο μέλλον, ως δήλωση τροπικότητας και ως βούληση και θεωρεί ότι η μορφο-φωнологική εξέλιξη της μορφής αυτής σε *θα* ειδικά στα πρώτα στάδιά της περιλάμβανε όλες τις ερμηνείες της δομής *θε να* (Μαρκόπουλος 2007: 259).

Συνοψίζοντας τις παραπάνω υποθέσεις γίνεται αντιληπτό πως το υπό μελέτη φαινόμενο παρατηρείται ως προγενέστερο στάδιο κατά την εξέλιξη του ρήματος *θέλω* σε μόριο *θα*. Σε αυτές τις υποθέσεις παρατηρούμε πως τα φωνολογικά χαρακτηριστικά διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο κατά τη διαδικασία της εξέλιξης αυτής. Αυτή η παρατήρηση φαίνεται πως μπορεί να ισχύσει και για τα διαλεκτικά δεδομένα (βλ. 2.2.1) που έχουν συλλεχθεί μέχρι στιγμής ως προς τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, αλλά λόγω του ότι δεν είναι επαρκή σε ικανοποιητικό βαθμό δεν μπορεί να υποστηριχθεί πλήρως. Ωστόσο, στο τρίτο κεφάλαιο θα δούμε ότι το υπό μελέτη φαινόμενο παρατηρείται να εμφανίζεται εξαιτίας φωνολογικών διαδικασιών.

2.4 Σύνοψη 1^{ου} και 2^{ου} κεφαλαίου

Στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας συζητήσαμε γενικά για τα γλωσσικά συστήματα (πρότυπη νόρμα, διάλεκτοι και ιδιώματα) και ειδικότερα αναφερθήκαμε στο *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* ως ένα γλωσσικό σύστημα που εντάσσεται στα ιδιώματα της Ηπείρου. Σε αυτό το ιδίωμα παρατηρήσαμε το φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να*, τα οποία ωστόσο στην ΚΝΕ θεωρούνται ότι βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή, σύμφωνα με τις προσεγγίσεις που είδαμε στην ενότητα 2.1. Βέβαια, αυτή η συνεμφάνιση έχει παρατηρηθεί και σε άλλες

γεωγραφικές ποικιλίες και μάλιστα αποτελεί ένα προγενέστερο στάδιο κατά τη διαχρονική εξέλιξη του ρήματος *θέλω* σε μόριο *θα*.

Κεφάλαιο 3

3.1 Στόχοι έρευνας-ερευνητικά ερωτήματα

Η έρευνα, η οποία διεξήχθη σε επιλεγμένα χωριά της περιοχής Λάκκας Σουλίου της Ηπείρου, έχει ως σκοπό την περιγραφή και την παρουσίαση του φαινομένου της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου. Οι λόγοι που οδήγησαν στη μελέτη του φαινομένου στη συγκεκριμένη περιοχή είναι οι ακόλουθοι: α) από βιβλιογραφικής πλευράς αποτελεί ένα ζήτημα που δεν έχει μελετηθεί μέχρι στιγμής διεξοδικά και β) η περιοχή αυτή είναι ο τόπος καταγωγής και διαμονής μέχρι το 18^ο έτος της ερευνήτριας, με αποτέλεσμα να είναι φυσική ομιλήτρια του συγκεκριμένου ιδιώματος και να έχει άμεση επαφή με τους κατοίκους της περιοχής.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν είναι τα εξής:

- 1) Ποιες είναι οι γλωσσικές συνθήκες που σχετίζονται με τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου;
- 2) Ποια είναι η συχνότητα της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου;
- 3) Σχετίζεται το προφίλ των ομιλητών με τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου τόσο σε επίπεδο γλωσσικών συνθηκών όσο και σε επίπεδο συχνότητας;

Το 1^ο ερευνητικό ερώτημα διερευνήθηκε μέσω της ποιοτικής ανάλυσης δεδομένων. Για να παρατηρήσουμε, καταγράψουμε και περιγράψουμε σε γλωσσικά επίπεδα (μορφοφωνολογία, σύνταξη-σημασιολογία) το υπό εξέταση φαινόμενο, βασιστήκαμε στην ανάλυση γλωσσικών δεδομένων από φυσικούς ομιλητές και χρησιμοποιήσαμε τις μεθόδους της συμμετοχικής παρατήρησης και της ηχογράφησης (βλ. αναλυτικά παρακάτω). Με βάση τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης σχεδιάσαμε τις παραμέτρους για την υλοποίηση της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας, που αφορά το πεδίο της ποσοτικής ανάλυσης.

Το 2^ο και 3^ο ερευνητικό ερώτημα διερευνήθηκε μέσω της ποσοτικής ανάλυσης δεδομένων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στον παράγοντα της ηλικίας, καθώς έρευνες σε

δίγλωσσους και διαλεκτόφωνους πληθυσμούς φάνηκε ότι είναι αποφασιστικός για την εμφάνιση τύπων που δεν απαντούν στην πρότυπη γλώσσα (De Houwer 2007, Fishman (1964) και Valdés (2000) όπ. αναφ. στον Chevalier 2005, Prentza & Kaltsa 2020, Rumbaut et al. 2006) και σχετίζεται με άλλους σημαντικούς παράγοντες, όπως αυτόν του μορφωτικού επιπέδου και των στάσεων (Brouwer & Van Hout 1992, Jia 2008, Καραφώτη & Καπελλίδη 2019, Κουρδής 1997, Λιόσης 2007, Μπασλής 2004, Πλαδή 2001, 2008, Παπαζαχαρίου κ.ά. 2016, Papazachariou et al. 2018). Για τη διερεύνηση των ερωτημάτων αυτών, μετά την ποιοτική ανάλυση των γλωσσικών δεδομένων και με βάση τις παρατηρήσεις που καταγράψαμε αναφορικά με τις συνθήκες συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να*, σχεδιάσαμε και εφαρμόσαμε τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας (acceptability judgment task). Στη δοκιμασία αυτή διερευνήσαμε τον βαθμό αποδεκτότητας ή μη προτάσεων που περιλαμβάνουν τη συνεμφάνιση των μορίων αυτών σε σχέση με την ηλικία των συμμετεχόντων. Πριν την εφαρμογή της δοκιμασίας αυτής, συλλέξαμε πληροφορίες για το γλωσσικό προφίλ των συμμετεχόντων μέσω σχετικού ερωτηματολογίου.

3.2 Μεθοδολογικά εργαλεία

Τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των γλωσσικών δεδομένων είναι: η συμμετοχική παρατήρηση, η ηχογράφηση, η χρήση ερωτηματολογίου για το γλωσσικό προφίλ των συμμετεχόντων και η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.

Η συμμετοχική παρατήρηση και η ηχογράφηση χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας για να κατανοηθεί το υπό εξέταση φαινόμενο (Dilthey όπ. αναφ. στους Ίσαρη & Πουρκός 2015: 28). Πιο συγκεκριμένα, η χρήση της συμμετοχικής παρατήρησης στοχεύει στην πρώτη προσπάθεια καταγραφής του φαινομένου, της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να*, καθώς και στην εξέταση του τρόπου χρήσης της συνεμφάνισης από τους πληροφορητές και αποσκοπεί στην εξέταση του βαθμού συχότητάς του.

Με τον όρο *συμμετοχική παρατήρηση* ορίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ερευνητής παρατηρεί και συμμετέχει ως ίσος στο ίδιο γλωσσικό (και όχι μόνο) περιβάλλον με τους συμμετέχοντες (Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 183, Babbie 2018: 525). Η συμμετοχική παρατήρηση μπορεί να είναι *πλήρης* ή *μερική* με την έννοια ότι

στην πρώτη περίπτωση ο παρατηρητής συμμετέχει εξ ολοκλήρου στις ζωές των παρατηρούμενων ατόμων (Babbie 2018: 525-528, Ίσαρη & Πουρκός 2015: 107-109). Στην παρούσα εργασία, η παρατήρηση είναι *πλήρης*, γιατί η ερευνήτρια αποτελεί μέρος του κοινωνικού συνόλου της περιοχής της Λάκκας Σουλίου (καταγωγή και διαμονή μέχρι το 18^ο έτος της ηλικίας της), συμβάλλοντας στην ενεργή και άμεση διάδρασή της με τους συμμετέχοντες²⁰. Αποτελεί γενικά, όπως τονίζουν οι Ίσαρη και Πουρκός (2015: 112), «την κύρια μέθοδο παραγωγής δεδομένων [...] και θεωρείται ζωτικής σημασίας λόγω του βιωματικού της χαρακτήρα».

Στο πλαίσιο της συμμετοχικής παρατήρησης χρησιμοποιήθηκε η ηχογράφηση²¹ με σκοπό την πιστή καταγραφή ελεύθερων συνομιλιών για τον εντοπισμό του υπό μελέτη φαινομένου και την οριοθέτηση των παραμέτρων του. Η ηχογράφηση αξιολογείται σε συνδυασμό με την παρατήρηση για την ποιοτική ανάλυση των εκφωνημάτων στα γλωσσικά επίπεδα, μορφοφωνολογία και σύνταξη-σημασιολογία, με απώτερο στόχο την οριοθέτηση των γλωσσικών συνθηκών για τη συνεμφάνιση των μορίων στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου, ώστε οι παράμετροι αυτές να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για τη σχεδίαση της μεθόδου: δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.

Έπειτα από τη συλλογή και ανάλυση των γλωσσικών δεδομένων που προέκυψαν από τις παραπάνω μεθόδους, εφαρμόστηκε η τρίτη μέθοδος, το ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ. Στόχος του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου είναι η σκιαγράφηση του γλωσσικού προφίλ των ατόμων που συμμετέχουν στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας. Γενικός σκοπός του ερωτηματολογίου είναι η καταγραφή της συχνότητας χρήσης του ιδιώματος και της επαφής με τη γλωσσική κοινότητα, καθώς και οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στο ιδίωμα. Για τη σχεδίαση βασιστήκαμε στο ερωτηματολόγιο των Birdsong, Gertken και Amengual (2012) και στη χρήση του γλωσσικού εργαλείου που χρησιμοποίησαν οι Prentza και Kaltsa (2020) για να ερευνήσουν το γλωσσικό προφίλ των δίγλωσσων ομιλητών της βλάχικης γλώσσας, μιας προφορικής και υπό εξαφάνιση γλώσσας στην Ελλάδα.

---

²⁰ Σε αυτή την περίπτωση το *παράδοξο του παρατηρητή* αίρεται. Με αυτόν τον όρο δηλώνεται η μεταβολή του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιεί τη γλώσσα του ένας ομιλητής όταν νιώθει πως παρατηρείται ή καταγράφεται η ομιλία του (Μικρός 2009: 281).

²¹ Σύμφωνα με τους Clift, Drew και Hutchby (2009: 40, 43-54) η ηχογράφηση αποτελεί τη βασική προϋπόθεση της Ανάλυσης Συνομιλίας για να ακολουθήσει έπειτα η πιστή καταγραφή της σε κείμενο (απομαγνητοφώνηση) με τη χρήση κατάλληλων συμβόλων.

Τέλος, η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας, που θεωρείται η πιο κοινή μέθοδος συλλογής δεδομένων στη θεωρητική γλωσσολογία (Tremblay 2005: 129), χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα με σκοπό την εξέταση του βαθμού της αποδεκτότητας της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* σε διάφορες γλωσσικές συνθήκες από ομιλητές του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου σε συνδυασμό με τον εξωγλωσσικό παράγοντα της ηλικίας.

3.3 Συμμετοχική παρατήρηση και ηχογράφηση

3.3.1 Πληροφορητές

Η δειγματοληψία, που χρησιμοποιήθηκε, τόσο στη συμμετοχική παρατήρηση όσο και στη μέθοδο της ηχογράφησης, είναι αυτή της *σκόπιμης δειγματοληψίας* (Ισαρη & Πουρκός 2015: 81). Επιλέχθηκε αυτό το είδος, γιατί κατά αυτό τον τρόπο επιλέγεται ενεργητικά και σκόπιμα το δείγμα «τα μέλη του οποίου θα εξυπηρετούν με τον καλύτερο τρόπο τους σκοπούς και τα ερωτήματα της έρευνας» (Ισαρη & Πουρκός 2015: 81).

1. Συμμετοχική παρατήρηση

Οι πληροφορητές, που συμμετείχαν στη μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης, είναι σε σύνολο σαράντα (40) άτομα με το εύρος της ηλικίας τους να κυμαίνεται ανάμεσα σε νεαρή έως και πολύ προχωρημένη ηλικία. Είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής Λάκκας Σουλίου και συγκεκριμένα των χωριών: Μπεστιά, Ζωτικό, Ρωμανός και Σιστρούνη με κύριο επάγγελμα ενασχόλησης τη κτηνοτροφία και τη γεωργία.

2. Ηχογράφηση

Η συλλογή αυθεντικού λόγου μέσω της ηχογράφησης πραγματοποιήθηκε στο χωριό Σιστρούνη της συγκεκριμένης περιοχής. Οι πληροφορητές που συμμετείχαν είναι σε σύνολο επτά (7) άτομα από νεαρή έως προχωρημένη ηλικία, καθώς και η ίδια η ερευνήτρια (βλ. πίνακα 1). Όλοι οι πληροφορητές είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού αυτού. Όσον αφορά τους πληροφορητές μεγάλης ηλικίας δεν ολοκλήρωσαν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η κύρια επαγγελματική τους ενασχόληση είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Οι πληροφορητές μεσαίας ηλικίας ολοκλήρωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ασχολούνται και αυτοί με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ τα νεαρά άτομα φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συνεπώς,

κάθε συνεδρία περιλαμβάνει συζητήσεις μεταξύ αυτών των ατόμων χωρίς να συνεπάγεται πάντα ότι συμμετείχαν όλοι οι πληροφορητές σε κάθε συζήτηση (για συμμετοχή δύο ή περισσότερων ατόμων σε καταγραφές βλ. ενδεικτικά Hakulinen 2009).

Πίνακας 1: Πληροφορίες για τους συμμετέχοντες

ΚΥΡΙΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ	ΗΛΙΚΙΑ	ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
ΓΥΝΑΙΚΑ	80	Πληροφορητής 1
ΓΥΝΑΙΚΑ	82	Πληροφορητής 2
ΓΥΝΑΙΚΑ	52	Πληροφορητής 3
ΓΥΝΑΙΚΑ	21	Πληροφορητής 4
ΑΝΔΡΑΣ	58	Πληροφορητής 5
ΑΝΔΡΑΣ	18	Πληροφορητής 6
ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ	25	Πληροφορητής 7

3.3.2 Υλικά και διαδικασία

1. Συμμετοχική παρατήρηση

Κατά τη διάρκεια της παρατήρησης η ερευνήτρια κρατούσε σημειώσεις πεδίου και κατέγραφε τις προτάσεις στις οποίες εμφανιζόταν το υπό εξέταση φαινόμενο καθώς και το περιεχόμενο μέσα στο οποίο εκφωνούνταν οι συγκεκριμένες προτάσεις (γενικά για καταγραφές παρατηρήσεων βλ. Babbie 2018: 564-568, Ίσαρη & Πουρκός 2015: 112-113). Ως μέθοδος η συμμετοχική παρατήρηση σε συνδυασμό με τη μέθοδο της ηχογράφησης διήρκεσαν για ένα αρκετό μεγάλο χρονικό διάστημα έως ότου άρχισε η εφαρμογή της χρήσης του ερωτηματολογίου γλωσσικού προφίλ και η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.

2. Ηχογράφηση

Οι ηχογραφήσεις πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια ηλεκτρονικού μέσου, δηλαδή με τη χρήση κινητού τηλεφώνου στο οποίο αποθηκεύονταν σε εφαρμογή με τη μορφή συμπιεσμένου ψηφιακού αρχείου (Mp3). Σε πρώτη φάση απομαγνητοφωνήθηκαν οι ηχογραφήσεις σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και έγινε προσεκτική καταγραφή των δεδομένων σε γραπτό κείμενο χρησιμοποιώντας τα σύμβολα απομαγνητοφώνησης

σύμφωνα με τις συμβάσεις της Ανάλυσης Συνομιλίας²², η οποία αναγνωρίζει την καθημερινή συζήτηση ως το βασικό περιβάλλον για τη χρήση και μελέτη της γλώσσας (Clift et al. 2009: 40-41).

Στην παρούσα εργασία η λίστα των συμβόλων που χρησιμοποιήθηκε παρατίθεται στο Παράρτημα Α. Ο τύπος των απομαγνητοφωνήσεων είναι απλή ορθογραφική μεταγραφή με καταγραφή και των εξωγλωσσικών στοιχείων, όπως χειρονομίες/γέλια/παύσεις/θόρυβοι/εναλλαγές ομιλητών (βλ. για τις απομαγνητοφωνήσεις γενικά, Babbie 2018: 682-683, Μικρός 2009: 239-244, O'Connell & Kowal 2009: 240-254). Μετά το πέρας της πρώτης φάσης ακολούθησε ανάγνωση των δεδομένων που σχετίζονται με το υπό εξέταση φαινόμενο και στη συνέχεια κωδικοποιήθηκαν με τη μορφή ερμηνείας, κατανόησης και απόδοσής τους (βλ. Τσαρη & Πουρκός 2015: 115).

Οι συνεδρίες είναι τέσσερις (4) με συνολική διάρκεια 3,5 περίπου ωρών (217 λεπτά). Διεξήχθη μικρός αριθμός συνεδριών, επειδή δεν ήταν δυνατή η επαφή με πολλά άτομα εξαιτίας των περιορισμών της πανδημίας Covid-19. Ο χρόνος διεξαγωγής της κάθε ηχογράφησης δίνεται στον πίνακα (2). Όλες οι συνεδρίες πραγματοποιήθηκαν σε χώρους οικείους (στο εσωτερικό του σπιτιού των συμμετεχόντων ή της ερευνήτριας καθώς και σε εξωτερικούς χώρους π.χ. αυλή) και ο τύπος των συνεδριών ήταν ελεύθερος (αυθόρμητος) συνομιλιακός λόγος.

Πίνακας 2: Χρόνος διεξαγωγής ηχογραφήσεων

ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ	ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ
1 ^η Συνεδρία	40:30
2 ^η Συνεδρία	52:29
3 ^η Συνεδρία	45:39
4 ^η Συνεδρία	41:00
Γενικό Σύνολο	217:00

²²Μία συνοπτική λίστα συμβόλων παρατίθεται στην ιστοσελίδα: corpus-ins.lit.auth.gr/corpus/about/symbols.html

3.3.3 Αποτελέσματα ποιοτικών αναλύσεων

Από την παρουσίαση των γλωσσικών δεδομένων (βλ. παρακάτω) καθίσταται σαφές ότι δεν μπορούμε να αναλύσουμε λεπτομερώς το κάθε γλωσσικό επίπεδο στο οποίο παρουσιάζεται η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Για αυτό περιοριστήκαμε στα περιγραφικά αποτελέσματα που αναλύονται ως προς τα διεπίπεδα: μορφοφωνολογία (ενότητα 3.3.3.1) και σύνταξη-σημασιολογία (ενότητα 3.3.3.2). Μελετήθηκε η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* σε αυτά τα διεπίπεδα επειδή, όπως είδαμε στις ενότητες 2.1 και 2.2, τα μόρια αυτά έχουν εξεταστεί στα όρια της σύνταξης και σημασιολογίας στην ΚΝΕ. Μάλιστα, το φαινόμενο της συνεμφάνισης έχει μελετηθεί στα ίδια διεπίπεδα σε διαλεκτικά δεδομένα. Όσον αφορά το διεπίπεδο μορφοφωνολογία, το φαινόμενο μελετήθηκε από διαχρονική σκοπιά, όπως είδαμε στην ενότητα 2.3, καθώς παρατηρείται ως ένα προγενέστερο στάδιο κατά τη γραμματικοποίηση του μορίου *θα*.

3.3.3.1 Μορφοφωνολογία

Σε αυτή την υποενότητα θα περιγράψουμε τα χαρακτηριστικά του ρήματος που συνοδεύει τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*. Θα αναφερθούμε στους περιορισμούς που δημιουργούν τα συνεμφανιζόμενα μόρια στο ρήμα για να μπορέσει να συνεμφανιστεί με αυτά. Ειδικότερα, θα επικεντρωθούμε ως προς το φωνολογικό κομμάτι (υποενότητα 3.3.3.1.1) στα προσωδιακά χαρακτηριστικά: τόνος και συλλαβή και ως προς το μορφολογικό κομμάτι (υποενότητα 3.3.3.1.2): στα χαρακτηριστικά της όψης και του χρόνου και στα στοιχεία του προσώπου και αριθμού.

3.3.3.1.1 Προσωδιακά χαρακτηριστικά: τόνος και συλλαβή

Η προσωδία έχει περιγραφεί μεταξύ άλλων στα όρια του επιτονισμού, του ρυθμού, του τόνου και της προσωδιακής φράσης (Wennerstrom 2001 όπ. αναφ. στη Cole 2015: 3, βλ. και Arvaniti 2007: 163). Γενικά, ως όρος αναφέρεται στα φωνολογικά φαινόμενα που χαρακτηρίζονται ως *υπερτεμαχιακά* (suprasegmental) (Cole 2015: 3, Wagner & Watson 2010: 907). Με τον όρο *υπερτεμαχιακά* νοούνται εκείνα τα χαρακτηριστικά που «εκτείνονται σε έναν αριθμό από ήχους ομιλίας ή σε έναν αριθμό από συλλαβές ή ακόμα σε ολόκληρα εκφωνήματα [...και] περιλαμβάνουν κατεξοχήν τον λεξικό και ρυθμικό τονισμό, τον λεξικό τόνο και τον επιτονισμό»

(Θεμιστοκλέους 2011α: 64). Όσον αφορά τη δομή της προσωδίας, αυτή αποτελείται από τη *χρονικότητα* (*mora*), τη *συλλαβή* (*syllable*), τον *πόδα* (*foot*), τη *φωνολογική/προσωδιακή λέξη* (*phonological/prosodic word*), την *ενδιάμεση φράση* (*intermediate phrase*) και την *επιτονική φράση* (*intonational phrase*) (Arvaniti & Baltazani 2005: 12-13, Θεμιστοκλέους 2011β: 320-321). Τα συστατικά που απαρτίζουν μία *φωνολογική λέξη*, σύμφωνα με τις Arvaniti και Baltazani (2005: 12), είναι μία λέξη περιεχομένου και ένα κλιτικό²³, ενώ ο τόνος είναι ένας. Στη παρούσα υποενότητα θα αναφερθούμε στον τόνο του υπό εξέταση γλωσσικού φαινομένου και στον αριθμό των συλλαβών των ρημάτων που παρατηρούνται με αυτό το φαινόμενο.

Ειδικότερα, ο τόνος στην ΚΝΕ κατατάσσεται στην κατηγορία του ελεύθερου δυναμικού τονισμού και ακολουθεί τον νόμο της τρισυλλαβίας, δηλαδή δεν μπορεί ο τόνος να τοποθετηθεί πριν την προπαραλήγουσα συλλαβή (Θεμιστοκλέους 2011α: 65, Holton κ.ά. 2016: 17). Σε γεωγραφικές ποικιλίες, ωστόσο, έχει παρατηρηθεί πως ο νόμος αυτός δεν ισχύει, καθώς υπάρχουν ρηματικοί τύποι που τονίζονται και στην τέταρτη συλλαβή (Μαλικούτη-Drachman 1999).

Συγκεκριμένα, στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου συναντάμε τη γλωσσική δομή *θα να + ρήμα*, στην οποία παρατηρείται ότι το ρήμα προσαρτάται στο μόριο *να* σύμφωνα με τα παρακάτω γλωσσικά δεδομένα που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια της συμμετοχικής παρατήρησης (στο εξής Σ.Π.). Επίσης, ο τόνος είναι ένας και παρατηρείται στο μόριο *να*, το οποίο καταλαμβάνει την προπαραλήγουσα ή την παραλήγουσα συλλαβή, διαπιστώνοντας έτσι ότι η συνεμφάνιση των μορίων ακολουθεί τον νόμο της τρισυλλαβίας:

- (1) *Θα νάχεις* αύριο δουλειά;
- (2) Κι ο λογιστής λιγότερα *θα νάπαιρνε* (εννοεί χρήματα).

Η παραπάνω παρατήρηση καταγράφηκε, επίσης, στη μέθοδο της ηχογράφησης (βλ. Παράρτημα Α για τις πλήρεις απομαγνητοφωνήσεις). Στον πίνακα (3) παρουσιάζεται το πόσο συχνά εμφανίστηκε το φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* (*θα να + P*) στις απομαγνητοφωνήσεις σε σύγκριση με την εμφάνιση ρηματικών τύπων στον μέλλοντα (*θα + P*).

---

²³ Οι λέξεις διακρίνονται σε λέξεις περιεχομένου (ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα) και σε λειτουργικές λέξεις (άρθρο, επίρρημα κ.ά.). Με τον όρο *κλιτικό* οι συγγραφείς δηλώνουν οποιαδήποτε λέξη που έχει χάσει τον τόνο της (Arvaniti & Baltazani 2005: 12).

Πίνακας 3: Κατανομή συχνότητας φαινομένου στις απομαγνητοφωνήσεις

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ	1 ^η	2 ^η	3 ^η	4 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
Συχνότητα εμφάνισης (<i>θα να + P</i>)	3 (3,66%)	7 (8,43%)	11 (12,09%)	13 (9,70%)	34
Συχνότητα εμφάνισης (<i>θα + P</i>)	79 (96,34%)	76 (91,57%)	80 (87,91%)	121 (90,30%)	277

Η παρατήρηση, λοιπόν, ότι το ρήμα προσαρτάται στο μόριο *να* και ότι ο τόνος είναι ένας, χωρίς να δημιουργείται παραβίαση του νόμου της τρισυλλαβίας, εντοπίστηκε σε όλες τις απομαγνητοφωνήσεις, όπως για παράδειγμα στη 2^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης του φαινομένου: 48:31):

Π3: = Ω: μαμά! Είναι όλα τα ίδια μαμά! ((ενν. σε χρώμα τα ρούχα))=
 Π1: = Είναι τα ίδια! Τήρα να δεις (δείξη) Τι να ιδείς! =
 Π3: = Αυτό; (δείξη/χειρονομία)=
 Π1: = Είναι όλα μαυρίλα! Είναι-, να βγάλω τ'ς κρεμάστρες. Είναι, πόσα είναι σε μια κρεμάστρα; Πενήντα θα νά ναι φούστες! =

(3^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 31:12):

Π3: = Θα παρνε τρία μωρέ ((ενν. τρία κιλά γάλα το κουτί)) =
 Π1: = Μωρέ έπαρνε αλλά δε [γέμιζε.]
 Π5: [Δεν είχε μέσα]
 Π3: [δε γέμιζε]
 Π1: Έπαρνε, αλλά δεν ήταν γεμάτος.=
 Π3: = «Μη κοιτάτε! Είμαι τόσα χρόνια. Μη κοροιδεύετε! Θα νά ρθει καιρός [και με καφόπρικο δε θα χετε σεις.]

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα φαίνεται πως ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν αίρεται. Παρόλα αυτά, με τα συνεμφανιζόμενα μόρια ο τόνος μπορεί να εμφανιστεί και στην τέταρτη συλλαβή (μόριο *να*) προφέροντας ξεχωριστά, δηλαδή, το φωνήεν του *να* και το αρκτικό φωνήεν του ρήματος που ακολουθεί παραβιάζοντας κατά αυτό τον τρόπο τον νόμο της τρισυλλαβίας²⁴. Συγκεκριμένα, αυτό παρατηρήθηκε στα ρήματα *είμαι*

²⁴ Τίθεται, ωστόσο, το ερώτημα, το οποίο θα το αφήσουμε ανοιχτό για μελλοντική εξέταση, εάν πρόκειται για δύο διαφορετικά φωνήεντα (ένα φωνήεν του μορίου *να* και ένα φωνήεν του εκάστοτε ρήματος) ή πρόκειται για ένα φωνήεν και ένα ημίφωνο. Αν ισχύει η πρώτη περίπτωση τότε προκύπτει πράγματι παραβίαση του νόμου της τρισυλλαβίας, η οποία έχει ήδη παρατηρηθεί σε ρηματικά

(βλ. και 3.3.3.1.2), *έχω*, *βλέπω*, *λέω* στα δύο πρώτα πρόσωπα του πληθυντικού αριθμού στη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν] (βλ. πίνακα 4). Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π.:

- (3) *Θα νάειχαταν* δουλειά 'κείνη την ώρα που 'παιρνα τηλέφωνο.
- (4) Πέντε-έξι άτομα *θα νάειμασταν* στην εκκλησία τελικά.
- (5) *Θα νάειπαταν* ένα σωρό κουβέντες!

Πίνακας 4: Τόνος ρημάτων στην τέταρτη συλλαβή

ΧΡΟΝΟΣ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΡΗΜΑΤΑ			
		<i>είμαι</i>	<i>έχω</i>	<i>βλέπω</i>	<i>λέω</i>
[+παρελθόν]	α' πλ.	θα νάειμασταν	θα νάειχαμαν	θα νάειδαμαν	θα νάειπαμαν
	β' πλ.	θα νάεισασταν	θα νάειχαταν	θα νάειδαταν	θα νάειπαταν

Ακόμη, μία ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το ρήμα *έρχομαι* που σε αυτά τα πρόσωπα και στις δύο χρονικές βαθμίδες [+/-παρελθόν] ο τόνος στη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* δεν παρατηρείται στο μόριο *να*, αλλά παραμένει στην ήδη υπάρχουσα τονισμένη συλλαβή χωρίς να παραβιάζεται, ωστόσο, ο νόμος της τρισυλλαβίας (πίνακας 5, βλ. αναλυτικά στην υποενότητα 3.3.3.1.2).

Πίνακας 5: Δομή *θα να ρχομαι* στα α' και β' πρόσωπα πληθυντικού αριθμού

ΠΡΟΣΩΠΑ	ΧΡΟΝΟΣ	
	[-παρελθόν]	[+παρελθόν]
α' πληθυντικό	θα να ρχόμαστε	θα να ρχόμασταν
β' πληθυντικό	θα να ρχόσαστε	θα να ρχόσασταν

Μία πρώτη διαπίστωση από τα παραπάνω είναι ότι ο νόμος της τρισυλλαβίας φαίνεται πως περιορίζει την παραγωγή και κατανομή της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να*. Συγκεκριμένα, ο νόμος αυτός προϋποθέτει ότι για να συνεμφανιστούν τα μόρια *θα* και *να*, τα ρήματα *θα* πρέπει να φέρουν μία ή δύο συλλαβές, αφού ο τόνος *θα* πρέπει να εμφανίζεται στο μόριο *να* που καταλαμβάνει την παραλήγουσα ή προπαραλήγουσα συλλαβή αντίστοιχα (παρά τις εξαιρέσεις που παρατηρήσαμε

συστήματα διάφορων γεωγραφικών ποικιλιών (βλ. Μαλικούτη-Drachmann 1993,1999). Εάν ισχύει η δεύτερη περίπτωση, τότε δεν προκύπτει άρση του νόμου της τρισυλλαβίας.

παραπάνω). Όπως θα δούμε παρακάτω, τα ρήματα που συνοδεύουν το συγκεκριμένο γλωσσικό φαινόμενο παρατηρούνται, κυρίως, στη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν] με την ακόλουθη μορφή (γλωσσικά δεδομένα από Σ.Π.):

- έ-φαγα → *θα νά φαγα*
- έ-κλαψε → *θα νά κλαψε*
- ά-ρχισες → *θα νά ρχισες*
- ά-λλαζαν → *θα νά λλαζαν*

Παρόμοιο γλωσσικό δεδομένο καταγράφηκε και στις απομαγνητοφωνήσεις (4^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π2 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 14:15):

Π2: Έβαλα τσουκνίδες στη μέση. Δυο βραδιές έβανα τσουκνίδα. Μου φάνγκε πως μου πέρασε αλλά (.) τέτοιο [χτύπημα].

Π3: [κάτι] από το χτύπημα ήταν.

Π2: Σιαπέρα που πάγαινα κάτ' θα νά κανα εγώ, αλλά: για τέντωμα, να τεντωθείς, να:.

Τα παραπάνω παραδείγματα φανερώνουν πως τα ρήματα που παρατηρούνται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια είναι ρήματα που αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις των γλωσσικών δεδομένων από τη Σ.Π. καθώς και από την απομαγνητοφώνηση, για το σχηματισμό του παρελθοντικού χρόνου στην πρότυπη γλώσσα εμφανίζεται το φωνήεν <ε>, το οποίο καλείται συλλαβική αύξηση (Holton κ.ά. 2016: 113, 161). Ειδικότερα, φαίνεται πως στο υπό μελέτη φαινόμενο η συλλαβική αύξηση και το θεματικό φωνήεν αποβάλλονται και ο τόνος αναβιβάζεται στο μόριο *να*. Έτσι, ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν αίρεται αφού ο τόνος παρατηρείται στην προπαραλήγουσα συλλαβή. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται οι αποδεκτοί δισύλλαβοι ρηματικοί τύποι (*φαγα*, *κλαψε*, *ρχισες*, *λλαζαν*, *κανα*).

Εκτός από τη συλλαβική αύξηση στην ΚΝΕ τα ρήματα για να σχηματίσουν τους κατάλληλους τύπους στο παρελθόν παίρνουν και τη μορφή της φωνηεντικής αύξησης (Holton κ.ά. 2016: 161), η οποία, όμως, αποβάλλεται κατά την εκφορά με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* (γλωσσικά δεδομένα από Σ.Π.):

- είπα → *θα νά πα*
- ήρθα → *θα νά ρθα*
- είδες → *θα νά δες*

Κατά αυτό τον τρόπο δημιουργούνται οι μονοσύλλαβοι ρηματικοί τύποι (*πα, ρθα, δες*), οι οποίοι προσαρτώνται στο μόριο *να*. Ο τόνος, επίσης, αναβιβάζεται στο μόριο *να* το οποίο βρίσκεται στην παραλήγουσα συλλαβή της δομής και έτσι ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν αίρεται. Βέβαια, στην περίπτωση της φωνηεντικής αύξησης παρατηρήθηκε για τους ομιλητές, κυρίως, μεγαλύτερης ηλικίας κατά τη διάρκεια της συμμετοχικής παρατήρησης και της ηχογράφησης ότι δεν εφαρμόζουν απαραίτητα τον φωνολογικό κανόνα της αποβολής, παρόλο που ο τόνος αναβιβάζεται στο μόριο *να* (Συχνότητα εμφάνισης: 22 δομές) (γλωσσικά δεδομένα από Σ.Π.):

- *είπε* → *θα νάειπε*
- *είδαν* → *θα νάειδαν*
- *ήταν* → *θα νάηταν*

Όμοια γλωσσικά δεδομένα εντοπίστηκαν και στις απομαγνητοφωνήσεις (3^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης του φαινομένου: 00:10):

Π1: Το χωρίζουν από τα άλλα τα ψηφία ((ενν. το σύμφωνο ρ)). Που ξέρω, πώς το χαν πάρει! Είναι κι η Λ. ((όνομα)), αλλά όχι τόσο.

Π3: °ε είναι. Πρέπει να 'ναι εκεί κάτω ((ενν. στα χωριά της Π. (όνομα πόλης))°

Π1: Άραγε κάτι θα νάηταν τίποτε τραυλοί εκεί κάτ' ((ενν. στα χωριά της Π. (όνομα πόλης)). (γέλιο) Όμοιασαν από κει. Αμπντί! Αφού τάλεγαν.

Π3: Τραυλοί ή είναι: , πώς κάν' οι Γ. ((όνομα κατοίκων ενός χωριού));

Στην απομαγνητοφώνηση της 4^{ης} Συνεδρίας (Πληροφορητές: Π3 και Π2, Χρόνος εμφάνισης: 34:16):

Π3: « Να έχω στο σπίτ' ((εννοεί κηπευτικά))! Δεν πολυπαίρνουν ((ενν. τα παιδιά της δεν αγοράζουν κηπευτικά)), είπε η Φ. ((όνομα)), «Να χω στο σπίτι.». Εκείν' βάζ', βάζ', βάζ' ((ενν. φυτεύει κηπευτικά)). Ένας δεν την βοηθάει. Αντί να φτιάκει κηπάρια έρα και τα βάζει κει, μετά μπαίν' τα πρόβατα μέσα του Κ. ((όνομα)). Ε! Να τα κλείσ' ((ενν. τα χωράφια)).=

Π2: = Τι θα νάηταν! Τι θα νάηταν! =

Π3: = Ε! Όλο τον τόπο (γέλιο) κηπάρια! =

Διαπιστώνουμε, συνεπώς, από την παραπάνω ανάλυση των γλωσσικών δεδομένων ότι η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* παρατηρείται με ρήματα που αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν και οι ρηματικοί τύποι που προκύπτουν είτε έπειτα από την εφαρμογή του φωνολογικού κανόνα της αποβολής είτε χωρίς την εφαρμογή αυτού του κανόνα είναι μονοσύλλαβοι ή δισύλλαβοι με εξαίρεση τα *βοηθητικά* ρήματα και

τα ρήματα *έρχομαι*, *λέω* και *βλέπω*. Ο τόνος παρατηρείται ότι αναβιβάζεται πάντα στο μόριο *να* (με κάποιες εξαιρέσεις), το οποίο καταλαμβάνει ή την προπαραλήγουσα ή την παραλήγουσα συλλαβή στο υπό μελέτη φαινόμενο ακολουθώντας, έτσι, τον νόμο της τρισυλλαβίας, σύμφωνα με τον οποίο ο τόνος δεν μπορεί να τοποθετηθεί πριν την προπαραλήγουσα συλλαβή.

Κλείνοντας αυτή την υποενότητα, στην οποία εξετάσαμε τα προσωδιακά χαρακτηριστικά του τόνου και της συλλαβής, διαπιστώνουμε πως η συνεμφάνιση των μορίων στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου παρατηρείται με ρήματα που αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν, ευρήματα που συμφωνούν και με τη σχετική βιβλιογραφία σύμφωνα με την οποία η δομή *θε να + P* στην αρχή χρησιμοποιούνταν με ρήματα που άρχιζαν με φωνήεν (βλ. Joseph & Pappas 2002).

3.3.3.1.2 Μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά (χρόνος/όψη/πρόσωπο/αριθμός)

Σε γεωγραφικές ποικιλίες της ελληνικής γλώσσας η μορφή του μορίου *θα* φέρει διάφορες μορφές (βλ. Markopoulos 2004: 238). Μία από τις ποικίλες μορφές είναι η μορφή *α* που παρατηρείται και στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου. Αυτή η μορφή διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια των απομαγνητοφωνήσεων (βλ. πίνακα 6).

Πίνακας 6: Κατανομή συχνότητας της μορφής *α + P* στις απομαγνητοφωνήσεις

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ	1 ^η	2 ^η	3 ^η	4 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
Συχνότητα εμφάνισης <i>α + P</i>	13 (19,7%)	13 (17,10%)	22 (27,5%)	15 (12,40%)	63
Συχνότητα εμφάνισης <i>θα + P</i>	66 (80,3%)	63 (82,9%)	58 (72,5%)	106 (87,60%)	293

Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω παράδειγμα (2^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 26:05):

Π1: Κιέμ'ναν ορφανά μετά, πέθανε αυτήν: (.) και τι τάκαμαν τα παιδάκια, τάδωκαν τότε, τα πήραν. Ποιος τα πήρε τώρα; Τι έχουν γένει;=

Π3:= *Απω* του Ν. ((όνομα)) καμιά μέρα.

Η ίδια μορφή του *θα* ως *α* παρατηρείται και στο φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να*, όπως καταγράφηκε στις απομαγνητοφωνήσεις (πίνακας 7).

Πίνακας 7: Κατανομή συχνότητας της μορφής *α να + P* στις απομαγνητοφωνήσεις

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ	1 ^η	2 ^η	3 ^η	4 ^η	Σύνολο
Συχνότητα εμφάνισης <i>α να + P</i>	0 (0%)	0 (0%)	2 (18,18%)	2 (15,38%)	4
Συχνότητα εμφάνισης <i>θα να + P</i>	3 (100%)	7 (100%)	9 (81,82%)	11 (84,62%)	30

Για παράδειγμα, η παραπάνω παρατήρηση καταγράφηκε στην 3^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 44:12) :

Π3:= Πρέπει να το σφάζεις κι εκείνο ((εννοεί το αρνί)) =

Π1:= Ποιο;=

Π3:= Να το σφάζεις. Δε α το σφάζεις;=

Π1:= Πότε α το σφάξω;=

Π3:= Α να ρθω μια μέρα να στο σφάξω.=

Π1:= Πότε;=

Στην 4^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π2 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 31:33):

Π2: Έκαμε το παιδάκι.=

Π3:= Το παιδάκι=

Π2:= Για να χαρούν λίγο.=

Π3:=Ναι, ναι! =

Π2:= Κι επέ ο Θ. ((όνομα)) εδώ, εδώ (δείξη/χειρονομίες) α να: ρθ'. «Είναι το σπít' του Θ. ((όνομα))» ήλεγαν (.). Είναι καταρασμένα αυτά ((ενν. τα σπίτια)).

Αναφορικά με τον σχηματισμό του υπό εξέταση φαινομένου σε σχέση με τις μορφές του ρήματος στην ΚΝΕ τα μόρια *θα* και *να* μπορούν να εμφανίζονται με διαφορετικούς ρηματικούς τύπους (βλ. τις προσεγγίσεις στο 2.1 και με περισσότερες λεπτομέρειες για το *θα* Tsangalidis 1999, για το *θα* και *να* Roussou & Tsangalidis 2010: 48-51). Παρακάτω θα αναλύσουμε τους γλωσσικούς τύπους που παρατηρούνται με τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* (βλ. και Βαδιβούλης 2019: 53).

Αναλυτικότερα, οι μορφολογικές διακρίσεις που απαντούν στο ρήμα στην ΚΝΕ αφορούν την όψη (+/- συνοπτικό) και τον χρόνο (+/-παρελθόν) (Holton κ.ά. 2016: 114, 116). Έτσι, για την ΚΝΕ έχουμε τους εξής τύπους:

- (6) α) [- συνοπτικό/-παρελθόν] π.χ. γράφω
- β) [+ συνοπτικό/-παρελθόν] π.χ. γράψω
- γ) [- συνοπτικό/+παρελθόν] π.χ. έγγραφα
- δ) [+ συνοπτικό/+παρελθόν] π.χ. έγγραφα

Πέρα από αυτούς τους τύπους, στην ΚΝΕ σχηματίζονται και οι συντελικοί χρόνοι με τις εξής μορφές:

- (6) ε) [- συνοπτικό/+ συντελεσμένο] π.χ. έχω γράψει
- στ) [+συνοπτικό/+ συντελεσμένο] π.χ. είχα γράψει

Αυτοί οι ρηματικοί τύποι (6α – 6στ) μπορούν να συνεμφανιστούν τόσο με το μόριο *θα* όσο και με το μόριο *να* στην πρότυπη γλώσσα (Tsangalidis 2009: 142, Roussou & Tsangalidis 2010: 48):

- (7) α) Θα σου γράφω ένα γράμμα κάθε βδομάδα.
- β) Θα της μίλησε
- γ) Θα τη φιλούσε [...]
- δ) Σε δύο λεπτά θα έχω τελειώσει.
- ε) Χωρίς εσένα θα είχα χαθεί στο δάσος. (Roussou & Tsangalidis 2010: 49-50)

Στο υπό μελέτη φαινόμενο παρατηρείται η συνεμφάνιση με τους ακόλουθους ρηματικούς τύπους που φέρουν τα εξής μορφολογικά χαρακτηριστικά (γλωσσικά δεδομένα από Σ.Π.):

- (8) α) [-συνοπτικό/-παρελθόν] π.χ. θα νά μαι
- β) [+ συνοπτικό/-παρελθόν] π.χ. θα νά ρθω
- γ) [- συνοπτικό/+παρελθόν] π.χ. θα νά τρεχα
- δ) [+ συνοπτικό/+παρελθόν] π.χ. θα νά τρεξα

Μέσω της Σ.Π. παρατηρήσαμε ότι ο τύπος (8α) στο υπό εξέταση φαινόμενο εμφανίζεται με συγκεκριμένα ρήματα: τα *βοηθητικά* και το ρήμα *έρχομαι* (γενικά για τη σημασιολογική ανάλυση των ρηματικών τύπων με τα συνεμφανιζόμενα μόρια βλ. υποενότητα 3.3.3.2.4), ενώ ο τύπος (8β) με το ρήμα *έρχομαι*. Παρουσιάζονται παρακάτω χαρακτηριστικά παραδείγματα, που καταγράφηκαν στις απομαγνητοφωνήσεις για τα *βοηθητικά* ρήματα και στη Σ.Π. για το ρήμα *έρχομαι*:

(9) α. Θα νά ρχομαι γω, δε σ' αφήνω!

β. Θα νά ρθω αύριο!

Για το ρήμα *είμαι* στη 2^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 24:00):

Π3:= Α:! Αυτουνού είναι ((ενν. το σπίτι)). =

Π1 =Στη ράχ', θα νά ναι του Π. ((όνομα)) με άσπρα: ((ενν. τα παντζούρια του σπιτιού)).=

Π3:= Του Π. ((όνομα)).=

Στην 3^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π1 και Π7, Χρόνος εμφάνισης: 29:29):

Π1: Πού είχες; Στην εκκλησία; ((ενν. πού φόραγε μάσκα))

Π7: Τον είδαμαν στο δρόμο, πήγαινε στην εκκλησία και φόραγε τη μάσκα.=

Π1: = Ε! Καλά εκεί σου λέει θα νά ν', εδώ πάν' στο σπίτι. ((ενν. στην εκκλησία θα είναι κόσμος ενώ στο σπίτι θα είναι μόνος)) =

Στην 4^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π3 και Π2, Χρόνος εμφάνισης: 7:43):

Π3: = Σήμερα; ((ενν. θα γιορτάσουν σήμερα στο μαγαζί;)) =

Π2: = Σήμερα ναι! =

Π3: = Κι ο Μ. ((όνομα)); =

Π2:= Ναι! Σήμερα χρονιάρα μέρα! Και.=

Π3: = Κι ο Μ. ((όνομα)); =

Π2:= Τ'ς Πεντηκοστής. Ο Π. ((όνομα)) θα νά ναι.

Για το ρήμα *έχω* στην 2^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π1, Π3 και Π7, Χρόνος εμφάνισης: 46:51):

Π3:= Από μέσα τι θα φορέσεις ((ενν. πάνω από το φόρεμα ψηλά στο λαιμό)); Εδώεα ψηλά (δείξη); Είναι ξελημιστό! =

Π7:= Φουλαράκι! Κανένα τέτοιο! =

Π1: = δε θυμάμαι τι είχα τότε! =

Π7: =Τι είχε τότε η γιαγιά; ((αποστροφή στην Π3)) =

Π3:= Είχες ((ενν. φουλάρι)) ή θα βάλουμε καμά καρφισούλα; Έχεις καρφισούλες; ((αποστροφή στη Π1)) =

Π1: = Θα νά χω! Να- =

Στην 3^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π1, Π3 και Π5, Χρόνος εμφάνισης: 24:54):

Π3: = Και μέσα είχε και άλλα εκεί μέσα. (ενν. αποθηκευτικούς χώρους για λάδι σε αποθήκη)

Π5: Είχε κι άλλα.

Π3: Είχε μέσα στην αποθήκη κι άλλα.

Π5: Τι (***) =

Π1: Θα νά χει ακόμα παλιό ((ενν. λάδι)).

Στην 4^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π3 και Π2, Χρόνος εμφάνισης: 10:05):

Π3: = Ε! Θα πάει στο μαγαζί; Μπορεί να 'νοιξ' το μαγαζί τώρα.=

Π2: = Ωρέ θα τ' ανοίξ'. Ποιος θα το δουλέψ' το μαγαζί;=

Π3: = Ποιος θα το δουλέψει τώρα;=

Π2: = Αυτή θα γεννήσ', θα νά χει το: αυτό ((ενν. το μωρό)).

Τα παραπάνω ρήματα εκτός από τη χρονική βαθμίδα [-παρελθόν] παρατηρούνται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* και στη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν]. Χαρακτηριστικό παράδειγμα καταγράφηκε στις απομαγνητοφωνήσεις για το ρήμα *έχω* (3^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1, Π3 και Π5, Χρόνος εμφάνισης: 28:03):

Π1: Πού ((ενν. τα λεφτά));

Π3: Εδώεα ((ενν. στη τσέπη του πουκαμίσου)) δε φαίν'ται τίποτα ((ενν. λεφτά));

Π1: Τι θα νά γε αυτό!:=

Π5: = Δεν έχει τίποτα.

Καθώς και στη συλλογή δεδομένων από τη Σ.Π.:

(10) *Θα νά γε* εκκλησία τελικά;

Ο συγκεκριμένος τύπος (8α) καθώς και ο τύπος (8β), επομένως, δεν είναι παραγωγικοί, σε αντίθεση με τους άλλους δύο τύπους (8γ και 8δ) που χρησιμοποιούνται κυρίως με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* σύμφωνα από τη συλλογή των γλωσσικών δεδομένων.

Στους δύο παρακάτω πίνακες (8) και (9) παρουσιάζεται η κλίση των ρημάτων *είμαι*, *έρχομαι*, *έχω* στις δύο χρονικές βαθμίδες [+/-παρελθόν]. Μάλιστα, όπως επισημάναμε στην υποενότητα 3.3.3.1.1, στο α' και β' πληθυντικό πρόσωπο στο ρήμα *έρχομαι* παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της συμμετοχικής παρατήρησης να εκφέρονται αυτοί οι γλωσσικοί τύποι από άτομα μεγάλης ηλικίας (στους πίνακες (8) και (9) περιλαμβάνεται η συχνότητα εμφάνισης αυτών των τύπων σε δομές). Έτσι τίθεται το

ερώτημα, το οποίο θα εξεταστεί πειραματικά (βλ. 3.4), εάν η ηλικία επηρεάζει τις κρίσεις των ομιλητών ως προς την αποδεκτότητα ή μη του συγκεκριμένου γλωσσικού τύπου με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*. Μια πιθανή απάντηση είναι πως πράγματι υπάρχει επίδραση της ηλικίας ως προς τη χρήση αυτού του γλωσσικού τύπου σύμφωνα με τη διαίσθησή μου ως φυσική ομιλήτρια του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου.

Πίνακας 8: Τα βοηθητικά ρήματα και το ρήμα *έρχομαι* στο [-παρελθόν]

είμαι	έρχομαι	έχω
θα νά μαι / θα νάειμαι	θα νά ρχομαι	θα νά χω
θα νά σαι / θα νάεισαι	θα νά ρχεσαι	θα νά χεις
θα νά ναι / θα νάειναι	θα νά ρχεται	θα νά χει
θα νά μαστε / θα νάειμαστε	(3 δομές) θα να ρχόμαστε	θα νά χουμε
θα νά σαστε / θα νάεισαστε	(4 δομές) θα να ρχόσαστε	θα νά χετε
θα νά ναι / θα νάειναι	θα νά ρχονται	θα νά χουν

Πίνακας 9: Τα βοηθητικά ρήματα και το ρήμα *έρχομαι* στο [+παρελθόν]

ήμουν	ερχόμουν	είχα
θα νά μουν / θα νάημουν	θα νά ρχομουν	θα νά χα / θα νάειχα
θα νά σουν / θα νάησουν	θα νά ρχουσουν	θα νά χες / θα νάειχες
θα νά ταν / θα νάηταν	(1 δομή) θα να ρχόταν	θα νά χε / θα νάειχε
θα νά μασταν / θα νάειμασταν	(4 δομές) θα να ρχόμασταν	θα νά χαμαν / θα νάειχαμαν
θα νά σασταν / θα νάεισασταν	(5 δομές) θα να ρχόσασταν	θα νά χαταν / θα νάειχαταν
θα νά ταν / θα νάηταν	θα νά ρχονταν	θα νά χαν / θα νάειχαν

Πέρα από αυτούς τους τύπους στο ιδίωμα τα μόρια *θα* και *να* συνεμφανίζονται και με τους συντελικούς χρόνους (*παρακείμενος* και *υπερσυντέλικος*) σύμφωνα με τα γλωσσικά δεδομένα της Σ.Π.:

- (11) i) *θα να + παρακείμενος π.χ. Θα νά χει έρθει στη δουλειά.*
 ii) *θα να + υπερσυντέλικος π.χ. Θα νά χαν πει σίγουρα στη Γιαννούλα τα νέα.*

Σύμφωνα με τον Tsangalidis (1999: 101, βλ. και Roussou & Tsangalidis 2010: 50-51) όταν το μόριο *θα* συνδέεται με τους χρόνους *παρακείμενο* και *υπερσυντέλικο*, τότε η

χρήση του είναι ή χρονική ή τροπική αναλόγως το περιεχόμενο. Να σημειώσουμε ότι αυτοί οι χρόνοι χρησιμοποιούνται λιγότερο συχνά (Συχνότητα εμφάνισης: 10 δομές) σύμφωνα από τη συλλογή δεδομένων της συμμετοχικής παρατήρησης συγκριτικά με τις ρηματικές μορφές, που είδαμε παραπάνω.

Όσον αφορά τα γραμματικά στοιχεία (*πρόσωπο/αριθμός*), είδαμε παραπάνω πως το ρήμα περιορίζεται από τον νόμο της τρισυλλαβίας, συνεπώς, αυτά βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση με τον παραπάνω περιορισμό. Για να γίνουμε πιο σαφείς θα πρέπει να αναφέρουμε κατ' αρχήν πως κατά τη συνεμφάνιση των μορίων παρατηρείται ο σχηματισμός των ρημάτων στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό σε όλα τα πρόσωπα με την προϋπόθεση, όμως, ότι ο τόνος αναβιβάζεται πάντα στο μόριο *να* και ο ρηματικός τύπος, που έπεται, είναι μονοσύλλαβος ή δισύλλαβος είτε με την εφαρμογή του φωνολογικού κανόνα της αποβολής του αρκτικού τονιζόμενου φωνήεντος είτε χωρίς την εφαρμογή αυτού του κανόνα. Και στις δύο περιπτώσεις, βέβαια, ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν παραβιάζεται. Ωστόσο, παρατηρήθηκε ότι τα πρόσωπα *α'* και *β'* πληθυντικού αριθμού δεν παρατηρούνται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* (0% σε συχνότητα) όταν ο ρηματικός τύπος αρχίζει με σύμφωνο, είναι άνω των δύο συλλαβών και ο τόνος εμφανίζεται σε αυτόν τον τύπο αντί στο μόριο *να* (παράδειγμα βλ. πίνακα 10).

Παρόλα αυτά, τα *βοηθητικά* ρήματα καθώς και τα ρήματα *βλέπω* και *λέω* σχηματίζουν όλα τα πρόσωπα παρά την παραβίαση του νόμου της τρισυλλαβίας που δημιουργείται (βλ. πίνακες 4, 8 και 9). Αυτό οφείλεται πιθανόν, σύμφωνα με την Μαλικούτη-Drachman (1993,1999), στο γεγονός ότι στις ελληνικές γεωγραφικές ποικιλίες παρατηρείται άρση του νόμου της τρισυλλαβίας και ο τόνος στα ρήματα μπορεί να εμφανιστεί και στην τέταρτη συλλαβή.

Πίνακας 10: Παράδειγμα κλίσης με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* με το ρήμα *τρέχω*

ΠΡΟΣΩΠΑ και ΑΡΙΘΜΟΣ	ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ	
<i>α' ενικό</i>	θα νά τρεξα	θα νά τρεχα
<i>β' ενικό</i>	θα νά τρεξες	θα νά τρεχες
<i>γ' ενικό</i>	θα νά τρεξε	θα νά τρεχε
<i>α' πληθυντικό</i>	*θα να τρέξαμε	*θα να τρέχαμε
<i>β' πληθυντικό</i>	*θα να τρέξατε	*θα να τρέχατε
<i>γ' πληθυντικό</i>	θα νά τρεξαν	θα νά τρεχαν

3.3.3.2 Σύνταξη-σημασιολογία

Στην παρούσα ενότητα θα αναφερθούμε σε συντακτικές και σημασιολογικές παρατηρήσεις ως προς τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*. Θα κάνουμε λόγο για τη σειρά των μορίων (υποενότητα 3.3.3.2.1), την άρνηση (υποενότητα 3.3.3.2.2), τα είδη των προτάσεων στα οποία χρησιμοποιείται η δομή (υποενότητα 3.3.3.2.3) και θα επικεντρωθούμε σε ένα συγκεκριμένο θέμα της σημασιολογίας, την τροπικότητα (υποενότητα 3.3.3.2.4).

3.3.3.2.1 Σειρά μορίων

Η συνεμφάνιση *θα να + ρήμα*²⁵ απαρτίζεται συντακτικά από τα μόρια *θα* και *να* και συνοδεύεται από το ρήμα. Σε αντίθεση με άλλες γεωγραφικές ποικιλίες (βλ. Markopoulos 2004) η σειρά των μορίων στο ιδίωμα είναι καθορισμένη, δηλαδή το μόριο *θα* προηγείται του μορίου *να* και έπεται το ρήμα (100% σε συχνότητα). Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα από τη Σ.Π.:

(12) α. Το σπίτι *θα νά ναι* καθαρό σε μια εβδομάδα.

β. *Το σπίτι *να θα ναι* καθαρό σε μία εβδομάδα.

(13) α. *Θα νά τρωγες* φασολάδα;

β. *Να θα τρωγες φασολάδα;

(14) α. *Θα νά φευγαν* νωρίτερα κ' επέ τους έπιασε το λάστιχο.

β. *Να θα φευγαν νωρίτερα κ' επέ τους έπιασε το λάστιχο.

Τα παραδείγματα (12β), (13β) και (14β) δείχνουν ότι το μόριο *να* δεν προηγείται του μορίου *θα* σύμφωνα με τη διαίσθησή μου ως φυσική ομιλήτρια του συγκεκριμένου ιδιώματος καθώς και σύμφωνα με τα συλλεχθέντα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου.

Παρόμοια δεδομένα καταγράφηκαν και στις απομαγνητοφωνήσεις, για παράδειγμα στην 4^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π3 και Π2, Χρόνος εμφάνισης: 17:53):

Π3: =18, 19, 20, 21 ((μετράει τις ημέρες)). Την Πέμπτη είναι του Αγίου Κωνσταντίνου α;=

Π2: = *Θα νά ρθουν* παππάδες Χ. ((όνομα/αποστροφή στην Π3));=

²⁵ Στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου παρατηρήθηκε και η μορφή *θε να + ρήμα* σε παλαιά τραγούδια, για παράδειγμα στο πασχαλινό τραγούδι για το Λάζαρο, όπως παρατίθεται στη διπλωματική εργασία της Αποστολάκη (2005: 29).

Τα παραπάνω παραδείγματα δείχνουν ότι το μόριο *να* δεν μπορεί να προηγείται του μορίου *θα*, σύμφωνα από τα συλλεχθέντα γλωσσικά δεδομένα της συμμετοχικής παρατήρησης και ηχογράφησης.

3.3.3.2.2 Άρνηση

Η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* παρατηρείται και σε δομές με άρνηση. Τα μόρια όπως είδαμε και στην ενότητα 2.1 σχηματίζουν στην ΚΝΕ αρνητικές δομές με την εισαγωγή των αρνητικών μορίων *δεν* και *μη(ν)* αντίστοιχα. Στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου *ναι* *μεν* σχηματίζονται αρνητικές δομές, αλλά διαφέρουν ως προς τον τρόπο πραγμάτωσής τους, όπως αναλύεται παρακάτω.

Η βασική μορφή άρνησης στο ιδίωμα είναι η εισαγωγή του αρνητικού μορίου *δεν* πριν των συνεμφανιζόμενων μορίων *θα* και *να* (100% σε συχνότητα). Τα παρακάτω γλωσσικά δεδομένα προέρχονται από τη Σ.Π.:

(15) α. Δεν θα νά ρχονταν.

β. *Θα δεν να ρχονταν.

γ. *Θα να δεν ρχονταν.

(16) α. Δεν θα νά πεφτες και στο ίσιωμα!

β. *Θα δεν να πεφτες και στο ίσιωμα!

γ. *Θα να δεν πεφτες και στο ίσιωμα!

Οι παραπάνω δομές (15β), (15γ), (16β) και (16γ) δείχνουν ότι το συγκεκριμένο αρνητικό μόριο δεν μπορεί να εμφανιστεί ούτε ενδιάμεσα στα δύο μόρια ούτε και να έπεται από αυτά. Αυτή η παρατήρηση προέκυψε τόσο από τα συλλεχθέντα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου όσο και από τη διαίσθησή μου ως φυσική ομιλήτρια του ιδιώματος (βλ. και παράδειγμα (17β), (17γ)).

Επίσης, στην πρότυπη γλώσσα το αρνητικό μόριο *μη(ν)* έχει συνδεθεί με το μόριο *να*, το οποίο προηγείται (βλ. 2.1). Στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου και συγκεκριμένα στο γλωσσικό φαινόμενο που μελετάμε, παρατηρήθηκε ότι το μόριο *μη(ν)* προηγείται των συνεμφανιζόμενων μορίων. Η συχνότητα παρατήρησης αυτών των δομών δεν είναι ιδιαίτερη υψηλή (Συχνότητα: 6 δομές) (γλωσσικό δεδομένο από Σ.Π.):

(17) α. Μη θα νά λεγε την αλήθεια.

β. *Θα να μη λεγε την αλήθεια.

γ. *Θα μη να λεγε την αλήθεια.

Μάλιστα, προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι το μόριο *μη(ν)* δεν παρατηρείται να έπεται του μορίου *να* (σύμφωνα με τη διαίσθησή μου και σύμφωνα με τα συλλεχθέντα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου) προκρίνοντας έτσι την πιθανότητα ότι το μόριο αυτό δεν είναι το αρνητικό μόριο *μη(ν)*²⁶ αλλά το μόριο *μήπως* (βλ. αναλυτικά 3.3.3.2.3)

Εκτός από τη βασική άρνηση που είδαμε παραπάνω, στο φαινόμενο παρατηρείται η εμφάνιση αρνητικών ερωτηματικών προτάσεων. Οι προτάσεις αυτές «σχηματίζονται από τον συνδυασμό μίας ερωτηματικής επιτονικής καμπύλης με ένα αρνητικό μόριο» (Holton κ.ά. 2016: 398). Παρουσιάζονται παρακάτω γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π.:

(18) Δεν θα νά τρωγες;

(19) Δεν θα νά ρχονταν για καφέ;

Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις (18) και (19) μπορεί να είναι ή αρνητικές ή θετικές με τη χρήση των μονολεκτικών τύπων *όχι* και *ναι* αντίστοιχα σύμφωνα με τα γλωσσικά δεδομένα που καταγράφηκαν από τη μέθοδο της Σ.Π.. Από την άλλη, μπορεί να

---

²⁶ Στα γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π. (1) - (2) παρατηρήθηκε και το φαινόμενο της συνεμφάνισης των αρνητικών μορίων *δεν* και *μη(ν)*, το οποίο έχει παρατηρηθεί στην ΚΝΕ (βλ. για μία ολική θεωρητική προσέγγιση, Μαντά 2020).

(1) α. Μωρέ, μη δεν θα νά ρθει. έχει πολύ διάβασμα

β. * Μωρέ δεν μη θα να ρθει, έχει πολύ διάβασμα.

(2) α. Είναι πολύ αδύνατο το σκυλί. Μη δεν θα νά τρωγε όλη την εβδομάδα.

β. *Είναι πολύ αδύνατο το σκυλί. Δεν μη θα να τρωγε όλη την εβδομάδα.

Με βάση τα παραδείγματα (1) και (2) βλέπουμε πως μπορεί να εμφανιστεί το στοιχείο *μη(ν)* με το αρνητικό μόριο *δεν* έχοντας τη σειρά *μη(ν)* *δεν θα να* + ρήμα. Αυτή η διαπίστωση προέκυψε από τη δική μου διαίσθηση ως φυσική ομιλήτρια του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου και από τα συλλεχθέντα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου. Να επισημανθεί ότι η συχνότητα αυτής της συνεμφάνισης είναι σπάνια (Συχνότητα εμφάνισης: 4 δομές). Συχνότερα παρατηρείται η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* με το αρνητικό μόριο *δεν* για τον σχηματισμό των αρνητικών προτάσεων.

συνδυάζεται ο τύπος *όχι* με την αρνητική γλωσσική δομή *δεν θα* και ο τύπος *ναι* με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*:

(18) α. Όχι./ Όχι, δεν θα νά τρωγα. ή Ναι./ Ναι, θα νά τρωγα (αλλά ντράπηκα).

(19) α. Όχι./ Όχι, δεν θα νά ρχονταν. ή Ναι./ Ναι, θα νά ρχονταν (αλλά κάτι τους έτυχε).

Κρίνεται αναγκαίο να σημειώσουμε ότι στις θετικές απαντήσεις λανθάνει ένα είδος υποθετικού λόγου, στον οποίο τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* πραγματώνονται στην απόδοση και η υπόθεση μπορεί να μην εκφέρεται καθόλου και συνεπώς να εννοείται. Πρόκειται για μία διαπίστωση που προέκυψε από τη μέθοδο της Σ.Π..

3.3.3.2.3 Εμφάνιση δομής σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις

Όσον αφορά τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* παρατηρούνται να εμφανίζονται σε κύριες και σε δευτερεύουσες προτάσεις, μόνο που η χρήση τους στη δεύτερη κατηγορία είναι σπάνια σε σχέση με τα γλωσσικά δεδομένα που συλλέξαμε (βλ. πίνακα 11). Στις επόμενες υπο-ενότητες θα αναφερθούμε στη συνεμφάνιση των μορίων σε κύριες (υποενότητα 3.3.3.2.3.1) και σε δευτερεύουσες προτάσεις (υποενότητα 3.3.3.2.3.2).

Πίνακας 11: Συχνότητα εμφάνισης *θα* και *να* + *P* κατά τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	Αριθμός προτάσεων με <i>θα</i> και <i>να</i>
Κύριες προτάσεις	145 (70,05%)
Δευτερεύουσες προτάσεις	62 (29,95%)
ΣΥΝΟΛΟ	207 (100%)

3.3.3.2.3.1 Κύριες προτάσεις

Οι κύριες προτάσεις σύμφωνα με τη γραμματική των Holton κ.ά. (2016: 390) ταξινομούνται σε δηλωτικές, σε ευθείες ερωτήσεις και σε προτάσεις με αρνητικούς τύπους (για τις τελευταίες βλ. 3.3.3.2.2). Στον πίνακα (12) παρουσιάζεται η κατανομή συχνότητας των κύριων προτάσεων που καταγράφηκαν με τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*. Το υπό μελέτη φαινόμενο παρατηρείται και στις τρεις παραπάνω

κατηγορίες σύμφωνα με τα γλωσσικά δεδομένα που καταγράφηκαν στο πλαίσιο της Σ.Π.:

- (20) α. Σήμερα θα νά ναι καλός ο καιρός! (δηλωτικές)
 β. Θα νά χει πέντε λεφτά στην άκρη για τα γεράματα.
- (21) α. Θα νά ρθεις στη γιαγιά; (ευθείες ερωτήσεις)
 β. Σάμπως (=μήπως) και θα νά θελε την Κατίνα;
- (22) Δεν θα νά φευγα χωρίς λόγο! (άρνηση)

Πίνακας 12: Κατανομή συχνότητας κύριων προτάσεων με *θα να + Ρήμα* κατά τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου

ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	Αριθμός προτάσεων
Δηλωτικές δομές	48 (33,10%)
Ευθείες ερωτήσεις ολικής και μερικής αγνοίας	40 (27,59%)
Αρνητικές δομές	32 (22,07%)
Επιφωνηματικές δομές	25 (17,24%)
ΣΥΝΟΛΟ	145 (100%)

1. Δηλωτικές προτάσεις

Στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου παρατηρείται ότι εκφωνούνται τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* σε δηλωτικές προτάσεις. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα από τη Σ.Π.:

(23) Θα νά χει βροχές από μεθαύριο.

(24) Θα νά θελα ένα ποτήρι νερό!

Εντοπίστηκαν δηλωτικές προτάσεις και στις απομαγνητοφωνήσεις. (2^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π7, Χρόνος εμφάνισης: 36:24):

Π1:= Α:!
 Δε ξέρω.(.) Την Τρίτη τι είναι; (.) Μου λέει η Θ. ((ονομα)) (***) =

Π7:= 29 Σεπτέμβρη.=

Π1:= «Θα νά ρθουμε την Τρίτη» «Γιατί;», τς ((της)) λέω, «Γιατί έχουν αργία» λέει «εδώ στην Π. ((τόπος διαμονής)) την Τρίτη.» Είναι καμιά γιορτή;=

(3^η συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 06:53) :

Π3: [Όχι,] το '53 είναι η Μ. ((όνομα)).

Π1: Το '53 να ναι; Ε! =

Π3: = Γιατί =

Π1: = Το '53 θα νά ναι , γιατί το '51/'52 έχασε το παιδί το άλλο, η μητριά, και μετά έκανε τα δίδυμα.

2. Ευθείες ερωτήσεις

Σύμφωνα με τους Holton κ.ά. (2016: 392) οι ευθείες ερωτήσεις στην ΚΝΕ διακρίνονται σε ερωτήσεις ολικής αγνοίας (η πληροφορία που ζητείται μπορεί να σχετίζεται με ολόκληρη την πρόταση) και σε ερωτήσεις μερικής αγνοίας (η πληροφορία που ζητείται αφορά ένα συστατικό της πρότασης). Αυτές οι κατηγορίες εντοπίζονται και στο υπό εξέταση φαινόμενο (γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π.):

(25) Αλήθεια θα νά γδερνες ποτέ; (ερώτηση ολικής αγνοίας)

(26) Τι θα νά κανα; (ερώτηση μερικής αγνοίας)

Στις ερωτήσεις ολικής αγνοίας στην πρότυπη γλώσσα παρατηρείται και η εισαγωγή των μορίων: *μη(ν)/μήπως/άραγε* (Holton κ.ά. 2016: 393). Αυτός ο τρόπος εισαγωγής είναι πολύ συνηθισμένος και με τη συνεμφάνιση (γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π.):

(27) Μη θα νά παταν στο θείο για τον τσακωμό;

(28) Μήπως θα νά θελαν τη Λέν' για νύφ';

(29) Άραγε θα νά μαθε την αλήθεια;

Όσον αφορά τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΚΝΕ αυτές εισάγονται με ερωτηματικές λέξεις, όπως *γιατί, ποιος, πού, πότε, πώς* και *τι* (Holton κ.ά. 2016: 394). Αυτές εντοπίζονται και στο φαινόμενο της συνεμφάνισης, σύμφωνα με τα γλωσσικά δεδομένα που συλλέχθηκαν από τη Σ.Π.:

(30) Γιατί *θα νά 'κ'σε* (=άκουσε) τι είπες;

(31) Ποιος *θα νά ρθει*;

(32) Από πού θα νά ξερνες για τον αρραβώνα;

(33) Πότε θα νά χουν το μνημόσυνο;

(34) Πώς θα νά παν το παιδί τελικά;

(35) Τι θα νά δινες;

Επίσης, και στις απομαγνητοφωνήσεις καταγράφηκε η συγκεκριμένη παρατήρηση.
(4^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π3, Π7 και Π6, Χρόνος εμφάνισης: 39:59):

Π3: Ε! Δεν είναι όπως ήταν ((ενν. στο πρόσωπο))=

Π7: = Ε! Πώς θα νά ταν; Αφού...=

Π6: = Σαν να μαύρισε όλο εδώγια (χειρονομίες) ((ενν. ότι γέρασε στο πρόσωπο))

Η συχνότητα των ερωτήσεων αυτών όσο και των ερωτήσεων μερικής αγνοίας είναι υψηλή (βλ. πίνακα 12). Ιδιαίτερα, η αντωνυμία *τι* είναι συχνή, σύμφωνα από τα δεδομένα της Σ.Π., και για τη χρήση επιφωνηματικών δομών για να δηλωθεί ένας θαυμασμός, μία λύπη, ένας εκνευρισμός κ.ά. ανάλογα με το περιεχόμενο. Σύμφωνα με τους Holton κ.ά. (2016: 402) μία επιφωνηματική δομή εκφωνείται σε ανώτερο ύψος από ότι μία δήλωση ή ερώτηση και αυτό το ύψος παραμένει σταθερό μέχρι την ολοκλήρωση του εκφωνήματος. Γλωσσικό δεδομένο από τη ΣΠ.:

(36) - Η Μαρία θα ναι παρασάνταλη σαν τη μάνα τς (=της) τελικά!

- Τι θα νά ναι! Έτσι όπως κάν' (=κάνει).

Παρόμοιο γλωσσικό δεδομένο εντοπίστηκε στην 3^η Συνεδρία (Πληροφορητής: Π1, Χρόνος εμφάνισης: 05:21):

Π1: Και μου λέει: « Τι; Τά 'χεις τα πρόβατα;» «Τόσα που έχω», του είπα εγώ «καμιά δεκαριά. Τι θα νά χα!» και «Κάνουν γάλα;», «Δε κάνουν». «Είχα κάτι πρόβατα», λέει, «και έκαναν πολύ γάλα, πολύ γάλα και ανάρμεγα και αγέννητα κάτι προβατίνες τς άρμεγα », λέει, «δεν μπόρεγαν να περπατήσουν»=

Πέρα από την αντωνυμία *τι*, και οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούνται για τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας χρησιμοποιούνται σε επιφωνηματικές δομές με τα συνεμφανιζόμενα μόρια. Γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π.:

(37) Πόσα χρόνια θα νά χουν αυτά εδώ!

(38) Ποιος θα νά λεγε την αλήθεια, μωρέ!

Εντοπίστηκε γλωσσικό δεδομένο και στις απομαγνητοφωνήσεις (1^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 20:04):

Π1: = Αν αγοράζ' τίποτα η Γ. ((όνομα)) καμιά κάσα ((ενν. τυρί)) απ' τη Σ. ((όνομα)).=
Π3:= Να μη δίν';=
Π1: = Ποιοι <u>θα νά διναν</u> μωρέ!:=

3.3.3.2.3.2 Δευτερεύουσες προτάσεις

Οι δευτερεύουσες προτάσεις διακρίνονται, κυρίως, σε προτάσεις που λειτουργούν ως συμπληρώματα, σε επιρρηματικές προτάσεις, σε αναφορικές και πλάγιες ερωτηματικές (Holton κ.ά. 2016: 417). Στη συνεμφάνιση των μορίων *θα και να* παρατηρούνται να εμφανίζονται και οι τέσσερις παραπάνω κατηγορίες με τη μόνη επισήμανση ότι η χρήση τους είναι σπάνια με εξαίρεση τις υποθετικές σύμφωνα από τα συλλεχθέντα δεδομένα της Σ.Π. (βλ. πίνακα 13).

Πίνακας 13: Κατανομή συχνότητας δευτερευουσών προτάσεων με *θα να + P* κατά τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	Αριθμός προτάσεων
Συμπληρωματικές προτάσεις	
Ειδικές προτάσεις	5 (8,06%)
Ενδοιαστικές προτάσεις	8 (12,90%)
Πλάγιες ερωτηματικές	6 (9,68%)
Επιρρηματικές προτάσεις	
Υποθετικές προτάσεις	30 (48,40%)
Χρονικές προτάσεις	5 (8,06%)
Αναφορικές προτάσεις	
Σύνδεσμος <i>που</i>	8 (12,90%)
ΣΥΝΟΛΟ	62 (100%)

1. Συμπληρωματικές προτάσεις

Οι συμπληρωματικές προτάσεις που εντοπίζονται με τη συνεμφάνιση των μορίων είναι οι ειδικές, ενδοιαστικές και πλάγιες ερωτηματικές.

A. Ειδικές προτάσεις

Οι ειδικές προτάσεις εισάγονται στην ΚΝΕ με τους συνδέσμους *ότι* και *πως* (Holton κ.ά. 2016: 428). Και στο ιδίωμα ο τρόπος εισαγωγής είναι ο ίδιος και παρατηρείται να εμφανίζεται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* (γλωσσικά δεδομένα από τη Σ.Π.):

(39) Είπε *ότι θα* νά ρθει ο Γιώργος για δουλειά αύριο.

(40) Νόμιζαν *πως θα* νά παίρναν τα χρήματα απ' τον Λευτέρ'.

Στα παραδείγματα (39) και (40) βλέπουμε πως τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* μπορούν να εμφανιστούν με τους συνδέσμους των ειδικών προτάσεων. Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί από συντακτικής απόψεως σύμφωνα με τη Roussou (2000), επειδή το μόριο *θα* καταλαμβάνει μία κατώτερη θέση στον ΣΔ, την Τροπικότητα, και μπορεί να συνεμφανιστεί με συνδέσμους που εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις.

Στις απομαγνητοφωνήσεις εντοπίστηκε η συνεμφάνιση να πραγματώνεται σε ειδική πρόταση. Βέβαια, σε αυτή την περίπτωση ο ειδικός σύνδεσμος *ότι* δεν εκφέρεται προφορικά, αλλά εννοείται.

(2^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1, Π3 και Π7, Χρόνος εμφάνισης: 41:09):

Π7: = Και:-=

Π3: = Και πόσο θέλει ύψος; ((συζήτηση για μία κουρτίνα)) (.) Κατάλαβες;=

Π1: = ((αλλαγή συζήτησης)) Και τώρα δεν ξέρω είπε ((ενν. ότι)) θα νά ρθουν την Τρίτη, αν δεν βρέχει.=

B. Ενδοιαστικές προτάσεις

Οι ενδοιαστικές προτάσεις στην ΚΝΕ εισάγονται με το μόριο *μη(ν)/μήπως* (Holton κ.ά. 2016: 428). Το ίδιο παρατηρείται και στη συνεμφάνιση των μορίων:

(41) Φοβόταν μη θα νά λεγες την αλήθεια.

(42) Φοβάται μη δεν θα νά ρθεις στο σπít'.

Στην πρώτη περίπτωση, σύμφωνα και με την ανάλυση των συλλεχθέντων δεδομένων ως προς το γλωσσικό περιεχόμενο, δηλώνεται ο φόβος για κάτι που θα μπορούσε να συμβεί (μη επιθυμητό), ενώ στη δεύτερη περίπτωση εκφράζεται ο φόβος για κάτι το επιθυμητό.

Το στοιχείο *μη(ν)* σε αυτή την περίπτωση δεν είναι το αρνητικό μόριο *μη(ν)*. Σύμφωνα με τη Χατζοπούλου (2012: 1216) το στοιχείο *μη(ν)* πραγματώνεται με τρεις τρόπους: α) ως αρνητικό μόριο, β) ως σύνδεσμος που εισάγει τις ενδοιαστικές προτάσεις και γ) ως ερωτηματικό μόριο. Ενστερνιζόμενη την υπόθεση της πολικότητας στο περιβάλλον της μη αληθειας²⁷ υποθέτει πως το συγκεκριμένο μόριο είναι *πολικό στοιχείο*, γιατί απαντάται σε περιβάλλοντα μη αληθειακά χωρίς να οδηγεί πάντα σε αρνητική ερμηνεία (Χατζοπούλου 2012: 1219-1220), όπως συμβαίνει στις δύο τελευταίες παραπάνω κατηγορίες. Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα (βλ. την άρνηση, τις ευθείες ερωτήσεις και τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις) από την ανάλυση του αυθόρμητου λόγου για το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μόριο *μη(ν)* πραγματώνεται μόνο ως σύνδεσμος που εισάγει ενδοιαστικές ή πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις (βλ. παρακάτω) και ως ερωτηματικό μόριο.

Γ. Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

Τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* παρατηρούνται και στις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που εισάγονται με τα μόρια *αν* ή *μη(ν)* σε προτάσεις ολικής αγνοίας (43), και με τους συνδέσμους που εισάγουν προτάσεις μερικής αγνοίας (44). Γλωσσικά δεδομένα από Σ.Π.:

(43) Ρώταγε αν/μη *θα* *νά* *φευγες* για τα Γιάννενα.

(44) Ακόμα δεν ξέρουν πότε *θα* *νά* *ρθουν* στο χωριό.

Στο (43) παρατηρούμε πως οι σύνδεσμοι εισαγωγής των πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή, δηλαδή δεν μπορούν να συνεμφανιστούν στο ίδιο περιβάλλον σύμφωνα με τα συλλεχθέντα δεδομένα

---

²⁷ Η *πολικότητα* (polarity) είχε συνδεθεί αρχικά μόνο με αρνητικές λέξεις, οι οποίες παρουσιάζονταν ως *πολικά* στοιχεία και καταλάμβαναν τον πόλο της άρνησης, ενώ στον αντίθετο πόλο βρίσκονταν οι λέξεις που συνδέονταν με την κατάφαση (Χατζοπούλου 2012). Αργότερα, η πολικότητα ερμηνεύθηκε στο πλαίσιο της θεωρίας της Μη Αληθειας, η οποία περιλαμβάνει όλα τα περιβάλλοντα που εμφανίζονται πολικά στοιχεία (βλ. αναλυτικά Giannakidou 1998).

αυθόρμητου λόγου και λόγω της διαίσθησής μου ως φυσική ομιλήτρια του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου. Το μόριο *μη(ν)* σε αυτή την περίπτωση δεν πραγματώνεται ως άρνηση, αλλά λειτουργεί ως σύνδεσμος εισαγωγής προτάσεων (βλ. στις ενδοιαστικές προτάσεις). Συνεπώς, σύμφωνα με τη διαίσθησή μου ως φυσική ομιλήτρια του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου και σύμφωνα με τα συλλεχθέντα δεδομένα αυθόρμητου λόγου, δεν παρατηρείται να εμφανίζεται η δομή (45), αν θεωρούσαμε ότι το μόριο *μη(ν)* είναι αρνητικό μόριο αλλά η δομή (46):

(45) *Ρώταγε αν μη θα να φευγες για τα Γιάννενα.

(46) Ρώταγε αν δεν θα νά φευγες για τα Γιάννενα.

2. Επιρρηματικές προτάσεις

Οι επιρρηματικές προτάσεις διακρίνονται σε πολλά επιμέρους είδη στην ΚΝΕ (βλ. Holton et al. 2016: 417). Στο υπό εξέταση φαινόμενο τα είδη των προτάσεων που παρατηρούνται συχνότερα σύμφωνα με τα συλλεχθέντα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου είναι οι υποθετικές και χρονικές προτάσεις (χωρίς να αποκλείεται και η χρήση των υπόλοιπων προτάσεων).

A. Υποθετικές προτάσεις

Οι υποθετικοί λόγοι είναι οι πιο συχνοί κατά τη διάρκεια της εκφοράς του συγκεκριμένου γλωσσικού φαινομένου (βλ. πίνακα 12). Συγκεκριμένα, στα γλωσσικά δεδομένα από τον αυθόρμητο λόγο που συλλέξαμε κατά τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, η *υπόθεση* εισάγεται εκτός από τους συνδέσμους *εάν/αν* και από τον σύνδεσμο *σάμα(ς)*²⁸ που έχει την ίδια σημασία με το *εάν*:

(47) Σάμα(ς) (= αν) θα νά ξερα, θα σου 'λεγα.

Ο πιο συνηθισμένος υποθετικός λόγος που χρησιμοποιείται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια εκφράζει το αντίθετο του πραγματικού ή κάτι το πραγματικό που θα μπορούσε να συμβεί στο παρελθόν:

(48) Θα νά φευγα, αν δεν μου χάλαγε τ' αμάξι.

(49) Αν θα νά ρχονταν για διακοπές, θα τα χα ετοιμάσ' τα φαγητά!

---

²⁸ Ο σύνδεσμος αυτός χρησιμοποιείται και σε ευθείες ερωτήσεις και ερμηνεύεται ως *μήπως*.

(50) Θα νά χα φτάσει τόσην ώρα (αν δεν σε περίμενα).

Παρατηρώντας τα παραπάνω παραδείγματα φαίνεται πως η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* παρατηρείται πως μπορεί να εμφανιστεί είτε στην *υπόθεση* με το μόριο *εάν/αν* είτε στην *απόδοση*. Συνήθως, όταν χρησιμοποιούν οι ομιλητές υποθετικό λόγο και η συνεμφάνιση βρίσκεται στην *απόδοση*, η υπόθεση δεν εκφέρεται λόγω του ότι νοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα (περικείμενο). Παρατήρηση που διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια συλλογής γλωσσικών δεδομένων από τη μέθοδο της Σ.Π..

B. Χρονικές προτάσεις

Ο χρονικός σύνδεσμος που παρατηρείται να εμφανίζεται κατά την εκφορά της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου είναι ο σύνδεσμος *όταν*, σύμφωνα με τα γλωσσικά δεδομένα του αυθόρμητου λόγου (51), χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι δεν χρησιμοποιούνται και άλλοι χρονικοί σύνδεσμοι, όπως το *μόλις* (52) και το *αφού* (53):

(51) Όταν *θα* νά ρθουν στο χωριό, να χεις μαζεμένο το σπίτι.

(52) Μόλις *θα* νά πινα τον καφέ!

(53) Είχε πει για τ' απόγευμα ότι θα 'ρθεί αφού το πρωί *θα* νά χει τς (=τους) καλεσμένους.

Ωστόσο, σύμφωνα με τα δεδομένα, δεν παρατηρήθηκε ότι μπορούν όλοι οι χρονικοί σύνδεσμοι να συνεμφανιστούν με τα μόρια. Όσοι χρονικοί σύνδεσμοι συνοδεύονται από το μόριο *να* στην ΚΝΕ, όπως οι σύνδεσμοι *πριν* (*να*) και *μέχρι* *να*, ο συνδυασμός τους με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* δεν συναντάται στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου (0% σε συχνότητα):

(54) *Πριν (*να*) *θα* νά ρθει το λεωφορείο, πέρασε λίγο και από τον Νίκο.

(55) *Μέχρι *να* *θα* νά ρθουν από τα Γιάννενα, έσκασε!

3. Αναφορικές προτάσεις

Τέλος, το φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων παρατηρείται και στις αναφορικές προτάσεις, οι οποίες, στα γλωσσικά μας δεδομένα, εισάγονται κυρίως με

το άκλιτο αναφορικό σύνδεσμο που (βλ. γενικά για αναφορικές προτάσεις Holton κ.ά. 2016: 421). Γλωσσικό δεδομένο από τη Σ.Π.:

(56) Ο νέος γιατρός που θα νά ρθει στο χωριό είναι το 'γγόν' (εγγόνι) του Λία.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εντοπίστηκε και στις απομαγνητοφωνήσεις (3^η Συνεδρία, Πληροφορητές: Π1 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 02:43):

Π1:= Ε! γιατί μου πε «χρόνια πολλά» να πεις και: Π3: [Τς Χ. ((όνομα))] Π1: [της Χ. ((όνομα))] και: το Θ. ((όνομα)) <u>που θα νά ρθει</u> η γιορτή του. «Έχω και εγώ [τον Θ. ((όνομα))]»

Στην 4^η Συνεδρία (Πληροφορητές: Π2 και Π3, Χρόνος εμφάνισης: 33:01):

Π2: (ψίθυρος) για να τ' αφήκουν έτσι ((ενν. τα σπίτια))= Π3: = Ε!= Π2: = Άλλο <u>που θα νά καμε</u> ((=έκανε)) καμιά κατάρα.
--

3.3.3.2.4 Τροπικότητα

Η τροπικότητα είναι μία σημασιολογική έννοια και διακρίνεται κυρίως σε επιστημική και δεοντική²⁹, η πρώτη δηλώνει τη γνώση ενός/μίας ομιλητή/τριας για ένα συμβάν και εκφράζει την πιθανότητα να είναι αληθινό και η δεύτερη συσχετίζει την ερμηνεία της με τις έννοιες της υποχρέωσης (obligation) και της άδειας (permission) (Portner 2009: 135, Staraki 2017: 4).

Στην ελληνική γλώσσα η τροπικότητα εκφράζεται με τρεις τρόπους: α) λεξικά, με ρήματα που δηλώνουν αναγκαιότητα, πιθανότητα (*πρέπει, μπορώ*) ή με επιρρήματα (*ίσως, πιθανόν*) β) περιφραστικά, με τα μόρια *θα/να/ας* και γ) μέσω της κλιτικής μορφολογίας (Roussou & Tsangalidis 2010: 64, Tsangalidis 2009: 134-140). Ειδικότερα, τα εξεταζόμενα μόρια *θα* και *να* διακρίνονται ως μόρια που το μεν πρώτο αφορά την επιστημική αναγκαιότητα (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Tsangalidis 1999), το δε δεύτερο την επιστημική πιθανότητα (Tsangalidis 2009: 145-146).

²⁹ Ο Portner (2009) τη δεοντική τροπικότητα την κατατάσσει στο είδος της τροπικότητας ονόματι *priority modality*, η οποία περιέχει ακόμα τη βουλητική (bouletic) και τελεολογική (teleological) τροπικότητα.

Σύμφωνα με τον Haberland (2010: 481) όταν το *θα* συνδέεται με ρήμα στο παρελθόν δηλώνει κάτι το σύνηθες ή κάτι το υποθετικό (τροπική χρήση). Ο Tsangalidis (1996: 42-44, 1999: 103-104) μάλιστα προχωρεί σε έναν βαθύτερο διαχωρισμό αναφερόμενος στις ερμηνείες που προσδίδει το *θα* στο παρελθόν αναλόγως του χαρακτηριστικού της όψης. Δηλαδή όταν το ρήμα που ακολουθείται από το μόριο αυτό έχει τη μορφή του [-συνοπτικό], τότε η ερμηνεία που δίνεται, δηλώνει είτε μέλλον στο παρελθόν είτε τροπικότητα, ενώ όταν το ρήμα φέρει το χαρακτηριστικό [+συνοπτικό] τότε η μοναδική ερμηνεία, που μπορεί να δηλωθεί, είναι η συναγωγή³⁰ (inferential). Εντούτοις, οι Giannakidou και Mari (2018: 97) υποστηρίζουν ότι ο συνδυασμός του *θα* με το χαρακτηριστικό [+παρελθόν] μπορεί να ερμηνευθεί μόνο ως επιστημικότητα.

Έχοντας στο νου τα παραπάνω ας προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* στους ρηματικούς τύπους που παρατηρείται ότι εμφανίζονται. Όπως είδαμε στην υποενότητα 3.3.3.1.2 το συγκεκριμένο φαινόμενο συνδέεται μορφολογικά κυρίως με το χαρακτηριστικό του χρόνου [+παρελθόν] φέροντας και τα δύο χαρακτηριστικά της όψης (57)-(59). Συνεπώς, για την κατ'εξοχήν αναφορά στο μέλλον η ερμηνεία δίνεται με τα βοηθητικά ρήματα και το ρήμα *έρχομαι*, τα οποία μπορούν να φέρουν και το χαρακτηριστικό του χρόνου [-παρελθόν] (60)-(61), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα ρήματα που βρίσκονται στη χρονική βαθμίδα [-παρελθόν] αναφέρονται αποκλειστικά σε παρελθοντικές καταστάσεις. Τα γλωσσικά δεδομένα που παρουσιάζονται προέρχονται από τη μέθοδο της Σ.Π.:

(57) Θα νά βρεξε στα Γιάννενα σήμερα.

(58) Θα νά λεγαν για το μνημόσυνο πέρα στο μαγαζί.

(59) Θα νά φερναν τα παιδιά επάν', αν δεν είχαν τόσ' δουλειά!

(60) Θα νά σαι στο σπιτάκ' σ' απ' αύριο.

(61) Θα νά ρχεσαι στο χωριό;

---

³⁰Σύμφωνα με τον Κανάκη (χ.χ.) ο όρος *συναγωγή* δηλώνει εκείνα τα νοήματα που δεν εκφράζονται αλλά εννοούνται καθώς οι συνομιλητές μοιράζονται έναν κοινό κόσμο (Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα *Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα*: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=69).

Τα παραδείγματα (57) και (58) ερμηνεύονται ως κάτι το αναγκαίο ή πιθανολογικό, σύμφωνα με το γλωσσικό περικείμενο στο οποίο εντάσσονται (*Σίγουρα θα έβρεξε στα Γιάννενα σήμερα ή Πιθανόν να έβρεξε στα Γιάννενα σήμερα / Σίγουρα θα έλεγαν στο μαγαζί για το μνημόσυνο ή Πιθανόν να έλεγαν στο μαγαζί για το μνημόσυνο*). Ενώ το παράδειγμα (59) ερμηνεύεται ως κάτι το υποθετικό (*Στην περίπτωση που δεν είχαν δουλειά θα έφερναν τα παιδιά, αλλά αυτό δεν ισχύει*). Ακόμα, το παράδειγμα (62) (γλωσσικό δεδομένο από Σ.Π.) ερμηνεύεται τροπικά και συγκεκριμένα δηλώνεται η επιθυμία για κάτι το οποίο μπορεί και να μη συμβεί (*Θα επιθυμούσα ένα ποτήρι νερό*):

(62) Θα νά θελα ένα ποτήρι νερό!

Εκτός από τα παραπάνω χαρακτηριστικά της όψης είδαμε στην ίδια υποενοότητα ότι τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* συνδυάζονται και με το χαρακτηριστικό της όψης [+συντελεσμένο]. Συγκεκριμένα, το παράδειγμα (63) μπορεί να ερμηνευθεί ως μία δήλωση πιθανότητας (*Υπάρχει πιθανότητα να έχει φέρει τα ψώνια στο σπίτι*). Ενώ το παράδειγμα (64) μπορεί να ερμηνευθεί είτε αναγκαία (*Σίγουρα θα είχαν βρει το σκυλί*) είτε πιθανολογικά (*Υπάρχει πιθανότητα να είχαν βρει το σκυλί*). Τα παρακάτω γλωσσικά δεδομένα προέρχονται από τη Σ.Π.:

(63) Θα νά χει φέρει τα ψώνια στο σπίτι’.

(64) Θα νά χαν βρει τη Λίζα (όνομα σκυλιού).

3.3.4 Σύνοψη ποιοτικών αποτελεσμάτων

Γενικά, η σχέση μεταξύ προσωδιακής φράσης και συντακτικής δομής είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές, καθώς θεωρητικά μοντέλα καταλήγουν σε διαφορετικά συμπεράσματα για το πώς μία φραστική δομή μπορεί να αντιστοιχηθεί με τα συστατικά μίας συντακτικής δομής (Wagner & Watson 2010: 911-912). Σύμφωνα με τον Θεμιστοκλέους (2011β: 321, βλ. και Arvaniti & Baltazani 2005: 12) μία συντακτική φράση (λέξη περιεχομένου και κλιτικό) για να θεωρηθεί ότι αποτελεί προσωδιακή/φωνολογική λέξη θα πρέπει να φέρει τουλάχιστον έναν τόνο ή δύο σε περίπτωση εγκλιτικού τονισμού.

Κρίνοντας από το σύνολο των ποιοτικών αποτελεσμάτων καθίσταται φανερό ότι υπάρχει (μορφο)φωνολογικός περιορισμός ως προς τον σχηματισμό του φαινομένου

(βλ. 3.3.3.1). Τα μόρια *θα* και *να* μπορούν να συνεμφανιστούν με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- i. Ο τόνος είναι πάντοτε ένας και παρατηρείται στο μόριο *να* (με εξαίρεση το γ' πρόσωπο ενικού αριθμού και τα α' και β' πρόσωπα πληθυντικού αριθμού του ρήματος *έρχομαι*).
- ii. Ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν παραβιάζεται, καθώς ο τόνος παρατηρείται στο μόριο *να* που καταλαμβάνει ή την παραλήγουσα ή την προπαραλήγουσα συλλαβή ανάλογα με το ρηματικό τύπο που προσαρτάται σε αυτό (μονοσύλλαβο ή δισύλλαβο αντίστοιχα). Εξαίρεση αποτελούν τα *βοηθητικά* ρήματα και τα ρήματα: *λέω, βλέπω*.
- iii. Οι ρηματικοί τύποι είναι μονοσύλλαβοι ή δισύλλαβοι και αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν, το οποίο είτε αποβάλλεται είτε όχι, ο τόνος αναβιβάζεται πάντα στο μόριο *να*.
- iv. Οι ρηματικοί τύποι που παρατηρούνται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια φέρουν τα χαρακτηριστικά του χρόνου: [+/-παρελθόν] και της όψης: [+/- συνοπτικό], [+ συντελεσμένο].
- v. Η διάσπαση μεταξύ των συνεμφανιζόμενων μορίων και του εκάστοτε ρήματος δεν είναι εφικτή, για παράδειγμα δεν επιτρέπεται ούτε το στοιχείο *μη(ν)* έπειτα του μορίου *να*.

Φαίνεται από τα παραπάνω κριτήρια ότι τα προσωδιακά χαρακτηριστικά διαδραματίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο για τον σχηματισμό του φαινομένου. Ειδικότερα, ο νόμος της τρισυλλαβίας παρατηρείται πως περιορίζει τη συνεμφάνιση των μορίων με το ρήμα που τη συνοδεύει, δηλαδή ο ρηματικός τύπος θα πρέπει να είναι μονοσύλλαβος ή δισύλλαβος, να αρχίζει με τονισμένο φωνήεν και ο τόνος θα πρέπει να είναι ένας και να αναβιβάζεται στο μόριο *να*, το οποίο καταλαμβάνει την παραλήγουσα ή προπαραλήγουσα συλλαβή. Φαίνεται, λοιπόν, ότι δημιουργείται μία ενότητα μεταξύ των συνεμφανιζόμενων μορίων και του εκάστοτε ρήματος, η οποία δεν μπορεί να διασπαστεί (βλ. και Βαδιβούλης 2019: 53). Αντίθετα, στην ΚΝΕ έχει διατυπωθεί η θέση ότι τα μόρια *θα* και *να* αποτελούν με το συνοδευόμενο ρήμα μία φωνολογική ενότητα, αλλά αυτή η ενότητα μπορεί να διασπαστεί μόνο από τα κλιτικά και από το αρνητικό μόριο *μη(ν)* (Tsangalidis 2009: 155-156, βλ. και Τσαγγαλίδης 2001). Λαμβάνοντας, συνεπώς, υπόψη όλα τα παραπάνω καθώς και την προσέγγιση της Roussou (2009b) για τις γεωγραφικές ποικιλίες, σύμφωνα με την

οποία τα συνεμφανιζόμενα μόρια μπορούν να αναλυθούν ως μία φωνολογική λέξη, προκρίνουμε την πιθανότητα ότι τα συνεμφανιζόμενα μόρια δεν είναι δύο ξεχωριστά μόρια αλλά ένα μόριο (*θανά*) το οποίο δημιουργεί με το συνοδευόμενο ρήμα μία φωνολογική λέξη.

3.4 Δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζουμε τα δεδομένα από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας, η οποία χορηγήθηκε σε 60 ομιλητές του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου. Πριν την παρουσίαση αυτών των δεδομένων θα αναλύσουμε το προφίλ των ομιλητών όπως καταγράφηκε από το ερωτηματολόγιο, το οποίο αναλύεται παρακάτω.

3.4.1 Ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ, διαδικασία χορήγησης και ανάλυση δεδομένων

1. Γλωσσικό προφίλ

Το ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ περιλαμβάνει 25 ερωτήσεις, οι οποίες είναι ανοιχτού και κλειστού τύπου (Babbie 2018: 455-456). Οι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις σχετίζονται με προσωπικές πληροφορίες των συμμετεχόντων και με τη στάση που έχουν απέναντι στο γλωσσικό ιδίωμα της περιοχής. Οι κλειστού τύπου ερωτήσεις είναι κατά κύριο λόγο διχοτομικές (ναι/όχι) και υπάρχουν ερωτήσεις βαθμονόμησης σχετικά με τη συχνότητα (ποτέ/σπάνια/μερικές φορές/συχνά/πολύ συχνά/πάντα), οι οποίες αφορούν τη χρήση της γλώσσας (ΚΝΕ, γλωσσικό ιδίωμα και ξένες γλώσσες).

Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στις βιογραφικές πληροφορίες για τον συμμετέχοντα, η δεύτερη σχετίζεται με την εκπαίδευση, η τρίτη αφορά το οικογενειακό και γλωσσικό ιστορικό και η τέταρτη κάνει λόγο για τη σημερινή γλωσσική ικανότητα του συμμετέχοντα (βλ. Παράρτημα Β για το πλήρες ερωτηματολόγιο). Οι κεντρικές ερωτήσεις ανά ενότητα παρουσιάζονται παρακάτω.

Ειδικότερα, η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει 8 δημογραφικές ερωτήσεις. Οι πρώτες έξι (1-6) ερωτήσεις αφορούν τα προσωπικά στοιχεία του συμμετέχοντα (ονοματεπώνυμο, ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, τόπος γέννησης και διαμονής τα πρώτα 10

χρόνια της ζωής του, επαγγελματική κατάσταση). Οι ερωτήσεις (7) και (8) σχετίζονται με τυχόν προβλήματα υγείας που θα μπορούσαν να επιδράσουν την ομιλία του και με τυχόν μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίες συγκαταλέγονται στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου.

Η δεύτερη ενότητα αποτελείται από δύο (2) κύριες ερωτήσεις με αριθμό 9^α-9^{στ} και 10^α-10^γ αντίστοιχα. Ειδικότερα, οι 9^α-9^{στ} αφορούν την εκπαιδευτική δραστηριότητα του συμμετέχοντα (αν πήγε στο σχολείο, μέχρι ποια τάξη, εάν ολοκλήρωσε τριτοβάθμια εκπαίδευση, εάν συνέχισε ή διέκοψε τις σπουδές του). Οι ερωτήσεις 10^α-10^β σχετίζονται με τον τόπο εκπαίδευσης του συμμετέχοντα ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, την υψηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης των γονιών του και η τελευταία ερώτηση (10^γ) σχετίζεται με το πόσες γλώσσες μιλάει ο συμμετέχων.

Η τρίτη ενότητα αποτελείται από έξι ερωτήσεις (11-16). Οι ερωτήσεις 11 και 12 αφορούν τον τόπο καταγωγής των γονιών του συμμετέχοντα και αν μιλάνε το γλωσσικό ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου αντίστοιχα. Η ερώτηση 13 (13^α και 13^β) αφορά τον/την σύντροφο του συμμετέχοντα, τον τόπο καταγωγής του/της και σε περίπτωση που κατάγεται από τη Λάκκα Σούλι αν μιλάει το ιδίωμα. Οι ερωτήσεις 14 – 15 (14^α/15^α και 14^β/15^β) σχετίζονται με τη γλωσσική χρήση του ιδιώματος στο οικογενειακό περιβάλλον. Τέλος, η ερώτηση 16 (16^α-β-γ) αφορά τη γλωσσική χρήση του ιδιώματος από τον ίδιο τον συμμετέχοντα κατά την εκπαίδευση καθώς και τις στάσεις του. Οι ερωτήσεις με αριθμό 14-16 βασίστηκαν σε έρευνες που αξιολογούσαν με αυτές τις ερωτήσεις τις γλώσσες κληρονομιάς (και όχι μόνο) σε δίγλωσσα περιβάλλοντα (για μία συνολική εικόνα βλ. Bedore, Peña, Summers et al. 2012).

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει 8 ερωτήσεις (17-25) που αφορούν τη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος, της ΚΝΕ καθώς και άλλων γλωσσών από τους συμμετέχοντες. Πιο συγκεκριμένα, η 17^η ερώτηση αναφέρεται στη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος από τον συμμετέχοντα όταν αυτός/-ή μιλάει με τους γονείς του, τα αδέρφια του, τους συγγενείς του και τους συντοπίτες του και το αντίστροφο. Συνεπώς, εξετάζεται και το γλωσσικό εισαγόμενο και το γλωσσικό παραγόμενο των συμμετεχόντων, καθώς σε έρευνες για τις μειονοτικές γλώσσες σε δίγλωσσα περιβάλλοντα έχει διαπιστωθεί ότι το γλωσσικό εισαγόμενο επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την κατάκτηση και τη χρήση των γλωσσών αυτών από τα νεαρά μέλη (παιδιά) μιας οικογένειας (Gathercole &

Thomas 2005: 865). Ακόμα, σύμφωνα με τη μελέτη της Kondo-Brown (2005) που διερευνούσε τα ιαπωνικά ως κληρονομημένη γλώσσα συγκριτικά με τα ιαπωνικά ως ξένη γλώσσα, βρέθηκε ότι οι άνθρωποι που είχαν ως κληρονομημένη γλώσσα τα ιαπωνικά τα χρησιμοποιούσαν σε υψηλό ποσοστό για να επικοινωνήσουν με τα μέλη της οικογένειάς τους και τους συγγενείς τους.

Η 18^η ερώτηση αφορά τη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος σε γενική βάση από τον ίδιο τον συμμετέχοντα. Οι ερωτήσεις 19-22 αφορούν τη συχνότητα ανάγνωσης και γραφής στην ελληνική και τυχόν σε άλλες γλώσσες σε εβδομαδιαία βάση. Η λογική για αυτές τις ερωτήσεις ήταν ότι στον γραπτό λόγο ο συμμετέχων δεν μπορεί να αξιολογήσει το ιδίωμα, αλλά μόνο την ΚΝΕ ή άλλες πρότυπες γλώσσες (βλ. Prentza & Kaltsa 2020).

Οι τελευταίες ερωτήσεις (23-25) αναφέρονται στις στάσεις των ομιλητών ως προς το ιδίωμα και στο αν θεωρούν σημαντική τη διατήρησή του και τη χρήση του και από τους νεότερους σε ηλικία ομιλητές.

2. Διαδικασία χορήγησης ερωτηματολογίου

Αρχικά δινόταν στους συμμετέχοντες το ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ, που είχε διάρκεια περίπου 5 λεπτά.

Να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο πως τόσο το ερωτηματολόγιο όσο και η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας (βλ. 3.4.4) σχεδιάστηκαν σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή³¹. Η ηλεκτρονική μορφή σχεδιάστηκε λόγω των συνθηκών που δημιουργήθηκαν από την πανδημία Covid-19 και κατέστη, συνεπώς, δυσχερής η διανομή έντυπων ερωτηματολογίων. Όσον αφορά την έντυπη μορφή, αυτή χορηγήθηκε στα άτομα της τρίτης ηλικιακής ομάδας (καθώς δεν ήταν εξοικειωμένοι με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή), στην οποία μάλιστα κρίθηκε απαραίτητο η ίδια η ερευνήτρια να κάνει τις ερωτήσεις, αφού πρώτα τους έδινε τις κατάλληλες οδηγίες. Η ηλεκτρονική μορφή, στην οποία περιέχονταν αναλυτικές οδηγίες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας, χρησιμοποιήθηκε για τις άλλες δύο ομάδες (ομάδες Α και Β).

---

³¹ Για την ηλεκτρονική μορφή των ερωτηματολογίων χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή Google forms και τα δεδομένα αποθηκεύονταν σε υπολογιστικά φύλλα της εφαρμογής Google drive.

3. Ανάλυση δεδομένων

Για την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου γλωσσικού προφίλ αφού πρώτα τα κωδικοποιήσαμε σε αρχεία Excel, στη συνέχεια τα αναλύσαμε μέσω του μοντέλου στατιστικής ανάλυσης SPSS v26.0 χρησιμοποιώντας τα στατιστικά εργαλεία της περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήσαμε τον πίνακα συχνοτήτων (frequencies) και τον πίνακα διπλής εισόδου (crosstab). Όπου κρίθηκε απαραίτητο κάναμε συγκρίσεις με το στατιστικό κριτήριο χ^2 κατά τον έλεγχο της σημασίας των μετρήσεων συχνότητας. Μάλιστα, σε περιπτώσεις που οι παρατηρήσεις ήταν λίγες με κάποια κελιά να έχουν λίγες ή και καθόλου παρατηρήσεις, τότε εφαρμόζαμε το Fischer exact test και όχι το χ^2 . Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε σε $p: \leq .05$. Ως ανεξάρτητη μεταβλητή χρησιμοποιήσαμε την ηλικία των συμμετεχόντων.

3.4.2 Συμμετέχοντες

Για τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας συλλέχθηκαν δεδομένα από τους κατοίκους της περιοχής Λάκκας Σουλίου και συγκεκριμένα από τα χωριά: Αλεποχώρι Μπότσαρη, Άρδοση, Έλαφος, Μπεστιά, Παλαιοχώρι Μπότσαρη, Πολυστάφυλο, Ρωμανός και Σιστρούνι.

Η επιλογή του δείγματος έγινε χωρίς πιθανότητα, καθώς ο πληθυσμός που συμμετείχε προερχόταν από συγκεκριμένο τόπο (Λάκκα Σούλι) και αφορούσε τη μελέτη ενός συγκεκριμένου φαινομένου (βλ. Babbie 2018: 356-357, Μικρός 2009: 214-215).

Ειδικότερα, ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι σε σύνολο εξήντα (60), 20 ανά ηλικιακή ομάδα. Είδαμε στο πρώτο κεφάλαιο πως η ηλικία αποτελεί μία σημαντική παράμετρο για τον τρόπο χρήσης γλωσσικών τύπων μιας διαλέκτου/ιδιώματος από ομιλητές μιας γλωσσικής ποικιλίας (βλ. 1.3.2 και γενικά για κοινωνιογλωσσολογικές μελέτες ως σύνοψη βλ. Αρχάκης & Κονδύλη 2011). Έτσι, η ομάδα Α περιλαμβάνει άτομα ηλικίας 18-30 χρονών, η ομάδα Β 31-60 χρονών και η ομάδα Γ 61-85 χρονών. Επιλέχθηκε αυτό το εύρος ηλικιών επειδή, όπως επισημαίνει ο Μπασλής (2012: 26), παρατηρείται ότι η χρονική απόσταση είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για: «τη δημιουργία, ανάπτυξη και εξέλιξη γλωσσικών ιδιωμάτων». Η χρήση ενός ιδιώματος διαφέρει ανά τις ηλικιακές γενιές. Οι άνω των 60 χρονών θεωρείται ότι διατηρούν το

«καθαρό» ιδίωμα σε αντίθεση με τους μέσης ηλικίας και νεαρούς ομιλητές (Μπασλής 2012: 68-69).

Η πρώτη (Α) ομάδα αποτελείται από 12 γυναίκες και 8 άνδρες (πίνακας 14). Συγκεκριμένα, 10 γυναίκες και 5 άνδρες ζούσαν μέχρι το 18^ο έτος της ηλικίας τους στα χωριά της Λάκκας Σουλίου, ενώ 2 γυναίκες και 3 άνδρες έχουν μεν καταγωγή από αυτά τα χωριά, αλλά μεγάλωσαν σε πόλεις της Ηπείρου (Ιωάννινα, Ηγουμενίτσα).

Πίνακας 14: Συμμετέχοντες Α' Ομάδας

ΟΜΑΔΑ Α			
ΦΥΛΟ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	Μ.Ο. ΗΛΙΚΙΑΣ	ΕΥΡΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ	8	22;8	18-30
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	12	23;3	18-30

Η δεύτερη (Β) ομάδα απαρτίζεται από 13 γυναίκες και 7 άνδρες (πίνακας 15). Από τις 13 γυναίκες μόνο οι 2 είναι μόνιμες κάτοικοι του χωριού Σιστρούνι, από τις υπόλοιπες 11, οι 7 είχαν ζήσει μέχρι το 18^ο έτος της ηλικίας τους στα χωριά Ρωμανός και Σιστρούνι, ενώ οι άλλες 4 έχουν καταγωγή από τα χωριά αυτά, αλλά μεγάλωσαν σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος και του εξωτερικού. Όσον αφορά τους άνδρες, 2 άνδρες είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού Σιστρούνι, 1 γεννήθηκε και μεγάλωσε μέχρι το 18^ο έτος της ηλικίας του στο χωριό αυτό, έζησε για ένα αρκετό χρονικό διάστημα στην Αθήνα, αλλά πλέον είναι μόνιμος κάτοικος του χωριού αυτού και οι υπόλοιποι 4 μεγάλωσαν στα χωριά Μπεστιά, Ρωμανός και Σιστρούνι, αλλά ζουν πλέον στα Ιωάννινα ή στην Αθήνα.

Πίνακας 15: Συμμετέχοντες Β' Ομάδας

ΟΜΑΔΑ Β			
ΦΥΛΟ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	Μ.Ο. ΗΛΙΚΙΑΣ	ΕΥΡΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ	7	51;85	31-60
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	13	43;15	31-60

Στην τρίτη (Γ) ομάδα συμμετείχαν άτομα που διανέμουν στο χωριό Σιστρούνι. Η ομάδα αποτελείται από 12 γυναίκες και 8 άνδρες (πίνακας 16). Όσον αφορά τις γυναίκες οι 4 κατάγονται από το Σιστρούνι, ενώ οι υπόλοιπες 8 κατάγονται από άλλα

χωριά της Λάκκας Σουλίου. Από το Ζωτικό, Μουκοβίνα, Πολυστάφυλο και Σμυρτιά κατάγονται 4 γυναίκες (1 από κάθε χωριό), ενώ από το χωριό Παλαιοχώρι Μπότσαρη κατάγονται 2 γυναίκες και ομοίως από το χωριό Ρωμανό. Σχετικά με τους άνδρες όλοι πλέον είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού Σιστρούνη ωστόσο οι 5 έχουν ζήσει για κάποια διαστήματα και εκτός της συγκεκριμένης περιοχής σε πόλεις της Ελλάδος και του εξωτερικού.

Πίνακας 16: Συμμετέχοντες Γ΄ Ομάδας

ΟΜΑΔΑ Γ			
ΦΥΛΟ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	Μ.Ο. ΗΛΙΚΙΑΣ	ΕΥΡΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ	8	72;50	61-85
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	12	72;58	61-85

Έχοντας ως βάση τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (GDPR)³² και τους κανονισμούς της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων τα προσωπικά δεδομένα που συλλέξαμε και επεξεργαστήκαμε, τα ανωνυμοποιήσαμε κωδικοποιώντας τα ονοματεπώνυμα των συμμετεχόντων. Η κωδικοποίηση, όπως επισημαίνουν οι Λαγουμιτζής, Βλαχόπουλος και Κουτσογιάννης (2015: 48) είναι: «η μετατροπή των απαντήσεων σε αριθμούς ή σύμβολα, δηλαδή το ποιοτικό στοιχείο (ολόκληρες φράσεις, ένα όνομα [...]) σε ποσοτικό ή ποιοτικό συμβολικό.».

3.4.3 Γλωσσικό προφίλ συμμετεχόντων

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιάσουμε τα σημαντικότερα αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ. Στο Παράρτημα Δ παραθέτουμε τα ευρήματα σχετικά με τις άλλες παραμέτρους του ερωτηματολογίου που δεν αναλύουμε εδώ.

1. Εκπαίδευση

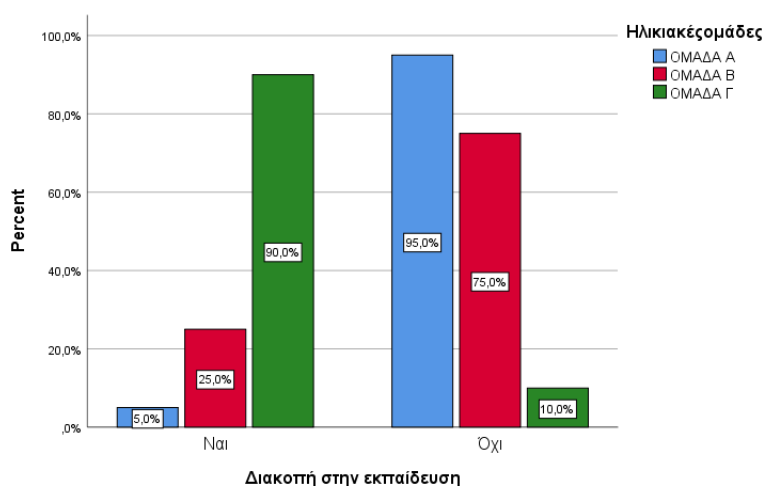
Στην ερώτηση εάν οι συμμετέχοντες πήγαν στο σχολείο όλες οι ομάδες απάντησαν θετικά (100% αντίστοιχα), αλλά μόνο οι συμμετέχοντες από τις ομάδες Α και Β ολοκλήρωσαν τη φοίτησή τους μέχρι και το Λύκειο, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων της ομάδας Γ φοίτησε μέχρι το Δημοτικό. Οι διαφορές που

³²Για λεπτομερή αναφορά του συγκεκριμένου κανονισμού βλ. στην ιστοσελίδα: <https://www.eugdpr.gr/>

παρατηρήθηκαν μεταξύ των ομάδων ήταν στατιστικά σημαντικές (χ^2 : 48.834, p : .000).

Οι θετικές απαντήσεις στην ερώτηση «Εάν ολοκληρώσατε τριτοβάθμια εκπαίδευση, τι σπουδάσατε;» δόθηκαν από 32 άτομα και από αυτά μόνο 2 άτομα συνέχισαν τις ακαδημαϊκές τους σπουδές (ομάδα Α και Ομάδα Β αντίστοιχα).

Στο γράφημα (1) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα αναφορικά με το εάν υπήρξε διακοπή κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης των συμμετεχόντων.

Γράφημα 1: Διακοπή εκπαίδευσης συμμετεχόντων

Θετικά απάντησαν 24 άτομα έναντι των 60. Το μεγαλύτερο ποσοστό θετικών απαντήσεων παρατηρήθηκε στην ομάδα Γ (90%) και το μικρότερο στην ομάδα Α (5%). Το χρονικό διάστημα που συνέβη η διακοπή για τους συμμετέχοντες της τρίτης πειραματικής ομάδας ήταν όταν πήγαν στο Γυμνάσιο.

Ακόμα, εξετάστηκε ο τύπος εκπαίδευσης των συμμετεχόντων στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια). Τα αποτελέσματα για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 17: Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Π/βάθμια	Δ/βάθμια	Π/βάθμια	Δ/βάθμια	Π/βάθμια	Δ/βάθμια
Χωριά Λάκκας Σουλίου	14 (70%)	1 (5%)	13 (65%)	5 (27,8%)	20 (100%)	2 (50%)
Χωριά Πρέβεζας	1 (5%)	14 (70%)	1 (5%)	5 (27,8%)	0 (0%)	1 (25%)
Ιωάννινα	3 (15%)	3 (15%)	4 (20%)	5 (27,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Ηγουμενίτσα	2 (10%)	2 (10%)	1 (10%)	1 (5,6%)	0 (0%)	0 (0%)
Αθήνα	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (5,6%)	0 (0%)	1 (25%)
Γερμανία	1 (5%)	0 (0%)	1 (5%)	1 (5,6%)	0 (0%)	0 (0%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	18	20	4

Το υψηλότερο ποσοστό των πολλαπλών απαντήσεων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρατηρείται στην κατηγορία «χωριά Λάκκας Σουλίου» με την ομάδα Γ να φέρει το υψηλότερο ποσοστό (100%) και η ομάδα Β το χαμηλότερο (65%). Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων ($F: 10.594, p: .079$).

Αντίθετα, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στην κατηγορία «χωριά Πρέβεζας» με την ομάδα Α να έχει το υψηλότερο ποσοστό (70%) και το χαμηλότερο η ομάδα Γ (25%). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι διαφορές μεταξύ των ομάδων ήταν στατιστικά σημαντικές ($F: 16.036, p: .033$). Σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση των συμμετεχόντων τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πλειοψηφία των ατόμων σπούδασε σε πόλεις της Ελλάδος.

Μελετήθηκε, επίσης, το εκπαιδευτικό προφίλ των γονιών των συμμετεχόντων και παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων (*πατέρας*: $F: 15.781, p: .004$, *μητέρα*: $F: 34.331, p: .000$).

Στον πίνακα (18) περιγράφονται οι πολλαπλές απαντήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες στην ερώτηση «Πόσες γλώσσες μιλάτε;».

Πίνακας 18: Γλώσσες που μιλούν οι συμμετέχοντες

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Ελληνικά	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	60
Αγγλικά	14 (70%)	5 (25%)	1 (5%)	20 (33,3%)
Γερμανικά	3 (15%)	5 (25%)	2 (10%)	10 (16,7%)
Γαλλικά	0 (0%)	1 (5%)	0 (0%)	1 (1,7%)
Ισπανικά	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (1,7%)
Ρουμανικά	0 (0%)	1 (5%)	0 (0%)	1 (1,7%)
Ελληνική νοηματική	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (1,7%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	60

Παρατηρείται ότι στην ομάδα Γ οι απαντήσεις αφορούν σχεδόν μόνο την κατηγορία «ελληνικά», τη μητρική δηλαδή γλώσσα, σε αντίθεση με τις άλλες δύο ομάδες που οι απαντήσεις αφορούν και ξένες γλώσσες. Στην ομάδα Α το 70% των απαντήσεων αφορά την κατηγορία «Αγγλικά», ποσοστό που στην ομάδα Β ανέρχεται στο 25% και στην ομάδα Γ στο 5%. Μεταξύ των ομάδων ως προς τις ξένες γλώσσες δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές (F: 2.211, *p*: .283).

2. Γλωσσικό ιστορικό συμμετεχόντων

Στον πίνακα (19) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τη χρήση του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου από τους γονείς των συμμετεχόντων.

Πίνακας 19: Χρήση ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου από τους γονείς των συμμετεχόντων

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα
ΝΑΙ	17 (85%)	13 (65%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	18 (90%)
ΟΧΙ	3 (15%)	7 (35%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (10%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	20	20	20

Τα υψηλότερα ποσοστά θετικών απαντήσεων για τη χρήση του ιδιώματος από τον πατέρα εντοπίζονται στις ομάδες Β και Γ (100% αντίστοιχα). Αναφορικά με τη χρήση του ιδιώματος από τη μητέρα, η ομάδα Β (100%) φέρει το υψηλότερο ποσοστό. Οι διαφορές μεταξύ των ομάδων ως προς τη χρήση του ιδιώματος από τον πατέρα δεν ήταν στατιστικά σημαντικές (F: 4.329, p : .100), σε αντίθεση με τη χρήση του ιδιώματος από τη μητέρα (F: 9.374, p : .007).

Σχετικά με την ερώτηση εάν το *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* αποτελεί τη γλώσσα που χρησιμοποιεί στο σπίτι η οικογένεια των συμμετεχόντων, στον πίνακα (20) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα.

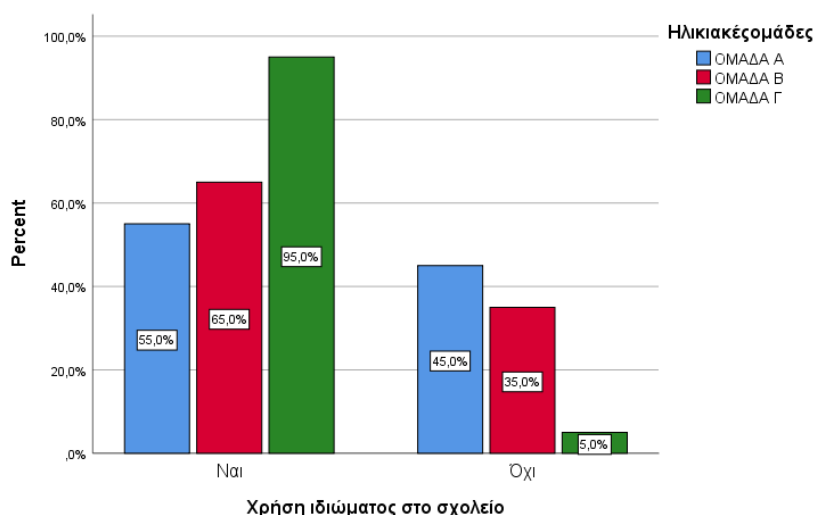
Πίνακας 20: Το ιδίωμα ως η γλώσσα του σπιτιού

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
ΝΑΙ	15 (75%)	19 (95%)	20 (100%)	54 (90%)
ΟΧΙ	5 (25%)	1 (5%)	0 (0%)	6 (10%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	60

Τα παραπάνω δεδομένα δείχνουν ότι γενικά το ιδίωμα χρησιμοποιείται ως γλώσσα σπιτιού. Το υψηλότερο ποσοστό θετικών απαντήσεων φέρει η ομάδα Γ (100%) και το χαμηλότερο η ομάδα Α (75%). Όπως έδειξε το στατιστικό κριτήριο Fisher-exact test, μεταξύ των ομάδων παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές (F: 6.416, p : .039)

Επίσης, στην ερώτηση εάν οι συμμετέχοντες ζούσαν/ζουν με τους παππούδες τους οι απαντήσεις ποίκιλαν μεταξύ των ομάδων (βλ. Παράρτημα Δ). Σχετικά με το εάν οι παππούδες χρησιμοποιούσαν το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου και στις τρεις ομάδες οι απαντήσεις ήταν θετικές (100%), δηλαδή οι παππούδες μιλούσαν/μιλούν το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου.

Στο γράφημα (2) παρουσιάζονται οι απαντήσεις σχετικά με τη χρήση του ιδιώματος όταν οι συμμετέχοντες πήγαιναν σχολείο.

Γράφημα 2: Χρήση ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου κατά τη διάρκεια της σχολικής φοίτησης

Το υψηλότερο ποσοστό θετικών απαντήσεων παρατηρήθηκε στην ομάδα Γ (95%) και το χαμηλότερο στην ομάδα Α (55%). Οι απαντήσεις μεταξύ των ομάδων διέφεραν στατιστικά σημαντικά (χ^2 : 11.267, p : .001).

Στη συνέχεια, σε όσα άτομα απάντησαν θετικά (για όσους απάντησαν αρνητικά βλ. Παράρτημα Δ) ως προς τη χρήση του ιδιώματος στο σχολείο εξετάσαμε σε ποιες περιπτώσεις (στη τάξη, στο διάλειμμα ή και στα δύο μέρη) γινόταν η χρήση του ιδιώματος. Οι απαντήσεις αφορούσαν μόνο τις κατηγορίες «διάλειμμα» και «και στα δύο μέρη» (δηλαδή ότι έκαναν χρήση του ιδιώματος και στην τάξη και στο διάλειμμα) χωρίς να παρατηρηθούν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων (F : .295, p : .922).

3. Τρέχουσα Χρήση Ιδιώματος

Στον πίνακα (21) παρουσιάζονται συνολικά τα αποτελέσματα σχετικά με τη συχνότητα επαφής και χρήσης του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου ανά τις ηλικιακές ομάδες. Για τον υπολογισμό της συχνότητας τόσο του γλωσσικού εισαγομένου όσο και του γλωσσικού παραγόμενου χρησιμοποιήσαμε μία πενταβάθμια κλίμακα από 1 (ποτέ δε χρησιμοποιώ το ιδίωμα) έως 5 (πάντα χρησιμοποιώ το ιδίωμα) που την υπολογίσαμε επί 5 ανθρώπους που την τροφοδοτούν (πατέρας / μητέρα / αδέρφια / συγγενείς / φίλοι-συντοπίτες) με μέγιστο σκορ 25. Σε αυτή την κλίμακα οι τιμές 2-5 αφορούν τη θετική απόκριση, ενώ η τιμή 1 την αρνητική απόκριση.

Πίνακας 21: Ποσοστά θετικής και αρνητικής απόκρισης για το γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Γλωσσικό Εισ/μενο	Γλωσσικό Παρ/μενο	Γλωσσικό Εισ/μενο	Γλωσσικό Παρ/μενο	Γλωσσικό Εισ/μενο	Γλωσσικό Παρ/μενο
Θετική απόκριση	87%	88%	100%	100%	95%	97%
Αρνητική απόκριση	13%	12%	0%	0%	5%	3%

Τα ποσοστά για τη θετική απόκριση είναι υψηλότερα από τα ποσοστά αρνητικής απόκρισης και παρατηρείται ότι η ομάδα Β απάντησε θετικά (100%) τόσο ως προς το γλωσσικό εισαγόμενο όσο και ως προς το γλωσσικό παραγόμενο, ενώ η ομάδα Α φέρει το μικρότερο ποσοστό θετικής απόκρισης και στα δύο.

Ο πίνακας (22) παρουσιάζει τα ποσοστά συχνότητας θετικής απόκρισης. Τα αποτελέσματα αφορούν τόσο το γλωσσικό εισαγόμενο όσο και το γλωσσικό παραγόμενο.

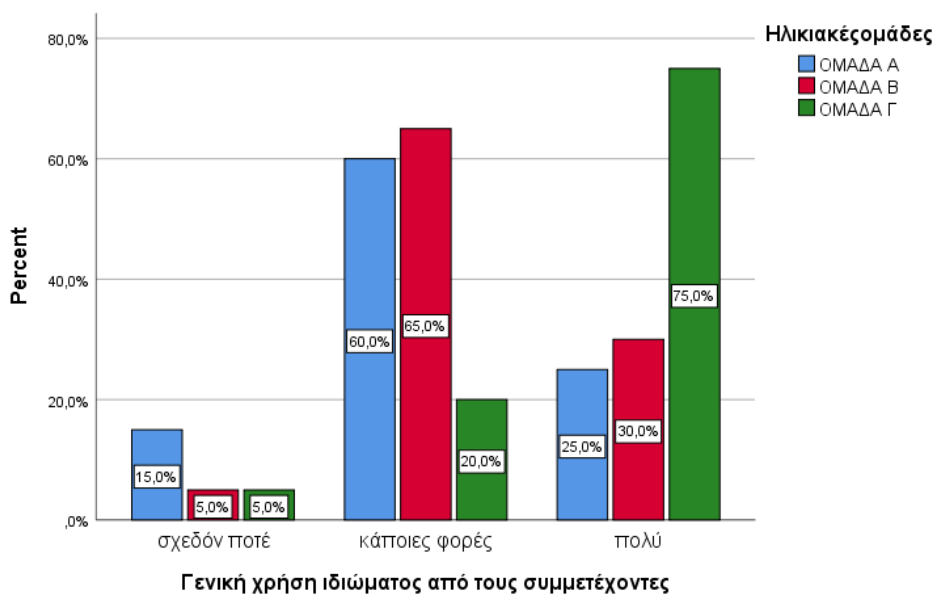
Πίνακας 22: Κατανομή συχνότητας θετικής απόκρισης για γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Γλωσσικό Εισ/μενο	Γλωσσικό Παρ/μενο	Γλωσσικό Εισ/μενο	Γλωσσικό Παρ/μενο	Γλωσσικό Εισ/μενο	Γλωσσικό Παρ/μενο
μερικές φορές	15%	15%	30%	29%	1%	6%
συχνά	40%	44%	34%	36%	3%	7%
πολύ συχνά	20%	20%	10%	10%	17%	18%
πάντα	12%	9%	26%	25%	74%	66%

Παρατηρείται ότι στις ομάδες Α και Β οι συμμετέχοντες απάντησαν πως συχνά χρησιμοποιούν το γλωσσικό ιδίωμα τόσο όταν απευθύνονται στους γονείς/αδέρφια/συγγενείς/φίλους-συντοπίτες όσο και όταν οι ομάδες αυτών των ανθρώπων απευθύνονται στους συμμετέχοντες, ενώ στην ομάδα Γ το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής απόκρισης αφορά την κατηγορία πάντα.

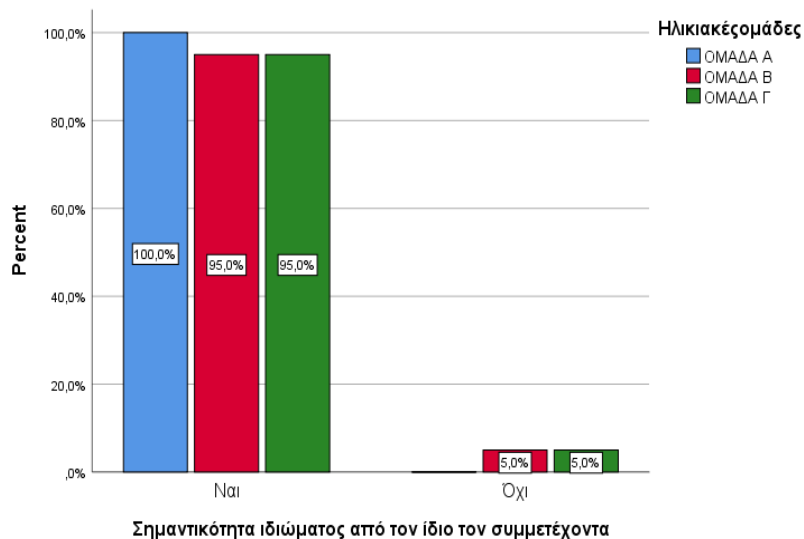
Στο γράφημα (3) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα κατανομής συχνότητας για τη γενική χρήση του ιδιώματος από τους συμμετέχοντες.

Γράφημα 3: Κατανομή συχνότητας ως προς τη γενική χρήση του ιδιώματος

Στην κατηγορία «πολύ» το υψηλότερο ποσοστό παρατηρήθηκε στην ομάδα Γ (75%), ενώ το χαμηλότερο στην ομάδα Α (25%). Ωστόσο, στην κατηγορία «κάποιες φορές» η ομάδα Β καταγράφηκε με το μεγαλύτερο ποσοστό (65%) και σε παρόμοιο επίπεδο κινήθηκε και η ομάδα Α (60%). Όπως έδειξε το στατιστικό κριτήριο Fischer-exact test, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων ($F: 13.140$, $p: .005$).

Στο γράφημα (4) παρατίθενται τα αποτελέσματα από την ερώτηση: «Είναι σημαντικό το ιδίωμα για εσάς;».

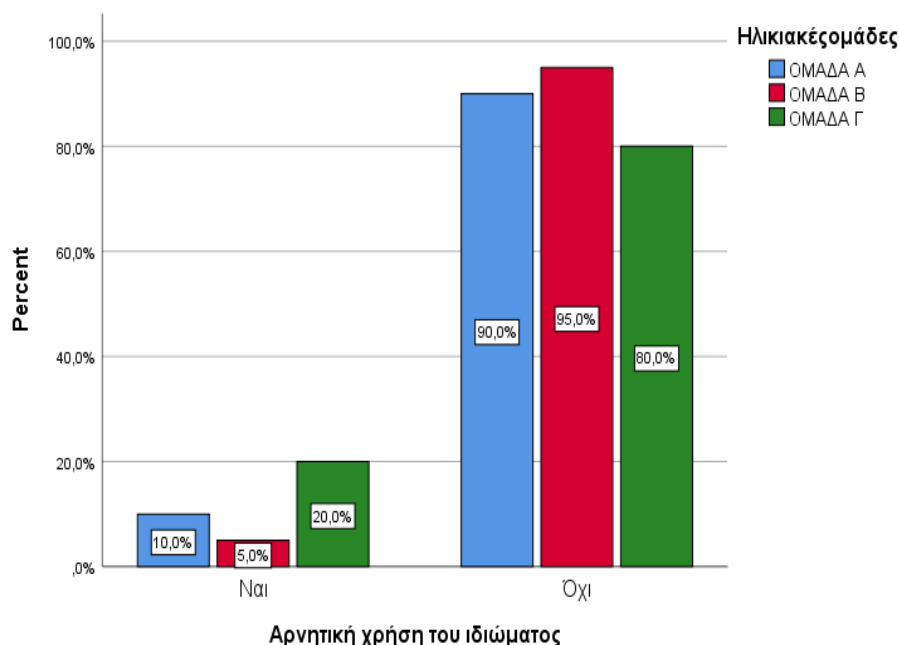
Γράφημα 4: Σημαντικότητα ή μη του ιδιώματος από τους ίδιους τους συμμετέχοντες

Γενικά από τα 60 άτομα απάντησαν θετικά τα 58. Συγκεκριμένα, η ομάδα Α παρατηρήθηκε πως έχει το υψηλότερο ποσοστό (100%) και ακολουθούν οι άλλες δύο ομάδες με ποσοστό 95% αντίστοιχα. Αρνητικά απάντησαν 2 άτομα, ένα από την ομάδα Β και ένα από την ομάδα Γ (5% αντίστοιχα).

Όσον αφορά τα άτομα που απάντησαν θετικά στην παραπάνω ερώτηση εξετάστηκαν οι λόγοι που θεωρούν σημαντική τη χρήση του ιδιώματος. Σε αυτή την περίπτωση 57 άτομα απάντησαν από τα 58, εκ των οποίων τα 29 απάντησαν πως θεωρούν το ιδίωμα σημαντικό επειδή έρχονται σε επαφή με την παράδοση και τον τόπο καταγωγής (βλ. αναλυτικά Παράρτημα Δ). Πιο συγκεκριμένα, σε αυτήν την κατηγορία το υψηλότερο ποσοστό παρατηρήθηκε στην ομάδα Α (75%) και το χαμηλότερο στην ομάδα Γ (21%). Ενώ οι λιγότερες απαντήσεις δόθηκαν στην κατηγορία «αισθητικοί λόγοι» με το μεγαλύτερο ποσοστό να παρατηρείται στην ομάδα Γ (21%) και το μικρότερο στην ομάδα Β (0%).

Τα άτομα που απάντησαν αρνητικά στην παραπάνω ερώτηση είναι 2 εκ των οποίων το ένα διατύπωσε την άποψη ότι το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου είναι μία μείξη της ελληνικής με την τουρκική γλώσσα και για αυτό το λόγο διαστρεβλώνεται η ελληνική γλώσσα (ομάδα Β: 100%). Το άλλο άτομο ανέφερε ως λόγο τη μη κατανόηση του ιδιώματος από τον ίδιον (ομάδα Γ: 100%).

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με την ερώτηση εάν ήταν ποτέ αρνητική η χρήση του ιδιώματος.

Γράφημα 5: Αρνητική χρήση του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου

Συνολικά το 88,3% των συμμετεχόντων απάντησε αρνητικά και θετικά μόνο το 11,7%. Στις θετικές απαντήσεις το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στην ομάδα Γ (20%) και το χαμηλότερο στην ομάδα Β (5%).

Στους λόγους για τους οποίους ήταν αρνητική/απαγορευτική η χρήση του ιδιώματος το σύνολο των ατόμων που απάντησε είναι 7. Το ένα άτομο (ομάδα Α) απάντησε πως προκαλούσε ντροπή η χρήση του ιδιώματος, γιατί με αυτόν τον τρόπο έδειχνε την καταγωγή του. Δύο άτομα απάντησαν πως δεν ήταν κατανοητό το ιδίωμα από μη φυσικούς ομιλητές (ομάδα Α: 14,3%, N: 1/2 και ομάδα Β: 14,3%, N: 1/1). Επίσης, δύο άτομα απάντησαν πως ήταν απαγορευτικό να χρησιμοποιείς το ιδίωμα στο σχολείο ή στη δουλειά (ομάδα Γ: 28,6%, N: 2/4) και άλλα δύο διατύπωσαν την άποψη ότι η ίδια τους οικογένεια θεωρεί τη χρήση του ιδιώματος ως κάτι το μειωτικό (ομάδα Γ: 28,6%, N: 2/4).

Τέλος, στην ερώτηση σχετικά με το εάν θεωρούν σημαντικό οι νέοι-τα παιδιά/εγγόνια να χρησιμοποιούν το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου τα αποτελέσματα δίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 23: Σημαντική η χρήση του ιδιώματος από τους νέους-παιδιά/εγγόνια

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
ΝΑΙ	20 (100%)	17 (85%)	19 (95%)	56 (93,3%)
ΟΧΙ	0 (0%)	3 (15%)	1 (5%)	4 (6,7%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	60

Η ομάδα Α παρατηρείται ότι φέρει το υψηλότερο ποσοστό (100%) θετικών απαντήσεων και το χαμηλότερο η ομάδα Β (85%).

Ως προς τις θετικές απαντήσεις, ο σημαντικότερος λόγος είναι η επαφή με την παράδοση και τον τόπο καταγωγής, με το υψηλότερο ποσοστό να παρατηρείται στην ομάδα Β (70,6%) και το χαμηλότερο στην ομάδα Γ (21%). Άλλοι λόγοι που διατυπώθηκαν ήταν οι γλωσσικοί και οι συναισθηματικοί λόγοι. Αναφορικά με τα άτομα που απάντησαν πως δεν θεωρούν σημαντικό να μάθουν οι νέοι-τα παιδιά/εγγόνια το ιδίωμα οι λόγοι που εξέφρασαν ήταν ότι θα πρέπει οι νέοι να μάθουν τα σωστά ελληνικά, θεωρώντας το ιδίωμα ως κάτι το μειωτικό (ομάδα Β: 95%, Ν: 2/3) και ότι δεν υπάρχει κάποια ανάγκη να το μάθουν, αφού δεν θα το χρειαστούν στη ζωή τους (ομάδα Β: 5%, Ν: 1/3 και ομάδα Γ: 100%, Ν: 1/1).

Συνολικά, βλέπουμε από τα παραπάνω αποτελέσματα ότι το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου είναι η γλώσσα της οικογένειας, κυρίως, για τους μέσης ηλικίας και τους μεγαλύτερους ηλικιακά πληροφορητές συγκριτικά με τους νεότερους. Όσον αφορά τη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος φαίνεται ότι μεταβάλλεται ανά τις ηλικιακές ομάδες, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομιλητές εισάγουν και παράγουν σε υψηλή συχνότητα το ιδίωμα, ενώ οι νεότεροι και μέσης ηλικίας ομιλητές σε χαμηλή συχνότητα. Μάλιστα, η γενική χρήση του ιδιώματος από τους ομιλητές διέφερε στατιστικά σημαντικά μεταξύ των ομάδων με τους μεγαλύτερους ομιλητές να το χρησιμοποιούν *πολύ* στην καθημερινότητά τους, ενώ τόσο οι νεότεροι όσο και οι μέσης ηλικίας ομιλητές *κάποιες φορές*. Συνεπώς, παρατηρείται ότι η ηλικία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τη χρήση του ιδιώματος από τους ομιλητές και για αυτό το λόγο είναι ο μόνος παράγοντας που θα αξιοποιηθεί στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.

3.4.4 Δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας: υλικά, διαδικασία χορήγησης και ανάλυση δεδομένων

1. Υλικά

Στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας μελετάται ο βαθμός στον οποίο αποδέχονται ή θεωρούν φυσική τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* οι συμμετέχοντες. Σύμφωνα με τον Μικρό (2009: 276, βλ. και Αρχάκης & Κονδύλη 2011: 66) σε μία κοινωνιογλωσσολογική έρευνα η εξαρτημένη μεταβλητή είναι το φαινόμενο που μελετάμε (εν προκειμένω η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*) και ανεξάρτητη μεταβλητή οι παράγοντες που το επηρεάζουν (εν προκειμένω η ηλικία³³). Παρόλο που στις ανεξάρτητες μεταβλητές υπάγονται και οι παράγοντες φύλο και κοινωνική τάξη, στη δική μας έρευνα αυτοί οι παράγοντες δεν χρησιμοποιήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές για στατιστικούς λόγους (βλ. παρακάτω) και εξαιτίας του περιορισμού έκτασης της παρούσας εργασίας.

Η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας περιλαμβάνει 162 δομές (αποδεκτές και μη αποδεκτές προτάσεις) σύμφωνα με την ανάλυση των δεδομένων του αυθόρμητου λόγου (βλ. Παράρτημα Γ για το πλήρες έντυπο της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας). Όλες οι δομές είναι κύριες προτάσεις, γιατί η συνεμφάνιση των μορίων παρατηρείται πολύ συχνά σε αυτές (Συχνότητα: 145/207, βλ. και 3.3.3.2.3). Για τη σχεδίαση των δομών αυτών χρησιμοποιήσαμε τις ακόλουθες δύο παραμέτρους: α) σειρά μορίων, β) αριθμός συλλαβών και τονισμός. Με την πρώτη παράμετρο σχετίζονται 72 δομές (36 αποδεκτές και 36 μη αποδεκτές), ενώ με τη δεύτερη παράμετρο 90 δομές (36 αποδεκτές και 54 μη αποδεκτές) (πίνακας 24). Οι παράμετροι προέκυψαν από τα αποτελέσματα της συλλογής αυθόρμητου λόγου (βλ. 3.3.3).

---

³³ Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου για το γλωσσικό προφίλ η ηλικία φαίνεται ότι διαδραματίζει τον πιο σημαντικό ρόλο σε σχέση με τους άλλους δύο κοινωνικούς παράγοντες (φύλο και κοινωνική τάξη) για τη χρήση του υπό μελέτη φαινομένου. Σύμφωνα με τον Μπασλή (2012: 154-155) οι νεότεροι ομιλητές τείνουν να χρησιμοποιούν λιγότερο διαλεκτικούς τύπους σε σχέση με τους μεγαλύτερους, γεγονός που δείχνει τη σχέση αλληλεξάρτησης ηλικίας και γλωσσικής ποικιλίας. Μάλιστα, η ηλικία δεν είναι η μόνη μεταβλητή που επιδρά στους γλωσσικούς τύπους, αλλά συνδέεται τόσο με την εκπαίδευση όσο και με τη συχνότητα χρήσης και επαφής με το ιδίωμα (βλ. ενότητα 1.3).

Πίνακας 24: Σύνολο δομών στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ	ΔΟΜΕΣ		
	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	
Σειρά μορίων	36	36	
Αριθμός συλλαβών και τονισμός	36	54	
ΣΥΝΟΛΟ	72	90	162

Οι συμμετέχοντες έπρεπε να κρίνουν τις παραπάνω δομές χρησιμοποιώντας μία πενταβάθμια κλίμακα³⁴ (κλίμακα Stapel) που αριθμεί από το -2 έως το +2: το -2 δηλώνει ότι μία δομή είναι μη αποδεκτή, το +2 ότι η δομή είναι πλήρως αποδεκτή και το 0 ότι η πρόταση δεν είναι ούτε αποδεκτή ούτε και μη αποδεκτή. Να σημειώσουμε ότι το «0» δεν χρησιμοποιήθηκε για να κωδικοποιήσει το μέσον των υπολοίπων τιμών, αλλά για να δηλωθεί ότι δεν γνωρίζει ο πληροφορητής εάν μία δομή είναι αποδεκτή ή μη αποδεκτή και για αυτό δεν διαγράφηκε από τη στατιστική ανάλυση. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες είχαν να επιλέξουν ανάμεσα στις κατηγορίες +1 και -1. Το θετικό πρόσημο δηλώνει την αποδεκτότητα μιας πρότασης, ενώ το αρνητικό πρόσημο τη μη αποδεκτότητα, αλλά διαφέρουν οι κρίσεις από το θετικό και το αρνητικό άκρο (+2 και -2) ως προς το βαθμό βεβαιότητας του συμμετέχοντα. Η πενταβάθμια κλίμακα ορίστηκε ως εξής:

-2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δεν θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα

-1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δεν θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα

0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/χρήση της πρότασης

+1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα

+2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα

Α΄ Παράμετρος: Σειρά μορίων

Ειδικότερα, όπως είδαμε στην υποενότητα 3.3.3.2.1, δεν παρατηρούνται δομές στις οποίες τα μόρια θα και να δεν εμφανίζονται με τη σειρά στην οποία το μόριο να

³⁴ Η διαβαθμισμένη κλίμακα θεωρείται, σύμφωνα με την Sorace (1996), ότι λύνει το πρόβλημα της κατηγορηματικότητας (categorical decision), η οποία προκύπτει όταν η κλίμακα για τη γραμματικότητα είναι διχοτομική, επειδή σε αυτήν την περίπτωση ο συμμετέχων είναι αναγκασμένος να αποφασίσει ανάμεσα σε δύο κατηγορίες: την πλήρως γραμματική δομή ή την πλήρως αντιγραμματική.

προηγείται του μορίου *θα*. Με βάση τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου θέλαμε να ελέγξουμε στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας την ορθότητα των παρατηρήσεων των δεδομένων αυτών, καθώς και το πώς ανταποκρίνονται οι ομιλητές σε μία πειραματική μη αυθόρμητη διαδικασία. Ως σταθερές μεταβλητές³⁵ για τον σχεδιασμό των αποδεκτών και μη αποδεκτών προτάσεων χρησιμοποιήσαμε: 1) το είδος της πρότασης: κατάφαση, άρνηση και ερώτηση, 2) όλα τα γραμματικά πρόσωπα ενικού και πληθυντικού αριθμού, 3) την όψη [+/-συνοπτικό] και 4) τον αριθμό συλλαβών των ρημάτων και τον τονισμό (πίνακας 25).

Πίνακας 25: Α΄ Παράμετρος και σταθερές

Α΄ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ	ΣΤΑΘΕΡΕΣ
Σειρά μορίων	1) Είδος πρότασης (κατάφαση, άρνηση, ερώτηση)
	2) Πρόσωπα (ενικού και πληθυντικού αριθμού)
	3) Όψη (+/- συνοπτικό)
	4) Αριθμός συλλαβών και τονισμός (μονοσύλλαβα και δισύλλαβα ρήματα και ο τόνος στο μόριο <i>να</i>)

Οι αποδεκτές δομές περιλαμβάνουν 12 καταφατικές, 12 αρνητικές και 12 ερωτηματικές προτάσεις. Το ρήμα στις 6 από τις 12 προτάσεις σε κάθε περίπτωση εμφάνιζε συνοπτική όψη και στις άλλες 6 μη συνοπτική. Για κάθε πρόσωπο σε ενικό και πληθυντικό αριθμό δημιουργήθηκαν δύο προτάσεις με τα παραπάνω χαρακτηριστικά ($3 \times 2 = 6$). Συνεπώς, κατασκευάσαμε 36 αποδεκτές δομές. Με όμοιο τρόπο δημιουργήσαμε και τις 36 μη αποδεκτές δομές και έτσι προέκυψαν για την πρώτη παράμετρο οι 72 προτάσεις (βλ. πίνακα 24).

Πιο συγκεκριμένα, στις αποδεκτές προτάσεις της παραμέτρου αυτής η σειρά των μορίων εμφανίζεται ως: *θα να + ρήμα (P)* τόσο στην κατάφαση όσο και στην ερώτηση. Στην άρνηση, ωστόσο, προστίθεται και το αρνητικό μόριο *δεν* το οποίο προηγείται της γλωσσικής δομής: *δεν θα να + P*. Από την άλλη, στις μη αποδεκτές δομές το μόριο *να* προηγείται του μορίου *θα* τόσο στην κατάφαση όσο και στην ερώτηση: **να θα + P* και στην άρνηση έπεται του μορίου *δεν*: **δεν να θα + P*. Στον πίνακα (26) παρουσιάζεται περιγραφικά η σειρά των μορίων σε κάθε είδος πρότασης.

³⁵ Δημητρόπουλος (2004: 45): «Σταθερές [ονομάζονται] εκείνα τα χαρακτηριστικά που δεν μεταβάλλονται».

Πίνακας 26: Α' Παράμετρος: Σειρά μορίων

ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
<i>Κατάφαση</i>	<i>θα να + Ρήμα</i>	<i>*να θα + Ρήμα</i>
<i>Άρνηση</i>	<i>δεν θα να + Ρήμα</i>	<i>*δεν να θα + Ρήμα</i>
<i>Ερώτηση</i>	<i>θα να + Ρήμα</i>	<i>*να θα + Ρήμα</i>

Όσον αφορά την επιλογή των ρημάτων για την τέταρτη σταθερά, επιλέξαμε ρήματα με τα ακόλουθα κριτήρια, σύμφωνα με τα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου:

- α) την υψηλή συχνότητα εμφάνισης των ρημάτων με τα συνεμφανιζόμενα μόρια
- β) τα μορφο-φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων (βλ. 3.3.3.1), δηλαδή ήταν ρήματα μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα έχοντας το χαρακτηριστικό του χρόνου [+παρελθόν] (με εξαίρεση τα βοηθητικά ρήματα και το ρήμα *έρχομαι* που εντοπίζονται και στη χρονική βαθμίδα [-παρελθόν]).

Να σημειώσουμε πως τα κριτήρια αυτά αφορούν τις αποδεκτές και τις μη αποδεκτές δομές. Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται παραδείγματα προτάσεων που αξιοποιήθηκαν στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας. Στον πίνακα (27) παρατίθενται οι καταφατικές δομές, στον πίνακα (28) οι αρνητικές δομές και στον πίνακα (29) οι ερωτηματικές δομές.

Πίνακας 27: Σειρά μορίων σε κατάφαση

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: ΣΕΙΡΑ ΜΟΡΙΩΝ				
ΣΤΑΘΕΡΕΣ			ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΟΨΗ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
ΚΑΤΑΦΑΣΗ	α' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να κοψα το σύρμα κατά λάθος.	*Να θα φτασα πάλι νωρίς.
		[-συνοπτικό]	Θα να μαι κει σε μία ώρα	*Να θα τρεχα όλη μέρα!
	β' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να ζησες καλά, δεν ξέρεις τι πάει να πει εργατιά!	*Να θα μαθες για τη Λέξω.
		[-συνοπτικό]	Στη Νομαρχία θα να βρισκες και τον αδερφό της Μαρίας.	*Ο,τι μπορούσες, να θα κανες!
	γ' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να βρεξε στο χωριό.	*Να θα βγαλε το σκυλί βόλτα τέτοια ώρα
		[-συνοπτικό]	Θα να φευγε αύριο αλλά ακυρώθηκε η πτήση.	*Ακόμα να θα χει καμιά δεκαριά βαρέλια κρασί.
	α' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να πιαμε λίγο παραπάνω.	*Να θα ρθουμε για λίγο και από το σπίτι
		[-συνοπτικό]	Θα να μαστε στη Λευκάδα από αύριο.	*Σήμερα να θα χουμε βροχές.
	β' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να παταν ένα σωρό χθες το βράδυ!	*Να θα δαταν τι είπαν στις ειδήσεις!
		[-συνοπτικό]	Μου το υποσχεθήκατε θα να ρχεστε από δω και πέρα.	*Να θα χετε δουλειά, μωρέ!
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Σίγουρα θα να κουσαν οι γείτονες τον τσακωμό!	*Να θα φυγαν από το πρωί.
		[-συνοπτικό]	Πόσα χρόνια θα να χουν αυτές οι βελόνες εδώ!	*Να θα ναι περίπου 10 άτομα.

Πίνακας 28: Σειρά μορίων σε άρνηση

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: ΣΕΙΡΑ ΜΟΡΙΩΝ				
ΣΤΑΘΕΡΕΣ			ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΙΑ	ΟΨΗ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
ΑΡΝΗΣΗ	α' εν.	[+συνοπτικό]	Δεν θα να πα και τίποτα κακό.	*Δεν να θα κρυψα ολόκληρο κλειδί χωρίς να σου πω.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να πινα τσίπουρο πρωί-πρωί.	*Δεν να θα παιρνα σταφύλια χωρίς να είστε εσείς εκεί.
	β' εν.	[+συνοπτικό]	Δεν θα να μενες στα Γιάννενα με τόσο κρύο.	*Δεν να θα φαγες τίποτα.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να τρωγες και όλο το φαγητό	*Δεν να θα θελες κάτι σημαντικό.
	γ' εν.	[+συνοπτικό]	Δεν θα να γραψε καλά στις εξετάσεις.	*Δεν να θα κλεψε αυτός, είναι καλός άνθρωπος.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να βρισκε τα κλειδιά για αυτό άργησε.	*Δεν να θα δene το ζώο!
	α' πλ..	[+συνοπτικό]	Πέρασε η ώρα και δεν θα να δαμε το έργο.	*Δεν να θα παμε πέντε κουβέντες χωρίς να είναι αυτήν μπροστά!
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να χουμε γάλα στο ψυγείο.	*Δεν να θα μαστε στο γάμο καλεσμένοι.
	β' πλ.	[+συνοπτικό]	Χωρίς να ξέρετε τη γλώσσα, δεν θα να ρητετε στη Γερμανία	*Δεν να θα πατε και ωραία πράγματα!
		[-συνοπτικό]	Αύριο μάλλον δεν θα να χετε ρεύμα.	*Βέβαια δεν να θα χετε να δώσετε λογαριασμό σε κανέναν.
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Ακόμα δεν θα να βαψαν το σπίτι.	*Δεν να θα φτιαζαν ακόμα το σπίτι.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να ναι καινούρια αυτά τα διαμερίσματα.	*Δεν να θα καναν γλέντι με τέτοιο καιρό.

Πίνακας 29: Σειρά μορίων σε ερώτηση

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: ΣΕΙΡΑ ΜΟΡΙΩΝ				
ΣΤΑΘΕΡΕΣ			ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΟΨΗ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
ΕΡΩΤΗΣΗ	α' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να μενα μόνος μου σε ολόκληρο σπίτι;	*Μη να θα δωσα τις ασκήσεις στον δάσκαλο;
		[-συνοπτικό]	Τι θα να λεγα;	*Μήπως να θα δινα και τίποτα;
	β' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να πιες καμιά μύρα;	*Να θα πλυνες τα ρούχα για αύριο;
		[-συνοπτικό]	Θα να βλεπες ειδήσεις στις 6 ώρα το πρωί;	*Να θα φτιαχνες τη βιβλιοθήκη σήμερα;
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Μήπως θα να πεσε πουθενά;	*Να θα στείλε τα χαρτιά με τον ταχυδρόμο;
		[-συνοπτικό]	Θα να τρωγε ο Τάκης φασολάδα;	*Να θα κανε τα χαρτιά ή όχι;
	α' πλ..	[+συνοπτικό]	Θα να χαμε τέτοιο καταντιό χωρίς οικονομίες στην άκρη;	*Να θα ρθουμε και εμείς στο βουνό;
		[-συνοπτικό]	Γιατί θα να μαστε και στο τραπέζι μ' αυτούς;	*Να θα μαστε σε δύο ώρες στη γιαγιά;
	β' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να ρθετε αύριο;	*Τι να θα δατε σε αυτό το μέρος;
		[-συνοπτικό]	Θα να ρχεσθε κάθε Σαββατοκύριακο;	*Να θα στε εκεί;
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να ρχισαν τις φωνές πάλι;	*Να θα πιασαν τους κλέφτες τελικά;
		[-συνοπτικό]	Θα να στελναν σήμερα τα καλέσματα;	*Πότε να θα χιζαν τον σταύλο;

Β' Παράμετρος: Αριθμός συλλαβών και τονισμός

Η δεύτερη παράμετρος εξετάζει τον αριθμό των συλλαβών των ρημάτων και τον τονισμό. Στην υποενότητα 3.3.3 είδαμε πως, σύμφωνα με τα δεδομένα αυθόρμητου λόγου, υπάρχει περιορισμός ως προς το ρήμα που συνοδεύει τα συνεμφανιζόμενα μόρια και προκρίναμε την πιθανότητα ο περιορισμός αυτός να είναι φωνολογικός. Για να εξετάσουμε αν όντως ο περιορισμός αυτός ισχύει καθώς και το πώς ανταποκρίνονται σε αυτόν οι ομιλητές σε μία πειραματική διαδικασία, ελέγξαμε μέσω της προκειμένης παραμέτρου τη λειτουργία του αριθμού των συλλαβών των ρημάτων σε συνδυασμό με τον τόνο. Οι σταθερές σε αυτή την παράμετρο είναι όμοιες με τις τρεις πρώτες σταθερές της πρώτης παραμέτρου με την προσθήκη, ωστόσο, της σταθεράς σειρά μορίων, δηλαδή το μόριο *θα* προηγείται του μορίου *να* (πίνακας 30). Όμως, να επισημανθεί ότι η *όψη* χρησιμοποιήθηκε ως σταθερά για το σύνολο των αποδεκτών δομών και μόνο για τη δεύτερη κατηγορία των μη αποδεκτών δομών (τονισμένα τρισύλλαβα και τετρασύλλαβα ρήματα), όπως θα δούμε παρακάτω.

Πίνακας 30: Β' Παράμετρος και σταθερές

Β' ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ	ΣΤΑΘΕΡΕΣ
Αριθμός συλλαβών και τονισμός	1) Σειρά μορίων
	2) Είδος πρότασης (κατάφαση, άρνηση, ερώτηση)
	3) Πρόσωπα (ενικού και πληθυντικού αριθμού)
	4) Όψη (+/-συνοπτικό)

Οι αποδεκτές δομές περιλαμβάνουν 12 καταφατικές, 12 αρνητικές και 12 ερωτηματικές προτάσεις με την αποδεκτή σειρά των μορίων (*θα να + Ρήμα*). Το ρήμα στις 6 από τις 12 προτάσεις σε κάθε περίπτωση εμφάνιζε συνοπτική όψη και στις άλλες 6 μη συνοπτική. Για κάθε πρόσωπο σε ενικό και πληθυντικό αριθμό δημιουργήθηκαν δύο προτάσεις με τα παραπάνω χαρακτηριστικά ($3 \times 2 = 6$). Έτσι, προκύπτουν οι 36 αποδεκτές προτάσεις.

Επειδή στη συγκεκριμένη παράμετρο εξετάζουμε τον αριθμό των συλλαβών σε συνδυασμό με τον τόνο τα κριτήρια επιλογής για τα ρήματα διαφέρουν μεταξύ των αποδεκτών και μη αποδεκτών δομών. Στις αποδεκτές δομές χρησιμοποιήσαμε τα ίδια κριτήρια που χρησιμοποιήσαμε για την πρώτη παράμετρο:

- α) την υψηλή συχνότητα εμφάνισης των ρημάτων με τα συνεμφανιζόμενα μόρια
- β) τα μορφο-φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων

Εντούτοις, για τις μη αποδεκτές δομές, σύμφωνα με την ανάλυση δεδομένων του αυθόρμητου λόγου, χρησιμοποιήσαμε δύο κατηγορίες ρημάτων: α) τονισμένα δισύλλαβα και β) τονισμένα τρισύλλαβα/τετρασύλλαβα ρήματα. Από την πρώτη κατηγορία προκύπτουν οι 18 μη αποδεκτές προτάσεις και από τη δεύτερη οι 36, έχοντας 54 σε σύνολο μη αποδεκτές δομές (πίνακας 31).

Πίνακας 31: Σύνολο μη αποδεκτών δομών

Αριθμός συλλαβών και τονισμός	Αριθμός μη αποδεκτών δομών
Τονισμένα δισύλλαβα ρήματα	18
Τονισμένα τρισύλλαβα/τετρασύλλαβα ρήματα	36
ΣΥΝΟΛΟ	54

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει 6 καταφατικές, 6 αρνητικές και 6 ερωτηματικές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα. Για κάθε πρόσωπο ενικού και πληθυντικού αριθμού δημιουργήσαμε μία πρόταση ($3 \times 1 = 3$), με αποτέλεσμα να προκύψουν συνολικά οι 18 μη αποδεκτές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα (πίνακας 33). Σε αυτή την κατηγορία των ρημάτων δεν χρησιμοποιήσαμε ως σταθερά τα χαρακτηριστικά της όψης.

Συγκεκριμένα, ο αριθμός των ρημάτων που χρησιμοποιήθηκε ήταν πέντε τονισμένα δισύλλαβα ρήματα (*βγήκα, βρήκα, πήγα, πήρα, ζούσα*) με σκοπό την εξέταση της αποδεκτότητας ή μη αυτών των ρημάτων με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*, επειδή είδαμε (βλ. 3.3.3.1) ότι ναι μεν επιτρέπονται τα δισύλλαβα ρήματα με τη συγκεκριμένη συνεμφάνιση μόνο, όμως, όταν δεν τονίζονται. Τα ρήματα από μορφολογικής πλευράς ως προς τον χρόνο φέρουν το χαρακτηριστικό [+παρελθόν] και ως προς την όψη τα χαρακτηριστικά [+/-συνοπτικό] αναλόγως, όμως, το εκάστοτε ρήμα. Πιο συγκεκριμένα, για τα τέσσερα πρώτα ρήματα χρησιμοποιήθηκε το χαρακτηριστικό [+συνοπτικό], ενώ για το πέμπτο ρήμα χρησιμοποιήθηκε το [-συνοπτικό], καθώς κατά αυτό τον τρόπο σχηματίζονται οι μη αποδεκτοί τονισμένοι δισύλλαβοι τύποι (πίνακας 32).

Πίνακας 32: Τονισμένα δισύλλαβα ρήματα

ΡΗΜΑΤΑ	ΧΡΟΝΟΣ	ΟΨΗ	ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ
βγαίνω	παρελθόν	[+συν]	*θα να βγήκα
παίρνω	παρελθόν	[+συν]	*θα να πήρα
βρίσκω	παρελθόν	[+συν]	*θα να βρήκα
ζω	παρελθόν	[-συν]	*θα να ζούσα
πηγαίνω	παρελθόν	[+συν]	*θα να πήγα

Πίνακας 33: Μη αποδεκτές δομές τονισμένων δισύλλαβων ρημάτων

ΠΡΟΣΩΠΑ	ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ		
	ΚΑΤΑΦΑΣΗ	ΑΡΝΗΣΗ	ΕΡΩΤΗΣΗ
α' εν.	*Θα να ζούσα στο χωριό.	*Μέχρι την πόλη δεν θα να πήγα για μια φυταριά.	*Θα να πήρα το πρωινό χάπι;
β' εν.	*Θα να βρήκες τον δρόμο να γυρίσεις!	*Δεν θα να πήρες τα λεφτά χωρίς να ρωτήσεις.	*Θα να βγήκες στο βουνό;
γ' εν.	*Θα να πήρε σίγουρα παραπάνω κιλά.	*Δεν θα να βγήκε έξω χτες.	*Άραγε θα να βρήκε το πορτοφόλι;
α' πλ.	*Θα να βγήκαμε κατά τις πέντε το πρωί για φάσες.	*Δεν θα να βρήκαμε τα κλειδιά.	*Θα να πήραμε τα βιβλία;
β' πλ.	*Θα να πήρατε αρκετή περιουσία.	*Δεν θα να πήγατε και ακάλεστοι στον γάμο.	*Θα να ζούσατε σε άλλο μέρος;
γ' πλ.	*Θα να πήγαν στα Γιάννενα μάλλον.	*Δεν θα να ζούσαν αυτοί στην Αθήνα!	*Θα να βρήκαν τον θησαυρό;

Η δεύτερη κατηγορία μη αποδεκτών δομών με τονισμένα τρισύλλαβα και τετρασύλλαβα ρήματα περιλαμβάνει 12 καταφατικές, 12 αρνητικές και 12 ερωτηματικές προτάσεις. Το ρήμα στις 6 από τις 12 προτάσεις σε κάθε περίπτωση εμφάνιζε συνοπτική όψη και στις άλλες 6 μη συνοπτική. Για κάθε πρόσωπο σε ενικό και πληθυντικό αριθμό δημιουργήθηκαν δύο προτάσεις με τα παραπάνω χαρακτηριστικά (3 X 2 = 6). Συνεπώς, έτσι προέκυψαν οι 36 μη αποδεκτές προτάσεις με τονισμένα τρισύλλαβα και τετρασύλλαβα ρήματα.

Η κατηγορία αυτή αποτελείται από ρήματα που σχηματίζουν το χαρακτηριστικό του χρόνου [+παρελθόν], έχουν τη μορφή της πρώτης συλλαβής Σύμφωνο-Φωνήεν και ο τόνος τους βρίσκεται ή στην προπαραλήγουσα ή στην παραλήγουσα συλλαβή

έχοντας και το χαρακτηριστικό της όψης [+/-συνοπτικό]. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο σχηματισμός των ρηματικών αυτών τύπων που χρησιμοποιήθηκαν για τη σχεδίαση των μη αποδεκτών δομών και περιγράφονται αναλυτικά σε ποιο πρόσωπο, ποιο χαρακτηριστικό της όψης και σε ποιο είδος πρότασης χρησιμοποιήθηκε ο κάθε τύπος.

Πίνακας 34: Τονισμένα τρισύλλαβα και τετρασύλλαβα ρήματα

Ρήματα	Χρόνος	Ώψη	Πρόσωπα	Είδος πρότασης	Σχηματισμός
βαδίζω	[+παρελθόν]	[+συν]	α' εν.	κατάφαση	*θα να βάδισα
θέλω	[+παρελθόν]	[+συν]	α' εν.	ερώτηση	*θα να θέλησα
θεωρώ	[+παρελθόν]	[+συν]	α' εν.	άρνηση	*δεν θα να θεώρησα
			γ' πλ.	ερώτηση	*θα να θεώρησαν
κοιτάζω	[+παρελθόν]	[+συν]	β' εν.	ερώτηση/ άρνηση	*(δεν) θα να κοιτάξεις
μιλώ	[+παρελθόν]	[-συν]	γ' εν.	ερώτηση	*θα να μίλησε
παθαίνω	[+παρελθόν]	[-συν]	β' εν.	άρνηση	*δεν θα να πάθαινες
περιμένω	[+παρελθόν]	[-συν]	β' εν.	κατάφαση	*θα να περίμενες
περνώ	[+παρελθόν]	[-συν]	α' εν.	άρνηση	*δεν θα να πέρναγα
πιστεύω	[+παρελθόν]	[-συν]	γ' πλ.	κατάφαση/ άρνηση/ ερώτηση	*(δεν) θα να πίστευαν
περπατώ	[+παρελθόν]	[+συν]	β' εν.	κατάφαση	*θα να περπάτησες
		[-συν]	γ' εν.	ερώτηση	*θα να περπάταγε
πηγαίνω	[+παρελθόν]	[-συν]	α' εν.	κατάφαση	*θα να πήγαينا
ταξιδεύω	[+παρελθόν]	[-συν]	γ' εν.	άρνηση	*δεν θα να ταξίδευε
φυσάει	[+παρελθόν]	[+συν]	γ' εν.	κατάφαση	*θα να φύσηξε
φωνάζω	[+παρελθόν]	[+συν]	γ' πλ.	κατάφαση	*θα να φώναζαν
		[-συν]	β' εν.	ερώτηση	*θα να φώναζες
χαράζει	[+παρελθόν]	[+συν]	γ' εν.	άρνηση	*δεν θα να χάραζε
χορεύω	[+παρελθόν]	[-συν]	α' εν.	ερώτηση	*θα να χόρευα
			γ' εν.	κατάφαση	*θα να χόρευε

Όπως βλέπουμε στον πίνακα (34) τα πρόσωπα που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή την κατηγορία των ρημάτων είναι τα τρία πρόσωπα του ενικού αριθμού (α'/β'/γ') και το τρίτο (γ') πρόσωπο του πληθυντικού αριθμού. Για τα άλλα δύο πρόσωπα (α'/β') του

πληθυντικού αριθμού χρησιμοποιήσαμε ενδεικτικά ρήματα, που εντοπίζονται με το φαινόμενο στα πρόσωπα του ενικού αριθμού και στο γ' πληθυντικό. Εντούτοις δεν επιτρέπεται η συνεμφάνιση των προσώπων αυτών με τα μόρια επειδή το ρήμα ξεκινά από σύμφωνο και προστίθεται μία επιπλέον συλλαβή για να σχηματιστεί το αντίστοιχο πρόσωπο, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα ρηματικός τύπος άνω των δύο συλλαβών. Παράλληλα ο τόνος εμφανίζεται στον ίδιο τον ρηματικό τύπο και όχι στο μόριο να. Σχηματίζουν το χαρακτηριστικό [+παρελθόν] από πλευράς χρόνου και αναλόγως το ρήμα χρησιμοποιείται το ένα ή το άλλο χαρακτηριστικό της όψης ή και τα δύο (βλ. πίνακα 35).

Πίνακας 35: Σχηματισμός α' και β' προσώπων πληθυντικού αριθμού στις μη αποδεκτές δομές

ΡΗΜΑΤΑ	ΧΡΟΝΟΣ	ΟΨΗ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ
δένω	[+παρελθόν]	[+συν]	β' πλ.	*θα να δέσατε
δίνω	[+παρελθόν]	[-συν]	β' πλ.	*θα να δίνετε
		[+συν]	β' πλ.	*θα να δώσατε
έρχομαι	[+παρελθόν]	[-συν]	α' πλ.	*δεν θα να ρχόμασταν
λέγω	[+παρελθόν]	[-συν]	α' πλ.	*θα να λέγαμε
μαθαίνω	[+παρελθόν]	[+συν]	α' πλ.	*δεν θα να μάθαμε
			β' πλ.	*θα να μάθατε
πέφτω	[+παρελθόν]	[-συν]	β' πλ.	*θα να πέφτατε
πλένω	[+παρελθόν]	[+συν]	α' πλ.	*θα να πλύναμε
τρέχω	[+παρελθόν]	[-συν]	α' πλ.	*θα να τρέχαμε
τρώω	[+παρελθόν]	[+συν]	β' πλ.	*δεν θα να φάγαταν
φεύγω	[+παρελθόν]	[-συν]	β' πλ.	*δεν θα να φεύγατε

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται συνολικά οι αποδεκτές και μη αποδεκτές προτάσεις με τονισμένα τρισύλλαβα και τετρασύλλαβα ρήματα, οι οποίες αξιοποιήθηκαν στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας. Συγκεκριμένα, στον πίνακα (36) παρατίθενται οι καταφατικές δομές, στον πίνακα (37) οι αρνητικές δομές και στον πίνακα (38) οι ερωτηματικές δομές.

Πίνακας 36: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός σε κατάφαση

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΛΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝΙΣΜΟΣ				
ΣΤΑΘΕΡΕΣ			ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΟΨΗ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
ΚΑΤΑΦΑΣΗ	α' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να γινα πολύ αυστηρή μητέρα.	*Θα να βάδισα για ώρες αφού με πονάν τα πόδια.
		[-συνοπτικό]	Θα να ρχομαι εγώ, δε σε αφήνω.	*Θα να πήγαινα στην πόλη σήμερα.
	β' εν.	[+συνοπτικό]	Λογικά θα να μαθες τι συνέβη χτες.	*Θα να περπάτησες αρκετά.
		[-συνοπτικό]	Κατά τα άλλα θα να φτιαχνες ψωμί σήμερα!	*Ακόμα θα να περιμένες τηλέφωνο από αυτόν!
	γ' εν.	[+συνοπτικό]	Στα Γιάννενα θα να βρεξε σήμερα.	*Θα να φύσηξε δυνατά.
		[-συνοπτικό]	Θα να τρεχε να προλάβει ο κακομοίρης!	*Θα να χόρευε με την Γιώτα.
	α' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να ρθουμε τις γιορτές.	*Θα να πλύναμε τα ρούχα στο πλυντήριο.
		[-συνοπτικό]	Θα να χουμε πέντε έξι λεμόνια ακόμα.	*Θα να τρέχαμε όλη μέρα.
	β' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να παταν δύο κουβέντες παραπάνω και εσείς!	*Θα να μάθατε για τη Χρυσούλα.
		[-συνοπτικό]	Θα να σταν στο χωριό όταν φύγαμε εμείς.	*Θα να πέφτατε!
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να ρθουν για διακοπές.	*Θα να φώναζαν για τον Κώστα.
		[-συνοπτικό]	Σήμερα θα να φερναν το πλυντήριο ρούχων.	*Λίγο ακόμα και θα να πίστευαν τα καμώματά της.

Πίνακας 37: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός σε άρνηση

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΛΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝΙΣΜΟΣ				
ΣΤΑΘΕΡΕΣ			ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΟΨΗ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
ΑΡΝΗΣΗ	α' εν.	[+συνοπτικό]	Δεν θα να ρθω σήμερα, από αύριο βλέπουμε!	*Δεν θα να θεώρησα ψεύτη τον Γιώργο.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να σωνα μέχρι την πλατεία.	*Δεν θα να πέρναγα από το μαγαζί.
	β' εν.	[+συνοπτικό]	Στο λέω γω, δεν θα να παθες τίποτα!	*Μάλλον δεν θα να κοιτάζεις τι φορούσε.
		[-συνοπτικό]	Με τέτοια κακοκαιρία δεν θα να βγαζεις τα πρόβατα έξω.	*Δεν θα να πάθαινες και κάτι.
	γ' εν.	[+συνοπτικό]	Δεν θα να 'κουσε το κουδούνι που χτύπησε.	*Δεν θα να χάραξε ακόμα.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να βλεπε από τόσο μακριά.	*Δεν θα να ταξίδευε φέτος.
	α' πλ.	[+συνοπτικό]	Πάνω από ένα λίτρο κρασί δεν θα να πιαμε.	*Δεν θα να μάθαμε τι έπαθαν οι γείτονες.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να μαστε στην ώρα μας στον γάμο!	*Δεν θα να ρχόμασταν και κάθε Σαββατοκύριακο!
	β' πλ.	[+συνοπτικό]	Δεν θα να ρθετε χωρίς τη γιαγιά.	*Δεν θα να φάγαταν μ' αυτόν!
		[-συνοπτικό]	Ίσως δεν θα να χετε τσακωμούς στην οικογένεια.	*Χωρίς να πείτε τίποτα δεν θα να φεύγατε.
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Ακόμα δεν θα να παν για τον γάμο	*Δεν θα να κοιτάζαν τηλεόραση για αυτό δεν ξέρουν.
		[-συνοπτικό]	Δεν θα να ταν χαρούμενοι άνθρωποι στα νιάτα τους!	*Τέτοια πράγματα δεν θα να πίστευαν.

Πίνακας 38: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός σε ερώτηση

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΛΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝΙΣΜΟΣ				
ΣΤΑΘΕΡΕΣ			ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΟΨΗ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
ΕΡΩΤΗΣΗ	α' εν.	[+συνοπτικό]	Πάλι θα να φτασα λάθος ώρα;	*Τι θα να θέλησα;
		[-συνοπτικό]	Από πού θα να ξερα για τον αρραβώνα;	*Θα να χόρευα μπροστά σε τόσο κόσμο;
	β' εν.	[+συνοπτικό]	Θα να κοψες πατάτες;	*Θα να κοίταξες καθόλου το φαί;
		[-συνοπτικό]	Θα να φτιαχνες για μένα καφέ;	*Θα να φώναζες τόσο απότομα;
	γ' εν.	[+συνοπτικό]	Μήπως θα να βγαλε τα χαλιά έξω να τα τινάξει;	*Θα να μίλησε πάλι σε αυτόν;
		[-συνοπτικό]	Θα να πνιγε η αλεπού τόσες κότες;	*Θα να περπάταγε τέτοια ώρα μόνη της;
	α' πλ.	[+συνοπτικό]	Μη θα να παμε και τίποτα σπουδαίο;	*Τι θα να δώσαμε εμείς;
		[-συνοπτικό]	Άραγε θα να χουμε λίγα καρότα για να βάλω στο φαί;	*Θα να λέγαμε τέτοια λόγια για σας;
	β' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να ρθετε στο γλέντι;	*Θα να δέσατε το σκυλί;
		[-συνοπτικό]	Θα να ρχεσθε στην εκκλησία τελικά;	*Θα να δίνετε από το μερίδιό σας;
	γ' πλ.	[+συνοπτικό]	Θα να πιασαν τον κλέφτη;	*Τι θα να θεώρησαν εμένα;
		[-συνοπτικό]	Θα να βρισκαν τον δρόμο να γυρίσουν;	*Θα να πίστευαν αυτούς;

2. Διαδικασία χορήγησης της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας

Μετά το πέρας της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου για το γλωσσικό προφίλ των συμμετεχόντων, χορηγούνταν η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας, η οποία είχε διάρκεια περίπου 10-15 λεπτά.

Στην υποενότητα 3.4.1 αναφέραμε πως τόσο το ερωτηματολόγιο όσο και η δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας σχεδιάστηκαν σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή λόγω των συνθηκών που δημιούργησε η πανδημία Covid-19.

Στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας στην ηλεκτρονική μορφή υπήρχε η δυνατότητα ακουστικής πληροφορίας για κάθε πρόταση. Δηλαδή, δίπλα σε κάθε πρόταση υπήρχε ένας σύνδεσμος, τον οποίο όταν πατούσαν οι συμμετέχοντες, άκουγαν την πρόταση. Το ηχητικό αυτό αρχείο είχε την ίδια ένταση φωνής και την ίση διάρκεια εκφοράς για κάθε εκφώνημα (2-3 δευτερόλεπτα) για να μην επηρεάσει αυτό την κρίση των συμμετεχόντων. Η ηχογράφηση των αρχείων αυτών έγινε από την ίδια την ερευνήτρια. Οι λόγοι που οδήγησαν στο να ενταχθούν ηχητικά αρχεία στην ηλεκτρονική μορφή είναι δύο: α) η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* παρατηρείται στον προφορικό λόγο, οπότε *θα* ήταν πιο φυσικό οι προτάσεις να παρουσιαστούν και με αυτή την τροπικότητα και β) εξαιτίας της έκτασης της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας η παροχή της ακουστικής πληροφορίας ενδεχομένως θα απέτρεπε τους συμμετέχοντες από το να αρχίσουν να απαντούν μηχανικά από ένα σημείο και μετά. Όσον αφορά τα άτομα της τρίτης ομάδας, που όπως είπαμε (βλ. 3.4.1) τους χορηγήθηκαν τα υλικά σε έντυπη μορφή, στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας η ερευνήτρια έλεγε τις προτάσεις και έπειτα οι συμμετέχοντες τις επαναλάμβαναν για να δώσουν την τελική τους απάντηση, πράγμα που σημαίνει ότι μάλλον οι συμμετέχοντες χρειαζόταν περισσότερο χρόνο για να αποφασίσουν. Η συμπλήρωση της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας έγινε από την ίδια την ερευνήτρια σε αυτή την ηλικιακή ομάδα.

3. Ανάλυση δεδομένων από δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας

Μετά τη συλλογή των δεδομένων όλες οι πληροφορίες αποθηκεύτηκαν σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και κωδικοποιήθηκαν σε αρχείο Excel.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των αποτελεσμάτων από τη συλλογή δεδομένων της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας, πρέπει να σημειωθεί ότι μετατρέψαμε τη πενταβάθμια κλίμακα Stapel (-2, -1, 0, +1, +2 η οποία αξιοποιήθηκε για να αποτυπώσει τη βεβαιότητα με την οποία δίνονταν οι απαντήσεις από τους συμμετέχοντες, αν δηλαδή οι συμμετέχοντες κάνουν κατηγορηματικές κρίσεις ή όχι) σε τριτοβάθμια κλίμακα Likert (1-3) για τη διεξαγωγή της περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης. Στο (1) παρουσιάζεται η ερμηνεία για κάθε κατηγορία της κλίμακας Stapel με βάση την αποδεκτότητα ή μη των δομών. Σημειώνεται ότι την αποδεκτότητα τη συσχετίσαμε με τις παρατηρήσεις που προέκυψαν από τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου αναφορικά με τις ιδιότητες των δομών, κυρίως των ρημάτων, κατά τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* (βλ. 3.3.3):

- (1) -2: σίγουρα μη αποδεκτή πρόταση
- 1: μάλλον μη αποδεκτή πρόταση
- 0: δεν είμαι σίγουρος/η για την αποδεκτότητα ή μη της πρότασης
- +1: μάλλον αποδεκτή πρόταση
- +2: σίγουρα αποδεκτή πρόταση

Στο (2) παρουσιάζεται η ερμηνεία για κάθε κατηγορία της τριτοβάθμιας κλίμακας Likert και στις παρενθέσεις εμφανίζονται οι αντιστοιχίες ως προς τη κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε στο πείραμα, δηλαδή την κλίμακα από -2 έως +2:

- (2) 1: επιτυχής απάντηση - σωστό (+2,+1 για αποδεκτές, -1,-2 για μη αποδεκτές)
- 2: μη επιτυχής απάντηση - λάθος (+2, +1 για μη αποδεκτές, -1,-2 για αποδεκτές)
- 3: δεν είμαι σίγουρος/η για την αποδεκτότητα ή μη (0 και για τα δύο είδη προτάσεων)

Έπειτα από αυτή την κωδικοποίηση αναλύσαμε τα δεδομένα στο SPSS v26.0 εφαρμόζοντας περιγραφική και επαγωγική στατιστική ανάλυση. Για την περιγραφική στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήσαμε τους πίνακες συχνοτήτων (Frequencies). Όσον αφορά την επαγωγική στατιστική εφαρμόσαμε μη-παραμετρικές αναλύσεις, καθώς δεν πληρούνταν τα κριτήρια ως προς το πλήθος του δείγματος για την εφαρμογή

παραμετρικών³⁶ τεστ (στην προκειμένη έρευνα $N < 30$ ανά ηλικιακή ομάδα). Το μη-παραμετρικό τεστ που εφαρμόσαμε ήταν το Kruskal-Wallis H (το αντίστοιχο του παραμετρικού τεστ One-way Anova). Με τη χρήση αυτού του τεστ θέλαμε να εξετάσουμε εάν η ηλικία³⁷ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο μεταξύ των τριών πειραματικών ομάδων κατά τη συνεμφάνιση των μορίων *θα και να* (pairwise comparison). Η πρώτη πειραματική ομάδα (Ομάδα Α) περιλαμβάνει άτομα ηλικίας 18-30 χρονών, η δεύτερη πειραματική ομάδα (Ομάδα Β) άτομα ηλικίας 31-60 χρονών και η τρίτη πειραματική ομάδα (Ομάδα Γ) άτομα ηλικίας 61-85 χρονών. Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε σε $p: \leq .05$.

3.4.5 Αποτελέσματα από δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας

Στην παρούσα ενότητα θα αναφερθούμε στα ευρήματα από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας παρουσιάζοντας στην υποενότητα 3.4.5.1 τα αποτελέσματα της πρώτης παραμέτρου και στην υποενότητα 3.4.5.2 τα αποτελέσματα της δεύτερης παραμέτρου.

3.4.5.1 Α' Παράμετρος: Σειρά μορίων

Στην πρώτη παράμετρο εξετάζουμε τη σειρά των μορίων συγκριτικά με τον εξωγλωσσικό παράγοντα της ηλικίας στα τρία προτασιακά είδη: κατάφαση (υποενότητα 3.4.5.1.1), άρνηση (υποενότητα 3.4.5.1.2) και ερώτηση (υποενότητα 3.4.5.1.3). Οι επόμενοι πίνακες παρουσιάζουν τις συνολικές απαντήσεις των ομάδων για τις αποδεκτές και μη αποδεκτές δομές.

Στον πίνακα (39) παρατίθενται τα αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τις απαντήσεις για το σύνολο των αποδεκτών δομών. Η αποδεκτότητα των δομών αυτών αφορά τη διάταξη των συνεμφανιζόμενων μορίων *θα και να* με το μόριο *θα να*

---

³⁶ Κάθε ερευνητής αξιολογεί με διαφορετικό τρόπο το πλήθος του δείγματος στα προβλεπόμενα πλαίσια της στατιστικής ανάλυσης σύμφωνα με τους Κατσή, Σιδερίδη και Εμβαλωτή (2010: 186), και επιλέγει συνεπώς το παραμετρικό ή το μη αντίστοιχο παραμετρικό τεστ.

³⁷ Σύμφωνα με το συντελεστή συσχέτισης (Pearson) η ηλικία έχει αρνητική γραμμική συσχέτιση με την παράμετρο κοινωνική τάξη (επάγγελμα: -0,447 και τάξη: -0,763), ενώ με το φύλο έχει απουσία γραμμικής συσχέτισης (0,000).

προηγείται του μορίου να. Ένα παράδειγμα³⁸ αποδεκτής πρότασης είναι: *Θα νά μαι κει σε μια ώρα.*

Πίνακας 39: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των αποδεκτών δομών (Α' Παράμετρος)

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	89,45%	88,76%	93,90%
Λάθος	5,97%	7,77%	1,80%
Δεν είμαι σίγουρος/η	4,58%	3,47%	4,30%

Παρατηρείται ότι τα ποσοστά ορθών απαντήσεων για τις αποδεκτές δομές είναι υψηλά και για τις τρεις ομάδες, με τις πιο ακριβείς απαντήσεις να δίνονται από την ομάδα Γ (93,90%) και τις λιγότερο ακριβείς από την ομάδα Β (88,76%). Σχετικά με την κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η» τα ποσοστά μεταξύ των ομάδων δεν είναι συγκρίσιμα. Σύμφωνα με το στατιστικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων ($p: .063$) ως προς τις απαντήσεις τους στις αποδεκτές δομές.

Στον πίνακα (40) παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ομάδων για το σύνολο των μη αποδεκτών δομών. Η μη αποδεκτότητα των εξεταζόμενων δομών σχετίζεται με τη διάταξη των μορίων, μιας και ήταν *να θα* και *όχι θα να* όπως στις αποδεκτές. Παράδειγμα: *Να θα φυγαν από το πρωί.*

Πίνακας 40: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	57,79%	71,25%	93,90%
Λάθος	25,13%	21,25%	2,49%
Δεν είμαι σίγουρος/η	17,08%	7,50%	3,61%

Διαπιστώνεται ότι η ομάδα Γ (93,90%) έχει τις πιο ακριβείς απαντήσεις στις μη αποδεκτές δομές, ενώ το χαμηλότερο ποσοστό ακρίβειας εμφανίζει η ομάδα Α (57,79%). Αρκετά υψηλό ποσοστό φέρει η ομάδα Α (17,08%) στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, σύμφωνα με το

³⁸ Τα παραδείγματα, που παρατίθενται, προέρχονται από τα δεδομένα που αξιοποιήθηκαν στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας.

στατιστικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test, στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Γ ($p: .000$) και Β-Γ ($p: .004$), αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Α-Β ($p: 1.000$). Παρακάτω θα εξεταστεί η ακρίβεια των απαντήσεων ανά ηλικιακή ομάδα στα διαφορετικά είδη προτάσεων: κατάφαση, άρνηση και ερώτηση.

3.4.5.1.1 Κατάφαση

Στον πίνακα (41) παρουσιάζονται τα περιγραφικά αποτελέσματα για τις απαντήσεις στις μη αποδεκτές καταφατικές προτάσεις (για τα περιγραφικά αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα για τις αποδεκτές καταφατικές προτάσεις βλ. Παράρτημα Ε). Παράδειγμα μη αποδεκτής καταφατικής πρότασης: *Να θα χουμε βροχές σήμερα.*

Πίνακας 41: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές μη αποδεκτές δομές

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	56,66%	76,26%	94,60%
Λάθος	27,08%	17,08%	0,83%
Δεν είμαι σίγουρος/η	16,26%	6,66%	4,57%

Παρατηρείται ότι η ομάδα Γ (94,60%) έχει τις πιο ακριβείς απαντήσεις στις μη αποδεκτές καταφατικές προτάσεις, ενώ τις λιγότερο ακριβείς απαντήσεις τις έχει η ομάδα Α (56,66%). Η ομάδα Α (16,26%) φέρει αρκετά υψηλό ποσοστό στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Σύμφωνα με το μη παραμετρικό Kruskal-Wallis test στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίστηκαν μόνο στο ζεύγος σύγκρισης Α-Γ ($p: .000$), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Β-Γ ($p: .066$) και Α-Β ($p: .380$).

3.4.5.1.2 Άρνηση

Στον πίνακα (42) παρατίθενται τα αποτελέσματα των απαντήσεων ανά ηλικιακή ομάδα για τις αρνητικές μη αποδεκτές δομές (για τα αποτελέσματα αναφορικά με τις αποδεκτές αρνητικές δομές βλ. Παράρτημα Ε). Παράδειγμα αρνητικής μη αποδεκτής πρότασης: *Δε να θα δανε το ζώο!*

Πίνακας 42: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	61,69%	69,58%	93,76%
Λάθος	22,49%	25,42%	3,74%
Δεν είμαι σίγουρος/η	15,82%	5,00%	2,50%

Τα παραπάνω δεδομένα δείχνουν ότι οι ομάδες Α και Β έχουν αρκετά χαμηλό σκορ ακρίβειας (Ομάδα Α: 61,69%, Ομάδα Β: 69,58%) για τις μη αποδεκτές αρνητικές προτάσεις. Υψηλό σκορ φέρει η ομάδα Α (15,82%) στην κατηγορία «δεν είμαι σίγουρος/η». Το στατιστικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test φάνέρωσε στατιστικά σημαντικές διαφορές για τα ζεύγη συγκρίσεων Α-Γ (p : .002) και Β-Γ (p : .005), αλλά όχι για το ζεύγος σύγκρισης Α-Β (p : 1.000).

3.4.5.1.3 Ερώτηση

Στον πίνακα (43) παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ομάδων για τις μη αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις (για τα αποτελέσματα σχετικά με τις απαντήσεις για τις ερωτηματικές αποδεκτές προτάσεις βλ. Παράρτημα Ε). Παράδειγμα ερωτηματικής μη αποδεκτής πρότασης: *Πότε να θα χτιζαν τον σταύλο;*

Πίνακας 43: Απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	55,01%	67,92%	93,34%
Λάθος	25,82%	21,25%	2,91%
Δεν είμαι σίγουρος/η	19,17%	10,83%	3,75%

Παρατηρείται ότι οι ομάδες Α και Β είναι λιγότερο ακριβείς στις μη αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις, ενώ η ομάδα Γ φέρει τις πιο ακριβείς απαντήσεις (Ομάδα Α: 55,01% < Ομάδα Β: 67,92% < Ομάδα Γ: 93,34%). Υψηλά σκορ παρατηρούνται στις ομάδες Α και Β στην κατηγορία «δεν είμαι σίγουρος/η» (Ομάδα Α: 19,17% > Ομάδα Β: 10,83%). Στατιστικά σημαντικές διαφορές, σύμφωνα με το μη παραμετρικό Kruskal-Wallis H Test, παρατηρήθηκαν στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Γ (p : .000) και Β-Γ (p : .010), αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Α-Β (p : 1.000).

Συνολικά, τα δεδομένα στις αποδεκτές και μη αποδεκτές δομές ως προς τη σειρά των μορίων *θα* και *να* έδειξαν ότι η ηλικία δεν επηρεάζει την ακρίβεια στις αποδεκτές δομές, αλλά φαίνεται να διαμορφώνει σημαντικά τις κρίσεις των ομιλητών στις μη αποδεκτές. Σε γενικές γραμμές παρατηρήθηκε πως οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές είναι λιγότερο ακριβείς ως προς τις κρίσεις τους από τους μεγαλύτερους, γεγονός που δείχνει ότι οι ομάδες αυτές είναι λιγότερο ευαίσθητες ως προς τη διάταξη των μορίων. Σε σχέση με το είδος της δομής φαίνεται ότι οι αρνητικές μη αποδεκτές προτάσεις σχετίζονται με πιο ακριβείς απαντήσεις.

3.4.5.2 Β' Παράμετρος: Αριθμός ρηματικών συλλαβών και τονισμός

Στη δεύτερη παράμετρο μελετάμε τον αριθμό των ρηματικών συλλαβών σε συνδυασμό με τον τόνο στα είδη της πρότασης: κατάφαση (υποενότητα 3.4.5.2.1), άρνηση (υποενότητα 3.4.5.2.2) και ερώτηση (υποενότητα 3.4.5.2.3). Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με τις απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα στο σύνολο των αποδεκτών και μη αποδεκτών προτάσεων.

Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα (44) παρατίθενται οι απαντήσεις των ομάδων για το σύνολο των αποδεκτών δομών. Η αποδεκτότητα των δομών αφορά ρήματα που παρατηρούνται να εμφανίζονται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*. Τα κύρια χαρακτηριστικά των ρημάτων αυτών αφορούν τον αριθμό των συλλαβών και τον τονισμό, καθώς και τη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν] (με εξαίρεση τα *βοηθητικά* ρήματα και το ρήμα *έρχομαι* που εντοπίζονται και στη χρονική βαθμίδα [-παρελθόν]). Συγκεκριμένα, τα ρήματα είναι μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα που αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν το οποίο μπορεί να αποβάλλεται, αλλά ο τόνος αναβιβάζεται πάντα στο μόριο *να*, το οποίο καταλαμβάνει την προπαραλήγουσα ή παραλήγουσα συλλαβή του φαινομένου ακολουθώντας, έτσι, τον νόμο της τρισυλλαβίας. Παράδειγμα αποδεκτής πρότασης: *Θα νά ρθουν για διακοπές*.

Πίνακας 44: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των αποδεκτών δομών (Β' Παράμετρος)

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	87,51%	86,67%	95,70%
Λάθος	6,66%	10,00%	1,67%
Δεν είμαι σίγουρος/η	5,83%	3,33%	2,63%

Σε γενικές γραμμές τα ποσοστά ορθών απαντήσεων είναι αρκετά υψηλά και για τις τρεις ομάδες. Παρατηρείται ότι πιο ακριβής στις απαντήσεις είναι η ομάδα Γ (95,70%) για τις αποδεκτές δομές και λιγότερο ακριβής η ομάδα Β (86,67%). Στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η» τα ποσοστά δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ των ομάδων. Όπως έδειξε το Kruskal-Wallis test στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων εντοπίστηκαν στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Γ (p : .034) και Β-Γ (p : .001), αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Α-Β (p : .746).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα για το σύνολο των μη αποδεκτών δομών με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα. Ένα παράδειγμα μιας τέτοιας μη αποδεκτής δομής είναι: *Μάλλον θα να πήγαν στα Γιάννενα*.

Πίνακας 45: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: Τονισμένα δισύλλαβα ρήματα			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	49,17%	75%	88,05%
Λάθος	32,22%	15,28%	6,95%
Δεν είμαι σίγουρος/η	18,61%	9,72%	5,00%

Παρατηρείται ότι τις πιο ακριβείς απαντήσεις φέρει η ομάδα Γ (88,05%), ενώ τις λιγότερο ακριβείς τις έχει η ομάδα Α (49,17%). Στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η» η ομάδα Α (18,61%) εμφανίζεται με το υψηλότερο ποσοστό. Το Kruskal-Wallis H Test έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μόνο στο ζεύγος σύγκρισης Α-Γ (p : .000), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .057) και Β-Γ (p : .363). Συνολικά, τα ποσοστά ακρίβειας είναι πιο χαμηλά ανά τις ομάδες σε αυτή τη δομή, γεγονός που θα μπορούσε να εξηγηθεί με το ότι το φαινόμενο της συνεμφάνισης των μορίων παρατηρείται να εμφανίζεται με ρήματα δισύλλαβα ή μονοσύλλαβα που αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν, αλλά ο τόνος αναβιβάζεται στο μόριο να. Φαίνεται, λοιπόν, πως υπάρχει λιγότερη ευαισθησία από τους νεότερους ομιλητές σε σχέση με τους μέσης ηλικίας και τους μεγαλύτερους σε ηλικία ομιλητές ως προς τα φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων που παρατηρούνται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*.

Στον πίνακα (46) παρατίθενται τα αποτελέσματα των απαντήσεων ανά ηλικιακή ομάδα για το σύνολο των μη αποδεκτών δομών με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών³⁹, για παράδειγμα: *Θα να πήγαινα στην πόλη σήμερα.*

Πίνακας 46: Απαντήσεις ανά ομάδα στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: Τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	47,09%	71,53%	86,54%
Λάθος	31,39%	18,19%	6,52%
Δεν είμαι σίγουρος/η	21,52%	10,28%	6,94%

Τα δεδομένα δείχνουν ότι η ομάδα Γ (86,54%) έχει τις πιο ακριβείς απαντήσεις στις μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών, ενώ η ομάδα Α (47,09%) έχει τις λιγότερες. Υψηλό σκορ παρατηρείται στην ομάδα Α (21,52%) στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Στατιστικά σημαντικές διαφορές, σύμφωνα με το στατιστικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test, παρατηρήθηκαν στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .045) και Α-Γ (p : .000), αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ (p : .219). Παρατηρείται ότι και σε αυτή την κατηγορία των μη αποδεκτών δομών τα ποσοστά ορθών απαντήσεων είναι πιο χαμηλά ανά ομάδες, γεγονός που δείχνει ότι οι ηλικιακές ομάδες είναι λιγότερο ευαίσθητες ως προς την επιλογή των φωνολογικών παραμέτρων που αφορούν τον αριθμό των συλλαβών και τον τονισμό για τη χρήση τους με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*.

3.4.5.2.1 Κατάφαση

Στους πίνακες (47), (48) και (49) παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ομάδων στις αποδεκτές καταφατικές προτάσεις και στις μη αποδεκτές καταφατικές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα και τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών.

³⁹ Στα ποιοτικά αποτελέσματα παρατηρήθηκε ότι το ρήμα *έρχομαι* στο *α'* και *β'* πληθυντικό πρόσωπο εκφέρεται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να* παρόλο που ο τόνος δεν αναβιβάζεται στο μόριο *να* δημιουργώντας ένα τρισύλλαβο ρηματικό τύπο το οποίο προσαρτάται στο μόριο *να* (παραβιάζοντας έτσι τη γενίκευση ότι επιτρέπονται μέχρι δύο ρηματικές συλλαβές). Με βάση αυτή την παρατήρηση θέσαμε το ερώτημα εάν η ηλικία επιδρά στις κρίσεις των ομιλητών ως προς την αποδεκτότητα ή μη αυτής της δομής και έτσι χρησιμοποιήσαμε τον συγκεκριμένο γλωσσικό τύπο στις μη αποδεκτές δομές. Η ανάλυση, που έγινε ανά τεμάχιο, έδειξε ότι η ηλικία επιδρά στις κρίσεις των συμμετεχόντων. Οι μικρότεροι σε ηλικία ομιλητές φάνηκε ότι θεωρούν μη αποδεκτή τη συγκεκριμένη δομή σε αντίθεση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία ομιλητές.

Ειδικότερα, στον πίνακα (47) παρατίθενται τα αποτελέσματα σχετικά με τις απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα στις καταφατικές αποδεκτές προτάσεις. Παράδειγμα καταφατικής αποδεκτής πρότασης: *Θα νά τρεχε να προλάβει ο κακομοίρης!*

Πίνακας 47: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές αποδεκτές δομές

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	88,35%	87,09%	96,26%
Λάθος	5,82%	9,58%	2,08%
Δεν είμαι σίγουρος/η	5,83%	3,33%	1,66%

Τα παραπάνω δεδομένα δείχνουν ότι και οι τρεις ομάδες φέρουν υψηλά σκορ ορθών απαντήσεων ως προς τις αποδεκτές καταφατικές προτάσεις με ρήματα που παρατηρούνται να εμφανίζονται με τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*. Το χαμηλότερο σκορ παρατηρείται στην ομάδα Β (87,09%), ενώ το υψηλότερο στην ομάδα Γ (96,26%). Όπως έδειξε το μη-παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis test, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν μόνο στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ (p : .008), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .807) και Α-Γ (p : .176). Προκαλεί έκπληξη ότι η ομάδα Β παρουσιάζει λιγότερη ακρίβεια στις απαντήσεις παρά οι νεότεροι ομιλητές, πράγμα που δείχνει ότι και οι ομιλητές μέσης ηλικίας είναι λιγότερο ευαίσθητοι ως προς τα φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων που εμφανίζονται με το υπό εξέταση φαινόμενο.

Στον πίνακα (48) παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ομάδων στις καταφατικές μη αποδεκτές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα. Παράδειγμα καταφατικής μη αποδεκτής πρότασης με τονισμένο δισύλλαβο ρήμα: *Θα να ζούσα στο χωριό.*

Πίνακας 48: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές μη αποδεκτές δομές με δισύλλαβα τονισμένα ρήματα

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ: Τονισμένα δισύλλαβα ρήματα			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	45,83%	75,00%	89,16%
Λάθος	37,50%	13,34%	5,84%
Δεν είμαι σίγουρος/η	16,67%	11,66%	5,00%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι η ομάδα Α (45,83%) έχει αρκετά χαμηλό σκορ ακρίβειας για τις καταφατικές μη αποδεκτές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα

ρήματα, ενώ υψηλότερο σκορ ακρίβειας φέρει η ομάδα Γ (89,16%). Υψηλό σκορ παρατηρείται για την ομάδα Α (16,67%) στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Σύμφωνα με το Kruskal-Wallis test στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .027) και Α-Γ (p : .000) αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ (p : .463).

Στον πίνακα (49) παρατίθενται οι απαντήσεις για τις καταφατικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών. Παράδειγμα καταφατικής μη αποδεκτής πρότασης με τονισμένο τρισύλλαβο ρήμα: *Θα να φύσηξε δυνατά.*

Πίνακας 49: Απαντήσεις ανά ομάδα στις καταφατικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ: Τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	49,59%	77,91%	90,00%
Λάθος	32,50%	12,08%	4,16%
Δεν είμαι σίγουρος/η	17,91%	10,01%	5,84%

Παρατηρείται ότι οι ομάδες Α και Β είναι λιγότερο ακριβείς στις μη αποδεκτές καταφατικές προτάσεις με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών, ειδικά η ομάδα Α (49,59%) φέρει αρκετά χαμηλό σκορ. Ωστόσο, η ομάδα Α (17,91%) φέρει υψηλό σκορ στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Στατιστικά σημαντικές διαφορές, όπως φανέρωσε το Kruskal-Wallis H Test, παρατηρήθηκαν στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .007) και Α-Γ (p : .000), αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ (p : .724).

3.4.5.2.2 Άρνηση

Στους παρακάτω πίνακες (50), (51) και (52) παρατίθενται οι απαντήσεις για τις αρνητικές αποδεκτές προτάσεις και τις αρνητικές μη αποδεκτές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα και τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών.

Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα (50) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με τις απαντήσεις των ομάδων στις αρνητικές αποδεκτές προτάσεις. Παράδειγμα αρνητικής αποδεκτής πρότασης: *Δεν θα νά ρθετε χωρίς τη γιαγιά.*

Πίνακας 50: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές αποδεκτές δομές

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	90,42%	92,09%	97,50%
Λάθος	5,83%	5,83%	0,83%
Δεν είμαι σίγουρος/η	3,75%	2,08%	1,67%

Τα δεδομένα δείχνουν ότι υψηλά ποσοστά ορθών απαντήσεων παρουσιάζουν και οι τρεις ομάδες για τις αποδεκτές αρνητικές προτάσεις, με την ομάδα Γ (97,50%) να φέρει το υψηλότερο σκορ και την ομάδα Α (90,42%) το χαμηλότερο σκορ. Αναφορικά με την κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η» τα ποσοστά δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ των ομάδων. Στατιστικά σημαντικές διαφορές, όπως έδειξε το μη-παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis test, εντοπίστηκαν μόνο στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ (p : .043) και όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : 1.000) και Α-Γ (p : .240).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ομάδων στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δυσύλλαβα ρήματα. Παράδειγμα αρνητικής μη αποδεκτής πρότασης με τονισμένο δυσύλλαβο ρήμα: *Δεν θα να βγήκε έξω χθες*.

Πίνακας 51: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δυσύλλαβα ρήματα

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ: Τονισμένα δυσύλλαβα ρήματα			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	49,17%	74,17%	85,83%
Λάθος	28,33%	15,83%	9,17%
Δεν είμαι σίγουρος/η	22,5%	10,00%	5,00%

Η ομάδα Α (49,17%) είναι λιγότερο ακριβής στις μη αποδεκτές αρνητικές προτάσεις με τονισμένα δυσύλλαβα ρήματα, ενώ τις πιο ακριβείς απαντήσεις τις έχει η ομάδα Γ (85,83%). Η ομάδα Α (22,5%) φέρει υψηλά ποσοστά στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του μη παραμετρικού κριτηρίου Kruskal-Wallis test, στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίστηκαν στο ζεύγος σύγκρισης Α-Γ (p : .004), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .083) και Β-Γ (p : .891).

Στον πίνακα (52) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με τις απαντήσεις των ομάδων στις μη αποδεκτές αρνητικές προτάσεις με τονισμένα ρήματα άνω των δύο

συλλαβών. Παράδειγμα αρνητικής μη αποδεκτής πρότασης με τονισμένο τετρασύλλαβο ρήμα: *Δεν θα να ταξίδευε φέτος.*

Πίνακας 52: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ: Τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	46,68%	65,84%	84,18%
Λάθος	31,24%	22,92%	8,74%
Δεν είμαι σίγουρος/η	22,08%	11,24%	7,08%

Διαπιστώνεται ότι οι ομάδες Α και Β είναι λιγότερο ακριβείς στις μη αποδεκτές αρνητικές προτάσεις με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών, ειδικά η ομάδα Α (46,68%) φέρει αρκετά χαμηλό σκορ ακρίβειας. Ενώ, υψηλό σκορ φέρει η ομάδα Α (22,08%) στην κατηγορία «δεν είμαι σίγουρος/η». Σύμφωνα με το μη-παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν μόνο στο ζεύγος σύγκρισης Α-Γ (p : .001), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .264) και Β- Γ (p : .179).

3.4.5.2.3 Ερώτηση

Στους πίνακες με αριθμό (53), (54) και (55) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τις απαντήσεις στις αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις και στις μη αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα και τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών.

Συγκεκριμένα, στον πίνακα (53) παρατίθενται οι απαντήσεις για τις αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις. Παράδειγμα ερωτηματικής αποδεκτής πρότασης: *Μη θα νά παμε και τίποτα σπουδαίο;*

Πίνακας 53: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές αποδεκτές δομές

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	83,75%	80,84%	93,35%
Λάθος	8,34%	14,58%	2,08%
Δεν είμαι σίγουρος/η	7,91%	4,58%	4,57%

Παρατηρείται ότι η ομάδα Β (80,84%) είναι λιγότερο ακριβής στις ερωτηματικές αποδεκτές προτάσεις, ενώ η ομάδα Γ (93,35%) έχει τις πιο ακριβείς απαντήσεις. Στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η» τα ποσοστά δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ των ομάδων. Σύμφωνα με το στατιστικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ (p : .005), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Γ (p : .101) και Α-Β (p : .947). Φαίνεται πως οι μέσης ηλικίας ομιλητές είναι λιγότερο ακριβείς σε σχέση με τους μεγαλύτερους αλλά και με τους νεότερους ομιλητές ως προς την αποδεκτότητα ερωτηματικών προτάσεων με ρήματα που εμφανίζονται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*.

Στον πίνακα (54) παρατίθενται οι απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα στις μη αποδεκτές ερωτηματικές δομές με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα. Παράδειγμα ερωτηματικής μη αποδεκτής πρότασης με τονισμένο δισύλλαβο ρήμα: *Θα να βγήκες στο βουνό;*

Πίνακας 54: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ: Τονισμένα δισύλλαβα ρήματα			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	52,50%	75,83%	89,17%
Λάθος	30,83%	16,67%	5,84%
Δεν είμαι σίγουρος/η	16,67%	7,50%	4,99%

Τα δεδομένα δείχνουν ότι η ομάδα Α (52,50%) έχει τις λιγότερες ακριβείς απαντήσεις για τις μη αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα. Υψηλό σκορ απαντήσεων φέρει η ομάδα Α (16,67%) στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, σύμφωνα με το μη-παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis H Test, στο ζεύγος σύγκρισης Α-Γ (p : .001), αλλά όχι στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Β (p : .136) και Β-Γ (p : .290).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τις απαντήσεις των ομάδων στις μη αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών. Παράδειγμα ερωτηματικής μη αποδεκτής πρότασης με τονισμένο τρισύλλαβο ρήμα: *Θα να λέγαμε τέτοια λόγια για σας;*

Πίνακας 55: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών

ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ: Τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	45,00%	70,84%	85,43%
Λάθος	30,42%	19,58%	6,66%
Δεν είμαι σίγουρος/η	24,58%	9,58%	7,91%

Παρατηρείται ότι η ομάδα Α είναι λιγότερο ακριβής (45,00%) στις μη αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών, ενώ η ομάδα Γ φέρει τις πιο ακριβείς απαντήσεις (85,43%). Υψηλό σκορ απαντήσεων εμφανίζει η ομάδα Α (24,58%) στην κατηγορία «Δεν είμαι σίγουρος/η». Όπως έδειξε το μη-παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis test, στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίστηκαν στα ζεύγη συγκρίσεων Α-Γ ($p: .000$) και Α-Β ($p: .045$), αλλά όχι στο ζεύγος σύγκρισης Β-Γ. ($p: .176$).

Συνολικά, τα δεδομένα στις αποδεκτές και μη αποδεκτές δομές ως προς τον αριθμό των συλλαβών και τον τονισμό έδειξαν ότι η ηλικία επηρεάζει την ακρίβεια στις αποδεκτές δομές σε ένα βαθμό, αλλά κυρίως η επίδραση της ηλικίας φαίνεται στις μη αποδεκτές δομές. Οι νεότεροι ομιλητές φαίνεται να μην είναι το ίδιο ευαίσθητοι στις φωνολογικές παραμέτρους που επηρεάζουν τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, με αποτελέσματα να κρίνουν ως αποδεκτές δομές με τα μόρια *θα* και *να* δισύλλαβα τονισμένα ρήματα και τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών, δομές που απορρίπτουν ως μη αποδεκτές οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομιλητές. Σχετικά με τα είδη των προτάσεων παρατηρήθηκε πως και στα τρία είδη: κατάφαση, άρνηση, ερώτηση στις αποδεκτές δομές οι μέσης ηλικίας ομιλητές είναι λιγότερο ευαίσθητοι ως προς τα φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων που εμφανίζονται με το υπό μελέτη φαινόμενο, γεγονός που θα μπορούσε να εξηγηθεί με το ότι η ομάδα Β είναι περισσότερο ενεργή ως προς την επαγγελματική και κοινωνική της δραστηριότητα και ως εκ τούτου έρχεται σε επαφή περισσότερο με την πρότυπη νόρμα (βλ. 1.3 για τις κοινωνικές παραμέτρους). Αναφορικά με τα προτασιακά είδη στις μη αποδεκτές δομές διαπιστώνεται ότι και στις δύο κατηγορίες των μη αποδεκτών δομών τόσο οι νεαροί όσο και οι μέσης ηλικίας ομιλητές είναι λιγότερο ακριβείς ως προς την ορθότητα των απαντήσεων σε σχέση με τους μεγαλύτερους.

3.4.5.3 Σύνοψη ποσοτικών αποτελεσμάτων

Τα ποσοτικά αποτελέσματα στο γλωσσικό προφίλ έδειξαν ότι η συχνότητα χρήσης του ιδιώματος διαφέρει ανά ηλικιακή ομάδα. Οι μέσης ηλικίας και μεγαλύτεροι ομιλητές χρησιμοποιούν αυτό το γλωσσικό σύστημα ως γλώσσα σπιτιού σε σύγκριση με τους νεότερους ομιλητές. Μάλιστα, οι ίδιες ηλικιακές ομάδες χρησιμοποιούν το ιδίωμα στην καθημερινή τους ζωή σε υψηλή συχνότητα σε αντίθεση με τους νεότερους ομιλητές που το χρησιμοποιούν σε χαμηλή συχνότητα.

Αναφορικά με τα ευρήματα από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας φάνηκε ότι η ηλικία επηρεάζει τις γλωσσικές συνθήκες που περιορίζουν τη συνεμφάνιση των μορίων. Τα αποτελέσματα από την εξέταση της πρώτης παραμέτρου έδειξαν ότι η ηλικία επηρέασε τις κρίσεις των συμμετεχόντων μόνο στις μη αποδεκτές δομές, οι οποίες περιλάμβαναν τη μη αποδεκτή σειρά των μορίων. Ενώ τα αποτελέσματα από την εξέταση της δεύτερης παραμέτρου (αριθμός συλλαβών και τονισμός) έδειξαν ότι η ηλικία επηρέασε τις κρίσεις των συμμετεχόντων τόσο στις αποδεκτές δομές όσο και στις μη αποδεκτές δομές. Γενικά, παρατηρήθηκε ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομιλητές ήταν πιο βέβαιοι ως προς τις κρίσεις τους σε σχέση με τους ομιλητές της μέσης ηλικίας και τους νεότερους.

Κεφάλαιο 4 Συζήτηση των ευρημάτων και συμπεράσματα

4.1 Συζήτηση των ευρημάτων

Το γλωσσικό φαινόμενο, η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, έχει παρατηρηθεί ότι εμφανίζεται στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου, ενός γλωσσικού συστήματος με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που εντοπίζεται στα χωριά της περιοχής Λάκκας Σουλίου στην Ήπειρο (για τη χρήση του φαινομένου γενικά στην Ήπειρο, βλ. Βαδιβούλης 2019: 53, Μπόγκας 1964: 16, Παπαδόπουλος 1926: 90). Η παρούσα εργασία αποτελεί την πρώτη προσπάθεια μελέτης του φαινομένου αυτού.

Ξεκινώντας με το 1^ο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά τις γλωσσικές συνθήκες στις οποίες παρατηρείται η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, διαπιστώσαμε μέσω της συλλογής των δεδομένων αυθόρμητου λόγου (μέθοδοι: συμμετοχική παρατήρηση και ηχογράφηση) ότι αυτές οι συνθήκες εντοπίζονται κυρίως στο γλωσσικό (δι)επίπεδο: μορφοφωνολογία.

Στο (δι)επίπεδο αυτό διαπιστώθηκε ότι ο νόμος της τρισυλλαβίας περιορίζει την παραγωγή και κατανομή της συνεμφάνισης των μορίων. Βασική προϋπόθεση για να συνεμφανιστούν τα μόρια *θα* και *να* είναι ο νόμος της τρισυλλαβίας, δηλαδή ο τόνος είναι ένας και παρατηρείται στο μόριο *να* (με εξαίρεση το ρήμα *έρχομαι*, που στο *α'* και *β'* πληθυντικό πρόσωπο των δύο χρονικών βαθμίδων [+/-παρελθόν] εντοπίζεται ο τόνος στο ίδιο το ρήμα και όχι στο μόριο *να* π.χ. *θα να ρχόμασταν*), το οποίο καταλαμβάνει την παραλήγουσα ή την προπαραλήγουσα συλλαβή του υπό μελέτη φαινομένου. Έτσι, ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν παραβιάζεται. Επίσης, η δεύτερη βασική προϋπόθεση αφορά το ρήμα που έπεται των συνεμφανιζόμενων μορίων. Το ρήμα *θα* πρέπει να βρίσκεται στη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν] (με εξαίρεση τα *βοηθητικά* ρήματα και το ρήμα *έρχομαι* που εντοπίζονται και στη χρονική βαθμίδα [-παρελθόν]), να είναι μονοσύλλαβο ή δισύλλαβο και να αρχίζει με τονισμένο φωνήεν, το οποίο μπορεί είτε να αποβάλλεται είτε όχι. Και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο, ο τόνος θα πρέπει να αναβιβάζεται στο μόριο *να*.

Παρόλα αυτά, παρατηρήθηκε σύμφωνα με τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου ότι ο νόμος της τρισυλλαβίας παραβιάζεται με τα ρήματα: *βλέπω*, *είμαι*, *έχω* και *λέω*, κυρίως στη χρονική βαθμίδα [+παρελθόν], όπου το φωνήεν του μορίου *να* και το

αρκτικό φωνήεν του ρήματος που ακολουθεί προφέρονται ξεχωριστά, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται τετρασύλλαβοι ρηματικοί τύποι και σε αυτές τις περιπτώσεις, όμως, ο τόνος εμφανίζεται στο μόριο *να* (με εξαίρεση το ρήμα *έρχομαι* βλ. 3.3.3.1.1· πιθανόν τα ρήματα αυτά αποτελούν διαλεκτικά κατάλοιπα μιας προγενέστερης περιόδου). Να σημειωθεί, επίσης, ότι με τα συνεμφανιζόμενα μόρια παρατηρούνται όλα τα γραμματικά πρόσωπα του ενικού και πληθυντικού αριθμού με την προϋπόθεση, όμως, να μην αίρεται ο νόμος της τρισυλλαβίας, να επιτρέπονται, δηλαδή, μέχρι δύο ρηματικές συλλαβές και ο τόνος να αναβιβάζεται πάντα στο μόριο *να*, που βρίσκεται ή στην προπαραλήγουσα (όταν ο ρηματικός τύπος είναι δισύλλαβος) ή στην παραλήγουσα συλλαβή (όταν ο ρηματικός τύπος είναι μονοσύλλαβος).

Τα συνεμφανιζόμενα μόρια, τα οποία μελετήσαμε και στο διεπίπεδο της σύνταξης-σημασιολογίας, έχουν συγκεκριμένη διάταξη σειράς, δηλαδή το μόριο *θα* προηγείται του μορίου *να*, ενώ στην άρνηση το μόριο *δεν* εισάγεται πριν τη συνεμφάνιση των μορίων. Επίσης, το φαινόμενο αυτό παρατηρείται συχνότερα στις κύριες προτάσεις, όπως έδειξαν τα δεδομένα αυθόρμητου λόγου (βλ. 3.3.3.2.3), παρά στις δευτερεύουσες. Οι σημασίες που φέρουν τα συνεμφανιζόμενα μόρια διαπιστώθηκε πως είναι οι δύο: α) μελλοντική και β) τροπική.

Μελετώντας τις παραπάνω γλωσσικές συνθήκες φαίνεται πως τα μόρια αυτά συνεμφανίζονται σε συγκεκριμένο φωνολογικό περιβάλλον φανερώνοντας, έτσι, ότι η φωνολογία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* στο εξεταζόμενο γλωσσικό φαινόμενο. Αυτό το εύρημα συμφωνεί και με τις προηγούμενες μελέτες που εξέτασαν το φαινόμενο αυτό σε διαχρονικό επίπεδο και διαπίστωσαν το σημαντικό ρόλο της φωνολογίας (βλ. Markopoulos 2009a, Μαρκόπουλος 2007). Μάλιστα, το γεγονός ότι η φωνολογία θέτει περιορισμούς, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, ως προς τη συνεμφάνιση των μορίων αυτών και ότι μεταξύ των συνεμφανιζόμενων μορίων και του εκάστοτε ρήματος δημιουργείται μία φωνολογική ενότητα, μας οδηγούν στο να προκρίνουμε την πιθανότητα ότι τα μόρια *θα* και *να* δεν είναι στην πραγματικότητα δύο ξεχωριστά μόρια (σε αντίθεση με την ΚΝΕ, βλ. 2.1), αλλά είναι ένα μόριο, το *θανά*. Επίσης, το συγκεκριμένο φαινόμενο παρατηρείται σε μία γεωγραφική ποικιλία που οι ομιλητές της μέχρι τα μέσα προς τα τέλη περίπου του 20^{ου} αιώνα ήταν απομονωμένοι από τις γύρω περιοχές (βλ. 1.7) και

είναι λογικό να διατήρησαν γλωσσικούς τύπους μιας προγενέστερης περιόδου. Προς επίρρωση των παραπάνω, η ανάλυση των αποτελεσμάτων από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας (βλ. 3.4.5, και παρακάτω) έδειξε ότι οι ομιλητές δεν θεωρούν αποδεκτή τη διάταξη σειράς *να θα στην οποία προηγείται το μόριο *να* και μάλιστα αποδέχονται ρήματα με συγκεκριμένο αριθμό συλλαβών (μονοσύλλαβα / δισύλλαβα που αρχίζουν με φωνήεν) χωρίς να παραβιάζεται ο νόμος της τρισυλλαβίας, αφού ο τόνος παρατηρείται στο μόριο *να* το οποίο καταλαμβάνει την προπαραλήγουσα ή την παραλήγουσα συλλαβή και παρατηρούνται να εμφανίζονται με τα συνεμφανιζόμενα μόρια *θα* και *να*.

Να επισημανθεί πως στις θεωρητικές αναλύσεις το φαινόμενο αυτό έχει μελετηθεί μόνο από συντακτικής φύσεως, με τη μία πλευρά να υποστηρίζει ότι πρόκειται μάλλον για μονή προτασιακή δομή, δηλαδή ότι τα μόρια εμφανίζονται στην ίδια πρόταση (Markopoulos 2004: 246-249) και η άλλη πλευρά για δομή διφυούς φύσης, δηλαδή το μόριο *θε* αποτελεί μέρος της κύριας πρότασης, ενώ το μόριο *να* μέρος της εγκιβωτισμένης πρότασης (Roussou & Tsangalidis 2010: 63). Ωστόσο, η Roussou (2021) μελετώντας αυτή τη συνεμφάνιση στο πλαίσιο των βαλκανικών γλωσσών υποστήριξε ότι δομικά τουλάχιστον πρόκειται για δύο διαφορετικά μόρια. Παρόλο που τα δεδομένα της παρούσας εργασίας συγκλίνουν προς τη θέση που είχε υποστηρίξει η Roussou (2009b) ότι η συνεμφάνιση των μορίων μαζί με το ρήμα αποτελούν μία φωνολογική λέξη, φαίνεται πως χρειάζεται περαιτέρω έρευνα με μεγαλύτερο σώμα προφορικών κειμένων. Επομένως, θα αφήσουμε το θέμα ανοιχτό για μελλοντική εξέταση.

Ως προς το 3^ο ερευνητικό ερώτημα, για το εάν υφίστανται συσχετισμός μεταξύ του γλωσσικού προφίλ των ομιλητών της Λάκκας Σουλίου σε επίπεδο γλωσσικών συνθηκών και σε επίπεδο συχνότητας ως προς τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, σκιαγραφήσαμε, αρχικά, το προφίλ των ομιλητών του ιδιώματος αυτού. Το γλωσσικό αυτό σύστημα, όπως και οι ομιλητές του, δεν είχαν διερευνηθεί προηγουμένως (για κάποιες αναφορές βλ. Μπέττης 2005: 219-220, Μπόγκας 1964: 1) και ως εκ τούτου η παρούσα μελέτη αποτελεί την πρώτη προσπάθεια σκιαγράφησης του γλωσσικού προφίλ των ομιλητών αυτού του γλωσσικού συστήματος. Για να καταγράψουμε το προφίλ των ομιλητών, σχεδιάσαμε το ερωτηματολόγιο γλωσσικού προφίλ, στο οποίο επικεντρωθήκαμε στη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου σε

σχέση με την KNE (γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο), καθώς και στις στάσεις των ομιλητών απέναντι σε αυτό το γλωσσικό σύστημα. Ο παράγοντας της ηλικίας αξιοποιήθηκε για την κατανομή των πληροφορητών σε τρεις ομάδες, αφού έχει παρατηρηθεί σε έρευνες ότι είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την εμφάνιση γλωσσικών τύπων που δεν απαντούν στην πρότυπη γλώσσα (De Houwer 2007, Gathercole & Thomas 2005, Prentza & Kaltsa 2020). Εν προκειμένω, η ομάδα Α περιλάμβανε άτομα ηλικίας 18-30 χρονών, η ομάδα Β 31-60 χρονών και η ομάδα Γ 61-85 χρονών.

Θα αναλύσουμε, παρακάτω, συνοπτικά τα κύρια αποτελέσματα που αφορούν το γλωσσικό ιστορικό των συμμετεχόντων, τη σημερινή τους γλωσσική ικανότητα και τις στάσεις τους απέναντι στο ιδίωμα. Γενικά, παρατηρήθηκε σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των ομάδων ως προς τη χρήση του ιδιώματος κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους αλλά και αργότερα.

Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε ότι το ιδίωμα χρησιμοποιούνταν ως γλώσσα σπιτιού περισσότερο από τους μέσης ηλικίας και τους μεγαλύτερους ηλικιακά ομιλητές συγκριτικά με τους νεότερους. Εύρημα που συγκλίνει με αποτελέσματα προηγούμενων μελετών, που ερευνούσαν τις γλώσσες κληρονομιάς ως γλώσσες σπιτιού και κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι η χρήση αυτών των γλωσσών χρησιμοποιείται περισσότερο από τα μεγαλύτερα ηλικιακά μέλη συγκριτικά με τα νεότερα (De Houwer 2007: 417, Prentza & Kaltsa 2020, Fishman (1964) και Valdés (2000) όπ. αναφ. στον Chevalier 2005: 28). Ωστόσο, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την εξέταση μιας γλωσσικής ποικιλίας στην Κοζάνη βρέθηκε ότι τα άτομα ανεξαρτήτως ηλικίας χρησιμοποιούν την ποικιλία αυτή ως γλώσσα σπιτιού (Σιλιτζής 2021: 63).

Σε παρόμοια επίπεδα κινήθηκαν και οι θετικές απαντήσεις ως προς τη χρήση του ιδιώματος κατά τη φοίτηση των συμμετεχόντων στο σχολείο. Να σημειωθεί πως όλοι οι συμμετέχοντες φοίτησαν σε κάποια εκπαιδευτική βαθμίδα. Οι νεότεροι πληροφορητές φοιτούν/φοίτησαν έως και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι μέσης ηλικίας πληροφορητές ολοκλήρωσαν ως επί τον πλείστον την υποχρεωτική εκπαίδευση και την εκπαίδευση του δεύτερου κύκλου φοίτησης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Λύκειο). Ωστόσο, η πλειοψηφία των μεγαλύτερων σε ηλικία

πληροφορητών δεν ολοκλήρωσε ούτε την υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά φοίτησε μέχρι το Δημοτικό. Σχετικά, όμως, με τις απαντήσεις για τις περιπτώσεις που χρησιμοποιούσαν το ιδίωμα κατά τη σχολική τους φοίτηση, η ομάδα Γ και η ομάδα Α φέρουν τα υψηλότερα ποσοστά (χωρίς να παρατηρηθούν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών πειραματικών ομάδων) στην περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιούσαν το ιδίωμα τόσο μέσα στον χώρο της τάξης όσο και στο διάλειμμα, ενώ η ομάδα Β παρατηρήθηκε πως χρησιμοποιούσε το ιδίωμα περισσότερο κατά τη διάρκεια του διαλείμματος. Μάλιστα, το γεγονός ότι κανένας συμμετέχοντας από καμία ομάδα δεν απάντησε ότι έκανε χρήση του ιδιώματος μόνο μέσα στη σχολική αίθουσα δεν προκαλεί έκπληξη, καθώς, σύμφωνα με μελέτες, οι εκπαιδευτικοί τείνουν να διορθώνουν τους μαθητές, όταν χρησιμοποιούν μία διαφορετική γλωσσική ποικιλία έναντι της πρότυπης, ιδιαίτερα στο γραπτό λόγο (βλ. Μπασλής 2004, Πλαδή 2008: 51).

Η ανάλυση δεδομένων σχετικά με το γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο των συμμετεχόντων (σε ανεπίσημες περιστάσεις) ως προς τη χρήση του ιδιώματος της Λάκκας Σουλίου έδειξε ότι και οι τρεις ομάδες χρησιμοποιούν το ιδίωμα αυτό με την ομάδα Β, ωστόσο, να χρησιμοποιεί εξ ολοκλήρου το ιδίωμα για την επικοινωνία με τους γονείς/τα αδέρφια/τους συγγενείς/τους φίλους-συντοπίτες τόσο ως προς τη γλώσσα που απευθύνει σε αυτούς όσο και ως προς τη γλώσσα που αυτές οι ομάδες ανθρώπων απευθύνουν στους πληροφορητές. Αυτό το εύρημα συμφωνεί με τη μελέτη της Kondo-Brown (2005: 569), η οποία διαπίστωσε ότι οι άνθρωποι που είχαν τα ιαπωνικά ως γλώσσα κληρονομιάς τα χρησιμοποιούσαν σε υψηλό βαθμό στα επικοινωνιακά περιβάλλοντα που σχετίζονταν με την οικογένεια, αλλά και με μελέτες για τις γεωγραφικές ποικιλίες της Ελλάδος, στις οποίες διαπιστώθηκε ότι οι ομιλητές χρησιμοποιούν τη γεωγραφική τους ποικιλία σε ανεπίσημες περιστάσεις και όχι σε επίσημες (Γκούβα 2021: 62-63, Ξεφτέρη 2009, Σιλιτζής 2021: 64-65).

Βέβαια, ως προς τη γενική χρήση του ιδιώματος από τους πληροφορητές, εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων με τους μεγαλύτερους ηλικιακά ομιλητές να χρησιμοποιούν *πολύ* το ιδίωμα στην καθημερινή τους ζωή, ενώ οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές *κάποιες φορές*. Παρόμοιο πόρισμα βρέθηκε και στην έρευνα των Prentza και Kaltsa (2020: 634-635). Ειδικότερα, οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές χρησιμοποιούν σε χαμηλή

συχνότητα (*συχνά*) το ιδίωμα, ενώ οι μεγαλύτεροι χρησιμοποιούν το ιδίωμα σε υψηλή συχνότητα (*πάντα*), γεγονός που δείχνει ότι η ηλικία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τη συχνότητα χρήσης του. Το εύρημα αυτό συμφωνεί και με προηγούμενες μελέτες κατά τις οποίες τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας χρησιμοποιούν γλωσσικούς τύπους της γεωγραφικής τους ποικιλίας, σε αντίθεση με τους νεότερους και μέσης ηλικίας ομιλητές, που υιοθετούν την πρότυπη νόρμα εξαιτίας κοινωνικών παραγόντων, όπως το επάγγελμα και η εκπαίδευση (βλ. Μικρός 2009: 116-125), αλλά και εξαιτίας της μη πλήρους έκθεσής τους στο γλωσσικό εισαγόμενο και παραγόμενο κατά τη μελέτη των Gathercole & Thomas (2005).

Τέλος, η ανάλυση των μετρήσεων ως προς τις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στο συγκεκριμένο γλωσσικό σύστημα έδειξε: α) ότι σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν σημαντική τη χρήση του ιδιώματος από τους ίδιους (ένα μικρό ποσοστό δεν θεωρεί σημαντικό το ιδίωμα), β) λίγες ήταν οι περιπτώσεις στις οποίες δεν επιτρεπόταν οι συμμετέχοντες να χρησιμοποιούν το ιδίωμα και γ) όλες οι ομάδες θεωρούν ότι θα πρέπει να γνωρίζουν οι νέοι/τα παιδιά-εγγόνια το ιδίωμα. Η ανάλυση δείχνει ότι οι θετικές στάσεις των ομιλητών ανεξαρτήτου ηλικίας είναι παρόμοιες απέναντι στο ιδίωμα. Το εύρημα αυτό συμφωνεί και με αποτελέσματα πρόσφατων ερευνών που στο σύνολό τους έδειξαν ότι οι φυσικοί ομιλητές των εκάστοτε εξεταζόμενων γλωσσικών ποικιλιών φέρουν θετικές στάσεις απέναντι σε αυτές (Γκούβα 2021, Σιλιτζής 2021, Σφήκα 2021).

Ειδικότερα, οι νεότεροι και μέσης ηλικίας πληροφορητές θεωρούν σημαντική τη χρήση του ιδιώματος, κυρίως, γιατί έρχονται σε επαφή με τον τόπο καταγωγής τους και με την παράδοση, ενώ οι μεγαλύτεροι πληροφορητές για γλωσσικούς κατά βάση λόγους. Βέβαια, σύμφωνα με μελέτες η μεγαλύτερη γενιά συνδέει τη γεωγραφική ποικιλία περισσότερο με την παράδοση και με συναισθηματικούς λόγους (βλ. Kourdis 2006: 202, Πλαδή 2001: 624) αν και επί του παρόντος βλέπουμε ότι συμβαίνει το αντίθετο. Όσον αφορά την αρνητική στάση ορισμένων συμμετεχόντων απέναντι στη διατήρηση του ιδιώματος, αυτοί ανήκουν στους πληροφορητές μέσης και μεγάλης ηλικίας. Το γεγονός ότι οι αρνητικές στάσεις προέρχονται από αυτές τις ηλικίες και όχι από τους νεότερους ομιλητές δείχνει ενδεχομένως ότι οι μεγαλύτεροι ηλικιακά ομιλητές έχουν αρνητικές εμπειρίες από τη χρήση του ιδιώματος. Αυτό το εύρημα συγκλίνει με πορίσματα ερευνών, που διαπίστωσαν ότι τα άτομα μεγάλης

ηλικίας είχαν αρνητικές στάσεις απέναντι στην εκάστοτε γλωσσική τους ποικιλία (βλ. Πλαδή 2001: 622, Καραφώτη & Καπελλίδη 2019: 527).

Ακόμα, στους μεγαλύτερους και στους μέσης ηλικίας πληροφορητές παρατηρήθηκε σε ελάχιστο ποσοστό η απαγορευτική/αρνητική χρήση του ιδιώματος από τους ίδιους, όταν χρησιμοποιούσαν το ιδίωμα στον οικογενειακό, σχολικό και εργασιακό χώρο. Παρόμοια πορίσματα εντοπίζονται στη μελέτη των Prentza και Kaltsa (2020: 635).

Τέλος, οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας πληροφορητές θεωρούν σημαντικό να γνωρίζουν οι νέοι το ιδίωμα διατυπώνοντας ως κύριο λόγο την επαφή με τις τοπικές ρίζες και την παράδοση, ενώ οι μεγαλύτεροι πληροφορητές συνδέουν τη χρήση του ιδιώματος από τα παιδιά/εγγόνια με συναισθηματικούς λόγους. Εύρημα που συμφωνεί με πρόσφατες μελέτες (βλ. Γκούβα 2021: 63, Σιλιτζής 2021: 50, 57, για αντίθετα αποτελέσματα βλ. Σφήκα 2021: 56-58).

Ως προς το 2^ο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τη συχνότητα της συνεμφάνισης των μορίων *θα* και *να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου μελετήσαμε τις μετρήσεις σχετικά με την ανάλυση των δεδομένων από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας. Σε αυτή εξετάσαμε αν οι τρεις ομάδες των πληροφορητών με βάση την ηλικία, νεότεροι, μέσης ηλικίας και μεγαλύτερης ηλικίας οι οποίοι παρουσιάζουν διαφορετικά προφίλ, όπως αναλύθηκε παραπάνω, εμφανίζουν ευαισθησία στις γλωσσικές συνθήκες που φαίνεται ότι επηρεάζουν τη συνεμφάνιση των μορίων στο ιδίωμα. Συγκεκριμένα, οι συνθήκες αναφέρονται: α) τα μόρια εμφανίζονται με συγκεκριμένη σειρά (το μόριο *θα* προηγείται του μορίου *να*) και β) το ρήμα που συνοδεύει αυτή τη συνεμφάνιση έχει συγκεκριμένα φωνολογικά χαρακτηριστικά (μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα ρήματα που αρχίζουν με τονισμένο φωνήεν και ο τονισμός στο μόριο *να*). Αυτά τα δεδομένα μας επέτρεψαν να δούμε σε συνθήκες πειράματος πώς λειτουργούν οι παρατηρήσεις από τη συλλογή δεδομένων αυθόρμητου λόγου.

Ως προς την πρώτη παράμετρο οι μετρήσεις των αποτελεσμάτων δεν έδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς το σύνολο των αποδεκτών δομών (κατάφαση/άρνηση/ερώτηση), γεγονός που δείχνει ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες αντιλαμβάνονται τη σειρά των συνεμφανιζόμενων μορίων. Αντιθέτως, στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων. Ειδικότερα, στα τρία προτασιακά είδη (κατάφαση/άρνηση/ερώτηση)

στις μη αποδεκτές δομές οι ομιλητές μεγάλης ηλικίας ήταν πιο ακριβείς στις απαντήσεις συγκριτικά με τις άλλες δύο ομάδες, οι οποίες δεν απέρριπταν ως μη αποδεκτές, περιπτώσεις στις οποίες τα μόρια εμφανίζονται με άλλη σειρά. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η ηλικία αφενός σχετίζεται με τη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος, όπως είδαμε και παραπάνω, και, αφετέρου επηρεάζει τον βαθμό ευαισθησίας των πληροφορητών σε δομές που είναι μαρκαρισμένες για τους μεγαλύτερους πληροφορητές, μιας και δεν εμφανίζουν την αναμενόμενη σειρά των μορίων. Αυτό το εύρημα συμφωνεί και με προηγούμενες μελέτες που διατύπωναν τη θέση ότι οι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας διατηρούν χαρακτηριστικά του ιδιώματος που μιλούν, καθώς είναι πιο απομονωμένοι από τα αστικά κέντρα και την πρότυπη γλώσσα σε αντίθεση με άτομα μικρότερης ηλικίας (βλ. Μικρός 2009: 124, Μπασλής 2012: 26).

Όσον αφορά τη δεύτερη παράμετρο, στην οποία εξετάζαμε τον αριθμό των συλλαβών των ρημάτων σε συνδυασμό με τον τονισμό, οι μετρήσεις των αποτελεσμάτων αφορούσαν από τη μία πλευρά αποδεκτές δομές (κατάφαση/άρνηση/ερώτηση), στις οποίες περιλαμβάνονταν ρήματα μονοσύλλαβα ή δυσύλλαβα που προέκυπταν είτε έπειτα από την εφαρμογή του φωνολογικού κανόνα της αποβολής του αρκτικού τονιζόμενου φωνήεντος είτε χωρίς αυτή την εφαρμογή, ενώ ο τόνος βρισκόταν στο μόριο *να*. Από την άλλη πλευρά, εξετάζαμε μη αποδεκτές δομές (κατάφαση/άρνηση/ερώτηση) τις οποίες διαχωρίσαμε σε δύο κατηγορίες με βάση τον αριθμό των συλλαβών και τον τονισμό: α) τονισμένα δυσύλλαβα ρήματα που άρχιζαν με σύμφωνο και β) τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών που, επίσης, άρχιζαν με σύμφωνο.

Στο σύνολο των αποδεκτών δομών παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων με τους ομιλητές νεότερης και μέσης ηλικίας να είναι λιγότερο ακριβείς στις αποδεκτές δομές σε σχέση με τους μεγαλύτερους. Στο σύνολο των μη αποδεκτών δομών η ομάδα Α είχε τις λιγότερες ακριβείς απαντήσεις.

Πιο συγκεκριμένα, στις καταφατικές, στις αρνητικές και στις ερωτηματικές αποδεκτές δομές τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ομάδα Β ήταν λιγότερο ακριβής στις απαντήσεις από ότι οι άλλες δύο ομάδες. Στις κατηγορίες των μη αποδεκτών καταφατικών δομών, καθώς και στην κατηγορία με τονισμένα ρήματα άνω των δύο συλλαβών στις μη αποδεκτές ερωτηματικές δομές παρατηρήθηκε ότι οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές επιδεικνύουν μικρότεροι ευαισθησία στα φωνολογικά

χαρακτηριστικά των ρημάτων που σχετίζονται με τη συνεμφάνιση των μορίων σε σχέση με τους μεγαλύτερους. Παρόλα αυτά, στο σύνολο των μη αποδεκτών αρνητικών δομών και στις ερωτηματικές μη αποδεκτές δομές με τονισμένα δισύλλαβα ρήματα διαπιστώθηκε ότι μόνο οι νέοι ομιλητές είναι λιγότερο ευαίσθητοι ως προς τα φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων συγκριτικά με τους μέσης ηλικίας ομιλητές και τους μεγαλύτερους.

Παρατηρώντας τις μετρήσεις γενικά βλέπουμε ότι όσον αφορά το σύνολο των αποδεκτών δομών η ηλικία επηρεάζει σε ένα βαθμό τις κρίσεις των ομιλητών, στις μη αποδεκτές δομές, ωστόσο, η επίδρασή της είναι πιο εμφανής. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η ηλικία επιδρά στη συχνότητα χρήσης της συνεμφάνισης των μορίων *θα και να* στο ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου μιας και οι νεότεροι, κυρίως, αλλά και οι μέσης ηλικίας ομιλητές αποδέχονται περιπτώσεις στις οποίες εμφανίζονται ρήματα που δεν φέρουν τα επιτρεπόμενα φωνολογικά χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τα δεδομένα από τη συλλογή αυθόρμητου λόγου, για τη χρήση της συνεμφάνισης (μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα ρήματα που αρχίζουν με φωνήεν και τονισμός στο μόριο *να*).

Τα παραπάνω ευρήματα φαίνεται πως συγκλίνουν σε μία θετική απάντηση σχετικά με τη συσχέτιση του προφίλ των ομιλητών με τη συνεμφάνιση των μορίων τόσο σε επίπεδο γλωσσικών συνθηκών όσο και σε επίπεδο συχνότητας. Στα πορίσματα του γλωσσικού προφίλ είδαμε ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομιλητές χρησιμοποιούν το ιδίωμα στην καθημερινή τους ζωή σε υψηλή συχνότητα, σε σύγκριση με τους νεότερους και μέσης ηλικίας ομιλητές που χρησιμοποιούν το ιδίωμα σε χαμηλή συχνότητα στην καθημερινή τους ζωή. Αυτό έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τα ευρήματα από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας, καθώς διαπιστώθηκε ότι οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές είναι λιγότερο ευαίσθητοι ως προς τα φωνολογικά χαρακτηριστικά που περιορίζουν τη συνεμφάνιση, δηλαδή δεν αντιλαμβάνονται τις γλωσσικές συνθήκες που χρησιμοποιούνται για το συγκεκριμένο φαινόμενο συγκριτικά με τους μεγαλύτερους ομιλητές, στοιχείο που συνδέεται με τη συχνότητα χρήσης και επαφής του γλωσσικού συστήματος.

Ως συμπέρασμα από τα δεδομένα του αυθόρμητου λόγου και από τα ευρήματα της δοκιμασίας κρίσης γραμματικότητας διαπιστώνουμε ότι η φωνολογία διαδραματίζει τον σημαντικότερο ρόλο για τον σχηματισμό του υπό μελέτη φαινομένου. Αυτή θέτει

περιορισμούς ως προς την κατανομή και την παραγωγή της συνεμφάνισης των μορίων. Επίσης, κρίνοντας από τα αποτελέσματα της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας φαίνεται ότι το υπό μελέτη φαινόμενο βρίσκεται σε ένα στάδιο εξέλιξης, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει είτε σε αλλαγή των γλωσσικών συνθηκών που φάνηκε ότι επηρεάζουν μέχρι στιγμής τη συνεμφάνιση των μορίων (για παράδειγμα ο νόμος της τρισυλλαβίας να μην θέτει περιορισμούς ως προς τα φωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων, δηλαδή να επιτρέπονται ρήματα άνω των δύο συλλαβών) είτε στην εξάλειψή του (βλ. 1.5, καθώς και για συρρίκνωση διαλεκτικών φαινομένων, βλ. Μαλικούτη-Drachmann 1993, 1996, 1999, Μικρός 2009: 125-126, Μπασλής 2012: 197-198). Αυτό συσχετίζεται με το εάν και σε ποιο βαθμό οι νεότεροι ομιλητές συνεχίσουν να χρησιμοποιούν το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου και εν προκειμένω το συγκεκριμένο φαινόμενο. Σε περίπτωση απουσίας συστηματικής χρήσης του ιδιώματος από τους ομιλητές, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να αρχίσει το ιδίωμα να συρρικνώνεται και να οδηγηθεί στον γλωσσικό θάνατο, όταν παύσει να υπάρξει και ο τελευταίος ομιλητής του (βλ. Μαλικούτη-Drachmann 1996: 108).

4.2 Συμπεράσματα και κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα

Στην παρούσα εργασία μελετήσαμε το γλωσσικό φαινόμενο, η συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να*, που παρατηρείται στο γλωσσικό *ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου* στη γεωγραφική περιοχή της Λάκκας Σουλίου στην Ήπειρο. Ο στόχος της μελέτης αυτής ήταν διττός: α) η καταγραφή του φαινομένου αυτού σε συνθήκες αυθόρμητου λόγου και η μετέπειτα ανάλυση και παρουσίασή του και β) η εξέταση των γλωσσικών συνθηκών που επηρεάζουν τη συνεμφάνιση των μορίων σε πειραματικές συνθήκες. Όσον αφορά τις θεωρητικές προσεγγίσεις, αυτές έχουν αναλύσει το παραπάνω φαινόμενο από συντακτική πλευρά μη έχοντας, όμως, έως τώρα επαρκή δεδομένα. Συνεπώς, η εργασία αποτελεί την πρώτη προσπάθεια παρουσίασης του φαινομένου αυτού.

Με βάση τα όσα επισημάνθηκαν στο κεφάλαιο της συζήτησης, συμπεραίνουμε ότι οι γλωσσικές συνθήκες που παρατηρούνται για τη συνεμφάνιση των μορίων *θα* και *να* εντοπίζονται στο (δι)επίπεδο της μορφοφωнологίας. Μέσω της συμμετοχικής

παρατήρησης και της ηχογράφησης διαπιστώσαμε ότι το φαινόμενο αυτό φέρει συγκεκριμένα φωνολογικά χαρακτηριστικά, που περιορίζονται από τον νόμο της τρισυλλαβίας. Τα ρήματα, δηλαδή, είναι μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα είτε έπειτα από την εφαρμογή του φωνολογικού κανόνα της αποβολής του αρκτικού τονιζόμενου φωνήεντος είτε χωρίς αυτή την εφαρμογή, ενώ ο τόνος είναι ένας και αναβιβάζεται πάντα στο μόριο *να*, το οποίο καταλαμβάνει την προπαραλήγουσα ή παραλήγουσα συλλαβή του φαινομένου χωρίς να αίρεται, έτσι, ο νόμος της τρισυλλαβίας. Ως προς το επίπεδο της μορφολογίας, η κύρια χρονική βαθμίδα που παρατηρείται με τη συνεμφάνιση των μορίων είναι το [+παρελθόν], ενώ σχηματίζονται και τα χαρακτηριστικά της όψης [+/-συνοπτικό], [+/-συντελεσμένο]. Σχετικά με τη χρήση των γραμματικών προσώπων χρησιμοποιούνται όλα τα γραμματικά πρόσωπα του ενικού και του πληθυντικού αριθμού με την προϋπόθεση ότι ο νόμος της τρισυλλαβίας δεν παραβιάζεται. Αναφορικά με τη διάταξη των μορίων το μόριο *θα* προηγείται του μορίου *να*, ενώ στις αρνητικές δομές το αρνητικό μόριο *δεν* προηγείται των συνεμφανιζόμενων μορίων. Οι σημασίες με τις οποίες ερμηνεύεται το φαινόμενο αυτό είναι η αναφορά στο μέλλον και η τροπική σημασία.

Αυτές τις γλωσσικές συνθήκες τις εξετάσαμε σε πειραματικές συνθήκες για να δούμε την προτίμηση των ομιλητών με βάση τον παράγοντα της ηλικίας ως προς: α) τη διάταξη της σειράς των μορίων και β) τα φωνολογικά χαρακτηριστικά (αριθμός συλλαβών και τονισμός). Η επαγωγική στατιστική ανάλυση για την πρώτη παράμετρο έδειξε ότι η ηλικία επηρεάζει τις κρίσεις των νεότερων ομιλητών ως προς τις μη αποδεκτές δομές, ενώ ως προς τη δεύτερη παράμετρο βρέθηκε ότι οι νεότεροι και οι μέσης ηλικίας ομιλητές δεν αντιλαμβάνονται ως ένα βαθμό τις φωνολογικές συνθήκες που περιορίζουν τη συνεμφάνιση με συγκεκριμένα ρήματα.

Σε αυτό το σημείο θα επισημάνουμε τους περιορισμούς της παρούσας εργασίας και θα αναφερθούμε σε ερωτήματα-προβληματισμούς που θα μπορούσαν να μελετηθούν σε μελλοντικές έρευνες. Αρχικά, η συγκεκριμένη μελέτη ως προς το πεδίο της ποιοτικής ανάλυσης δεδομένων περιορίστηκε σε μικρό αριθμό ηχογραφήσεων εξαιτίας της πανδημίας Covid-19 και για αυτό προτείνεται η συλλογή αυθεντικού λόγου σε μεγαλύτερο αριθμό. Ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον θα αποτελούσε η συλλογή αυθεντικού λόγου και από διάφορες περιοχές της Ηπείρου μιας και πρόκειται για ένα φαινόμενο που συναντάται και σε άλλες γλωσσικές ποικιλίες της

περιοχής αυτής (βλ. Βαδιβούλης 2019: 53). Ακόμα, ως προς την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων προτείνεται η εξέταση των κοινωνικών παραμέτρων: φύλο, μόρφωση και επάγγελμα ως προς τη συχνότητα χρήσης του φαινομένου στο συγκεκριμένο ιδίωμα και ως προς την παρουσία ευαισθησίας ή μη απέναντι στις γλωσσικές συνθήκες που περιορίζουν τη χρήση του. Όσον αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων προτείνεται να επαναληφθεί το πείραμα με περισσότερους συμμετέχοντες, έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι πιο ισχυρά από άποψη στατιστικής ανάλυσης.

Εκτός από το πεδίο της εφαρμοσμένης έρευνας ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον θα αποτελούσε και η εξέταση της συνεμφάνισης των μορίων από θεωρητική πλευρά με κυριότερο ερώτημα ποια θα μπορούσε να είναι η συντακτική θέση των συνεμφανιζόμενων μορίων. Επιπροσθέτως, θα μπορούσε να μελετηθεί το φαινόμενο και στο γλωσσικό (δι)επίπεδο: σημασιολογία-πραγματολογία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αλεξίου, Ν.Δ. (1993). *Λάκκα Σουλίου: Ιστορία - Λαογραφία - Ήθη και έθιμα - Τραγούδια - Παροιμίες - Σημερινή πολιτιστική κατάσταση*. Ιωάννινα.

Αποστολάκη, Α. (2005). *Η χορευτική ταυτότητα του Σιστρουνίου Ιωαννίνων*. Τρίκαλα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Αρχάκης, Α., & Κονδύλη, Μ. (2011). *Εισαγωγή σε θέματα κοινωνιογλωσσολογίας*. (3^η έκδοση). Αθήνα: Νήσος.

Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. (Γ. Βογιατζής, μετάφρ.). (2^η έκδοση). Αθήνα: Κριτική.

Βαδιβούλης, Θ. Ν. (2019). *Η διαλεκτική ποικιλία της Άρτας*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Browning, R. (1995). *Η ελληνική γλώσσα, μεσαιωνική και νέα*. (Μ.Ν. Κονομή, μετάφρ.). Αθήνα: Παπαδήμας.

Γκούβα, Ζ. (2021). *Η γλωσσική ποικιλία της Ηλείας: Στάσεις των ομιλητών*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/50291>

Δελβερούδη, Ρ. (2001α). Γλώσσα και διάλεκτος. Στο Α.- Φ. Χριστίδης (Επιμ.). *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a8/index.html

Δελβερούδη, Ρ. (2001β). Γλωσσική ποικιλία. Στο Α.- Φ. Χριστίδης (Επιμ.). *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a9/index.html

Δεληγιάννη, Μ. (2015). *Γλωσσικές Επαφές στην περιοχή της Κοζάνης. Συγκριτική μελέτη και μορφοφωνολογική ανάλυση του Σιατιστινού και του Κοζανίτικου ιδιώματος*.

- Δημητρόπουλος, Ε.Γ. (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας. Ένα Συστημικό Δυναμικό Μοντέλο*. (3^η Έκδοση). Αθήνα: Έλλην.
- Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2014). *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας*. Στο Γ. Ι. Ξυδόπουλος (Επιμ.). (Ε. Βάζου, Γ.Ι. Ξυδόπουλος, Φ. Παπαδοπούλου & Α. Τσαγγαλίδης, μετάφρ.). Αθήνα: Πατάκης.
- Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη-Warburton, E. (2016). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. (19^η έκδοση). Αθήνα: Πατάκης.
- Horrocks, G. (2014). *Ελληνικά: Ιστορία της γλώσσας και των ομιλητών της*. (Μ. Σταύρου & Μ. Τζεβελέκου, μετάφρ.). Αθήνα: Εστία.
- Θεμελής, Ι. (2017). *Η πραγμάτωση των φωνηέντων σε τοπικές διαλέκτους της ελληνικής γλώσσας*. Ιωάννινα.
- Θεμιστοκλέους, Χ. (2011α). *Εισαγωγή στη φωνητική και φωνολογία*. Ανακτήθηκε από: https://charalambosthemistocleous.com/assets/papers/Phonetics_IntroGR.pdf
- Θεμιστοκλέους, Χ. (2011β). Προσωδία της Νέας Ελληνικής: Η αξιοποίηση της μελωδίας της φωνής. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/270589411_%27Modern_Greek_Prosody_Using_speech_melody_in_communication_Prosodia_tis_Neas_Ellinikis_I_axiopoisi_tis_melodias_tis_fonis_stin_epikoinonia%27
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. Ανακτήθηκε από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>
- Κακριδή-Φερράρι, Μ. (2000). Νόρμα, γλωσσική ποικιλία και εκπαίδευση. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 2. Ανακτήθηκε από: www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/thematikes/new_print/1/1.html
- Κακριδή-Φερράρι, Μ. (2005). Γλώσσα και κοινωνικό περιβάλλον: Ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας (Α΄ Μέρος). *Παρουσία* (64). Αθήνα.
- Κακριδή-Φερράρι, Μ. (2007α). Διάλεκτος. Στο *Πύλη για την ελληνική γλώσσα*. Κέντρο ελληνικής γλώσσας. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_02/index.html

Κακριδής-Φερράρι, Μ. (2007β). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Στο *Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα*. Ενότητα «Θεωρία και Ιστορία», Υποενότητα «Θέματα Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας». Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_03/index.html

Κακριδής-Ferrari, Μ., & Χειλά-Μαρκοπούλου, Δ. (1996). Η γλωσσική ποικιλία και η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Στο *Η Νέα Ελληνική ως ξένη Γλώσσα – προβλήματα διδασκαλίας*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, 17-51.

Κανάκης, Κ. (χ.χ.). Συναγωγή. Στο *Πύλη για την Ελληνική γλώσσα*. Κέντρο Ελληνικής γλώσσας. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=69

Καραφώτη, Ε., & Καπελλίδη, Χ. (2019). Μιλείτενε χιώτικα: στάσεις απέναντι στο χιώτικο ιδίωμα. Στο *Πρακτικά 14^ο Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*, 1(1), 524-534.

Καρυολαίμου, Μ. (1993). Μεταγλωσσικά σχόλια και γλωσσικές στάσεις. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 14*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 459-473.

Κατσης, Α., Σιδερίδης, Δ. Γ., & Εμβαλωτής, Α. (2010). *Στατιστικές μέθοδοι στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τόπος.

Κατσώχης, Ν. (2006). Οι διάλεκτοι και τα ιδιώματα της νέας ελληνικής. Στο *Πύλη για την ελληνική γλώσσα*. Μελέτες: Οι νεοελληνικές διάλεκτοι. Κέντρο ελληνικής γλώσσας. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/dialects/thema_b_2/index.html

Κοντοσόπουλος, Ν. (1988). *Γλωσσικός άτλας της Κρήτης*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

Κοντοσόπουλος, Ν. (1994). *Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Κοντοσόπουλος, Ν. (2008). *Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής*. (5^η έκδοση). Αθήνα: Γρηγόρης.

Κουρδής, Ε. (1997). Παράγοντες κοινωνιογλωσσικού στιγματισμού του τοπικού ιδιώματος της Θεσσαλίας. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 17*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 577-590.

Κυριαζής, Δ. Κ. (2007). Η σχέση του ελληνικού γλωσσικού ιδιώματος της Χιμάρας με τα άλλα νεοελληνικά γλωσσικά ιδιώματα. Στο *Πρακτικά της 27ης Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 198-209.

Κυριαζής, Δ. Κ. (2012). Το ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα της Άρτας Αυλώνα. Στο Ζ. Gavriilidou, Α. Efthymiou, Ε. Thomadaki & Ρ. Kambakis- Vougiouklis (Eds). *Selected Papers of the 10th ICGL*. Komotini: Democritus University of Thrace, 890-898.

Κυριαζής, Δ. Κ. & Σπύρου, Α. (2011). Τα ελληνικά γλωσσικά ιδιώματα της Αλβανίας. *Ελληνική Διαλεκτολογία 4*, Αθήνα: ΚΕΝΔΙ Ακαδημίας Αθηνών, 175-199.

Κωστούλα-Μακράκη, Ν. (2001). *Γλώσσα και κοινωνία: Βασικές έννοιες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Λαγουμιτζής, Γ., Βλαχόπουλος, Γ., & Κουτσογιάννης, Κ. (2015). *Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες υγείας*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5356>

Λιόλιος, Ν. Κ. (1983). *Τι είδα και τι άκουσα στο χωριό μου*. Αθήνα.

Λιόσης, Ν. (2007). *Γλωσσικές επαφές στη Νοτιοανατολική Πελοπόννησο*. (Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε από: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/15095#page/1/mode/2up>

Λιόσης, Ν. (2019). Γλωσσική επαφή και γλωσσικός θάνατος: κριτική εξέταση με εμπειρικά δεδομένα από τα αρβανίτικα, τα τσακόνικα και τα καππαδοκικά. Στο Χρ. Τζίτζιλής & Γ. Παπαναστασίου (Επιμ.). *Γλωσσικές επαφές στα Βαλκάνια και στη Μικρά Ασία*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 337-352.

Mackridge, Ρ. (2009). *Γλώσσα και Εθνική Ταυτότητα στην Ελλάδα 1766-1976*. (Γ. Κονδύλης, μετάφρ.). Αθήνα: Πατάκης.

Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (2012). Διαστάσεις κοινωνιογλωσσικής ποικιλότητας: Κοινότητα και άτομο. Στο Γ. Ανδρουλάκης (Επιμ.). *Ν.Ε. Γλωσσολογικό Συνέδριο 4^α Τζαρτζάνεια*. Οι γεωγραφικές και κοινωνικές ποικιλίες της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και η παρουσία τους στην εκπαίδευση (Τύρναβος, 7- 9 Δεκεμβρίου 2012). Βόλος: Εργαστήριο Μελέτης, Διδασκαλίας και Διάδοσης της Ελληνικής Γλώσσας, 14-40.

Μαλικούτη-Drachman, Α. (1993). Και πάλι διαλεκτικοί τονισμοί του ρήματος. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 14*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 340-354.

Μαλικούτη-Drachman, Α. (1996). Διαλεκτικός λόγος: μια μορφή ετερότητας που χάνεται. Στο *Πρακτικά της Ημερίδας «Ισχυρές» και «Ασθενείς» γλώσσες στην Ε.Ε: Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 107-120.

Μαλικούτη-Drachman, Α. (1999). Φαινόμενα δανεισμού και συρρίκνωσης του διαλεκτικού λόγου. Στο *Πρακτικά της Ημερίδας «Ισχυρές» και «Ασθενείς» γλώσσες στην Ε.Ε: Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 543-552.

Μαλικούτη-Drachman, Α. (2000). Συρρίκνωση διαλεκτικών συστημάτων. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.). *Η Ελληνική γλώσσα και οι διάλεκτοί της*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ & Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 23-28.

Μαντά, Ε. (2020). *Η διπλή άρνηση στα Ελληνικά*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Μανωλέσσου, Ι. (2013). Από την ιστορία των βορείων ιδιωμάτων: η γραμματική του Γ. Ρουσιάδη (1834). *Patras Working Papers in Linguistics 3*, 132-157.

Μαρκόπουλος, Θ. (2007). Γραμματικοποίηση και γλωσσική ποικιλία: ο μέλλοντας στην εποχή της Κρητικής «Αναγέννησης» (16^{ος}-17^{ος} αιώνας). Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 27*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 251-263.

Μήτσης, Π. Ι. (2002). *Θεσπρωτικό γλωσσικό ιδίωμα: Λεξιλόγιο από τα Κατωχώρια Φιλιατών (ερμηνεία, ετυμολογία, λαογραφικά στοιχεία)*. Φοινίκι: Λαογραφικό Μουσείο.

Μικρός, Γ. (2009). *Η ποσοτική ανάλυση της κοινωνιογλωσσολογικής ποικιλίας. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπασλής, Γ. (2004). Η στάση του δασκάλου απέναντι στο δίγλωσσο μαθητή. Στο Ε.-Σ. Κιαπίδου (Επιμ.). *Επιμορφωτικό υλικό στα πλαίσια προγράμματος ΥΠ.Ε.Π.Θ: «Ένταξη τσιγγανόπαιδων στο σχολείο»*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/10795/271>

Μπασλής, Γ. (2012). *Εισαγωγή στη Σύγχρονη Διαλεκτολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Μπέττης, Σ. (2005). *Λακκασουλιώτικα ή Για την περιοχή της άλλοτε επαρχίας Τσερκοβίστας Λάκκα Σούλι και τα 36 χωριά της (Από την αρχαιότητα ως το 1913)*. Γιάννινα.

Μπόγκας, Ε. (1964). *Τα γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου (Βορείου, Κεντρικής και Νοτίου). Γιαννιώτικο και άλλα λεξιλόγια, 1*. Ιωάννινα: Εταιρία Ηπειρωτών μελετών.

Μπόγκας, Ε. (1966). *Τα γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου (Βορείου, Κεντρικής και Νοτίου). Γλωσσάρια Βορείου Ηπείρου, Θεσπρωτίας, Κόνιτσας κ.α., 2*. Ιωάννινα: Εταιρία Ηπειρωτών μελετών.

Ντίνας, Κ. (2005). Το γλωσσικό ιδίωμα της Κοζάνης. *Α' (Φωνητική-Μορφολογία). Κοζάνη*.

Ξεφτέρη, Μ. (2009). Κοινωνιογλωσσική προσέγγιση του ιδιώματος τ' Απεράθου Νάξου (όπως διατηρείται στην Αθήνα). Στο *Πρακτικά 4ης Συνάντησης Μεταπτυχιακών Φοιτητών του τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών*, (σσ. 251-260). Αθήνα. Ανακτήθηκε από <https://xeferi.wordpress.com/2009/06/11/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CE%BB%CF%89%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%A%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%AD%CE%B3%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B9%CE%B4%CE%B9/>

Οικονόμου, Κ. Ε. (2002). *Τα οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων: γλωσσολογική εξέταση*. Ιωάννινα.

Παντελίδης, Ν. (2001). Πελοποννησιακός ιδιωματικός λόγος και κοινή νεοελληνική. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 21*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 550-561.

Παντούλας, Κ. Δ. (2014). *Ελαφιώτικη ντοπιολαλιά (Ελαφος Λάκκας Σουλίου)*. Διαθέσιμο στο: <https://elafiotikoglossario.blogspot.com>

Παπαγεωργίου, Λ. Ι. (1994). Γλωσσική σύγκριση Ηπείρου και Κέρκυρας. *Νεοελληνική διαλεκτολογία*. Στο *Πρακτικά Πρώτου Πανελληνίου Συνεδρίου Νεοελληνικής Διαλεκτολογίας, 1* (Ρόδος 26-30/3/1992). Αθήνα, 326-370.

Παπαδόπουλος, Α.Α. (1926). *Γραμματική των βόρειων ιδιωμάτων της Νέας Ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Π.Δ. Σακελλάριος.

Παπαζαχαρίου, Δ., Φτερνιάτη, Α., Αρχάκης, Α., & Τσάμη, Β. (2016). Στάσεις μαθητών Δημοτικού προς την αναπαριστώμενη γεωγραφική ποικιλότητα σε κείμενα μαζικής κουλτούρας. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 36*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 331-342.

Παπαναστασίου, Γ. (2015). Η σημερινή κατάσταση των νεοελληνικών διαλέκτων. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.). *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg, 23-48.

Πλαδή, Μ. (2001). Γλωσσικές στάσεις και διαλεκτική υποχώρηση. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 21*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 618-629.

Πλαδή, Μ. (2008). *Διαλεκτικές συμπεριφορές σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης στο Πυργί της Χίου και στο Λιτόχωρο Πιερίας. Γλωσσικές συμπεριφορές διαλεκτόφωνων παιδιών τυπικής ανάπτυξης σε εκπαιδευτικό περιβάλλον*. Θεσσαλονίκη.

Ράλλη, Α., & Αλεξέλλη, Β. (2019). Ο πρώτος ηλεκτρονικός διαλεκτικός χάρτης στην Ελλάδα: ο χάρτης της Λέσβου. *Modern Greek Dialects and Linguistics Theory*, 7(1), 226-234.

Σιλιτζής, Χ. (2021). *Γλωσσικές στάσεις και τοπικό ιδίωμα Πενταλόφου Κοζάνης: στάσεις των ομιλητών απέναντι στη μητρική τους γλώσσα*. Λάρισα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/51365>

Σφήκα, Α. (2021). *Η γλωσσική ποικιλία της Ελασσόνας: Στάσεις των ομιλητών*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/51303>

Τζακώστα, Μ. (2019). «Μια φορά κι έναν καιρό ήταν οι διάλεκτοι»: Μύθοι και πραγματικότητες σχετικά με τη χρήση και τον ρόλο των νεοελληνικών γεωγραφικών διαλέκτων. *Ελληνικό βλέμμα*, (6), 33-41

Τζακώστα, Μ., & Μπετεινάκη, Ε. (2019α). Στάσεις φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στο σχολείο. *Modern Greek Dialects and Linguistics Theory*, 8 (1), 339-355.

Τζακώστα, Μ., & Μπετεινάκη, Ε. (2019β). Η Κρητική διάλεκτος ως εργαλείο γλωσσικής διδασκαλίας και πολιτισμικής αφύπνισης. Στο Μ. Σαματάς & συν. (Επιμ.). *Η Κρήτη στον 21ο αι. Προβλήματα, προκλήσεις, προοπτικές*. Αθήνα: Πεδίο, 72-90.

Τζίτζιλης, Χρ. (2016). Η διαμόρφωση της κοινής νεοελληνικής I: το διαλεκτικό υπόβαθρο. Στο *Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα 36*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 425-450.

Τσαγγαλίδης, Α. (2001). Κριτήρια τροπικότητας: Η κατηγορία των τροπικών μορίων της Νέας Ελληνικής. Στο *Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα 21*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 759-770.

Τσάκωνα, Β. (2012). Γλωσσικές στάσεις/στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Στο *Πύλη για την Ελληνική γλώσσα*. Νέα Ελληνική. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/digital/Resources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=131

Τριανταφυλλίδης, Μ. (1993) [1938]. *Νεοελληνική γραμματική: Ιστορική εισαγωγή*. Άπαντα (3). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 62-68.

Τσιπλάκου, Σ. (2021). Κυπριακή κοινή και ΚΝΕ: Γιατί οι δύο ποικιλίες δεν συγκλίνουν. Στο *14ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας*, 1(1), 1358-1370.

Τσιπλάκου, Σ., & Κοντογιώργη, Μ. (2016). Διαδικασίες διαλεκτικής ισοπέδωσης στη σύγχρονη κυπριακή. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 36*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 451-464.

Τσιτσιπής, Α. (2001). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Στο Α.-Φ. Χρηστίδης & Μ. Θεοδοροπούλου (Επιμ.). *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, 78-80. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b2/index.html

Χατζοπούλου, Κ. (2012). Η δεύτερη άρνηση της Ελληνικής: το μη ως πολικό στοιχείο στην διαχρονία. Στο Ζ. Gavriilidou, Α. Efthymiou, Ε. Thomadaki & Ρ. Kambakis-Vougiouklis (Eds). *Selected Papers of the 10th ICGL*. Komotini: Democritus University of Thrace, 1215-1227.

Ξενόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

Agouraki, Y. (1991). A Modern Greek complementizer and its significance for Universal Grammar (Vol. 3). *UCL Working papers in linguistics*, 3, 1-24.

Arvaniti, A. (1999). Standard Modern Greek. *Journal of the International Phonetic Association*, 29(2), 167-172.

Arvaniti, A. (2007). Greek Phonetics. The state of the Art. *Journal of Greek Linguistics*, 8, 97-208.

Arvaniti, A., & Baltazani, M. (2005). Intonational analysis and prosodic annotation of Greek spoken corpora. *Prosodic Typology: The phonology of intonation and phrasing*, 84, 117-169.

Bedore, L. M., Peña, E. D., Summers, C. L., Boerger, K. M., Resendiz, M. D., Greene, K., ... & Gillam, R. B. (2012). The measure matters: Language dominance profiles across measures in Spanish-English bilingual children. *Bilingualism: Language and Cognition*, 15(3), 616-629.

Benmamoun, E., Montrul, S., & Polinsky, M. (2010). White paper: Prolegomena to heritage linguistics. Διαθέσιμο στο: www.nhlrc.ucla.edu/pdf/HL-whitepaper.pdf

Berisha, A., & Binaj, K. (2019). Do + subjunctive, future reference and modality in Albanian. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 15(4), 1426-1435.

- Birdsong, D., Gertken, L. M., & Amengual, M. (2012). Bilingual language profile: An easy-to-use instrument to assess bilingualism. *COERLL, University of Texas at Austin*. Διαθέσιμο στο: <https://sites.la.utexas.edu/bilingual>
- Brouwer, D., & Van Hout, R. (1992). Gender-related variation in Amsterdam vernacular. *De Gruyter Mouton, 94*, 99-122. <https://doi.org/101515/ijsl.1992.94.99>
- Chambers, J. K., & Trudgill, P. (2004). *Dialectology*. Cambridge University Press.
- Chevalier, J.F. (2005). Heritage language literacy: Theory and practice. *Heritage Language Journal, 2*, 26-44.
- Chomsky, N. (1972). *Language and Mind*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Clerx, W. (2007). *Automatic Speech Recognition of Native Dutch Speakers with Different Age and Gender* (MSc dissertation). Delft University of Technology, The Netherlands.
- Clift, R., Drew, P., & Hutchby, I. (2009). Conversation analysis. In S. D'hondt, J.-O. Östman & J. Verschuren (Eds.). *The pragmatics of interaction*. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia 4, 40-54.
- Cole, J. (2015). Prosody in context: a review. *Language, Cognition and Neuroscience, 30*(1-2), 1-31.
- De Houwer, A. (2007). Parental language input patterns and children's bilingual use. *Applied psycholinguistics, 28*(3), 411-424.
- Gathercole, V. C. M. & Thomas, E. M. (2005). Minority Language Survival: Input factors influencing the acquisition of Welsh. In J. Cohen, K. T. McAlister, K. Rolstad, & J. MacSwan (Eds.). *Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*. Somerville, MA: Cascadia Press.
- Giannakidou, A. (1998). *Polarity sensitivity as (non) veridical dependency* (Vol. 23). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Giannakidou, A. (2009). The dependency of the subjunctive revisited: Temporal semantics and polarity. *Lingua, 119* (12), 1883-1908.

- Giannakidou, A., & Mari, A. (2018). A unified analysis of the future as epistemic modality. *Natural Language & Linguistic Theory*, 36 (1), 85-129.
- Gal, S. (1993). Diversity and Constitution in linguistic Ideologies: German Speakers in Hungary. *Language in Society*, 22, 337-359.
- Guy, G. (2011). Language, social class and status. In R. Mesthrie (Ed.). *The Cambridge Handbooks of Sociolinguistics* (Cambridge Handbooks in Language and Linguistics). Cambridge: Cambridge University Press, 159-185. Doi:10.1017/CBO9780511997068.015
- Haberland, H. (2010). Mood in Greek. In B. Rothstein & R. Thieroff (Eds.). *Mood in the languages of Europe*, (120). John Benjamins Publishing, 473-491.
- Hakulinen, A. (2009). Conversation types. In S. D' hondt, J.-O. Östman & J. Verschuren (Eds.). *The pragmatics of interaction*. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia, 4, 55-65.
- Haugen, E. (1966). Dialect, Language, Nation. *American anthropologist*, 68(4), 922-935.
- Holton, D., Horrocks, G., Janssen, M., Lendari, T., Manolessou, I., & Toufexis, N. (2019). *The Cambridge Grammar of Medieval and Early Modern Greek*. Cambridge University Press.
- Hudson, R. A. (1980). *Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jia, G. (2008). Heritage language development, maintenance, and attrition among recent Chinese immigrants in New York City. In A. W. He & Y. Xiao (Eds.). *Chinese as a heritage language: Fostering rooted world citizenry*, 2, 185-199.
- Joseph, B. D., & Pappas, P. A. (2002). On some recent views concerning the development of the Greek future system. *Byzantine and Modern Greek Studies*, 26, 247-273.
- Kondo-Brown, K. (2005). Differences in Language Skills: Heritage language learner subgroups and foreign language learners. *The Modern Language Journal*, 89 (5), 563-581.

- Kourdis, E. (2006). A sociolinguistic study of evaluation criteria of Modern Greek dialects and regional accents. *Modern Greek dialects and Linguistics Theory*, 2(1), 198-205.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Labov, W. (1991). The intersection of sex and social class in the course of linguistic change. *Language variation and change*, 2 (2), 205-254.
- Lekakou, M., & Quer, J. (2016a). Aspect in the service of mood: the morphosyntax of subjunctive in Griko. *Modern Greek Dialects and Linguistics Theory*, 6 (1), 79-92.
- Lekakou, M., & Quer, J. (2016b). Subjunctive mood in Griko: a micro-comparative approach. *Lingua*, 174, 65-85.
- Manzini, M. R., & Savoia, L. M. (2011). *Grammatical categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Margariti-Ronga, M., & Papadamou, E. (2019). Macedonian-Epirote isoglosses. *Modern Greek Dialects and Linguistics Theory*, 8 (1), 133-143.
- Markopoulos, T. (2004). The development of future/modality markers: evidence from Modern Greek dialects. *Modern Greek Dialects and Linguistics Theory*, 2 (1), 236-255.
- Markopoulos, T. (2009a). *The future in Greek: From ancient to medieval*. OUP Oxford.
- Markopoulos, T. (2009b). Medieval Mediterranean as a multilingual area: the Greek perspective. In *Proceedings of the 23rd Scandinavian Conference of Linguistics* (1-3 October 2008). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 245-257.
- Mertytis, D. (2009). The Grammaticalization of Future in Greek and Bulgarian. *Theoretical and Applied Linguistics*, 222, 205-207.
- Newton, B. (1972). *The generative interpretation of dialect. A study of Modern Greek phonology*. Cambridge: Cambridge University Press.

- O'Connell, D. C., & Kowal, S. (2009). Transcription systems for spoken discourse. In S. D' hondt, J.-O. Östman, & J. Verschuren (Eds). *The Pragmatics of interaction*. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia, 4, 240-254.
- Papapavlou, A.N. (1998). Attitudes toward the Greek Cypriot dialect: sociocultural implications. *International Journal of the Sociology of Language*, 134, 15-28.
- Papazachariou, D., Fterniati, A., Archakis, A., & Tsami, V. (2018). Metapragmatic stereotypes about geographical diversity in Greece. *Journal of Greek Linguistics*, 18, 124-154.
- Philippaki-Warburton, I. (1994). The subjunctive mood and the syntactic status of the particle *na* in Modern Greek.
- Philippaki-Warburton, I. (1998). Functional categories and Modern Greek syntax.
- Philippaki-Warburton, I., & Veloudis, I. (1984). The subjunctive in complement clauses. *Studies in Greek Linguistics*, 5, 87-104.
- Polinsky, M. (2014). Heritage languages and their speakers: Looking Ahead. In M. Fairclough & S.M. Beaudrie (Eds). *Innovative Approaches to Heritage Languages: From Research to Practice*. Washington. D.C.: Georgetown University Press.
- Portner, P. (2009). *Modality* (Vol. 1). Oxford University Press.
- Prentza, A., & Kaltsa, M. (2020). Linguistic Profiling of Heritage Speakers of an Endangered Language: The Case of Vlach Aromanian–Greek Bilinguals. *Open Linguistics*, 6 (1), 626-641.
- Ralli, A. (2006). Syntactic and morphosyntactic phenomena in Modern Greek dialects: The state of the art. *Journal of Greek linguistics*, 7 (1), 121-159.
- Rizzi, L. (1997). The fine structure of the left periphery. In L. Haegeman (Ed.). *Elements of Grammar*. Dordrecht: Kluwer, 281-337.
- Rivero, M. L. (1994). Clause structure and V-movement in the languages of the Balkans. *Natural Language & Linguistic Theory*, 12 (1), 63-120.

- Rivero, M. L., & Terzi, A. (1995). Imperatives, V-movement, and logical mood. *Journal of linguistics*, 31(2), 301-332.
- Roberts, I., & Roussou, A. (2003). *Syntactic change : A minimalist approach to grammaticalization* (No 100). Cambridge University Press.
- Roussou, A. (2000). On the left periphery. *Journal of Greek linguistics*, 1, 63-92.
- Roussou, A. (2009a). In the mood for control. *Lingua*, 119 (12), 1811-1836.
- Roussou, A. (2009b). Complementizers in the Greek dialects. *Studies in Greek Linguistics* 29, 371-384.
- Roussou, A. (2010). Selecting complementizers. *Lingua*, 120 (3), 582-603.
- Roussou, A. (2015). Is particle a (unified) category?. In J. Bayer, R. Hinterhölzl, & A. Trotzke (Eds.). *Discourse-oriented syntax*. Amsterdam: John Benjamins, 121-158.
- Roussou, A. (2021). A Balkan view on the left periphery: Modal and discourse particles. *Languages*, 6(2), 1- 21.
- Roussou, A., & Tsangalidis, A. (2010). Reconsidering the 'Modal Particles' in Modern Greek. *Journal of Greek Linguistics*, 10 (1), 45-73.
- Rumbaut, R. G., Massey, D. S., & Bean, F. D. (2006). Linguistic life expectancies: immigrant language retention in Southern California. *Population and development review*, 447-460.
- Sapir, E. (1949) [1931]. Dialect. In D.G. Mandelbaum (Ed). *Selected Writings of Edward Sapir in Language, Culture and Personality*. Berkley. Los Angeles & London: University of California Press, 83-88.
- Scontras, G., Fuchs, Z., & Polinsky, M. (2015). Heritage language and linguistic theory. *Frontiers in Psychology*, 6. Doi: 10.3389/fpsyg.2015.01545
- Sims, A. D., & Joseph, B. D. (2019). Morphology versus Syntax in the Balkan Verbal Complex. In B. Joseph & I. Krapova (Eds.). *Balkan Syntax and (Universal) Principles of Grammar*. Berlin: De Gruyter Mouton, 99-150.

- Sorace, A. (1996). The use of acceptability judgments in second language acquisition research. In W. C. Ritchie & T. K. Bhatia (Eds.). *Handbook of second language acquisition*. San Diego, CA: Academic, 375-409.
- Staraki, E. (2017). *Modality in modern Greek*. Cambridge Scholars Publishing.
- Terkourafi, M. (2005). Understanding the present through the past: Processes of koineisation in Cyprus. *Diachronica*, 22(2), 309-372.
- Terzi, A. (1992). *PRO in finite clause: A study of the inflectional heads of the Balkan languages*. (Doctoral Dissertation). City University of New York.
- Tomić, O. M. (2004). The syntax of the Balkan Slavic future tenses. *Lingua*, 114(4), 517-542.
- Tremblay, A. (2005). Theoretical and methodological perspectives on the use of grammatically judgment tasks in linguistic theory. *Second Language Studies Paper*, 24 (1). University of Hawai'i, 129-167.
- Trudgill, P. (1974). Linguistic change and diffusion: Description and explanation in sociolinguistic dialect geography. *Language in society*, 3 (2), 215-246.
- Trudgill, P. (2000). *Sociolinguistics: An introduction to language and society*. Penguin UK.
- Trudgill, P. (2003). Modern Greek dialects: A preliminary classification. *Journal of Greek linguistics*, 4(1), 45-63.
- Tsangalidis, A. (1996). On the Interaction of Aspect and Modality: An Argument For the Syntactic Relevance of Aspect in Modern Greek. *Selected papers on theoretical and applied linguistics*, 9, 39-50.
- Tsangalidis, A. (1999). "Will" and "tha": A Comparative Study of the Category Future. University Studio Press: Thessaloniki.
- Tsangalidis, A. (2009). Modals in Greek. In *Modals in the Languages of Europe*. De Gruyter Mouton, 139-166.

Tsimpli, I. M. (1990). The clause structure and word order of Modern Greek. *UCL Working Papers in Linguistics*, 2, 226-255.

Tsoulas, G. (1993). Remarks on the structure and interpretation of na-clauses. *Studies in Greek linguistics*, 191-206.

Wagner, M., & Watson, D. G. (2010). Experimental and theoretical advances in prosody: A review. *Language and cognitive processes*, 25(7-9), 905-945.

Wolfram, W. (1997). Dialect in Society. In F. Coulmas (Ed.). *Handbook of Sociolinguistics*. Blackwell Publishing, 107-126.

Ιστοσελίδες

Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων: <https://www.eugdpr.gr/>

Οι χάρτες ανακτήθηκαν από: <https://leftezi.blogspot.com/p/maps.html>

Οι γεωγραφικές πληροφορίες για την Ήπειρο ανακτήθηκαν από: <https://www.britannica.com/>

Τα σύμβολα απομαγνητοφώνησης ανακτήθηκαν από: <http://corpus-ins.lit.auth.gr/corpus/about/symbols.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Χρήση συμβόλων στις απομαγνητοφωνήσεις

Χρήση συμβόλων	Ερμηνεία
=	Έλλειψη αντιληπτικού κενού μεταξύ των εκφωνημάτων
[	Σημείο έναρξης επικάλυψης ενός ή περισσότερων εκφωνημάτων
]	Σημείο ολοκλήρωσης επικάλυψης ενός ή περισσότερων εκφωνημάτων
(.)	μικρή παύση
οο	Η ένταση της φωνής είναι πολύ χαμηλή
-	Απότομη διακοπή του λόγου ή αυτοδιακοπή
:	Μετά από φωνήεν ή σύμφωνο για να δηλωθεί η μακρότητα
(***)	Μη κατανοητός λόγος
(ψίθυρος)	Ήχος
(γέλιο)	Περιγραφικά στοιχεία
(χειρονομίες/δείξη)	Περιγραφικά στοιχεία
((σχόλιο))	Σχόλιο ερευνητριας

1^η Συνεδρία

Π3: Έτσι πηγαίν' χαμένα. = ((συζήτηση για το γάλα))

Π1: =Δε το διν; = ((ενν. το γάλα))

Π3: = Το διν' άλλ' διν', άλλ' το διν' σε: 'να μοσχάρ' εκεί που το μεγάλωνε η Β. ((όνομα)).
Του το διν' εκεί να πει. Τι να το καν'; =

Π1: = Έχει; Του διν' μοσχάρι ακόμα; =

Π3:[Όχι.]

Π7: [Γιατί έχει το μοσχάρι;]

Π3: = Όχι! Ακόμα; Άμα θυμάται ακόμα. Γίγκε μεγά:λο. =

Π1: = Αχα! = ((επιφώνημα))

Π3: = Μεγάλο, Γ. ((όνομα/αποστροφή στην Π7)) τώρα κλεισ' την πόρτα συ (ψίθυρος).
Κλείσ' την πόρτα.

(ψίθυρος)

Π3: Εγώ έφαγα τη ψυχή μου ότι γίκε θηριο ((μιλάει για ένα κατσίκι))=

Π1:= Όχι μωρέ!=

Π3: =Εγώ έφαγα τη ψυχή μου ότι γίγκε θηρίο.((μιλάει για ένα κατσίκι))=

Π1: = Αυτή:, αυτή καθόλου.=

Π3: =Είναι αγριόγιδα ντιπ.=

Π1:= Αγριόγιδα (***) =

Π3: Εμάς εψέ μαμά (ψίθυρος)

Π1: (***)

Π3: Εψές βρήκαμε εκείνη τη [B. ((όνομα))]E:, εκεί στο εικόνισμα στον Αη-γιώρη.=

Π1: [α:!] = Με τη Γ. ((όνομα));=

Π3: = Με τη Γ. ((όνομα)) (.) Και αυτές πέρασαν στη στροφή μετά. Ξέρεις που βγαίνουμε αγνάγια για το εικόνισμα του Τ. ((όνομα)).=

Π1: = E! ((Συγκαταβατικό))=

Π3: =Εκεί ήταν τα γίδια. Κατέβαιναν απ' ψηλά εκεί. Μπήκαν ανάμεσα απ' τα γίδια. Αρχίνισαν κει πέρα το μπούρμα.=

Π1: =Άιτε ((επιφώνημα))=

Π3: =Τα μάβλησε ο Θ. ((όνομα)) να ρθουν δώθε, να μην τα μαβλιάω γω. Έρθαν δώθε ματσακώνουν μια ((ενν. γίδα)) που είναι σήμερα- αύριο θα γεννήσει.=

Π1: =Άιτε ((επιφώνημα έκπληξης))=

Π3:= Δίφορη, τόσ' κοιλιά, τόσια (χειρονομίες/δείξη). Εκεί. Μαμά και να τη βαρούν μα-, και να την βαρούν μεσ' τη κοιλιά ((ενν. τα υπόλοιπα γίδια)).=

Π1: = Ουι=

Π3: = Και να τη βαρούν, μπαμ το δωκαν . [εκεί] «κοίτα! Κοίτα!» λέω «οι διαόλοι που πήγαν απόψε εκεί μέσα τ' απόγευμα»=

Π1: [Παναγία μου!] =Είδες; Είδες;=

Π3: = Έρχονταν, ήρθε η γίδα πέρα ((αναπαράσταση ήχων)), αγριεμένη η γίδα, να την μπουράν' ((αναπαράσταση μέσω ήχων)) καταεί, τόσ' η κοιλιά.=

Π1: =Σαν η άλλ' τη σκότωσαν=

Π3:= Τη τσακών' ο Θ. ((όνομα)). Τη βγάζει πέρα στο:, στο γαλάρ' πέρα να παν πέρα στα χωράφια. Πηγαίν' μια βαρεί τη μποριά που ήταν κλεισμέν', που ταν ένα μπάφλα. Τη- ριν' καταεί το μπάφλα και παν' να την κυνηγήσουν πέρα το χωράφ'.=

Π1: =Στραπή γιε μ'!=

Π3: =Αρέντα αφίν' το άρμεγμα και τούτος. Αρέντα πηγαιν' τα γυρίζ' εκεί. Να πηγαίν' όζω από τη τσίπα και το πλέγμα=

Π1: =Και να την αγριεύουν ((ενν. τα υπόλοιπα γίδια)).=

Π3: =Αφού ψες την είχα χώρια, μα-. Παν' το πλάι και να την κηνυγάν' κει στις σκάρπες.=

Π1: =Παναγία βόηθα! =

Π3: =Αν δε της σκότωσαν το κατσίκι.=

Π1: =Είδες;=

Π3: =Έχει δύο κατσίκια. Τόσια για (χειρονομίες/δείξη) τόσια.=

Π1: = Παναγία βόηθα! Είδες τι είναι το μάτι του διαόλου.

Π3: Ε! Όπως είναι' και τα μαστάρια, απόψε- αύριο θα γεννήσ' σίγουρα=.

Π1:= Κρίμα! Είδες οι διαόλοι που χτυπάν' μεσ' τα πράματα [κι διαβαίν']

Π3: [Κι όπως ζητάει] ο Τ. ((όνομα))
«ου θέλομε [γίδια]» «Να! θέλουν γίδα ο κόσμος», «θέλουν τον κακό τους τον καιρό.» του
λέω. «Τι σε νοιάζει εσένα; Να πάει στο Π. ((όνομα)) να πάρ'» του λέω.=

Π1: [Αμπντί:] = Να πάει να πάρ' ούτε θέλει. Μη του δίν'ται.=

Π3: = «Τι έμνες» του λέω «ό,τι θέλ', ο καθένας στο Θ. ((όνομα)).»=

Π1: =Αμπντί τότε που- =

Π3: =Δε θέλουν να μας δουν.=

Π1: =Δε θέλουν να σδουν ((ενν. σας δουν)).=

Π3: = Σύρε ρίξτο ((ενν. ένα κομμάτι κρέας) κεια (δείξη). Μπορείς; ((αποστροφή στην Π7))=

Π7: =Πού;=

Π3: =κει στο σκυλί=

Π7: = προς τα παν;

(ψίθυρος) (***)

Π3: Αυτή η γυναίκα με φάρμακα. «Όλοι παίρνουν φάρμακα» του λέω, «αλλά αμά χαζέψεις
δε ξανάρχεται το μυαλό» του είπα. εκεί.. ακού! [«Τώρα»] λέει «οι τρεις εκεί παλεύουν».
«αμά δε δίν' εντολή ο εγκέφαλος» του πα «όσο να παλέψ'ν, χάζεψαν.» =

Π1: [Α:!] =Ε:!! μωρέ, αφού είπε η Γ. ((όνομα))
τς είπε ο γιατρός τς 'λεγε η Π. (όνομα).=

Π3: =Τς λέγει η θεία που δεν είναι κει μέσα.=

Π1: =Ότι ένα χρόνο μπορεί να μειν' έτσι=

Π3: =Και μετά να συνέλθ'.=

Π1: =Μετά απ' ένα χρόνο, αν συνέλθει η γνώμ'.=

Π3: = Α περάσουν μια χαρά

(ψίθυρος)

Π3: Η- ο Ν. ((όνομα), Τον ξέρεις Γ. ((όνομα/ αποστροφή στην Π7)); κατ; =

Π7: = Ε;; =

Π3: = Ο Ν. ((όνομα)) αυτός που είν' κατ', της Ρ. ((όνομα)) ο πεθερός. =

Π7: = Ε μωρέ της Σ. ((όνομα))=

Π3:= Ε:! .η μάνα του είναι η πρώτη, [αδερφή της Γ. ((όνομα))]. 93!=

Π1: [Είναι πρώτ' κείνη κει! είναι μεγάλη.]

Π7: Ζει ακόμα;=

Π1: =. Ναι μια χαρά.=

Π3: = Πανέξυπνη. Βαρεί στρούγκα ακόμα.=

Π1: = κά:νει δουλειές.=

Π3: = Δουλειές; Φυλάει και τη συμπεθέρα που μισοχαζή εκείν' =

Π7: =Α! Φυλάει τη συμπεθέρα;=

Π1: = Ναι. =

Π3: = Τους φτιάνει και τηγανίτες. =

Π1: =Θα ναι 90 χρόνια τώρα η βάβω.=

Π3: = 93 -94=

Π1: = Πω πω !=

Π3: = 93 [σίγουρα!] Και να ναι πανέξυπνη!=

Π1: [Ε!] = Ναι! Ναι!=

Π3: = Γκρίνια δε ξέρουν ποτέ! Ποτέ!=

Π1: = Όχι, όχι! Αυτή ήταν η καλύτερη γυναίκα.=

Π3: =Η καλύτερη!=

Π1: = Ήσυχη πολύ! =

Π3: =Ναι! Ναι!=

Π1: =Δεν είχε να γκρινιαστεί=

Π3:= Η Λ. ((όνομα)), Λ. ((όνομα)): «Η Γ. ((όνομα)) ποια είναι;» « Η Χ. ((όνομα)) του Ε. ((όνομα)) της Α. ((όνομα)) εδώ.»=

Π1:= α!=

Π3: = «Ού:ι η Χ. ((όνομα))» είπε. Ω! Με χαιρέταγε, «Μωρέ Χ. ((όνομα)) που είσαι;» Εκεί. Τς λέω «την βλέπεις; Η Γ. ((όνομα))!» « Ουι η Γ. ((όνομα)). Η Γ. ((όνομα)); Η Γ. ((όνομα))» είπε. Μου τη ζήτηγε παλιά=

Π1: =α! ε:!=

Π3: =Να τη δει =

Π1: = Ε: ! =

Π3: = Θυμάσαι;=

(ψίθυρος)

Π3: Βάλε θηλιά τώρα συ. ((Εννοεί το σκοινί))

Π1: Καρτέρ'.

Π7: Μπορείς γιαγιά; =

Π3: = Έλα δέστο! =

((Χτυπά το τηλέφωνο))

Π3: Παραγκελιά .Δε σου πα γω. Κάποιος θα πάρει τηλέφωνο.=

Π7: = Ε μπορεί να θέλει να πάει στον παπά. Δεν είναι κακό.=

Π3: = Όχι, βάλτο κει μέσα πάλι ((ενν. το κρέας)). Κει ψηλά μέσα, Α: έτσι μπράβο. Ωραία! =

Π7: = Έτσι μπράβο! =

Π1: = Είναι καλά κάτ'; ((το σκοινί))=

Π7: = Μια χαρά είναι.=

Π3: (***) . Γίγκα χάλια.

Π7: = Αγκαλιά το πήρες ρε μαμά; ((ενν. το κρέας)) =

Π3: = Ήταν το κεφάλι.=

Π1: = Πού; Για τοίρα! (δείξη) =

Π7: = Αφού δε προσέχ'. =

Π1: = Σύρε πλυντ' λίγο τώρα να βγει. =

Π3: = Αφ'τη., Με κανε μουσκεμα . (γέλιο) =

Π1: = Πήγε μέσα; =

Π3: = Ε: ! =

Π1: =Α πα να το πλύνεις; =

Π3: = Όχι! Θα πάει χειρότερα.=

Π7: = Θα τα βγάλει μετά. Α κάτσει με κοντομάνικο.=

Π1: = Α τα βγάλει και βάλτα στο κρύο να βγει ((ενν. η μυρωδιά του κρέατος))=

Π3: = Ε: !

((Αλλαγή συζήτησης μετά το τηλεφώνημα))

Π1: Τι είναι; ο ταχυδρόμος; ((εννοεί στο τηλέφωνο))

Π3: = Ε:!. Ένα βιβλίο της Χ. ((όνομα)) =

Π7: = Στέλνουν από το Πανεπιστήμιο, τώρα δω στο σπίτι επειδή δε παν' πανεπιστήμιο για-, δε παν' τα παιδιά και τα είχανε πει να τα φέρουν στο σπίτι. =

Π1: = Α:!=

Π7: = Ε! =

Π3: = Παραγκελιά! =

Π1: =Και τα πήρε ((ενν. τα βιβλία)) τώρα αυτός. τα στείλαν.=

Π3: = Ταχυδρόμος και τα φέρει ο ταχυδρόμος =

Π1: = Ναι! Ναι! Ε μωρέ θα τα φήσει στο παππά κει. =

Π7: =Αυτός είπε ότι δε θέλει να τα φήσει στου παπά; =

Π1: = Πηγαίν' αυτός; =

Π7: = Γιατι; =

Π3: = Τα πειράζουν =

Π7: =Ο παππάς; Ε..Όλα τα χρόνια δε τα πείραξε, τώρα=

Π3: = Ε:!! ((συγκαταβατικό)). Ότι δε τα φήνει έγγραφα, τέτοια δε τα 'φήνει πουθενά αυτός. Φοβάται μη τα πάρουν.=

Π1: =Α:!=

Π7: = Α τα πάρει ο παππάς; Τι να τα κάνει; =

Π3: = Μη δε τα δώκουν.

((μεγάλη παύση))

Π3: Τετράπαχο είναι ((εννοεί το κρέας)). Εγώ άμα θέλω να σφάξω . να σφαζα...20 είναι για σφάξιμο.

Π1: Πόσα έχεις παιδί μ; =

Π3: = Με: τα κούτσκα. =

Π1: =Πω πω πω! Και πού να τα δώκεις; =

Π3: = Να σφάξω 3-4 δικά μ. Ε: και κάτι μικρά για μια φορά το κάθε ένα για να φύγουν . =

Π1: = Για να μη γέν' μεγάλα. =

Π3: = Ναι! Τι τα θέλω;=

Π1: = Αμπντί. Άμα όχι έτσι ο θεός. =

Π3: = Πώς δεν είπε ας πάρω ένα κατσικάκι 5κιλα με 6 ευρώ. Θα τα δώσω με 6 τώρα.=

Π1: =Ε! ναι .Και λέει, να δεις, Τι μου πε κιόλα! «Τι κάνεις; Πού βρίσκεσαι;»

Π3: «Εγώ στην έδρα μου.» Δε του λεγεις;

Π1: (γέλιο) «Εδώ μωρέ Λ. ((όνομα)) του λέω γω. «Τι ώρα; κάτ' τέτοια ώρα κάτ' βρίσκεσαι;»=

Π3: =Μη τα μαρτυράς συ.=

Π1:= Του λέω γω «έχω από την ώρα που ρθα... είχα πάει κάτ' , είχα κλείσ' τις κότες» του λέω , «μετά, απόψε άργησα λίγο, είχα και τη Θ. ((όνομα)) κει, είχε έρθει» του λέω «να σακιάσουμε κάτι- φουσκή, να πάρει» =

Π7: = Δεν έχει πολύ ((ενν. φουσκή)) τώρα γιαγιά ((αποστροφή στη Π1))=

Π1: =όχι =

Π7: =Ε: δεν είν' =

Π3: =Α! Δε τότεйда γω!

Π1: = Μια μέρα και λίγο=

Π7 : =Και δε.- =

Π3: = «Μια μέρα» λες εσύ! δυο ώρες και λίγο μέχρι το απόγευμα =

Π1: =Δύο μέρες. δύο απογεύματα από λίγο=

Π3: = Α! τόσο είναι; =

Π7: = Είναι λίγο. Μια στάλα.=

Π1: =Το βγαλε. Γιατι έβγαλε, μια μέρα έβγαλε, δυο μέρες. =

Π3: = Είχε ύψος;=

Π1: Είχε. Εδώ (δείξη/χειρονομίες) στη μέση. Απάν' τη κορφή δεν είχε ούτε εδώ στο μπάτο. ε! εδώ στο μπάτο. =

Π3: = Για (δείξη) είχε κεια. =

Π1: =Για (χειρονομίες)! άναψε το φως.=

Π3: = Το βλέπω. Α! Εκεία έχει. =

Π1: = έχει από κατ' το παχνί και κειν' το τετράγωνο=

Π3: =α! δεν έχει πολύ!(.) Είχε εκεί πέρα τόσο ή λίγο; =

Π1: = Πώς; =

Π3: = Πέρα είχε πολύ; =

Π1: = Εκείνο ένα παν' το σκούπαγα δεν είχε. =

Π3: = Για αυτό! Ήταν χαμπλό =

Π1:= Ήταν χαμπλό εκεί. =

Π3: = Για αυτό! =

Π1:= Για τούτου εδώ είναι το ψηλότερο από το παχνί. Αυτό έβγαλε χτε. Έβγαλε από παν' κει εδώ. Δυο μέρες έβγαλε αυτό. =

Π3: = Ε εντάξει! Τι είναι τούτο; =

Π1: = Ε! Και τώρα.=

Π3: = Πού ήμασταν! =

Π1: =Τρόμαξε να βγάλει ((ενν. έξω από τον σταύλο)), να βγάλω τις προβατίνες δεν ανέβαιναν εδώ, φοβούνταν. Να τς βάλω μέσα να τις αρμέξω. =

Π3: =Η βετούλα θα φοβούνταν πολύ.=

Π1: =Και τώρα να βγάλει λίγο, αν έρθει σήμερα. Εδώ γύρα το παχνί, να παστρεύονται να μη σιάζονται και να=-

Π3: (***)

Π1: Ε; =

Π3: = Μια χαρά είναι. Ω: μαμά ((αποστροφή στην Π1)), εκείνο τον καιρό πώς κόβαμε τα καλάμια; =

Π7: = Τι κάνατε; =

Π1: =Σέπονταν μέσα τα καλάμια. =

Π3: = Αφού αυτά ήταν χλωρά.=

Π1:= Και με το τσεκούρι. =

Π3: = Τα κόβαμαν κατ' εκεία. Όλο αυτό το στάβλο. 260-250 ((ενν. αριθμό καλαμιών)). =

Π1: = Δεν έβγαιναν =

Π3: = Καρότσια και ξέρεις που τα πήγαινα; Κάτ' εκεία (δείξη). Στα πουρνάρια, κάτ' =

Π1: =Σε εκείνο το πουρνάρ'. =

Π3: =Όχι εδώ. Στο κάτ'. =

Π1: = Στο κάτ' .Στην άκρα πέρα.=

Π3: = Τη κατηφόρα. Κάτ' .Και ο πάππους τράβαγε γραμμές. «Άτε Τ. ((όνομα)) 25 είναι τώρια.» Το απόγευμα στα κατσίκια. «30 τώρα.» [Με καλάμια] από το καλαμπόκι, από το:- =

Π1: [εκεί κάτ' είναι] =Το στρώναμε να μη λασπών'. =

Π3: =Να λασπών' και τα κόβαμαν με το τσεκούρι, με τον κασμά.[Και] αυτά χλώριναν. Ήταν χλωρά μέσα.=

Π1: [ε!] Αφού ήταν=-

Π3: =Υγρασία=

Π1: =Υγρασία, παιδί μου=.

Π3: =Αφού ήταν πράσινα μέσα.=

Π1: Ε τούτο [δω] μαλακό

Π3: [Νίλα;] Τι είναι αυτό; Τίποτα! ((ενν. η φουσκή)).=

Π1: =Είναι εύκολο. =

Π3: =Τι είναι αυτό! τρίμματα! =

Π1: =Μαλακό.=

Π3: =Τι είναι αυτό μωρ' μά=-

Π1: =Ε:! και:- =

Π3: =Δε τς ((της)) λέει τίποτα ο Σ. ((όνομα)); =

Π1: =Όχι μωρέ.=

Π3: =Θα του είχε πει. Λέω μη του πε.=

Π1: =Αμπντί θα τόκανε. Θα του χε πει. =

Π3: =Θα του πε. Α: του είπες; =

Π1: =Τς είπα: «του είπες του Σ: ((όνομα));»=

Π3: = «Ότι εγώ θα σε πληρώσω.»=

Π1: «Δε σ' αφήνω γω. έτσι Θα σε πληρώσω.»=

Π3: =Ετσι! =

Π1: = «Θα σε πληρώσω». Του είπες; «μη σου βάν' καμιά γκρίνια.» =

Π3: =Ε:! =

Π1: = «Είχα ανάγκη γω» λέει. =

Π3: =Α! πώς δε τους έχει ανάγκη;=

Π1: = Όχι! «Τς ((ενν. τους)) έχεις ανάγκη» τς ((ενν. της)) λέω. =

Π3: =Τς έχει, τς έχει! =

Π1: =Ε:! =

Π3: =Βρήκαμαν την Α. ((όνομα))...πώς μου πε η Β. ((όνομα)), ο Κ. ((όνομα))! Τη Βρήκε ένα απόγευμα και «θα χει αρχίσει να σκάψει το σταύλο τς μάνας. Θα αρχίσει άλλη γκρίνια ο Σ. ((όνομα))» είπε η Β. ((όνομα)). =

Π1: =Α! =

Π3: = « Αλλά τα 50 ((ενν. λεφτά)) τς Α. ((όνομα)) δε τα βλέπει όμως», είπε η Β. ((όνομα)). Εκεί. «Για να μπλατσουρώνουν μόνο είναι και εκείνος» είπε. =

Π1: = Ε:! Καλα! =

Π3: = «Η μάνα μου δεν αφήνει κανένα έτσι» τς λέω =

Π1: = Δεν την αφήνω γω. =

Π3: = Τς είπα γω . «Δεν την αφήνει η μάνα μου έτσι» τς λέω. Ε! «ναι , είδα την Α. ((όνομα))» είπε ο Σ- ο: Κ. ((όνομα)). « Ε! θα γε- θα σκάβει» λέει =

Π1 =: Ε.. Βάλαμαν και 11 σακιά φουσκιά =

Π3: =Α! =

Π1: =Εκεί που τα χαν πάρει και τότε =

Π3: =Ε! Τώρα τι θέλει; Για τις ντομάτες; =

Π1: =Όχι! Έβγαλαν;, καθάρ'σαν από πάνου από του Μ. ((όνομα)) μέχρι τον κήπο τς, αυτό τον όχτο όλο. (χειρονομίες) =

Π3: =Ναι! =

Π1: =Εκεί στο όχτο το δικό τς ((ενν. τους)) ,απ' εκεί έβγαλαν τα σύρματα τα παλιά που ήταν μέσα θαμμένη παλιά τσίπα από τον πατέρα του =

Π3: = Συμπέθερου =

Π1: =Του συμπέθερου. Ο συμπέθερος δεν είχε βάλει ποτέ τσίπα =

Π3: =Τίποτα! =

Π1: =ή παλούκι! =

Π3: = Τίποτα! =

Π1: = Ποτέ! =

Π3: =Παναγία μ! =

Π1: = Τι τεμπέληδες! =

Π3: =Τεμπέλης μωρέ μαμά. =

Π1: =Ε! =

Π3: =Δεν ήλεγε ο Λ. ((όνομα)): «τεμπέληδες!» =

Π1: =τα =

Π3: =Άλλος καλύτερος εκείνος! =

Π1: =και...τα βατσούνια είχαν γένει τέτοια χοντρά (δείξη/χειρονομίες) μέχρι τα πέρα και είχαν κολλήσει σαπάν και ήταν, και τώρα το καθάρσαν με τούτη δω και ένα- για μια σποριά πέρα-πέρα είναι κήπος, είναι χώμα =

Π3: =Χμ! =

Π1:=Δεν έχει τίποτα. Είναι, τώρα θα κλειστεί μέσα κείνο, γιατί είναι-ήταν ο κήπος.=

Π3: =Ναι! Ναι!:=

Π1: =Και τα παλούκια θα τα βάλουν στο πάτο και τώρα τουτο ((ενν. το χωράφι)) δω (χειρονομίες) =

Π3: =Είναι χέρσος=

Π1:=Είναι χέρσο και όλο χώμα.=

Π3: =Α!:=

Π1: =Και το πιακαν και το σκαψαν και τώρα αυτό είναι χωρίς φουσκή και:=

Π3: =Εεε λύκος! ((κάτι έγινε))=

Π1:= και πάει ο [Π. ((όνομα))] και πάει χώμα του: , κατι τίνος πήρε το χώμα, δε ξέρω τίνος είπε, κάτι είχαν φτιάκει .Κάποιος είχε φτιάκει κ' ήθελε χώμα από το ποτάμι.=

Π3:[Τσε! ((επιφώνημα για απομάκρυνση σκυλιών))] =Α:!=

Π1: =Κάτι έριναν τσιμέντα μας είπε.=

Π3:=Ναι! Ναι!:=

Π1: =Μη σε γελάσω , δε ξέρω πως μου πε, δε θυμάμαι. Και κάτ' στο ποτάμι κ' ειχε φορτώσ' εκείνος, είχε πάρει κανά δυο αγροτι[κά] και εκεί που είχε σκάψ' τώρα με τη τσάπα, είχε μείνει χώμα σκαμένο.=

Π3: [Α:] =Ναι! Και το 'ρξε μέσα=

Π1: =Και παν' ετούτοι με το αμάξ' και φτυάρσαν χώμα και το: πήραν χώμα.=

Π3:= Μπράβο! Μια χαρά!:=

Π1: =Κανά δυο αμάξια.=

Π3: =Α! μια χαρά!:=

Π1: =Και το 'ρξαν εδώ (δείξη) στον κήπο πέρα-πέρα=

Π3:= Ναι, ναι=

Π1:= και τώρα θέλουν να ρίξουν και τη φουσκή για να γένει: =

Π3:=Να γένει κήπος!:=

Π1:=Να:- κήπος, να: βάν' ό:,τι φυτά και:, και για αυτό την ήθελε.=

Π3: =α:!=

Π1:=Και ακ'σε που είπε ο Σ. ((όνομα)), λέει, ότι να πάρουμε φουσκή τώρα που ρίξαμαν το χώμα, να παρουμε φουσκή απάν' απ' τη μάνα σου να ρίξωμε για να γένει κήπος πάλι να- που δεν κάνει από το χώμα από κάτ' τίποτα έτσι, πρεπ- θέλ' φουσκή. «Άκσε η πεθερά», λέει η Θ. ((όνομα)), «για φουσκή. Είχε πάει επάν', είχε βάλει δυο καμιά δεκαπενταριά σακ- ε: κιλά φουσκή σε δυο σακουλίτσες.»=

Π3: =Α! μια χαρά ((ειρωνεία))=

Π1: =Και τις παίρει μετά, είχε φέρει τη μια και μετά είχε πάει και πάρει=

Π3: =Στο μπλάτ';=

Π1: =Στο μπλάτ'! Χωρίς να τ'ς πει τίποτα! Σου λέει θα φτάκει κείνη η φουσκή. Και τα φέρει κάτ' και του λέει του Σ. ((όνομα)): «Ηφερα και γω.» « Τι κούμπσες;» τ'ς είπε ο Σ. ((όνομα)). «Τι κάθεςαι έτσι;» «Για κουράσκα» «Τι έκανες;».=

Π3: =Θα της είχε δώσει διάλογο ο Σ. ((όνομα)).=

Π1: = «Τι έκανες που κουράσκες;» «Ε πήγα πήρα λίγο φουσκή να ρίξετε που είπαταν αυτού κάτ'.»=

Π3: (***)

Π1: «Πού πήρες φουσκή;» Τς ((της μάνας του)) είπε. «Με τι την ήφερες;» «Να την ήφερα.»=

Π3: =Στο μπλάτ'!Πω: =

Π1: = «Τ' αμάξι μείς τι το χουμε; Εγώ πήγα δυο φορές απάν' στο στάβλο»=

Π7: =Πού είναι; ((ενν. ο σταύλος)) =

Π3: =Από πάν'.=

Π7: =Από πάν';=

Π1: =Από πάν' έχει το σταύλο. Πιο ψηλά.=

Π7: =Δε θυμάμαι τώρα.=

Π1: =Και: δε φαίνεται από το σπίτι.=

Π3: [Δεν είχαμε πάει;]

Π7: [Δεν είχαμε πάει] ποτέ.

Π1: Δεν είχε πάει στο σπίτι;=

Π3: =Στο σταύλο βρε μαμά!=((αποστροφή στην Π1))

Π7: =Στο σταύλο! =

Π1: =Στο σταύλο είχαμε πάει απάν' .Το χει ψηλότερα. Παίν' έτσ' (χειρονομίες) τη γύρα ο δρόμος.=

Π7: =Α:!πάει τη γύρα! =

Π1: =και βγαίνει επάν'. Και τ'ς λέει «γιατί δε μου λέγες που-, γιατί πααίνεις και κάνς του κεφαλιού σου;»

Π3: =Ου: =

Π1: =και «δεν έχεις γνώμ' στο κεφάλ'; Να με κάνς θεάτρο να σε δουν ο κόσμος και να πουν ότι κουβαλάς σε μένα φουσκή;»=

Π3: =Ω: πωπωπω!

Π1: =«Και τ' αμάξι να κάθεται; Τι άνθρωπος είσαι συ;» Τς δίνει ένα διάλολο λέει. Ούσκριτς αυτή. Πααίνει ο Σ. ((όνομα)), την τοιράει ((ενν. τη φουσκή)), λέει: «τι φουσκή είναι τούτη;» Τς είπε, λέει. «Παρ' την και ριζτ' απάν' στα κηπάρια σου, γιατί δεν πατάει στο δικό μας το κήπο.»=

Π7: =Γιατί έχει δικά της κηπάρια;=

Π1: =Έχει του Σ-, Σ. ((όνομα)) απ' εκεί και πάν'. Δικό της κήπο.=

Π7:= Α! Τ'ς Έφτιαξε;=

Π3: =Όχι, είχα!:=

Π1: =Τα χαν! Τα χαν!:=

Π3:=Του Μ. ((όνομα))=

Π1:= Και κείνο τα χουν για το Σ. ((όνομα)) από το σπίτι και πάν'. Δεν έχει ο Σ. ((όνομα)). =

Π7:= Τι; Θα να ρχεται αυτος εδώ;=

Π3: =Ας μην έρθει!:=

Π1: =Ας μην έρθει! Τα χουν του Σ. ((όνομα))=

Π3: (***)

Π1: Είναι του Σ. ((όνομα)) όλα. Και τ'ς λέει : «Πάρτην , δε θέλω γω. Τι φουσκή είναι αυτή! Είναι πολλή φουσκή; Να με κάν'ς και θέατρο, να σε βλέπ' κι ο κόσμος.»=

Π3: = Όπως έκανε η δικ' μ' η πεθερά. Έπαιρνε τα τσάκνα. Δυο χεριές τσάκνα , ζαλικωμέν', κι ο Θ. ((όνομα)) , εμείς με τ' αυτοκίνητο πέρα-δώθε.=

Π1:= Με τ' αυτοκίνητο, Ε:!=

Π3: =Κι αυτή να την βρίσκεις ζαλικωμέν'.=

Π1: =Ε:!=

Π3: =Με δυο χεριές!:=

Π1: Δυο χεριές!:=

Π3: ((μμητικός ήχος περπατήματος))

Π1: Ε έτσι κάν' και τούτ'. Ανισόρροπες! Και:=-

Π3: =Και μετά την πήρανε δω τη φουσκή; Τι σάκιασαν; =

Π1: =Τι θα να παίρναν! Την άφκε κει ο Σ. ((όνομα)).=

Π3: =Όχι! Τι σάκιασαν δω;λέω! ((ενν. τη φουσκή))=

Π1: =Δω σάκιασαν γω με τη Θ. ((όνομα)). 11 σακούλες. (ψίθυρος) Είχε φέρ' η Θ. ((όνομα)).=

Π3: =Ω ! μαμά!((αποστροφή στην Π1)) Εγώ πώς τις σακιάζω μαναχή μ'; Πόσες ήφερα; 47!:=

(ψίθυρος)

Π3: =Εγώ πώς τις σακιάζω; Αρέντα!:=

Π1: =Σακιάζεις και γωσακιάζω και γω μαναχή μ'. Μαναχή μ' σακιάζω , όταν ρίνω μέσα.=

Π3:=47 τσουβάλια.=

Π1: =Πωπωπω!:=

Π3: =E;:=

Π1: =E:! Εγώ κράταγα κι αυτή φτιάριζε.=

Π3:=Κι είπα γω (***)=

Π1: =Έσκαψε=

Π3: =Κι στο φόρτωμα ήρθε ο Χ. ((όνομα)) λίγο κει.=

Π1:= Και μετά:=

Π3:= Χωρίς φουσκή δε γίνεται τίποτα!:=

Π1:= δε γένται! Αμπντί!:=

Π3:=Τίποτα!:=

Π1:=Μονά:χα!:=

Π3: =Ο Φ.((όνομα)) είχε πάρει εφέτος;=

Π1:=Είχε πάρει! Αμπντί!:=

Π3: =Α;:=

Π1: =Είχε πάρ'.:=

Π3: =Να ο Φ. ((όνομα))!:=

Π1:=Ερχονταν με το καρότσ' πέρα αυτού (χειρονομίες). Κι είχε πάρ' ένα, ένα τόσο τετράγωνο.=

Π3: =Με το καρότσ' την έβγαζε απάν';=

Π1: =Με το καρότσι ο έρμος!:=

Π7: =Κι μπόρεγε;=

Π1: =Μπόρεγε. Τι θα κανε!:=

Π3: α!

Π1: ((επιφώνημα))

Π3: Που 'ναι να τη βγάλει απάν' εκεί=

Π1: =Που [ναι] να τη βγάλ' στο δρόμο.=

Π7: [(***)] Αμπντί!:=

Π1: = Και μετά ήταν ίσιο=

Π7: = Καλά μετά ναι! =

Π1: = Εδώ (δείξη/χειρονομίες) είναι το: =

Π7: = Και πάλ' με το καρότσι είναι βάρος, δεν είναι και: μικρός τώρα. =

Π1: [Αμπντί!] Είναι βάρος κι είναι ανηφόρα σε παίρει πίσω.

Π3: [60] 60 χρονών. =

Π7: = Ναι, δεν είναι μικρός. =

Π1: = Αμπντί είναι κάνε! =

Π3: = 59 χρονών. =

Π7: = Έχει, όμως, κηπαράκια. =

Π3: [Απ' όλα]

Π1: [Απ' όλα]

Π7: Κρίμα!

Π3: [Απ' όλα]

Π1: [Απ' όλα]

Π1: = Στο κάτ' το κομμάτι έχει και καλαμπόκι και φασόλια. =

Π7: = Καλαμπόκι; Έχει και καλαμπόκ'; =

Π1: [Ε!] Βάνω στάχια. Μου δινε εμένα (γέλιο) δυο στάχια, τότε που του χα δώκει τυρί, το τυρί. =

Π3: [Α!] = Α! =

Π1: = Μοδωκε δυο στάχια από το: =

Π3: = Δε σου λέει μια φορά. =

Π1: = Από το ψυγείο =

Π3: = Να 'γοράσει ένα τυρί. =

Π1: = Ε καλά! Θα αγοράσει. Τούειπα γω μια μέρα, του λέω γω : «τ' άνοιξες Φ. ((όνομα)) το τυρί;» Δε το χε ανοίξει ακόμα. Δε το χε ανοίξει ακόμα. =

Π3: [Θα χε άλλο.]

Π1: [«Τ' άνοιξες;»] «Να σου πω! Δε τ' άνοιξα ακόμα», «Γιατί Φ. ((όνομα)); Είχες;» «Είχα λίγο ξερό, άλλο κι είπα να τελειώσει κείνο και να τ' ανοίξω.» =

Π3: = Εμένα. Γω μια κάσα εχω τυρί, τ' άλλο τριμούδια μου γίγκε από τον πάγο. =

Π1: = α! =

Π3: = Επειδή πάγωνε το ψυγείο. =

Π1: =Αιτε! =

Π3: =Τα ψυγεία τούτα. Θα: μείνω χωρίς τυρί. Είμαι γω να βράσω τυρί τώρα. =

Π1: =Αιτε! Έχεις πολλά δοχεία; =

Π3: =Ένα δοχείο σου λέω! =

Π1: =Ένα δοχείο έχεις; =

Π3: =Ένα και ε: δυο θα ναι τριμμένα, να ναι κανένα από κάτ'! Τσεε διάολε! ((επιφώνημα απομάκρυνσης σκυλιού))

Π1: Α:! Ε:!

Π3: Κατάλαβες;

Π1: Και: =

Π3: =Και τι σου πε μετά; =

Π1: =Και μούειπε! Και του λέω γω: «Να θελε κανένας τυρί» του λέω γω. «Αν ξέρ'ς κανένα, τα παιδιά πούθε παίρνουν, η Γ. ((όνομα)) παν' μη θέλ' κανένα» του λέω γω, «καλό τυρί» του [λέω], «δεν είναι σαν το καλοκαίρ', να γένεται και τρυπωτό. Τώρα γίγκε καλό τυρί.» «Θα ιδώ εάν καένας ζητήσει». Δεν είπε τίποτα. =

Π3: [Α!] = α! =

Π1: Τι θα 'λεγε:! =

Π3: =Α:! =

Π1: =Λέει αυτό ((ενν. Φ.));

Π3: Θα χει η Σ. ((όνομα)), μωρέ, θα τς ((τους)) δίν'! =

Π1: =Ε μωρέ! =

Π3: =Η Σ. ((όνομα)) θα του δίν'. =

Π1: Θα παίρνουν απ' τη Σ. ((όνομα)). =

Π3: =Θα του διν' τζάμπα! =

Π1: =Μωρ- τι θα το δινε η Σ. ((όνομα))! =

Π3: =Να μην έχει; =

Π7: =Ποια είναι η Σ. ((όνομα)); =

Π3: = Η αδερφή! =

Π1: =Τι θα το δινε η Σ. ((όνομα))! Δε δίν' αυτές! =

Π3: = Α; =

Π1: = Αν αγοράζ' τίποτα η Γ. ((όνομα)) καμιά κάσα απ' τη Σ. ((όνομα)). ((ενν. κάσα με τυρί)) =

Π3: =Γι- Να μη δίν';=

Π1: =Ποιοι θα να διναν μωρέ.=

Π3: = Να μη δίνει ούτε η Σ. ((όνομα));=

Π1:= Όχι μωρέ=

Π3: = Να μη δίν' του Φ. ((όνομα)); =

Π1:= Τι; =

Π3:= Θα του διν'! =

Π1:= Ξέρω γω; =

Π3: = Εγώ σου λέω θα του διν' απ' τη μάνα. =

Π1: = Δε ξέρω! =

Π3:= εγώ λέω θα του δίν'. =

Π1: = Ε:!=

Π3: = Η Λ. ((όνομα)), Λ. ((όνομα)). =

Π1: = Η Λ. ((όνομα)), Λ. ((όνομα)), όπως ήταν.

Π3: (ψίθυρος) Κρίμα!

Π1: Ε:!=

Π3:= Όπως ήταν, είναι. Ηλιοκαμένη.=

Π7: = Η Σ. ((όνομα)) έρχεται εδώ;=

Π3: = Ποιος;=

Π1: = Δεν την είχω δει τώρα ποτέ. =

Π7: = Δε τη θυμάμαι! =

Π3: = Ποια;

Π7: [Τη Σ. ((όνομα))!]

Π1: [Τη Σ. ((όνομα))!]

Π1: Δεν έρχεται ποτέ! Τς- του πα εγώ του Φ. ((όνομα)): «πού εφκερεί!»=

Π3: = Τη ξέρεις τη Σ. ((όνομα)); =

Π7: = Ναι! =

Π3:= Μια λεπτούλα .Την ξέρεις! =

Π1: =«έχει τα πρόβατα» μου λέει εμένα. Γιατί τώρα- =

Π7: =Πού μένει αυτή;=

Π3: =Στο Π. ((όνομα)).=
 Π1: Στο Π. ((όνομα)).=
 Π7: =Α! Δεν ήξερα!=
 Π1: =Ε:! Και:-=
 Π7: =Εγώ μόνο τη Γ. ((όνομα)) ξέρω=
 Π3: =Μια πεθαμένη, σαν τη Λ. ((όνομα))=
 Π7: = Είναι σαν τη Λ. ((όνομα)), Σα την Λ-. Μαυριδερή και- =
 Π3: =Είδες; Κι Ι. ((όνομα)) σα τη Λ. ((όνομα))! Είναι κι Ι. ((όνομα))! =
 Π1: =Ε:!=
 Π3: =Του Κ. ((όνομα))!=
 Π1: =Ναι!=
 Π7: =Συγγένεια!=
 Π1: (***)
 Π3: Ίδι-=
 Π1: =Τέτοια!=
 Π3: =Ίδια.=
 Π7: = Ε!=
 Π3: =Την Ι. ((όνομα)) τη ξέρεις!=
 Π7: =Όχι! Δε τη θυμάμαι!=
 Π1: =Δεν έμοιασε ούτε τη μάνα τς ούτε τον πατέρα τς.=
 Π3: =Όχι! Όχι, τη Β. ((όνομα))=
 Π1: =Δεν είναι Σ. ((όνομα))!=
 Π3: =Όχι τη: Λ. ((όνομα))=
 Π1: =Έμοιασε τσιαδώ τη Λ.((όνομα)) =
 Π3: =Η Σ. ((όνομα)), η Λ. ((όνομα)) αυτές είναι ίδιες. Ο Φ. ((όνομα)) =
 Π1: = ναι! Ναι! =
 Π3: =Ίδιος!=
 Π1: =Ουι μάνα μ'((έκφραση πόνου)). Με καίν' τα ποδάρια.=
 Π3: =Τώρα με τι α το πλυνουμε μαμά; ((ενν. το κρέας)) =
 Π1: =Θα πάρω νερό εκεία.=

Π3: = Εχω και το- ήπιε η σκύλα μέσα ((ενν. στον κουβά)).=

Π7: =Θες να φέρω και γω; Να σε βοηθήσω;=

Π1: =Να πάρω σε ένα παγούρι;=

Π3: =Αυτουία! Που αρμές, το μαύρο ρίξε μου. Αυτουία! Να πάρ' η Γ.; ((όνομα)) να κάτσ';=

Π7: =Θες να πάρω γω μωρέ γιαγιά;=

Π1: =Παίρω γω μωρέ ! Κάτσε συ ((αποστροφή στην Π7))!

Π3: Το μπιστολάκι ξέχασα να παρω κάτ'.

Π7: Τι ναι αυτό;=

Π3: =Πώς α το κόψω; Εκείνο που τροχαγα εκεί όζω. Που κανα, αν είχε μπαταρία.=

Π7: =α! ναι! Κι γιατί δε το πήρες;v Και το κοίταζα.=

Π3: =Το ξέχασα ρε Γ. ((όνομα))!=

Π7: =Νόμιζα δε το θελες! =

Π3: =Το ξέχασα!

Π7: Χρόνια..=

Π3: =Α;=

Π7: = ότι έχω να ρθω. Εκεί τι είναι; =

Π3: =Παχνιά μέσα. =

Π7: =Παλιά τι ήταν; =

Π3: = Τίποτα! Πράματα! =

Π7: = Πράγματα δεν είχε; =

Π3: = Γεμάτα! Γίδια, πρόβατα! =

Π7: = Θυμάμαι! Θυμάμαι! =

Π3: = Εδώ (δείξη) έζησα τη ζωή Γ. ((όνομα)).=

Π7: =Ναι μωρέ μαμά! =

Π3: = Εδώεα (δείξη) το σκουπάγαμαν γαλάρι. Γίδια, πρόβατα. χαμός; Χαμός! Σύρε πάρε ένα παγούρι απ' τη γιαγιά!

(ψίθυρος)

Π7: Ω! Γιαγιά φέρε να το κουβαλήσω γω!

(***)

Π3: Μη τα πηγαίνς ολοένα ((ενν. τα πρόβατα στο χωράφι)). =

Π1: = Να σβήσω το φως! =

Π3: =Σβήσε το φως! Βγάλε τη ρόμπα! Τελείωνε! Θα φούμε σε λίγο! Βγαλ' τη ρόμπα! Βγάλ' τς μπότες! Ετοιμάσου! =

Π1: = Να τ' ανοίξουμε! =

Π3: = Τ' ανοίγω γω! =

Π1: = Να μάσω τα 'ντερα! ((ενν. του κρέατος)) =

Π3: = Ε! Τα μαζεύω και μαναχή μ! =

Π1: = Να μη- =

Π3: = ε! Ετοιμάσου! =

Π1: = Για να- =

Π3: =Ε: Με τι α το κόψουμε μαμά; ((ενν. το κρέας)) =

Π1: =Με το κασάρι! Αυτούια θέλει-. =

Π3: =Ευτυχώς δεν έχει- =

Π1: = Αυτή ήταν σιούτα! Οι άλλες έχουν κέρατα, σκοτών' τα πρόβατα! Κακό νταλάκ'. =

Π7: =Τι; =

Π3: =Του Κ. ((όνομα)) οι βετούλες μια είναι καλή. Οι άλλες είναι αρσενικοθήλυκες και οι τρεις! =

Π1: =τι είναι γιε μ'; =

Π3: =Ε! =

Π1: =Λύκος γιε μ'! =

Π3: =Ακούς αρσενικοθήλυκα! =

Π1: =Ωρέ! =

Π3: =Το χα να το δινά κει κανά σαρκό για τις βετούλες. =

Π1: =Άιτε. Και κειν' τη μια; Θα τη κρατήσουν; =

Π3: =Όχι! =

Π1: =Α:! =

Π3: = Α τη φέρει πίσω! Θέλει η Α. ((όνομα)) ένα κατσίκ'. «Δε μπορώ να τα φάω γω αυτά.» είπε! (γέλιο) =

Π1: = α:! =

Π7: = «Θέλω κατσίκι.» λέει. =

Π1: = Δε τρώνονται αυτά το ίδιο; =

Π3: = Ναι μωρέ μαμά! «Μου ρχονται κρίμα» λέει «είναι ήμερα πολύ!» =

Π1: =Α! =

Π3: =«Σε κόβει η νύλα!» λέει, .ε: και: «έχουν μαστάρι Α. ((όνομα));» «Γάλα! Ο κουβάς», λέει, «να γεμίζ' ίσια!» =

Π1: = Παναγία βόηθα! (***) «Αφού τα μαστάρια είναι έτσι (χειρονομίες) και δεν μπορούν να περβατήσουν.» =

Π7: = Α! Τς έχεις δει; ((ενν. τις κατσίκες)) =

Π1: = Τς είδα δωα (δείξη) το δρόμο του Γ. ((όνομα))! =

Π3: = Τ' ακούς; =

Π1: = Είμαι στου Γ. ((όνομα)) από μέσα κ' αυτές έρχονται κει στα βατσούνια, στη τσίπα. =

Π3: = Ω! Μαμα! Λέει η =

Π1: = Ήμερες και σιγά-σιγά, χάβλα-χάβλα πααίν' εκείνες οι μικρές έχουν τα μαστάρια. =

Π3: = Είναι οι βετούλες περσινές οι μικρές. =

Π1: = Ε! Όπως είναι το κεφάλ' τόσο (χειρονομίες), έτσι είναι οι ρώγες πέρα. =

Π3: = Ωραίες ((κατσίκες))! =

Π1: = Ε! =

Π3: = Ετούτα (δείξη) πέτα τα πίσω κει! =

Π1: = Θα τα πετάξω κατ' . =

Π3: = Ρίξε μου τώρα ! ((ενν. νερό)) Κι άλλο.

(ψίθυρος)

Π3: Ο Β. ((όνομα)) μαζεύει κεράσια! Σου γιγκαν τα κεράσια απάν' ! Ξέρς; =

Π1: = Μια =

Π3: = Ο θείος ο Λ. ((όνομα)) τα θυμήθηκε! =

Π1: = Τα θυμήθηκε; =

Π3: = Ίσια! =

Π7: = Ε! =

Π1: = Α! =

Π3: = «Τς μάνας γίγκαν τα κεράσια;» «Που ξέρω γω δεν είχα πάει πέρα στη μάνα.» ε: τ- «γίγκαν, γίγκαν» μου λέει. =

Π1: = Ναι! =

Π3: = Άιτε! Τς λέω τς Γ. ((όνομα)). Για να δούμε τώρα τς γιαγιάς! =

Π1: = «Τώρα..τα τρων τα πουλιά» είτε! =

Π7: =Θες να ρίξω ((ενν. νερό)); =

Π1: =Είπε ο:-

Π3: [B. ((όνομα))]

Π1: [B. ((όνομα))!]

Π3: Ναι! Μάζευαν! =

Π7: = Μάζευαν! =

Π1: = Μάζευαν κιόλας; =

Π7: = Ναι! =

Π1: = Άιτε Θεέ μου! Σου λέει θα φύουν και θα τα φαν τα πουλιά και θα τα μάσουν οι άλλοι. =

Π7: = Καλύτερα να τα μάσουν σου λένε! =

Π1: = Ναι μωρέ! Θα τα μάσουν λιάρα έτσι. =

Π3: = Ου κάτι έκαναν εκεί. =

Π1: = Ε:! Μωρε! =

Π3: = Δεν τους κρίναμαν εμείς. Αλλά τς είδαμαν κει στη κερασιά. =

Π1: = Α! ε! Σίγουρα!

Π7: Εγώ δε τς είδα!

Π3: Είδα- άκσα το Βαγγέλη! Και δω λίγο καμάρ' ((ενν. νερό)). Ωραία.

Π7: Να πα το πλύνουμε;

Π3: Και δω ψηλά (δείξη). Ρίξε ((ενν. νερό))! Μπορείς; Και είναι πεντακάθαρο ((ενν. το κρέας))! Κρίμα που το πλύνουμε αλλά: =

Π1: = Καθαρό είναι! =

Π7: = Εδώ (δείξη) λίγο πάρε μαμά...εδώεα..Είναι εδώ (δείξη), δε το πήρες από μια μεριά. =

Π3: = Α:! =

Π1: = Και λέει ο Λ. ((όνομα)) εψέ (.) .και μου λέει «ήρθε η Θ. ((όνομα)) δώθε; Την άφκαν;» Του λέω «την άφκαν! (***) Ήφεραν και τα παιδιά!» «Δεν, δεν κάνει σε ξένη κοινότητα» μου λέει =

Π3: = Ναι. =

Π1: = Του λέω γω «ήρθαν από το Π. ((όνομα χωριού))» . =

Π7: = Μωρε αν είναι να κολλήσουμε. =

Π1: «Θα σε γελάσω» του λέω, «έρχονται από το Π. ((όνομα χωριού)). Αν δεν βρίσκουν αστυνομία δε ξέρω.» «Α! Άμα έρχονται απ' εκεί, έρχονται στα κρυφά». (.) Τούτο τι είναι (χειρονομίες); =

Π3:= Γλυκάδια ((κομμάτια κρέατος))=

Π1: = Θα το ρίζω του σκυλιού! Ε! Και λέει «έρχονται στα κρυφά». «Αφού έχουν και τα παιδιά» του είπα εγώ «σίγουρα έρθαν στα κρυφά.» Και μετά η Χ. ((όνομα)) «τι γίνεται πέρα ; Εσύ πώς τα βολεύεις;» «Τι α βολέψωμε;»=

Π3: = «Παίρω γω τηλέφωνο πουθενά εσύ» λέει «στις δουλ-».=

Π1: =εδώ! =

Π3:= « δουλειές εσύ!»

Π1: = Εκεί του λέω «στις δουλειές, στα πρόβατα» του λέω «ποτίσματα, τα κηπάρια»

Π3: = Λύκος να τα φάει. Κόιτα τι έχουν εδώ! ((ενν. για το κρέας))=

Π1:= Ε! =

Π3: = Φέρε μια σακουλίτσα να τα βάλουμε για τη γάτα! =

Π1: (ψίθυρος) Τι διάολο είναι τούτο ((ενν. μια κάλτσα))! Στραπή! Άλλες κάλτσες! =

Π3: = Έτσι να τα χεις εδώ σαν να ναι απλώστρα! =

Π1: = Ολούθε κάλτσες! =

Π3: Πέτα τα , ω μαμά! Πάρτα και πέτατα! =

Π1: = Α τα μάσω και τα πετάξω. Βάλτα δω, να τα ρίζω και στις γάτες!

Π7: Έχεις γάτες γιαγιά; =

Π1: = Τρεις! =

Π7: = Πού τις είναι; =

Π1: =Ακούς! καμιά δεν είναι τώρα την ημέρα, το απόγευμα να τες όλες! (γέλιο) έρχονται και κάτ' , άμα πάω στου Γ. ((όνομα)) η μια να τα' κάτ' . [Με τα πρόβατα κει], πααίν' σιγά από κάτ' από τα πρόβατα δω και χαιδεύεται ((μιμητικός ήχος)) (ψίθυρος) τς κάνουν τα πρόβατα λίγο, γυρίζει αυτήν πάλι κει για να χαιδεύεται στα πρόβατα. =

Π3: Π3: [Κοίτα εδώ που να τα φάει ο λύκος!] = Να την! Ψ: ((χρήση επιφωνήματος για τη γάτα))

Π1: = Τρεις αλλά τρυπώνουν=

Π3: = Ε:!=

Π1: = Κι απάν' στου Γ. ((όνομα)) =

Π3: = Εγώ έχω έξι γατάκια και τρεις γάτες εννιά στη στάνη. Ω! μαμά τι έχει εδώ μέσα ένα σωρό ((ενν. κρέας))! =

Π1: =Αιτε!

(ψίθυρος)

Π3: Να! Κάτι ακούσκε! =

Π1: =E! θα χε έρθει καμιά γάτα. ((Ήχος- κάλεσμα για γάτα)). Για αυτό πάει η Λ. ((όνομα σκυλιού))

Π7: E! =

Π1: =Να Την! =

Π3: =A; = (ψίθυρος)

Π1: =A! όχι έφκε ((ήχος -κάλεσμα γάτας))

(***)

Π3: Τώρα! Για το σκυλί που το βάλεις; Το τομάρ' θα το πετάξεις κάτ'; =

Π1: = Θα το πετάξω ,αλλά αυτό θα πάει να το πάρ'. Ξέρω γω τι θα κάν'; =

Π3: = Ή απaráτα το, θα το φάει το βράδυ! =

Π1: =Θα το πετάξω γω και =

Π3: = A; =

Π1: = Άμα πάει και το πάρ', θα το αφήκω να το φάει. =

Π7: =Τα έντερα θα τα κρατήσεις; =

Π3: = Ναι! ω μαμά! Πάρτο και πέτατο πίσω κει στο λάκκο τώρα. =

Π1: =Θα το πετάξω κει κάτ' στη ρίπα. κάτ'. =

Π3: =E! Πέτα το τώρα. Τα μαζεύω γω. =

Π1: = A σου μάσω ((ενν. τα πράγματα)) =

Π3: = Όχι, τα μαζεύω γω, τα μαζεύω γω. Φεύγα συ! =

Π1: = Να μη παιδεύεσαι μωρέ. =

Π3: = Όχι! Να μην αργούμε! Να μην αργούμε έλα! Για να φύβγω γω!

Π1: Ετούτην την κεφαλή όπως είναι ((ενν. το κεφάλι από το κρέας)); =

Π3: =Όλα ,όλα! =

Π1: =Να την κόψουμε, να τη ρίξω να τη φάει; =

Π3: = Δε ξέρω! Θεξ να την κόψεις; Κόψτην , έλα. Να! (χειρονομίες)

(ψίθυρος)

Π3: Εδώ βάζαμε το μουλάρ'. (δείξη)

Π7: Εδώ; =

Π3: =Το χειμώνα!

(***)

Π1: «Η Χ. ((όνομα)) τι γένεται;» μου λέει. =

Π3: =Α! ((επιφώνημα έκπληξης))=

Π1: = «Τι να γίνεται!» του λέω γω! «Τα ίδια και αυτή» του λέω «έχουν τη δουλειά, έχουν την κούραση, έχουν και τη στεναχώρια, του φαρμάκωσαν και τα σκυλιά» «Ποιος;». «Ποιος;» του λέω «ποιος είναι άλλος;» του λέω, «αφού έβαλαν κει στο λάκκο» του λέω. =

Π3: = Ω: Μαμά! Τόειδες το σκυλί; =

Π1: = Όχι, δε πήγα ξανά.=

Π3: Α! Δε πήγες! =

Π1: = Και «αφού εκεί που έβαλαν» του λέω «κει στο λάκκο και παραπονιέται ο Π. ((όνομα))» του λέω «έφααν τς κότες οι αλεπές» του λέω, «ποιος τς έβαλε άλλος απ' αυτόν;» του λέω. «Θα βανε Ο Π. ((όνομα)) απάν';» του λέω «ή από την Ά. ((όνομα χωριού);» Ωρέ! (***)

Π3: Πώς ζει εδώ ωρέ Γ. ((αποστροφή στην Π7)); Εγώ είχα ένα χρόνο τώρα δω (δείξη) να χα , με βάρεσε εγκεφαλικό. Α;=

Π7: =Τι πώς ζει; Εδώ ζει όλα τα χρόνια.=

Π3: =Εγώ γιατί στεναχωριέμαι;=

Π7: =Ε:;! εσύ είσαι και αυτή είναι:- =

Π3: =Έμαθε;=

Π7: =Ε! Έμαθε. Τόσα- Η γιαγιά είναι πόσα χρόνια δω μαναχή της.=

Π3: =14 χρόνια έχει ο μπαμπάς πεθαμένος. Για να σου πω λίγο, αλλά γω γιατί, όμως; =

Π7: =Ε! Δεν έχεις μάθει.=

Π3: =Μ; Γιατί μου φαίνται έτσι αλλού, .κει θα βγει ο πάππους με τα πρόβατα.=

Π7: = Εγώ τον πάππου δε τον θυμάμαι δω.=

Π3: = Πωπωπω! Από δω ξεκινάγαμε φεύγαμε μαζί. Το παλτό, το σακάκ' αυτός το ρινε στους πλάτες χειμώνα -καλοκαίρ'. Τα μουλάρια τα βγάξαμε όξω δω. Πωπω! Που πήγαν ο κόσμος αυτός. Η Κ. ((όνομα)) κει έφκιανε το κήπο: «Ω! Τ. ((όνομα))!» =

Π7: = Την Κ. ((όνομα)) τη θυμάμαι.=

Π3: = Δε τη θυμάσαι τη Κ. ((όνομα)); =

Π7: =Τη Κ. ((όνομα)) τη θυμάμαι εδώ: (χειρονομίες). Πιο πολύ τη θυμάμαι δω παρά στο σπίτι! =

Π3: = Κρίμα! Παναγία μ'! Τώρα αυτή θα θελήσ' να πάμε στο σπίτι , να φτιάκει καφέ:.=

Π7: =Ε:!=

Π3: =Και συ έτσι θα τη βγάλεις σήμερα; (γέλιο). Σ' αρέσει ((που δεν ασχολείται με κάτι));=

Π7: = Τι να κάνουμε! Πρέπει να διαβάσω αλλά βαριέμαι.=

Π3: =Ε! Α: χέστα! =

Π7: =Δεν είναι να τα χέσω.=

Π3:= Ναι , αλλά σήμερα , όμως, ήθελες βόλτα! Πού το πήγε το μαχαίρ'; (***)

Π7: (***) (ψίθυρος) θα πας να πλυθείς. Καταλαβαίνεις (***)

Π3: Το ειδα ((ότι έγινε χάλια)). Πάρε σακουλίτσες συ τώρα! =

Π7: =Τις οποίες που τς έβαλες;

(***) (ψίθυρος)

Π7: Εδώ έχει νερά!

Π3: Δεν πειράζει.

(ψίθυρος) (***)

Π7: Πότε το χαν κόψει αυτό το δέντρο; (ψίθυρος)

Π3: Το χε κόψει ή είχε σπάσει; Παναγία βόηθα! =

Π7: =Κοίτα τι ωραία τα χει!(εννοεί τον κήπο)

Π3: «Τα χει ωραία!» λέει η Γ. ((όνομα)). Κρίμα! (ψίθυρος) τα κηπάρια της. (ψίθυρος) ένα τσουβάλ' είναι αυτόεα ((εννοεί το χώρο που είναι φυτεμένες οι πατάτες)).Εγώ έχω περισσότερο. Ε; =

Π7: =Έτοιμα γιαγιά;=

Π1:= Πήγα από κάτ' εκεί , έρθε και η Λ. ((όνομα σκυλιού)).=

Π7:= Το φάγε ((το κομμάτι κρέας));=

Π1: =Πάει , έφκε από πάν' από το τομάρι ((το νεκρό ζώο)). Δε πάει κάτ' . =

Π3: =Κάθεται στεναχωρημένη αυτή.=

Π1:= Κρίμα! Επροχτέ (ψίθυρος) να δεις! Είχε έρθει δώθε.=

Π7: =Μαναχή τς;=

Π1: =Μαναχή τς και έρχονταν και εκείνη η θυγατέρα κάτ' το σπίτι του Λ. ((όνομα)) σα να χάλευε.((μιλάν για τη σκύλα και το παιδί της που ψόφησε)).=

Π3: = Ψάχνει.= (ψίθυρος)

Π1: =Ψάχνει. Κοίταζε έτσι (χειρονομίες).=

Π7: =Ποιο; Το ίδιο; ((ρωτά για το πλύσιμο)) (ψίθυρος)=

Π3: Πολύ ωραία Γιωργία! =

Π1: Κοίταζε ((ενν. το σκυλί)), αφού με πιακε (***) . «Μωρ' η καημένη» (ψίθυρος) λέω «χαλεύει. Κρίμα» λέω. Κακό σημείο να τους βρει! ((ενν. αυτούς που φαρμάκωσαν)). (ψίθυρος)

Π3: Τι νίλα τραβάει να ξεψυχήσει! =

Π1:=Κρίμα!:=

Π3:=Ε! (ψίθυρος)

(ψίθυρος)

Π1:Που να τους βαρέσει κακή στραπή! (ψίθυρος) Παναγία μ!

Π3: Ω: Μαμά! Τώρα αυτά που θα τα βάλουμε ((μιλούν για αποφάγια)); =

Π1: =Θα τα πετάξουμε πέρα κει! Στο σκυλί.=

Π3: = Τώρα όλα; Δε τα αφήν'ς; Θα τα φάει η Λ.((όνομα σκυλιού)) τώρα.=

Π1:=Τι να το κάνω;=

Π3:=Δεν έχεις κανένα παλιοκουβά να το κρεμάσεις κει, να το φάει το βράδυ; Και ρίξτο σε κείνο ((ενν. τον κουβά)). Τον παλιοκουβά δεν έχεις τρύπιο;=

Π1: =Δεν έχω .Τον πέταξα κάτ'. Μου το πιακαν τα ζυγούρια κάτω, το σπάσαν με το μπούρημα.=

Π3: =Άλλο παλιο:σιδερένιο , ό,τι να ναι.=

(ψίθυρος)

Π7: =Τι κάνεις μωρ' μαμά! Περίμενε να φέρ' τη κασάρα! ((για να κόψει το κρέας))=

Π3:=Όχι ρε. Πάρε αυτό το κόβουμε με τα αυτά. =

Π7:=Δε κόβεται έτσι.=

Π3:=Κράτα το λίγο συ!:=

Π7:=Από ποια μεριά;=

Π3: = Κράτα το ((ενν. το κρέας, να το κόψουν μερίδες)), γενικά!:=

Π7: =Μπράβο προς τα πάνω να μου βγάλει κανένα μάτ' το μαχαίρ'.=

Π3:=Όχι. Ωρέ!

Π1: Τη χαρά που έκανε το μαύρο σήμερα, το λ'σα ((ενν. το σκυλί)). Πάει κάτ' αυτού. Πόση ώρα λουτσήθηκε στο ποτάμ'. Έφτακε στο λάκκο να δει εάν είναι νερό.

Π3: =Ναι αλλά βάλτο αυτούεα (χειρονομίες) ((ενν. το κρέας που είναι για πέταμα)).=

Π1: =Ρίξτο εδώεα μέσα!

Π3: =Το ναι εκεί!

Π1: =Και έρθε κάτ' τη στάν' του Β. ((όνομα)), μετά στη ρίπα έρχονταν ψηλά.

Π3: =Δε λέει μη φάει και πάει φουσέκι.=

Π1: =Εδώ κάτου δεν είναι. Αλλά πίσω αυτού δε πάει γιατί έχω τα πρόβατα εδώ. Πού να τα φήκω τώρα;((ενν.τον κουβά))=

Π3: =Ψηλά. (δείξη)=

Π1:= Α τα φήκω αυτούεα (χειρονομίες)! Αν έρθουν οι γάτες, ας φάν'.=

Π3:=Ας φαν' , πάν' να φάν' κι οι γάτες και:-=

Π1:=Α τα νοίξουν (***)

Π3: Φέρε άλλη μία σακουλίτσα Γ. ((αποστροφή στην Π7)). (ψίθυρος) Από τις άλλες τς μικρούλες.

(ψίθυρος)

Π3: Για κράτα μαμά! Εδώ , ετούτο. Μη σου πέσει!

Π7: Τι είναι αυτό;=

Π1:=Γκριτζιλάγκος! Δώσε και τ'ς Λ. ((όνομα σκυλιού)) τίποτα! Κάεται αυτή εδώ. Κρίμα!:=

Π3:=Μωρέ σα να ξέρ' το τόπο και ρχεται κάτ' ((ενν. το σκυλί)).=

Π1:= Ε μωρέ η καημέν', αφού έρχονταν.=

Π3:Από το (***) Έλα , βάλτα μέσα!.Ωραία! Τώρα τι κάνουμε;=

Π1:= Α το κόψουμε τώρα ((το κρέας))=

Π7:= Με τι το κόψουμε γιαγιά;((ενν. το κρέας)).=

Π1:=Θα το χαρακώσει εκεία (δείξη)=

Π3:=Έχεις μια σακούλα; Καθαρή;=

Π1:=Σακούλα από καλαμπόκι.=

Π7:=Όχι από καλα(***) (ψίθυρος).=

Π3:= Πού το βάλουμε; ((το κρέας))

Π1: [Θα το κόψουμε στη μέση πρώτα.] (ψίθυρος)

Π7: [Θα το κόψουμε στη μέσ'.]

Π3:Έλα!

Π1:Αφού ήταν αυτού μια ζαλατίνα!:=

Π3:=Βάλ' και τούτα καμάρ'. Βάλτα μέσα .((ενν. κομμάτια από κρέας))=

Π7:=Πού;=

Π3:=Μέσα!:=

Π1:=Εκεί στα σκώτια!:=

Π3:= Ω: μαμά! (ψίθυρος)

Π1:= Πιάσε δυο πλευρά δω. Να πάω να πάρω το κασάρι γω να κόψουμε τη κορίζα.

(***)

Π1: Όχι! Να το κόψουμε στη μέση.=

Π3: = Εδώεα;=

Π1: =Ε! Τη κορίζα. Κόβεται έτσι με το μαχαίρ'; =

Π3: =Λέω θα την κόψω.

(ψίθυρος)

Π3:Για περίμενε θα τη κόψω=

Π1:=Βάλε αυτούεα. Σκίστο να τα πιάκουμε!((ενν. τα κομμάτια κρέας))=

Π3: =Ένα -δυο. Για περίμενε!:=

Π1: =Να το γύρουμε, αν τσακιστεί.=

Π3: = Για κράτα!:=

(ψίθυρος)

Π7: Όχι μωρέ μαμά!

Π3:Τσακίστηκε. ((το κρέας))

(***)

Π3: Α; Το 'σπασα! ((το κρέας))

Π1: Για πάρ' το κασάρι εκεία μωρέ.

Π7: Καλά λέει πάρ' το κασάρι.

Π3:Μη το σπασα;=

Π7: =Όχι! =

Π3: =Α.;=

Π1: = Για κόψε δώεα (δείξη). Για κόψε δώεα (δείξη) λίγο.=

Π3:= Αλλιώς-.

Π1:Σιγά-σιγά μη με πάρ' εμένα ((ενν. μη χτυπήσει)) (γέλιο)

Π3: Για κοίτα προς τα δω. Α μωρέ βλοημένο ((δεν κόβεται το κρέας)).

Π1: Γύρτο λίγο! καρτέρ' , καρτέρ' να το γύρω γω. Έτοιμο! Να το παίρνει οι ζαλατίνες τώρα;=

Π3 =:Για φέρε αυτή τη μεγάλη και άλλη μια είναι δυο. Την άλλη τη κίτρινη.

(ψίθυρος)

Π7:Αυτή είναι μικρή.=

Π3:=Μπα! Όχι! Είναι μεγάλη!

(ψίθυρος)

Π3:Φέρ'τη , φέρ'τη.=

Π7: =Δε θα το παίρνει ((κρέας))

(ψίθυρος)

Π3: Μια χαρά είναι. Μπορείς; Το κρατάς; =

Π7: = Το κρατάω. =

Π1: =Άσε να τα μάσουμε κεία (Δείξη/χειρονομίες).

(***)

Π3: Ούι! μη πέσει.=

Π7: =Μα το κρατάω.=

Π1: =Όχι μωρέ ο διάολος.=

Π3: =Μη πέσει, θα σκοτωθούμε. =

Π1: = Άνοιξ' το σύρμα (χειρονομίες).

(ψίθυρος)

Π1: Βάλε δωα και τα άλλο ((το κομμάτι κρέας)).

Π3: Κόψε. πού είναι το μαχαίρ';

(ψίθυρος)

Π3: Ωραία! Να το βγάλουμε; Σε κείνη ((τη σακούλα)) μαμά! Ξεκίνα μαμά ((αποστροφή στην Π1)) είν- πιο βαριά, πιο καλή ((η σακούλα)) =

Π7: =πιο γερή. =

Π3: =Ωραία! Ορίστε μας!

Π1: Α τα βάλουμε σε σακούλες τώρα. (ψίθυρος)

Π3: (ψίθυρος) Α τα πάρουμε έτσι. Έλα! =

Π1: =Έτσι; =

Π3: = Αυτού βάλε δυο σακούλες, γιατί θα πέσουν. Πάμε! Ξεντυθείτε τώρα ((από τις ρόμπες)). Η Γ. ((όνομα)) τα υπόλοιπα ((κομμάτια κρέατος)). Ετούτο (δείξη) μαζί με τούτο ((το κρέας)). =

Π7: = Α το πάρω γω; =

Π3: = Τσεκ ((ήχος απομάκρυνσης σκυλιού)) διάολε! Ποιο καμάρι; =

Π7: =Αυτό θα το πάρω; =

Π3: =Δε μπορείς! Δώστο σε μένα!

(ψίθυρος)

Π7: Μπράβο γιαγιά! ((κάτι γκρέμισε η Π1))

Π1:Ετούτη τη τρόμπα θα την αφήκω εδώεα (δείξη). Το βράδυ τώρα. =

Π3:= Θα το πάρει η Γ. ((όνομα)). =

Π7: = Ναι!θα τη πάρω γω ((τη τρόμπα)), θα τη πάρω γω. =

Π1: = Μπορείς; =

Π7: = Θα τη πάρω γω! =

Π1:= Μπορείς;=

Π7: = Μπορώ. Κρίμα! Ετούτο δώεα (δείξη) γιαγιά να σου το κρεμάσω;((ενν. τον κουβά)) =

Π1:= Θα το βάλω κεία. Άφτο Γ. ((όνομα)) καρτέρ'! Θα το πάρω γω.

(ψίθυρος)

Π3:Το μαχαίρι συ Γ. ((όνομα/αποστροφή στην Π7)).

(***)

Π7:Εδώ τα χω γω τώρα.

(ψίθυρος)

Π3:Πού το κρούξαμαν κει; ((το κρέας))

Π1:A!

Π3:A! Έκρουξε ψηλά στο σύρμα! ((το κρέας)).

Π7:A το πλύνουμε!

(ψίθυρος) (***)

Π3: Μπράβο μάνα! ((για τον κήπο))

Π7:Ούι πόσα είναι ((ενν. γάτες))! Κρίμα!

(ψίθυρος)

2^η Συνεδρία

Π3:*** Κοίτα! (δείξει προς το παράθυρο) =

Π7: Αχα!

Π1: Έρθα: - =

Π3: = Τι αγνάντια είσαι τώρα.

Π7: Ωραία βλέπουν κόσμο.=

Π1: =Εκείνο τ' άλλο, τι κλαρί είναι κεια (δείξει);=

Π3: = Δαμασκησιά.=

Π1:= Α!:=

Π3: = Γκρον-γκρον ((μμητικός ήχος)) ο Θ. (((όνομα))) δυο φορές αυτές

Π1: Είναι δύο-τρία εκεί, όλα του Γ. ((όνομα)) είναι και του Β. ((όνομα));=

Π3:*=Όχι. Είναι μπροστά κάτ'εκεί στην αυλή.=

Π1:= Είναι και της Τ. (((όνομα))) εκεί;=

Π3:= Όχι, η Τ. ((όνομα)) τι δουλειά έχει από εδώ, μωρέ μαμά, χαμένο τόχεις; =

Π1:= Α!:=

Π3:= Χαμένο το χεις; (.) α: είναι για γουρούνια. Φίδια να τους είχαν φάει. Αυτοί χουγιάζουν;=

Π1:= Αμ ποιος θα χούγιαζε;=

Π3:= Όλ' την ημέρα ρίνουν τουφέκια ((ενν. οι κυνηγοί)).

Π7: Γιατί άρχισαν για τα γουρούνια τώρα;=

Π3: Κοίτα [βάρεμα ((δείχνει το χτυπημένο πόδι της Π1))]

Π1: [Τώ:ρα ((απάντηση στην ερώτηση της Π7))] ετούτο το ποδάρι δε γερεύ'.

Π3: =Μαμά!:=

Π7:= Γιατί γιαγιά, όμως έτσι;=

Π1: =Αφού το βάρεσα τότε και αυτό και: εγγίζω πολλές φορές τώρα [παιέν' (ενν. πηγαίνει)] το παπούτσι πολλές φορές [και δε γερεύ' το] φαρμακωμένο. Ουι:. (.) Άφ' το κλειδί. Μη το βγάζεις ((αποστροφή στην Π3)) , μη το βγάζεις, άφ' το έξω, να το βάρεγε στραπή. Λαχαταρίζω. Α;

Π7:

[δε γιατρεύεται αυτό τώρα]

[Α: για αυτό]

Π3: °Βγείτε έξω, καθίστε έξω °

Π1: Ε μωρέ! (***)

Π3: (***) Τι; χύτρα έβαλες;=

Π1: =Δεν είχα τι να κάνω! =

Π3: =Εγώ έκανα μια τυρόπιτα με τυρί. Και εδώ σόφιακα ((ενν. σου έφτιαξα)) αυτό (δείξη), ένα φαΐ.=

Π1: = Τι ήφερνες μωρέ παιδί μ'! =

Π3: = Φαί να [φας!]

Π1: [Δεν] ήταν ανάγκη να φέρεις. (.) Ακούς έσκασα! ((ενν. από την κούραση)) (ψίθυρος). Πήγα εκεί στου Φ. ((όνομα)) (ενν. το χωράφι), στου Μ. ((όνομα)), μου είπε ο Φ. ((όνομα)) εψέ. (ψίθυρος) Έχει κάτι αγριοκουμπλιές είχαν γέν' ψηλότερ- =

Π3: =Ω:! Μαμά τώρα θα χαλάσει ((ενν. το φαγητό))=

Π1: =Ποια; =

Π3: =θα χαλάσει=

Π1: = Εγώ: λίγη μακαρονόπιτα έφιακα.=

Π3: = Θα πας πίσω; =

Π1: = Πού να πάνω πίσω-πίσω; Όχι. Δεν είχα τι να κάνω, λέω να 'ναι κανένα φαΐ και- =

Π3: = Σε φτάνει για μια φορά=

Π1: = Ου:ι ((επιφώνημα))! Θεσ να σου κόψω πίτα; =

Π3: = Όχι μαμά. Δε θέλω τώρα. Εδώ είναι τυρόπιτα και εδώ είναι φαΐ.=

Π1: = Εγώ ανακατεμένα την έκανα, μακαρόνια και ρύζ'. =

Π3: = Ε:! Έτσι την φτιάνω και γω. Σκέπασ' την μανούλα (.) με το καπάκι πέρα εκεία (δείξη). Ξέχασα να το βάλω σε ένα τάπερ. Σε ένα τάπερ να στα είχα βάλ'. Ξέχ- =

Π1: = Ε μεγάλη δουλειά! =

Π3: = Πάρτο και φάτο. Και: τι κάνεις τώρα; =

Π1: = Τι να κάνω; Για έκλεισα τα πρόβατα=

Π3: = Ανοιξαμαν της θείας Θ. ((όνομα)) τα ρούχα=

Π1: = Τι έχ;- =

Π3: = όλα ρούχα! =

Π1: = Τι ρούχα είναι; =

Π3: = Ε: Μπλούζες, φουστίτσες=

Π1: = Α! =

Π3:= Ε: Τρία-τέσσερα τόσα μικρά (δείξη /χειρονομίες) μαξιλαράκια χνουδωτά:, ραμμένα φαίν'ται θα τα χει αυτή, ξέρω γω; Ένα ζευγάρι χειμωνιάτικα έτσι, με κεφάλι του Αη-Βασίλη είναι εκείνο; ((ερώτηση στη Π7)) =

Π7:= Ε! Παπούτσια!:=

Π3:= Τέτοια, παντόφλες, τρία πετσετούλες του- της κουζίνας.=

Π1:= Ε!:=

Π3:= Ένα ζευγάρι μπότες, τις καραμέλες τις ξέχασα. Α!:=

Π1:= Ποια;:=

Π3:= δυο μπομπονιέρες με το- χάρτινο κουτί=

Π1:= Α! Από τα:=

Π7:= βαφτίσια=

Π3:= Βαφτίσια και τέσσε:ρα κηροπήγια, ένα ποτηράκι τόσο (δείξη) με κείνα που μυρίζουν. Και μια σακουλίτσα με καραμέλες, εγώ είπα ήταν κολιέ για το λαιμό (γέλιο)=

Π1:= Καραμέλες είναι; (γέλιο) Μου χε δώκει εμένα η Σ. ((όνομα)) αλλά δεν έχω, να χω καμιά (ενν. μπουμπουνιέρα)=

Π3:= Ποια Σ. ((όνομα));=

Π1:= Η Σ. ((όνομα)) τότε , ένα μπλόχιρο καραμέλες, κάτι τσότσες (δείξη), δεν έχω καμιά. Φαίνται είχα μια , την έφαγα χτε. Αν ήβληπες τι ήταν! Τι σόι ήταν ((ενν. οι καραμέλες))! Φαίν'ται ήταν τελευταία εκεί που έφτιακαν.=

Π3:= Πόσες σόδωκε;=

Π1:= Τέσσερις -πέντε εκεί. Ήταν ε: ετούτη εδώ , ήταν τρεις καραμέλες =

Π3:= Τόσες κ-;=

Π1:= Μικρούτσκες, σε ένα χαρτά:κι η κάθε μια τυλιγμένη με ένα λιάρο χαρτά:κι=

Π3:= Από πού ήταν;=

Π1:= Τς είχε από πέρα. Ξέρω γω;=

Π3:= Α!:=

Π7:= Θα ναι από τα βαφτίσια.=

Π1:= Που ξέρω πού. Δε μόδωκε για βαφτίσια [μου τς] έδωκε έτσι και τι μόδωκε εκείνη την ημέρα; Α: δυο θελάκια πίτα =

Π7: [Α:!]

Π3:= Τι βάρεμα! ((μιλά για το χτυπημένο πόδι)) και γιατί είναι τέτοιο γρουμπουλάκι εκεί ((ερώτηση για το πόδι));

Π7:= Πού;=

Π3:= Εκεί! Κρέας είναι;=

Π7:= Εκεί. Ναι μωρέ θε να θρέψει τώρα.

Π1:= Αφού ήτ[αν] εκεί μια κόρα μεγάλη και άγρια κόρα και βγήκε χτε και τώρα είναι ζωντανό: =

Π7:= [Ήταν μέσα] =Ναι έτσι είναι τώρα=

Π1:= Πού να πάνω και κει πίσω; ((ενν. σε ένα χωριό)) . Δε μάφηναν να λαρώσω! =

Π3:= Τι χάλεβες;=

Π1:= Τι χάλεβα;=

Π7:= =Να τους έλεγες να μην έρθουν;=

Π1:= Δε με πήρε τηλέφωνο. «Θα κουβεντιάσουμε πάλι» μου 'πε. Τώρα δε με πήρε. Ξέρω γω; Να τς πω εγώ έχω και ένα σημάδι ακόμα.=

Π7:= Ε «αρκεί να προσέχουμε» πες της. «Γίνται» ε: -

Π1:= =Να μην έρθω να τς πω; Θα παραξεγηθούν; Τι να κάνω;=

Π7:= = ναι.

Π3:= Η Θ. ((όνομα)) τι σου είπε; Η Θ.((όνομα))! =

Π1:= Για τόσες ((συζήτηση για τις καραμέλες)) για είναι τσότσες. Τόσια (δείξη) και κάτι σκληρέ:ς, μα ώρα ήθελες στο στόμα να λιώσουν. =

Π3:= Στραπή να τη βάρεγε! =

Π1:= Κάτι παρασανταλίτσες.

(***)

Π7:= Αυτή είναι σοκολάτα ((ενν. τις γεύσεις των καραμελών)), την τρως, την ροκανάς.=

Π3:= Αυτή είναι με σοκολάτα μέσα. Με σοκολάτα=

Π1:= Τι μου τις έδωκες όλες εμένα;

Π3:= [Ε κιάμα]

Π7:= [Ε:] έχει, σακούλα μας έφερε.

Π3:= *** δυο χούφτες

Π1:= [Μωρέ]

Π3:= [Δυο χούφτε- και]

Π1:= Η μια , κάτι τσότσες και κάτι άγριες=

Π3:= Και ένα πουκάμισο αγορασμένο του Χ. ((όνομα)) ((από τη συζήτηση με τα δώρα))=

Π1:= Α! =

Π3:= Και ένα ζευγάρι μπιτζάμες δικές μου, μπλε κάτ' και κόκκινη απάν' , καινούρια.=

Π1:= Άιτε!:=

Π3:= Από το μαγαζί:=

Π1:= Ε! [Αμπντί θα να ταν] ((ενν. ότι είναι όντως από το μαγαζί))

Π3: [Και:] κάτι βραχιολάκια από τα βαφτίσια με τα σταυρουλάκια:, που είχε το όνομα Ι. ((όνομα)).:=

Π1: Α πάω, α φτιάκουμε ένα καφέ;:=

Π3:= Ε! Τι άλλα μας είχε; Αυτά. Μια σακουλάνα γεμάτη ((ενν. από ρούχα)), πουλόβερ, φουστίτσες, φορεματάκια:=

Π1:= Ε!:=

Π3:= Ένα ζευγάρι μπότες. Εκείνες τις μπότες άμα δε τς ήθελε η Χ. ((όνομα)), α πω της Θ. ((όνομα)) τς κάν; Αν τς κάν', α τς δώκω. Είναι κεραμυδί. Τς Γ. ((όνομα)) δε τς κάν'.:=

Π1:= Είναι μικρές;:=

Π3:= Ε ναι! Ε: πως το λένε; =

Π1:= Να βάλω γλυκό σύκο;:=

Π3:= Όχι, δε θέλω τίποτα.=

Π1:= Θεεσ εσύ;:=

Π7:= Όχι, γιαγιά, δε θέλω.=

Π1:= Να πάρω από τ' αλλα τα γλυκά.=

Π3:= Ποια; Όχι δε θέλουμε τίποτα. Κάτσε αυτού.=

Π1:= Ε να φα-:=

Π3:= Και σου λέω: και κατέβηκαν τα παιδιά και την πήραν ((ενν. τη σακούλα με τα δώρα)) από κει.=

Π1:= Καλά έκαμαν. Τότε που σου πα γω θα ηταν.=

Π3:= Ε!:=

Π1:= Γιατί έρθαν ίσια.=

Π3:= Τότε.=

Π1:= Ε! Τότε: είδα πέρασε αμάξι εγώ κι είπα και: φαίν'ται τότε θάηταν .:=

Π3:= Για πες μου. Και τώρα ο Μ. ((όνομα)) έφκιε;:=

Π1:= Ο Μ. ((όνομα)) έφκιε από το βράδυ.=

Π3:= Α! Πώς δεν έκατσε σήμερα δω;:=

Π1:= Είδα, είχε ξεκολλώσει κάτι χορτάρια κει στα κηπάρια, που χει τις πατάτες. Είχαν γέν' κάτι αγριοχόρταρα, τα είχε πετάξ' από κάτ' και: είχε κόψει κλήμα καμπόσο, δε ξέρω δεν είχε

σταφύλια ή τα μασε; Δεν είχα κοιτάξει του Μ. ((όνομα)) την κρεβατίνα. Ούτε φύλλα είδα ούτε σταφύλια. Τά κοψε. Φαίν'ται έμασε τα σταφύλια και τά κοψε;=

Π3:= Τι τα κανε τα σταφύλια ο Μ. ((όνομα));=

Π1:= Δε ξέρω. Δε ρώτσα το Φ. ((όνομα)). Είχε =

Π3:= Ο Φ. ((όνομα)) μαζεύει;=

Π1:= Όχι. όχι. Δεν πείραξε καένα.=

Π3:= Είδες; Δε γίγκαν ακόμα=

Π1:= Τα αφήνει ακόμα να κρατήσει τώρα ((ενν. να κάνει καλό καιρό)) και να τα μάσει.=

Π3:= Μπράβο! =

Π1:= Ε! Τώρα να κρατήσει.=

Π3:= Εμ- ε: του λέω γω του Γ. ((όνομα)) του [Μ. ((όνομα))] «α: ήρθες να μαζέψεις; Δεν έμασε και ο Γρ. ((όνομα)) ακόμα.» «Κοίτα, κοίτα λέει η Τ. ((όνομα))» τς λέει «Εμείς; Εσείς έχετε τον Γρ. ((όνομα)).» «Άιντε να αρχίσει ο Γρ. ((όνομα))» [εγώ.] «Εμείς ου: ((επιφώνημα)) ο Γ. ((όνομα)) οργώνει ρου:π ((μμητρικός ήχος)) πέντε διαόλοι είμαστε. Ο Γ. ((όνομα)) έσπειρε, ο Γ. ((όνομα)) έβαλε τις πατάτες.» Πελεκιούνται όλοι επειδή ο Γ. ((όνομα)) α[ρχίνσε]. Ο θείος ο Γ ((όνομα)).=

Π1: [Εφτιαξα καφέ]

[Α:!] [αρχίνσε]

Π7:= Α:!=

Π3:= Εκείνον έχουν αρχηγό στην Ε. ((όνομα)).=

Π1:= Α:!=

Π3:= Οι γυναίκες λέει. «Μ. ((όνομα)) ο Γ. ((όνομα)), ο Γ. ((όνομα)) πάει στον κήπο» (γέλια) «Καλά μωρέ Τ. ((όνομα)) θα πάμε και μεις.» (γέλια) Ε ρε τι πλάκα! (γέλια). « Και το Γ. ((όνομα)) έχετε αρχηγό;» του λέω. « Αυτόν, αυτόν.» λέει. «Μη λες τίποτα, μη λες τς Χ. ((όνομα)) τίποτα» του λέει η Τ. ((όνομα)) « γιατί: είναι ξαδέρφια με τη μάνα τς» « Ας είναι. Έτσι δεν κάνετε; Έτσι δεν κάνουμε;» [Αυτό ω: μανούλα (ενν. το γλυκό)]

Π1: [Θες ένα] γλυκό ((αποστροφή στη Π7));=

Π7:= Όχι, δε θέλω γιαγιά τίποτα.=

Π1:= Δε θες;=

Π7:= Έφαγα πριν φαί

Π1: Φάτο συ το γλυκό ((αποστροφή στη Π3))

Π3: Φάτο ω: καμάρι τ- ((αποστροφή στη Π7)) Έλα δω να ... και ήρθε η ώρα του Μ. ((όνομα))

Π1:= Α: =

Π3:= Και λέει ο Μ. ((όνομα)) « Ωρέ το ίδιο πάθαμε και μεις» λέει

Π7: Δηλαδή ο Γ. ((όνομα)) δεν έχει γυναίκα;=

Π3:= Τη Ρ. ((όνομα)) αυτή που κάν- , που έχει το κορμί έτσια (χειρονομίες/δείξη)=

Π7:= Δε τη ξέρω=

Π1:= Ο Χ. ((όνομα)) τι λέει ο καημένος;=

Π3:= Ούι: , μαμά, μου φάνκε ντιπ αδύνατο.=

Π1:= Αδύνατο σου φάνκε ; (γέλιο)=

Π7:= Δεν άλλαξε. Το ίδιο είναι.

Π1: Αμπντί θα 'λλαζε=

Π3: =Πώς θα φύει ((ενν. φύγει)) πάλι; =

Π7: = Ε ωρέ, μαμά. Θα ξανάρθουμε. Λες και θ- λες και είμαστε στον πόλεμο.=

Π3:= Όχι. θα να ρθω μέσα εγώ ((ενν. στην πόλη)) ((μεγάλη παύση)) Ούι τώρα αυτή: « άμα φύγεις, εγώ τι θα γένω;»

Π7: Ε: δε α πεις (ενν. δε θα πει ότι θα φύγει από το χωριό).

Π3: Και τι θα γένω εγώ; Θα στερηθώ τα παιδιά μου επειδή έχω τη μάνα εδώ; (.) Αυτή ((ενν. την Π1)) δεν έπαιρνε τηλέφωνο πέρα ((ενν. στο σπίτι)) και λέει : «Ου: έσκασα.» (.) Κρίμα! Ω μάνα! =

Π1: =Έλα! =

Π3:= Έλα τι κάνεις τώρα; (.) Τον πλάτη έβγαλε και τον έβαλε πάλε ((αλλαγή συζήτησης)).=

Π1:= Ποιο;

Π3:= Η Ρ. ((όνομα)) του Β. ((όνομα)). Όχι το ποδάρι . =

Π1:= Ε: τον πλάτη=

Π7:= Έβγαλε τον πλάτη;=

Π3:= Έβγαλε τον πλάτη.=

Π1:= Τον πλάτη γιε μου; =

Π3:= Όχι, το ποδάρι.=

Π1:= Α:! Όχι το ποδάρι που είπες το σπάσε;=

Π3: = Ε:!=

Π1: = Α:!=

Π7: = Και πώς τον έβγαλε;=

Π1:= Και τον πλάτη πώς το βγαλε γιε μ';=

Π3:= Δε ξέρω! ((αλλαγή συζήτησης για τα γκαζάκια)) Άλλα πήρες μαμά ή εκείνα ((τα γκαζάκια));=

Π1:= Εκείνα που είχες.=

Π3:= Μαμά τελείωσε; ((ενν. το υγραέριο από το γκαζάκι)) =

Π1:= Α: τελείωσε;=

Π3:= Λέω και γω=-

Π1:= Άνοιξτο ακόμα, άνοιξτο. Φαίνεται. Τόδα εγώ σήμερα. Γ. ((αποστροφή στην Π7)) πάρε ένα γλυκό=

Π7:= Α: ευχαριστώ γιαγιά.=

Π1: Και: τελείωσε; Ψώρα να το βαρέσει.=

Π3: = Και τι θα βάλεις τώρα άλλη ((ενν. γκαζάκι));=

Π1:= Θα βάλω άλλη μια=

Π3:= Πού; Θα βγεις όξω.=

Π1:= Στην κουζίνα θέλει μια ώρα ((ενν. το βράσιμο του καφέ)) να κάτσει εκεί.=

Π3:= Εγώ σκιάζομαι. Σκιάζομαι. Αυτή δε σκιάζεται. Σαν η Κ. ((όνομα)).=

Π7:= Πανέξυπνη=

Π3:= Μαμά όξω! Όχι εδώεα.=

Π1:= Όξω.=

Π3:= Και φρουντζούλατη άμα σα 'νοίει ((ενν. ανοίγει))=

Π1:= Θα κάτσει, θα την αφήκω όξω κεια=

Π3:= Θα καεί:ς=

Π1:= Δεν καίει . (γέλια)=

Π3:= Παναγία βόηθα! (γέλια) Παναγία βόηθα! ((αποστροφή στη Π7)) Προχθές μόρθε πέρα, τς λέω «Ελα δώθε»=

Π7:= Το- τότε την κουζίνα- η κουζίνα τάδε όλα ((ενν. είδε την καινούρια κουζίνα));=

Π3:= Μια φορά και δυο.=

Π7:= Α:!=

Π3:= Ήρθε πέρα και 'τσι κάτι είπα τώρα γω για τη Μ. ((όνομα χωριού))=

Π7:= Ναι.=

Π3:= Μου πε σαν να τς ξερα όλους. (γέλια) Πόσα άτομα είναι τώρα; 11 μέτρησα είναι όλοι-όλοι.=

Π7:= Α: Είναι τόσα; Από 7 πη- πρόπερσι ήταν 7, πώς πήγαν 11;=

Π3:= Όχι=

Π7:= 7 ήταν.=

Π3:= Και τς λέω, και τς λέω «Ποιοι είναι τώρα;» Εκείνο το σπίτι εκεία (χειρονομία) είχε 6 παιδιά και 4 εδώ, 10. Αυτά τα σπίτια ήταν πάνω από 10 άτομα. Πόσα άτομα ήταν όλα-όλα στη Μ. ((όνομα χωριού)); «Από 200 νοματαίοι και 300» μου λέει. Και είναι 11.=

Π7:= Και μείναν 11.=

Π7:= Ε!:=

Π3:= Μου πε , μου πε , άκσα . «Ούι πέρασε η ώρα, πώς πέρασε τόση ώρα;»

Π7:= Κρίμα μωρέ!:=

Π3:= Η ζωή της. Άνοιξε τα μάτια άλλο τόσο.=

Π7:= Ναι.=

Π3:= Που δε μπόραγε στην αρχή και μετά τσούτσουρας.(γέλια) Έφκε τσούτσουρας . (γέλια) ((αποστροφή στην Π1)) Την έβαλες κιόλας; ((ενν. το γκαζάκι))=

Π1:= Αμπντί: τι α την έκανα;=

Π3:= Δε φοβάσαι;=

Π7:= Η ω- μαμά φοβάται.=

Π1:= Γιατί φοβάσαι; Άμα δεν έχεις; Τι θα κάνς; Θα ανάψ'ς φωτιά να φτιάξεις καφέ;=

Π3:= Δε θα φιάκω.=

Π1:= Δεν α την βάλς μαναχή σου;=

Π3:= Για άναψτην τώρα! Μη τυναχτεί, μας σκοτώσει. (γέλια)=

Π1:= Πώς να σκοτώσει μωρέ; ((άναψε το γκαζάκι)) =

Π3:= Ρε μάνα! (γέλια)=

Π7:= Να! Η γιαγιά πιο άξια.=

Π3:= Ρε μάνα 100 χρόνια θα περάσεις. Τι 100!:=

Π1:= Α;:=

Π3:= Πολλά. Ούι: εγώ δε ζω.=

Π7:= Γιατί δε α ζεις;=

Π1:= Εγώ μαναχή μου. Τι θα κανα;=

Π7:= Είναι =

Π3:= Όχι μωρέ μαμά είναι ανθρωποι, σαν την Κ. ((όνομα)).Η γιαγιά δεν έβαζε=

Π7:= Η γιαγιά φουβούνταν;=

Π3:= Η γιαγιά;=

Π1:= Η γιαγιά δεν έπιανε τέτοια τίποτα.=

Π3:= Η Κ. ((όνομα));=

Π7:= Η γιαγιά , η γιαγιά η Ά. ((όνομα)), μαγείρευε παλιά;=

Π3:= Α καλά! =

Π1:= Μαγείρευε=

Π7:= Α:! μαγείρευε α;=

Π1:= Μαγείρευε=

Π3:= Το καλύτερο φαί=

Π1:= Και καλό φαί.=

Π7:= Α ναι;=

Π3:= Ο θεός ο Θ. ((όνομα)), απάν' άμα το πει για φαί, « σαν τη βαβω Α.» ((όνομα)) λέει- =

Π1:= Ναι, ναι.=

Π7:= Α: έκανε τόσο καλό φαί;=

Π1:= Ναι μαγεί- =

Π3:= Και η Κ. ((όνομα)). Και μη σου πει (ενν. πω) καλύτερο η γιαγιά από την Κ. ((όνομα)).=

Π1:= Πώς;=

Π3:= Και η Κ. ((όνομα))=

Π1:= Ναι, και η Κ. ((όνομα)) μαγ- =

Π3:= Αλλά

Π1:= Μαγείρευε=

Π3:= Ναι, μαγείρευε. Και η Κα. ((όνομα)).=

Π1:= Ναι και η Κα.((όνομα)).=

Π3:= Όλες-όλες.=

Π1:= Μαγείρευαν αυτές από μικρές.=

Π3:= Ναι, μαμά

Π1:= Επειδή ήταν ορφανές κι είχαν μάθει, μαγείρευαν.=

Π3:= Ναι, γιατί πήγαιναν ο κόσμος, παππάδες=

Π1:= Πάαινε ο κόσμος, παππάς, πάγαινε κόσμος τότε

Π3:= Ο Δεσπότης έρχονταν απ' τα Γιάννενα και κοιμούνταν εκεί. Στον παπαΓ. ((όνομα))=

Π1:= Ο παπαΓ. ((όνομα))=

Π7:= Εδώ είναι ο Γ. ((όνομα));=

Π3:= Πέρα κει (δείξη), του Ν. ((όνομα)) της, πέρα στ-

Π1: [μαγείρευαν]

Π7:[Και πώς] ήρθε ο καιρός να μη μένει κανένας μέσα.=

Π1:= Πώς;=

Π7:= Ήρθε ο καιρός να μη μέν' κανένας=

Π1:= Κανένας=

Π3:= Ήρθε καιρός να είναι άθεο. Να πάρ' την νύφ' και να μη πιστεύουν.=

Π1:= Να μη πιστεύουν=

Π3:= Που ήταν ο παππαΓ. ((όνομα)) με όνομα!=

Π1:= Ας ήταν παππάς εκεί μέσα.=

Π3:= Ε!=

Π1:= Άνοιξτο λίγο ((ενν. το κουτί με το γλυκό))=

Π3:= Ανοιμένο.=

Π1: Και: και: τώρα γίγκαν =

Π3:= Διαόλοι=

Π1:= Αγρίμια=

Π3:= Ε!=

Π1:= Ε! (.) Αγρίμια να μη: πιστεύουν ούτε κονίσματα να χουν, ούτε φωτογραφίες ούτε τίποτα μές σπίτι=

Π3:= Τίποτα. Ούτε βαφτίσια=

Π1:=Ούτε [εικόνες]

Π3: [Ούτε να βαφτίζουν τα γγόνια]=

Π1:= Ούτε να βαφτίζουν τα γγόνια.=

Π3:= Οργή ρε=

Π1:= Κακή πάστρα να τα λάβαινε. (γέλια). (***) Καλά λέω=

Π7:= Με πήρε ο θείος ο Λ. ((όνομα)) σήμερα.

Π1:[Α:!]

Π3:[Σε] πήρε σήμερα;

Π7: Ε!

Π1: Μου πε =

Π3: =Σε πήρε; ((αποστροφή στην Π1))=

Π1: = Με πήρε να ρωτήσει, που μπουμπούνιζε πολύ, μη πετάθηκε το σουφλί και μόλις έρθα πέρα και εγώ από τα πρόβατα αφού είχε κρατήσει και (***) έβρεχε ακόμα. Και: αφήνω:- πήγα στις κότες, μη γένσαι καμιά, είχε γεννήσει μια και μια: πήρα ένα τώρια=

Π3:= Εμένα έκανε ένα τσοπλιασμένο το πρωί ((ενν. αυγό)). Άργησα να τ' απολύκω

Π1: E: !E!

Π3: Ένα (***) και ένα μέσα τρία, δυο σπασμένα και ένα άσπαγο=

Π1:= E: ! Και: μόλις κρέμασα την ομπρέλα να πάω στις κότες, μωρέ, λέω πέρασα και δ ξέχασα να κοιτάξω για κείνο το σουφλί στο ρολόι, επειδή μπουμπούνιζε ψε. «Δε πααίνω τώρια» λέω «μη με πάρ' κανένα τηλέφωνο». Πήγα πάλι κοιτάξα καλά ήταν και: έρθα δώθε, δε πρόλαβα να κάτσω □ =

Π3:= A! =

Π1: = Πέντε-δέκα λεπτά πήρε. «Τι κάνεις;» μου λέει, «Τι να κάνω», του λέω, «Τώρα έρθα [από τη στάνη], έβρεχε», του λέω, «και: έρθα εδώ». «Έβρεχε απόψε;» μου λέει, «έβρεχε» του λέω και: «έβρεχε» του λέω «όλο το βράδυ μπουμπουναριές». Δε σό βαλα νερό καμάρι ((αποστροφή στη Π7))=

Π3: [Απ' τη στάνη]

Π7:= Δε θέλω, γιαγιά, θα φάω σε λίγο ((ενν. το γλυκό)), θα πάω να πάρω γω ((ενν. το νερό))

Π1:= Και: «μη» λέει «κοίταξες, κοίταξες καμιά φορά για κείνο το ρολόι;» μου λέει, «το κοίταξα του λέω «πήγα, το κοίταξα. Καλά είναι.» του λέω. «Πήρα και γω τη Γ. ((όνομα)), μίλα με τη Γ. ((όνομα))» (γέλια). Τι τη παίρνει κάθε μέρα τη τσούπρα;

Π7:= Όχι, έχει καιρό να με πάρει τώρα.=

Π3:= Τι προχτές δε μίλαγε;=

Π7:= Τον πήρα εγώ! =

Π3:= E! =

Π1:= A! E! =

Π3:= Μου πε «με πήρε»=

Π7:= Λέει «Πάνε τώρα και τα τηλέφωνα» λέει «δε μας παίρει, δε μας θυμούνται τελικά;, όποιοι μας θυμηθούν» λέει «είναι οι δικοί μας τώρα» είπτε.=

Π1:= A! =

Π3:= Αμπντί! =

Π7:= Τόσο οι δικοί μας» λέει «στενεύει ο κύκλος, δε μας παίρνουν πολύ, τώρα πλέον.»=

Π1:= Αμπντί! Ποιος θα τον πάρει;=

Π7:= E! Κρίμα! Ναι=

Π1:= Αμπντί=

Π7: =Και πήρε, μου πε ,του λέω «θα πάμε στο χωριό» του λέω «θα φύγουμε ((ενν. απ' την πόλη)).» «Α!καλά» [είπε].«Τι κάνει η θεία» του πα.

Π3: [Γεια μας, μάνα.] ((ενν. για τον καφέ στην Π1))

Π1:=Γεια μας! ((ενν. για τον καφέ)) Ε! μου πε «Πήρα τη Γ. ((όνομα)), μιλάμαν με τη Γ. ((όνομα))» μούειπε «και περίμεναν, λέει, τον πατέρα τους» λέει « να πάν' στο χωριό» «ε! θα χουν πάει στην εκκλησία» του είπα εγώ «Ποιος ξέρει τι ώρα θα πάει ο Θ. ((όνομα))» «Αν πήγαν στην εκκλησία, δε ξέρω» λέει . «Εσείς τι κάνετε;» του λέω, «Τι να κάνουμε» λέει « έτσι! τα ίδια.». «Η Π. ((όνομα))» του λέω «Πώς πααίν'; Λιγόστεψαν λίγο οι πόν';» του λέω. «Ε. Λιγοστεύουν. Λίγο-λίγο» λέει=

Π3:= Λιγοστεύουν για να κάθεται ακούνητη=

Π1:= Και:=

Π3:= Ακούνητη!=

Π1: = «Δυο-Τρεις φορές την ημέρα» λέει «Σιγά-σιγά» λέει «να σκωθεί, να πάει τουαλέτα.» Ποιος ξέρει; Πααίνει ή δε πααίνει και κει;=

Π7:= Θα πηγαίνει με τη Β. ((όνομα)).=

Π3:=Μπ- Η Β. ((όνομα)) είναι σχολείο.=

Π7:= Πηγαίνει μετά: =

Π3:= Άμα θέλ' να κατουρήσ' τώρα;=

Π7:= Ο θείος!=

Π3:= Ο θείος ή: της πηγαίνει τίποτα τη πάπια;=

Π7:= ο θείος πηγαίνει.=

Π1:=Ποιος ξέρει!=

Π7:= Σκόνει, για να σκωθεί, άμα γυρίσει πλευρό λίγο να σκωθεί.=

Π1: «Πρέπει να κάτσει» λέει «ακίνητη, γιατί:» [« μη της παρουσιαστεί] κανένα πρόβλημα, πάλι» λέει =

Π3: [«Ε, μωρέ 40 μέρες είναι» λέει-]

Π7:= Ναι, γιατί μετά, είπε, τώρα τον Οκτώβριο θα 'ρχίσει να κάνει ενέσεις

Π1:= Π1:=

Π7:= Ναι, για να κάνει-, αυτό λέγεται για να φτιάξει το οστό, να μην σπάει εύκολα. Ναι, και μετά θα 'ρχίσει το περπάτημα, λέει, αλλά θα φοράει κείνο: που πρέπει: μέχρι το Μάρτη.=

Π1:= το φοράει κείνο;=

Π7:= Θα πρέπει να το φορά μέχρι τον Μάρτη.=

Π1:= Άιτε!=

Π7:= Και να περπατάει, πρέπει να το φοράει αυτό.=

Π1:= Με κείνο να προβατάει; Πώς να ναι κείνο; Όλο-;=

Π3:= Εδώ στι- γιλέκο.=

Π7:= Γιλέκο

Π3: Είχα δει εγώ την Π. ((όνομα)) του Κ. ((όνομα)).=

Π1:= Α:!=

Π3:= Η Π. ((όνομα)) είχε γίν' έτσι γιαια (δείξη/χειρονομία). Τώρα - =

Π1:= Και του χε ντυμένο;=

Π3:= «Ε: τι να κάνω» ρε Χριστίνα «τι να κάνω;. Μ' έφαγε η κούραση» Τς λέω προχτές «τι έγινε Παρθένα; Τσουτσορωθήκες!» «Ού: νταουτζιάς να με βάρεγε, την πέρασα και την Αγαθή» (γέλιο). Τώρα να! Της σκόθκε το κορμί.=

Π1:= Άιντε! =

Π7:= Από τι έγινε έτσι;=

Π3: Βάψε και τα νύγια τώρα τς είπα εγώ. «Μου τα βαψε η αγγονιά» λέει «Τα δες διάολε» μου είπε (γέλιο). Τα είχε βαμμένα στα ποδάρια.

Π1:= Α: =

Π3:= Ε! Η Π. ((όνομα)) τι θυμάσαι;=

Π7:= Ναι=

Π3:= Μαμά:- =

Π1:= Ποιος ξέρει η Α. ((όνομα)). Δεν έρχεται ποτέ:, ποιος ξέρει =

Π3:= Η Α. ((όνομα))

Π1: Πώς πααίνει.=

Π3:= Αφού ζει. δε χτύπσε η καμπάνα

Π1: Ζει. Ήληγαν θα πεθάνει τότε, θα πεθά-

Π3:= Εκείνος ο Π. ((όνομα)) εψές να κάν' χωράφι με ένα χέρι=

Π1:= Κάτου, πού έκανε και εδώ απάν';

Π3: Μ: ((συγκατάβαση))

Π1:= Όλη την Κ. ((όνομα περιοχής)) ως τη: δύο η ώρα.=

Π3:= Πότε;=

Π1:= Εχτέ! =

Π3:= Και από κει διάφκε πέρα στο στρώμα του Π. ((όνομα)).=

Π1:= Άιτε! =

Π7:= Και τι φυτεύει τώρα, τι σπέρνει ;=

Π3: [Βρώμη]

Π1:[Βρώμη] Το 'ργωσε, το χε τριφύλ' στην Κ. ((όνομα)), τ' όργωσε.=

Π3:= Όργωμα το κανε χτες;=

Π1:= Όργωμα με τα γυνιά.=

Π3:= Μ' ένα χέρι, ρε μαμά;=

Π1:= Δε βάνει τ' άλλο το χέρι;=

Π3:= Ω μαμά! Τ' άλλο είναι, το κάθε δάχτυλο τρία, τόσα (δείξη) το κάθε ένα δάχτυλο χοντρά.=

Π1:=Πρησμένα;=

Π3:= Ε!

Π1:= Δε τάειχα δει.=

Π3:= Και ακούνητο ((ενν. το χέρι))=

Π1:= Αι: =

Π3:= Έτσι (χειρονομία/δείξη)=

Π1:= Και με ένα κάνει;=

Π3:= Έτσι οδηγάει, με ένα χέρι οδηγάει=

Π1:= Πώς δεν αστοχάει και πάρει κανένα] π(***)

Π3: [Και:] να αλλάξει ταχύτητα (δείξη).=

Π1:= Παναγία βόηθα! =

Π3:= Καλά άμα πάει ίσια κει.Που βγαίν' στου Κ. ((όνομα περιοχής)) και γυρίζ' κάτ';=

Π1:= Παναγία βόηθα! =

Π3:= Που 'τε εκείνο, το ένα το έχει παράλυτο=

Π1:= Τρεις ώρες εχτές στην Κ. ((όνομα περιοχής)). Αδιάκοπα. 11 η ώρα, τι ώρα [έρθα; 11 η ώρα.]=

Π3:=[Και που λες το σπειρε πέρα του Π. ((όνομα)). Ήταν και ο Π. ((όνομα)) όταν πήγα πέρα]

Π1: Τρεις -τέσσερις ώρες στην Κ. ((όνομα))=

Π3:= Πω: =

Π1:= Έγερνε-έγερνε-έγερνε-έγερνε γιατί έκανε, το πήρε από τη μέση και το κανε=

Π3:= Μονογυνιά;=

Π1:= Μονογυνιά.Απάν' κάτ' , απάν' κάτ' .:=

Π3:= 'Έτσι πέρα του Π. ((όνομα)) αλλά ήταν λίγο. Ήταν και ο Π ((όνομα)) εκεί, το σπειραν.

20'-30'

Π3: Εγώ νόμισα ήταν ο Σ. ((όνομα)). Ο Σ. ((όνομα)) φαίνεται θα δούλευε. Πώς και δεν ήρθε εκείνο το παλιόπαιδο;=

Π1:= Άιτε=

Π7:= Θα δούλευε.Αυτό δε κάθεται άμα έρ=-

Π3:= Πώς; Πέρα του Μ. ((όνομα)) το σπειρε ο Γ. ((όνομα)).=

Π1:= Το σπειρε;=

Π3:= Με τον Ν. ((όνομα)). Δεν βλέψ' εχτές=

Π1:= Α:=

Π3:= Που ήταν η Σ. ((όνομα)) εκεί=-

Π1:= Ετούτος που έκανε; Του Π. ((όνομα));=

Π3:= Του Π. ((όνομα)).=

Π1:= Το χει ο Π. ((όνομα)) εκεί;

Π3: Την Α. (όνομα περιοχής που βρίσκεται ένα χωράφι) δε το χει ο Π. ((όνομα));=

Π1:= Που ξέρω! Το χει ή το ειχαν πάρει αυτουνού;=

Π3:= Εδώ στου Κ. ((όνομα περιοχής)) το πήρε όλο. Τι=-

Π1:= Στου Κ. ((όνομα περιοχής));=

Π3:= Ε!=-

Π1:= Α: όχι απάν' να μου πεις.=

Π3:= Όχι. Το πέρα είναι του Π. ((όνομα περιοχής)).

Π1:= Το απάν ποιος το χει;

Π3:= Ο Λ. ((όνομα)) με τη Φ. ((όνομα)).=

Π1:= Α:=

Π3:= Ε! (.) (***) Τα μάτια που να τους βγουν. Ξένα χωράφια=

Π1:= Το χει δω στο Κ. ((όνομα)) όλο αυτός.=

Π3:= Όλο. Χαζός ήταν;=

Π1:= Ε!Αμπντί!=-

Π3:= Ήταν ξύπνιος.=

Π1:= Τα καμαν αυτοί:.

Π3: Ο αναδ- =

Π7:= Δε σε πονάει , γιαγιά, τώρα εδώ στο κεφάλι;((ενν. το χτύπημα))

Π1:= Δε με πονάει:=

Π7:= Α: Άστο μη το πειράζεις=

Π3:= Αλλά τι φούσκες είναι ((ενν. τα χτυπήματα))=

Π7:= Είναι επειδή: [βάρεσε: ήταν μέσα και αυτό έπιασε κόρα]

Π1: [Τι να κανα, είχα μέσα] και: λέω να λουστώ λίγο: δε μπόρεγα. Και έσκυβα έτσι (δείξη) και έρινα το νερό απάν' και εκεί δε το βαλα το χέρι να του κρούξω=

Π3:= Μαλάκωσε μαμά

Π1: Και το νερό-

Π3: Α δεις! Τι άγρια κόρα ήταν.=

Π7: =Ε:=

Π1:= Είναι [άγρια κόρα] τόσο μεγάλη(δείξη)=

Π7: [Και να γερέψει] = ε για να γιερέψει=

Π1: Μετά βγήκε=

Π7:= Ε!=

Π1: Ε!=

Π3:= Και τώρα τι θα κάνεις; Η Θ. ((όνομα)) σε πήρε τώρα πάλι- άλλη φορά;=

Π1: =Μου πε «θα σε πάρω» (γέλια) και ακόμα παίρει=

Π3:= Αναθεμά το κεφάλι τ-, που στο διάολο κρατάν όλα! Πάν' το- Γ. ((όνομα/ αποστροφή στην Π7)) σου πα την άλλη φορά τι έπαθα με κείνον.=

Π7:= ποιος;=

Π3:= Πού πήγα στη Μ. ((όνομα)) και: δεύτερη φορά=

Π7: =Όχι.Τι έπαθες;=

Π3:= Πήγα να πάρω το αυτοκίνητο. Α! Περάσαμε εκεία τώρα μαμά (δείξη μιας περιοχής) , μροστά στον Αη-Θανάση.Α! δε φαίνεται του Λ. ((όνομα)) από δω.

Π1: Όχι παιδί μου, δε φαίνεται.=

Π3: Η- Εγώ νόμισα ότι του Τ. ((όνομα)) είναι κει ψηλά

Π1: Όχι παιδί μου εκ-

Π3: Εκείνο τίνος είναι το σπίτι;=

Π1:= Εκείνο είναι της Α. ((όνομα)).=

Π3: =Ποια λένε Α. ((όνομα));=

Π1:= Ποιο σπίτι λες;=

Π3: = Που ναι το κεραμύδι επάν' , τελευταίο σπίτι, τελευταίο, απάν'. (.) τίνος είναι εκείνο το σπίτι;=

Π1:= Εκείνο της Κ. ((όνομα)) παιδάκι μου=

Π3:= Εκεί ψηλά παρνάει ο δρόμος;=

Π1: = Εκεί. Στο από κάτ' , στα παραθύρια=

Π3:= Πού είναι του Τ. ((όνομα)), του Τ. ((όνομα)), του Σ. ((όνομα));

Π1: = Του Σ. ((όνομα)) είναι εδώ στο σχολείο , από δώθε, που είναι του Ζ. ((όνομα)) από πάν'. Από πάν' του Ζ. ((όνομα)), ήταν του Σ. ((όνομα)) το σπίτι=

Π3:= Εκείνο είναι του Σ. ((όνομα));=

Π1:= Ε! Το μεγάλο το σπίτι, από πάν' απ' του Ζ. ((όνομα)).=

Π3:= Του Τζ. ((όνομα)); Του Ν. ((όνομα));=

Π1:= Του Ν. ((όνομα)) Τζ. ((όνομα)) είναι παραπάν' από τον Δ. ((όνομα)). Παραπάν'.=

Π3:= Όχι

Π1:= Του αδερφού του Δ. ((όνομα))=

Π3:= Του Ν. ((όνομα)); Αυτουνού που πέθανε. Του=-

Π1:= Αυτουνού: του:- =

Π3:= Με τα αλουμίνια, με τα αλουμίνια που πέθανε=

Π1:= Α:! Του Ν. ((όνομα)). Είναι δίπλα από του Λ. ((όνομα)). Ωχπάν' απ' του Λ. ((όνομα)). Στη λακκιά εκεί: μέσα του Λ. ((όνομα)), από πάν' από το σπίτι του Λ. ((όνομα)).=

Π3:= Όι: μωρ' μαμά. Του Ν. ((όνομα)) είναι με αλουμίνια, ένα καινούριο.=

Π1: = Ε! Καινούριο είναι.=

Π3: = Όχι στου Λ. ((όνομα)). Πέρα στου Ζ. ((όνομα)).=

Π1:= Όχι ρε. Του Ν. ((όνομα)) είναι πέρα. Οι Τζ. ((όνομα)) έχουν εκεί=

Π3:= Και εκείνο στο Ζ. ((όνομα)) από πάν' τίνος είναι;=

Π1:= Σου λέω εκείνο είναι του: =

Π3:= Του Σ. ((όνομα)); =

Π1:= Του: =

Π3:= Με αλουμίνια άσπρα, ωραίο σπίτι;

Π1 Εκεί πέρα στ- =

Π3:= Πέρα.=

Π1= Μη να τότειχα δει εγώ τώρα; Ξέρω γω τι έχουν!:=

Π3:= Ένα μεγάλο μ' άσπρα αλουμίνια=

Π1 =Εκεί: εκεί είναι του Z. ((όνομα))=

Π7:[A! τόφτιαξαν]

Π3:= Ναι=

Π1= Είναι και της B. ((όνομα)) και τς B. ((όνομα)) και του: αυτουνού, του: (.) του Σ. ((όνομα)) και παραπάν' ήταν του T. ((όνομα)). ((ενν. μιλούν για τα σπίτια των ανθρώπων αυτών))=

Π3:= Του Π. ((όνομα)); Τίνος είναι του Π. ((όνομα));=

Π1 = Του Π. ((όνομα)) είναι: , που είναι του: , του Γ. ((όνομα)) 'κει (χειρονομίες) στο σχολείο κάτ-=

Π3:= A:! Αυτουνού είναι=

Π1 =Στη ράχ', θα να ναι του Π. ((όνομα)) με άσπρα: ((ενν. το χρώμα των παντζουριών)).=

Π3:= Του Π. ((όνομα)).=

Π1= E! Στη ράχη.=

Π3:= Ο Π. ((όνομα)) με τον N. ((όνομα)) τι ήταν;=

Π1= Ποιον N. ((όνομα));=

Π3:= N. ((όνομα)) , ο Π. ((όνομα));=

Π1=Τίποτα τούτο:, γίγκαν συμπεθέροι έδωκαν την αδερφή.

Π3:A:! Αυτουνού είναι. ((ενν. το σπίτι))=

Π1= E!:=

Π3:= Είναι του Π. ((όνομα)).=

Π1:= E! Στην κορφή, στη ράχη!:=

Π3:= E!:=

Π1:= E! Το πρώτο είναι=

Π3:= Πού είναι του T. ((όνομα));=

Π1:=E! Το πρώτο είναι του Π. ((όνομα)).=

Π3:= A! Εκείνο. Ναι. Και:-=

Π1:= Και παρακάτ' είναι του Σ. ((όνομα)).=

Π3:= A:! Είδες που δεν τον πρόσεξα του Σ. ((όνομα)) το σπít'.:=

Π1:= Ναι.Και παρακάτ' είναι του: =

Π3:= Του Ζ. ((όνομα)).=

Π1:= Του Ζ.((όνομα)). Και παρακάτ' τ'ς Μ. ((όνομα)). Τι;; Καλά , λέω.=

Π3:= Ποιας Μ. ((όνομα));=

Π1:= Ε: που είχε πεθάν'.

Π3: Τίνος ήταν;=

Π1: = Η μάνα τ'ς 'Λ. ((όνομα)).=

Π3:= Α: , Λ. ((όνομα)) του Λ. ((όνομα));=

Π1:= Όχι. Αυτή που είναι: ε...ε..ορφανή. Που είναι επάν'. Που είχε πεθάν'.Του Γ.- ((όνομα)) , του: Ν. ((όνομα)) , η γυναίκα. που είχε πεθάνει, που είχε: τρία- τέσσερα παιδιά, την τσούπρα πρώτ' και τα παιδιά: τάκανε μετά:. Πέθανε αυτήν και τάδωκε ο άντρας της τα παιδιά. Τη τσούπρα γίγκε μεγάλη, τη μπάντρεψε επάν' στη Θ. ((όνομα πόλης)), την πήραν κάτι συγγενείς.=

Π3:= Και τα παιδιά; Τα αγόρια;=

Π1:= Τα παιδιά τάειχαν πάρει. Ξέρω γω ποι- τι γένται τώρα; Ποιος; είχε πάρει κανέναν αδερφό η: Λ. ((όνομα)), η τσούπρα, η αδερφή τς ; Που ξέρω τύχουν γέν'!=

Π7:= Και τι είχαν φύγει από δω;=

Π3:= Τάδωκαν κούτσκα.=

Π7:= Α!Τάδιναν;=

Π1:= 'Ηταν μικρούλικά.=

Π7: = Α! Τάδιναν για υιοθεσία;=

Π1:= Αφού: ορφάνεψαν, ήταν και δίδυμα, και: τάδωκαν, τι τάκαμαν; Ποιος τα είχε πάρ';Τώρα δε ξέ[ρω.] εκείνα τα χρόνια εγώ ήμουν εδώ.=

Π7: [Ποιος ξέρ'.]=α!=

Π1:= Που είχε πεθάν' αυτήν και: άργησε να το κάνει το παιδί, είχε κάνει εκείν' την Λ. ((όνομα)) πρώτα κι είχε μία τσούπρα και μετά από χρόνια κάν' τα παιδάκια τα δυο.=

Π3:= Κρίμα!:=

Π1:= Κιέμ'ναν ορφανά μετά, πέθανε αυτήν: (.) και τι τάκαμαν τα παιδάκια, τάδωκαν τότε, τα πήραν. Ποιος τα πήρε τώρα; Τι έχουν γένει;=

Π3:=Α πω του Ν. ((όνομα)) καμιά μέρα=

Π1:= Ε!:=

Π3:= Και πήγα γω, Γ. ((αποστροφή στην Π7)), να πάρουμε το αγροτικό κάτ' ((ενν. από την περιοχή της Μ., όνομα χωριού)). Και ο μπαμπάς οδήγαγε την κούρσα. Αιντε μανούλα μ'!=

Π1:= Και κει: είναι, παρέδω (γέλια) ο Αη-θανάσης που φαίνεται.=

Π3:=Ναι, ναι περάσαμε από κει μπροστά. Εκεί είναι πεντακάθαρος ((ενν. η εκκλησία)).=

Π1:= Ε!=

Π3:=Τώρα να ιδείς. Δε φαίν'ται κ-=

Π1:= Ανοιχτός ο δρόμος;=

Π3: Αμπντί! Α! Εκεί στο ραδιό;=

Π1: =Ε!=

Π3:= Ε... είναι λίγο. Από κάτ' στου Κ. ((όνομα)) φαίνεται λίγο. Βλέπεις πού ναι το μονομπλόγκ; (δείξη)=

Π1:= Ναι.=

Π3:= Εκεί είναι πλατύς.=

Π1:= Ναι, ναι=

Π3:= Και βγαίνουμε με τα ποδάρια παραπάν' εκεία, που ήταν το αγροτικό του μπαμπά και ακούμε αυτόν , που είναι μόνος του.=

Π7:= Τι είναι;=

Π3:= Που δούλευε ο μπαμπάς να του ανοίξει τα λιθάρια.=

Π7:= Ναι (γέλιο) Τι έπαθε;=

Π1:= (γέλιο) Αφού είναι ζουρλό μωρέ=

Π3:= Δε το ξέραμαν. Άνοιξε το , είχε ανοίξει το ράδιο τέρμα (γέλιο) : «Πωπωπωπω, αμάν αμάν αμάν , ω πωπωπωπω» (γέλιο) Παναγία μου:! Αφού μαμά μου τσιριμιάζει εδώε-. «Ωωω πωπωπω: οχαοχο:, πωπωπω» (γέλιο). Έρχονταν η χολο[γή].

Π1: [Έρχονταν] και βράδυ κιόλα (γέλια)=

Π3:= Έρχονταν η λακκιά=

Π1:= Χολόγαγε=

Π3:= «Πωπωπω:»! Λέω ο Μ. ((όνομα)), μού ρθε από τη λάκκ-=

Π1:= Αυτουνού το σπίτι ((ενν. του τρελού)) είναι απάν' , βλέψ' (δείξη), απάν' εκείν' η μυτούλα απάν'; Απ' τον Αη-θανάση απάν';=

Π3:= Ε:!=

Π1:=Ε! Θέλει, τον πιάνει ((ενν. πιάνει τον τρελό τρέλα))=

Π3:= Είναι δώθε, δώθε μωρ' μα- =

Π1:= Το πιάνει η ράχη και είναι δώθε, εκεί-=

Π3:= Δεν είναι πολύ λοξά, μωρ' μαμά.=

Π1:= Εκεί πιο παρέδω είναι τ'ς ((της)) Α. ((όνομα)) του Ζ. ((όνομα)) και αυτουνού είναι δώθε.=

Π3:= Α:! Για αυτό πη- έπαιρνε λάσπη ο Ν. ((όνομα))=

Π1:= Ναι.=

Π3:= Αφού λες Α. ((όνομα)) του Ζ. ((όνομα)).=

Π1:=Ναι!=

Π3:= Έχουν σπίτια η Α. ((όνομα)) του Ζ. ((όνομα)) εκεί;=

Π1:=Έχει=

Π7:= Η Α. ((όνομα)) τι τον είχε τον Π. ((όνομα));=

Π1:= Πώς;=

Π7:= Η: ήταν με τον, Π. ((όνομα)) ;=

Π1:= Όχι, ήταν άλλοι Ζ. ((όνομα))=

Π7:= Α:=

Π1:= Ήταν αρα- , ήταν άλλη συγγένεια (***)=

Π7:= Μακρινή φαίν'ται.=

Π1:= Μακρινή συγγένεια . ε!=

Π7:= Τι ήτ-, είναι ζουρλός αυτός; =

Π3:= Όχι, είναι μοναχός του. Ε...- =

Π1:= Αυτό έμ'νε μοναχό του [τό φυγαν οι γονέοι] τό 'ταν απάνω στη Θ. ((όνομα πόλης))=

Π3:= [Είχε πάρ' μια Γερμανίδα] = Ήταν στη Γ. ((όνομα χώρας)),
είχε πάρει μια [Γερμανίδα]

Π1: [Είχε πάρει] μια τσούπρα στη Γ. ((όνομα χώρας))=

Π3:= Είχε έρθει εδώ, είχε κάνει μια μπεμπούλα=

Π1:= Είχαν και μια κοπελίτσα=

Π3:= Έκατσε εδώ πόσο καιρό, νάχε κάτσει πολύ καιρό εδώ μαμά;=

Π1:=Πού ξέρω πόσο έκατσαν.=

Π3:= Και ο μπαμπάς πήγαινε για δουλειά=

Π7:=Ναι;=

Π3:= Και αυτή έρχονταν από την Μ. ((όνομα χωριού)) με το καρότσ' και είχε πιάκει μια ψιλή βροχή, λέει ο Θ. ((όνομα)), και διάβαινε στην Α. ((όνομα χωριού)) με οτοστόπ, για να μπει, για να βρει αυτοκίνητο και να φύει με τη μπέμπα.=

Π7:= Πού να πάει;=

Π3:= Έφκε για- =

Π1:= Έφκε δε γύρσε ξανά. Τα παράτ'σε . =

Π3:= 16 χρόνια είν' εκείνη η μπέμπα τώρα, 17 . =

Π7: Ω! Και γιατί έφκε αυτην; =

Π3:= Τι νάκανε στη Μ. ((όνομα)); Νάζηγε μέσα στην ερημιά; =

Π1:= Δεν έζηγε με αυτό, αυτό; =

Π3:= Ναι, αυτός δεν ήθελε να φύγει μετά. =

Π1:= Μεζ- μισόζουρλο:, ποιος ξέρ' τη ζωή έκανε; =

Π3:= Οι γερόντοι μέσα. =

Π1:= =Μ; ((επιφώνημα για ερώτηση)) =

Π3:= οι γερόντοι μέσα =

Π1:= Οι γερόντοι ήταν μέσα, έζηγαν με τ- =

Π3:= Η Μ-, ήταν κι η Μ. ((όνομα)) εκεί:. Εκείν' η Μ. ((όνομα)) πώς έζηγαν σε τέτοιο σπίτι; Μια στάλα αυλή, τα, τα κλαριά να κόψει εκείνος ο δάσκαλος, πώς έζηγε εκείνη η Μ. ((όνομα)) εκεί μέσα; =

Π1:= Εκεί μέσα η έρμη. =

Π3:= Είχε κήπο; =

Π1:= Κήπο είχε από κάτ' =

Π3:= Πού από κάτ'; Αφού από κάτ' είναι αργιά, σβάρα. =

Π1:Ε! Έτσι απ' τα ίδια, απ' τη κάτ' μεριά, προς τα πέρα. Έφιανε κανά κηπάκι, μετά είχε και πέρα στο παλιό το σπίτι κηπάρια. =

Π3:=Πού; =

Π1:= Εκεί πέρα. Είδες που ήταν της Φ. ((όνομα)); Απέναντι που πέραγε το μονοπάτι, από κάτ' απ' του Μ. ((όνομα)) το [σπίτ'], είχε σπίτ' εκεί το παλιό εκεί τον' των Κ. ((όνομα)) και έφιακε εκείνο =

Π3: [Ναι] =Είναι ένα σωρό καλύβια εκεί στο πάτο στο μονοπάτ' =

Π1:= Ε! Του Κ. ((όνομα)) καλύβια. Ποιος τα είχε φιάκει =

Π3:= Ένα σωρό τσίγκα. =

Π1:= Ε! μωρέ ότι, ήταν του Τ. ((όνομα)), ο πατέρας τ'ς, ο άντρας τ'ς Μ. ((όνομα)). =

Π3:= Α! Ο άντρας της Μ. ((όνομα)) =

Π1:= Ε! =

Π3:= Ε:- ήταν ξαδέρφια με το Λ. ((όνομα)) και πάει απάν και σκιάζονταν τότε να κάτσ' εκεί. =

Π1: =Πρώτα ξαδέρφια.=

Π3:= Ναι μου πε ο Ν. ((όνομα)) =

Π1: Και είχε πάει απάν' και κάονταν ((ενν. κάθονταν)); =

Π3:= Και κάονταν εκεί.=

Π1:= Ωπωπωπω!=

Π3:= Σκιάζονταν=

Π1:= Ε! Κάποιος τς είχε χτυπήσ' την πόρτα, τς φώναζαν κι είχε λαχταρίσει=

Π3:= Κι Ετούτον νάηταν ((ενν. τον ζουρλό)).=

Π7: Α:! Τι άνθρωποι;=

Π3:=Ναι.=

Π1:= Ναι γιατί έτσι ήλγηε. Τώρα μαναχής τς τάλεγε, τι έκανε, όταν πέθανε- =

Π7:= Δεν είχε παιδιά;=

Π1:= [Πέθανε, είχε τον δάσκαλο:] και ένα άλλο έκανε: το ζουρλό, παντρεύτηκε, είχε πάρει του Κ. ((όνομα)) τη τσούπρα=

Π3: [Έχει τον δάσκαλο που έχει μια κοπελίτσα]= Του Α. ((όνομα)) την αδερφή.=

Π1:= Δεν το: , το:=-

Π3:= Την απαρát'σε=

Π1:= Την απαρát'σε αυτό. Έκανε το ζουρλό, πάγαινε και κοιμούνταν πέρα σ' ένα καλύβι ότι είναι χαζό (γέλιο) για να την απαρατήσ', να φύει=

Π7:= Ω: και μετά;=

Π1:= Κι έφ'κε αυτή, πάει πάλι στον πατέρα τς, παντρεύτηκε αλλού: =

Π3:= Παντρεύκε πάλι στη Μ. ((όνομα χωριού)). Έκανε δυο παιδιά, του Α. ((όνομα)) η αδερφή.=

Π1: Ε! =

Π3:= Του Κ. ((όνομα)), εκείνον [πούρχονταν πέρα] βρήκε άλλη αυτός, την [απαράτ'σε], επειδή αρρώτ'σε, έπαθε κύρωση του ήπατος

Π1: [Έκανε δυο παιδιά:] την [απαράτ'σε πάλι] Παναγία βόηθα! =

Π7:= Και ο δεύτερος την απαρát'σε;=

Π1:= Ο δεύτερος, την απαρát'σε.

Π3: Από τη Μ. ((όνομα χωριού)) κι οι δυο.

Π1: Για σύρε στην Α. ((όνομα πόλης)) με τα παιδιά.

Π3: Με τα παιδιά.

Π7: Και γιατί την απαράτ'σε;

Π1: Άλλο γαιδούρι

Π3: Μόλις αρρώτ'σε μα- =

Π7: = Τι, όταν αρρώστησε, την απαράτ'σε; =

Π3: = Κι μπροστά, είχε γκόμενες αυτός =

Π1: = Ε! μωρέ! =

Π3: = Κι ο Ζ. ((όνομα)) αυτός που πέθανε

Π1: Ζ. ((όνομα)), διάλογος απάν', τσ' Γ. ((όνομα)) παιδί. =

Π3: = Όχι παιδί. [Ο Ζ. ((όνομα))]

Π1: [Ποιον είχε] πάρει αυτή; Ποιον είχε πάρει; =

Π3: = Ποιος; (.) Ο Ζ. ((όνομα)). =

Π1: = Του Ζ. ((όνομα)). Α! Είχε πάρ' του Ζ. ((όνομα)). =

Π3: = Όχι ο Ζ. ((όνομα)), του Ζ. ((όνομα)) το παιδί =

Π1: = Ε! Το παιδί του Ζ. ((όνομα))

Π3: Ε!

Π1: Τόχε ο Λ. ((όνομα)) αναδεχτό (γέλιο). =

Π3: = Ποιο; Αυτό; =

Π1: = Ε: ! =

Π3: = Και:, και σου λέω Γ. ((όνομα/αποστροφή στη Π7)), μου λέει ο μπαμπάς. «Απάν' εκεία τι σπίτια είναι εκεία; Τίνος είναι κει; Πού είναι το σπίτι ;» του λέω, του πα κι γω. «Σύρε σιαπάν' αυτούα» μου λέει «θα βρεις σπίτια». Πήγα από εδώεα εγώ μέχρι της Κ. ((όνομα)) λίγο πιο πέρα, ακού:ω (γέλιο). Δε μπόρεγα να προσανατολιστώ. Δέντρα, πουρνάρια. Βγήκε ο Β. ((όνομα)), λέω εδώ, βγήκε ο Β. ((όνομα)) (γέλιο). «Ω: Θ. ((όνομα))» «Ωπωπωπωπωπωπωπω ((μίμηση ήχων))» και να ουρλιάζει ((ενν. μιλάει για τον τρελό))

Π1: Πωπωπω!

Π3: = Να ουρλιά:ζει: =

Π1: = Παναγία βόηθα! =

Π3: = «Ω: Θ. ((όνομα))!»

Π1: = Ήταν για το καλώς όρ'σες! που έφκε και ο Θ. ((όνομα)) να τ' ακούσ' (γέλιο) =

Π3: = «Ω: Θ. ((όνομα))» =

Π1: = Όλη μέρα τον είχε εργάτη =

Π3:= Δύο μέρες=

Π1:= Δυο μέρες=

Π3:= Δεν του χε κάνει τίποτα=

Π1:= Όταν έφκε, τούειπε τα σχαρίκια να τον κούσ'.=

Π3: «Ω: Θ. ((όνομα)), Θ. ((όνομα))» εκεί. «Ε!» λέει ο μπαμπάς. Κι ήταν με τον Ν. ((όνομα)), αυτόν τον Ν. ((όνομα)).

Π7: α! ε! τον ξέρω=

Π3:= Ε! Εκεί .Και εγώ κοίταγα το πατρικό το παλιό, ήταν εκεί. Πάω, κάνω αρέντα κάτ'. «Ω: Χ. ((όνομα))» λέει ο Ν. ((όνομα)) «Τι έπαθες;» «Ούι Παναγία μου! Ποιος είναι αυτός που κάνει έτσι; Ο Μ. ((όνομα));» Νόμ'σα ότι χούγιαζε τα γίδια! (γέλιο) « Ο Μ. ((όνομα)) είναι;» «Α: !» (γέλιο) «Τ' αφεντικό του άντρα σου!»=

Π1:= Α! =

Π3:= «Ποιο αφεντικό; Ο Β. ((όνομα));» γέλαγε, εκείνος είχε κοκκινήσ', χάν'ταν στα γέλια «ε! Χ. ((όνομα))» «Ζουρλό είναι;» «Τι κάνει;» λέει, ο Θ. ((όνομα)) είχε μείν'. «Κοίτα τι φτιάχν'» λέει αυτός « κοιτάτε!». Πή:γαινε

Π1:= Άιτε! =

Π3:= Το μαγνητόφωνο δε ξεχώριζε τι είναι.=

Π1:= Τουχε μαθημένο ο Ν. ((όνομα)), αφού τ' ακούει κάθε μέρα.=

Π3:= Παναγία μ'! Έτσι θα κάν' το βά'. Πώς; Πώς; Λαχταρίζει ο κόσμος! =

Π1:= Πώς κάνει εκείνη η:- του Γ. ((όνομα)) η τσούπρ- =

Π3:= Αν δεν πηγαίνει εκείνο το παιδί, εκείνο που δουλεύει κάτ' στο ταχυδρομείο, που λέταν εσείς; ((αποστροφή στη Π7)) =

Π1:= Πώς κάεται η έρμη εκεί; =

Π3:= Πού έχει την μάνα τς στη Μ. ((όνομα χωριού)); Πού λέει η Χ. ((όνομα)) είναι το παιδί από τη Μ. ((όνομα χωριού)); =

Π7:= Δεν τον ξέρω=

Π3:= Στον ταχυδρόμο=

Π1:= Δε το πουλάν' να κάτσει εκεί κάτ' με το παιδί; Δεν έχει σπίτι εκεί; =

Π3:=Θα χει! Αφού παντρεμέν' εκεί ήταν =

Π1:= Ε! Τι κάεται εκεί επάν' =

Π3:= Φαίνται έμαθε εκεί μαμά, στην ερημιά. Φαίνται κάτ' τα Λ. (όνομα χωριού) πρέπει να σαι και καλά ντυμένη και να σαι και χτενισμέν', εκεί μαμά η: =

Π1:= Εκεί όπως να ναι σαν Αλβανίδα=

Π3:= Ε: (γέλια)

Π7: Τι κάνεις μωρέ μαμά; Έτσι θάηταν;=

Π3:= Όχι! Έτσι τα μαλλιά (δείξη) , ένα δόντι, δυο, έτσι (δείξη/χειρονομίες), έτσι. Εγώ άνοιξα τα μάτια μου (γέλιο). Η Λ. ((όνομα)) χαζή.=

Π7:= Ποια είναι η Λ. ((όνομα));=

Π3:= Του Μ. ((όνομα)) επάν'.=

Π7:= Α! Γιατί είναι χαζή;=

Π3:= Ε: Τόχασε. Τα μαύρα, όλα ετούτα εδώ (δείξη), μαύρα τα μάτια.=

Π7:= Γιατί;=

Π3:= Πεθαμέ:ν'. Ποια είσαι; Του Β. ((όνομα)) είσαι; Ναι ; Ούι:=

Π7:= Ποια μάνα; Του Μ. ((όνομα)) του- το:=

Π3:= Λ. ((όνομα))=

Π1:= Χ. ((όνομα)) η: μά=-

Π3:= Του Λ. ((όνομα))=

Π1:= Του Λ. ((όνομα))=

Π3:=Που χαιρετάω εγώ. Που ψέν' πίσω στο Ν. ((όνομα))=

Π7:= Α: =

Π3:= Που χει τη θεία τη Τ. ((όνομα))=

Π7:= Εγώ νόμιζα, είπες Μ. ((όνομα)) και νόμιζα από τη Μπ. ((όνομα χωριού)) και λέω χάζεψε κι αυτή:=

Π3:= Όχι: . Α! Τη λεν' Λ. ((όνομα)) κι εκείν'. =

Π7:= Α! Μπερδεύτηκα! (γέλιο) =

Π3:= Του Μ. ((όνομα)) εκεινού! =

Π7:= Α! =

Π3:= Του Λ. ((όνομα))=

Π7:= Η μάνα;=

Π1:= Η μάνα του=-

Π3:= Του Χ. ((όνομα))! Κείνος που ρχόταν πέρα σε μας! =

Π7:= Ναι! Κατάλαβα.=

Π1:= Ναι μωρέ η μάνα του Λ. ((όνομα)).

Π7: Πόσα χρόνια είναι αυτή;=

Π1:= Πού ξέρω τώρα είναι μεγαλύτερη απ' τε μένα; Πόσο είναι, δε ξέρω! =

Π3:= Να ναι μεγαλύτερη;=

Π1:= Να ναι μικρότερη; Μπα! =

Π3:= Δεν ακούει τον Λ. ((όνομα)) αυτήν. Είναι ανάμερα=

Π1:= Όχι μωρέ δεν ακούει τον Λ. ((όνομα)). Αυτή είναι πέρα. Τι θα ακούσει εκεί πέρα.=

Π7:= Μαναχή τς είναι αυτή;=

Π1:= Είναι σκάρπιτα. Μαναχή τς αμπτί τι είναι! Είναι το, το: =

Π3:= Εσύ την βλέπ'ς από δώ μάνα.=

Π1:= Ε! Εγώ αυτή βλέπω=

Π3:= Αυτή και τον Αη-Θανάση.=

Π1:= Και τον Αη-θανάση=

Π3:= Και την Κ. ((όνομα))=

Π1:= Ε:!=

Π3:= Τς όμαθα κι εγώ! (.) Όχι Κ. ((όνομα)).=

Π1:= Κ. ((όνομα))=

Π3:= Γ. ((όνομα))=

Π1:= Γ. ((όνομα)) =

Π3:= Τους βλέπ'ς όλους αυτουνούς=

Π1:= Τς βλέπω=

Π3:= Του Λ. ((όνομα)) το σπít';=

Π1:= Δεν φαίνεται. Είναι ανάμεσα μέσα (δείξη).=

Π7:= Ποιονού [Λ. ((όνομα));]

Π3: [Α!] Είναι εκεί πέρα (δείξη)=

Π1:= Είναι μέσα, ανάμεσα [από το Γ. ((όνομα))] είναι δώθε στη λα=-

Π3:= έρχεται ο, σ' ένα μήνα έρχεται ακριβώς σήμερα ο Αη-Δημήτρης της Μ. ((όνομα)), σ' ένα μήνα.

Π1:= Σ' ένα μήνα.=

Π3:= Σήμερα είναι της Ν. ((όνομα));=

Π7:= Δε ξέρω.=

Π3:= Μάλλον! Να ναι;=

Π1:= Πώς;=

Π3:= Να ναι τς Ν. ((όνομα)); Κάποτε ήταν 26, 26 Σεπτέμβρη ή 26 Νοέμβρη, Οκτώβρη; Οκτώβρη όχι=

Π7:= Θα δούμε μετά=

Π3:= Κάτι είναι.=

Π1:= Τι εί:ναι;=

Π3:= Κάποτε είναι. Γιορτάζει η Ν. ((όνομα)), αλλά δε θυμάμαι πότε.=

Π1:= Α:! Δε ξέρω.(.) Την Τρίτη τι είναι; (.) Μου λέει η Θ. ((ονομα)) (***)=

Π7:= 29 Σεπτέμβρη.=

Π1:= «Θα να ρθουμε την Τρίτη» «Γιατί» τς λέω «Γιατί έχουν αργία» λέει «εδώ στην Π. ((όνομα περιοχής)) την Τρίτη.» Είναι καμιά γιορτή;=

Π3:= Ε: θα ναι αυτοί που σκοτώθηκαν.=

Π1:= Α: Μπο=-

Π7:= Ποιοι;

Π1:= «Και μούειπε ο Σ. ((όνομα))» [λέει] «Θα πάμε την Τρίτη»

Π3: [29]

Π7: Ναι 29 έχει την Τρίτη.=

Π3:= Τι; Για μια μέρα;=

Π1:= ε! «Α πάμε, α φήκουμε το παιδί να φύγει για το σκολειό το πρωί και να ρθουμε μεις, αν δεν βρέχει να το καρφώσουμε.=

Π3:=Μπα νομίζω θα βρέχει.=

Π7: Τι θα κα-; Γιατί τι θα κάνει;=

Π3: Θα , βρη- φτιάνει το κατικιό τς μάνας κάτ’=

Π1: = Εκεί ένα τεμάχιο στην πόρτα από το σταύλο που είχε σπάσει τα[κεραμίδια και ήταν το κεραμίδι έτοιμο να πέσει]

Π3: [Εκείνα τα κεραμίδια μπροστά, ήταν έτοιμο να πέσει]

Π7: [ναι] Και τάβαλαν;

Π3:[Τάβαλαν]

Π1:[Τάβαλαν]

Π7: α!

Π1: Μια μέρα είχε πάρ’ κάτι ξύλα από κάτ’, είχε κόψει κάτ’=

Π3:= Ίσια;=

Π1:= Ήταν και:, είναι και στραβά . Το ίσιο τόβαλε, το τρ=-

Π3:= Τάβαλε καλά;=

Π1:= Καλά τάβαλε. Τόφαγε με τη- με το μηχανάκι από [δω κι] από [κει] και το ίσιωσε, τις 4 [ορθές] και τόβαλε δίπλα στον μπάτο=

Π3: [για να κάτσ'] =Ως πέρα στα κατσίκια έβαλε; [α κι το ίσιωσε]

Π7: [α]

Π1:= Ε! Από το κεραμίδι όσο στα τσίγκα. Αυτό πού' ταν κεραμίδ' =

Π3:= Α Μ' αυτό.

Π1:= Τώρα τη ποριά, το κεραμίδι από την πόρτα είναι κερμύδ' στην πόρτα από το σταύλο, και τώρα είναι κενό εκείνο στη μέση [το κεραμίδ', το προς τα δω] και τόβγαλε το σπασμένο, τάβγαλαν όλα. Τα πήρα γω, τάχαν εκεί καταεί, αποθηκευμένα στον μπάτο.=

Π3:[Ε!] = Και πού τα πήγες τώρα;=

Π1:= Τα κουβάλασα, τα πήγα πίσω στην αποθήκη [***και τα κεραμίδια].=

Π7:= Ε να ναι, [να μην σβαρίζει-]

Π3: Τα πήγες όλα μέσα;=

Π1:= Τα πήγα μέσα που είχα και τα άλλα για το σπίτι εδώ και τάβαλα και αυτά ((ενν. τα κεραμίδια)). Τρεις σειρές, τρεις δεκαπέντε, σαράνταπέντε και άλλα πέντε μετά, πενήντα εκεί και άλλα κάτι σπασμένα είναι εκεί ***

Π3:= Τι είχαμε τραβήξει τότε μα-, να βάλουμε σύρματα να τα [διπλώσουμε] ψηλά. Βόθαμαν τον Κ. ((όνομα)), βοηθάμαν όλους με σύρματα.=

Π1: [Ε] = Αμπντί! =

Π3:= Πάν' αυτά.

Π1:= Τώρα είναι έτοιμα. Έβαλε και τα καδρονάκια τρεις σειρές και τώρα θέλουν τα τσίγκα κάτ'. =

Π7:= Ε! Να τελειώνεις σιγά- σιγά. Θα ναι πιο ωραίο τώρα. Δε α φοβάσαι.=

Π1:= Εκείνο είναι σίγουρο τώρα. Δε παθαίν' τίποτα. =

Π7: [Ε!] =Να μη φοβάσαι να περνάς από κάτ'. =

Π3:= Στο μπάτο τι έβαλες; Στο μπάτο; Ήταν καμιά φούρκα του μπαμπά;=

Π1:= Στο μπάτο δεν έχει φούρκες τώ:ρα, καθόλου. Εκεί που ήταν η χοντρή, που είναι στο κερα[μί:δι] κι η άλλη που ναι δώθε. Εκεί σε αυτό το μέρος δεν είν' καθόλου. Ήθελε μια φούρκα κει. Δε α στραβώσει ο πλάτανος που είναι χλωρός;=

Π3: [Ναι] = Αν δεν πέσει νερό. Αν πέσει νερό.=

Π1: =Νερό δε πέφτει. Μη το σκεπάσει ο τσίγκος.=

Π3:= Ε!Να μη γλείψει από πάνω, στο- °πάνω στην κορφή.°=

Π1:= Από τα: - δώθε, είπε, χρειάζεται μια: φούρκα. Από δω δώθε να φιάκει και τούτο δω.=

Π3:= Δεν έχεις καμιά χοντρή;=

Π1:= Δεν έχω. Είναι όλες σακατεμένες οι φούρκες. Απ' αυτές από την κρεβατίνα δεν έμνε πίσω. Έχετε κανέναν;=

Π3:= Και πού να το βάλεις;=

Π1:= Να το βάλει για φούρκα.=

Π3:= Πώς α την κάνεις την φούρκα;

Π1: α;=

Π3:=Πώς α τη βάλεις ψηλά την φούρκα;=

Π1:= Θα: το κολλήσει.Το κολλάει αυτός. Το φτιάν'.=

Π3:= Το ξέρω. Το ξύλο με [το σίδερο;]

Π1: [Το σίδερο μωρέ] το σίδερο

Π7: Να βάλ' το σίδερο σου λέει να το κάνει έτσι (δείξη) και [να το βάλει κει]

Π1: [το σίδερο να το βάλει μέσα]

Π3:A! Να το βάλει, να το φτιάκει έτσι (δείξη);

Π1: [ναι]

Π7: [ναι]

Π1: Και να το βάλει το ξύλο δω (δείξη)

Π3:Θέλει φιάσιμο.=

Π1:= Έχει;=

Π3:= Είναι σωλήνες εκεί πίσω.=

Π1:= Είναι σωλήνες;=

Π3:= Είναι.=

Π1: =Ε!:=

Π3:= Θεξ να την κόψεις όμως. Θέλει να φτιάκει αυτιά:.=

Π7:= Ναι αυτό θα κάνει.=

Π3:= Θα φτιάκει όμως;=

Π1:=Τα φτιάνει αυτός.=

Π3:= Είπε;=

Π1:= Γιατί μου πε «έχεις σωλήνες;» , του λέω γω «δε ξέρω, αν έχουν πίσω (***)» και: « αν είχαν φτιάκει κρεβατίνα, αν είχαν μείνει»

Π3: Όχι τι να φτιάναμαν κρεβατίνα κι- κανά δυο είχε κόψει και στα γελάδια που βαλε όξω κει. Δεν έφτιακε κρεβατίνα.

Π1: =Και τα ναι όλα τα σίδερα κει;=

Π3:= Ε! Κομμάτια-κομμάτια που είχαν γίν' τσόπλια απάν εκεί. Είχαν στραβώσει, είχαν σπάσει.=

Π1:= Ε! Όποια- αν είναι κανένα ίσιο.=

Π3:= Θα ναι πώς δε θα ναι; Πως δεν είναι;Πώς δεν είναι;=

Π1:= Να το φτιανε=

Π3:= Θέλει με αυτιά για να πέσει το ξύλο μέσα.

Π1: ε!:=

Π3:= Για αυτό.=

Π1:= Για αυτό έχει τέτοια=

Π3:= Ηλεκτροκόλληση.

Π1:= Ηλεκτροκόλληση την κολλάει.=

Π3:=Να: ρχονταν νάπαιρνε όσο θέλει για αν την κόψει.=

Π1:= Να την κόψει.=

Π3:= Ναι.=

Π7:= Και:-=

Π3:= Και πόσο θέλει ύψος; (.) Κατάλαβες;=

Π1:= Και τώρα δε ξέρω είπε θα να ρθουν την Τρίτη.=

Π3: Όχι κρεβατίνα θα φτιάναμε με τέτοια σίδερα;=

Π1:= Μ;=

Π3:= Εμείς την έχουμε ανοξειδωτη την κρεβατίνα.=

Π1:= Ανοξειδωτα τάχετε;=

Π3:= Αμπντί! Τις κρεβατίνες;=

Π1:=*** Αυτά βαμμένα ήταν . δεν παθαίν' τίποτα.=

Π3:= Σκούριασαν. °Είναι άχρηστα *** °

Π1: =Σκουριά=-

Π3:= Είναι σκουριασμένα.=

Π1:= Ας είναι βαμμένα.=

Π3:= Αμπντί μωρέ μαμά. Τα παλιά εδώ. Οι- κάτ' σωλήνες ήταν άλλη μάρκα ετούτες, πιο μικρές πιο γερές. Οι άλλες οι πρώτες ήταν κούφιας ντιπ, ήταν κούφιας

Π1:= Α!:=

Π3:= Αμπντί! Εμείς τάχουμε ανοξοϊδωτες τις κρεβατίνες.=

Π1:= Α:=

Π3:= Αμπντί! (.) Κρεβατίνες με τα κλήματα λέει η γιαγιά. ((αποστροφή στη Π7))=

Π7:= Ναι κατάλαβα τι λέει=

Π3:= Εμείς έχουμε όλο ανοξοϊδωτες και τις δυο.=

Π1:= Ουι Θέε μ'!=

Π3:= Τι κρεβατίνες θα φτιάναμε μ' αυτά.=

Π1:= Και τώρα;=

Π3:= Για να δούμε τώρα τι ρούχα θα φορέσεις=

Π1:= Τι να φορέσω;=

Π3:= Να μην ντύσ' μαύρα λες;=

Π1:= Τι θα ντύσω; λιάρα;=

Π3:= =Να ντύσεις κανένα πικέ-πικέ;=

Π1:= Τι πικέ μωρέ! Δεν μπορώ γω να τα ντύσω.

Π3:= Α; (.) Τι έχεις τώρα; Διάβα να πάμε.

Π1:= Εγώ είπα να ντύσω μια φούστα , ένα πουκάμισο και: μετά μου λέει η Θ. ((ονομα)) «Δεν ντένεις εκείνο το φόρεμα που χεσ στου Θ. ((όνομα)) το γάμο;»=

Π7:= Ποιο; Αυτό το άσπρο;=

Π1:= Του Θ. ((όνομα)) του Λ. ((όνομα)).=

Π7:= Α!:=

Π1:= Το άσπρο (.) θα 'ντενα το άσπρο (γέλιο).=

Π3:= ° Όχι του Θ. ((όνομα)) λέει, του Θ. ((όνομα)) του θείου° Για λίγο ποιο λες;

Π1:= Είχα [πλύνει ένα πουκάμισο] ήταν χαλασμένο τότε το πανηγύρι=

Π3: [Την αυτήν δεν πήρ(***)] = Ναι=

Π1:= 'Ηλεγα μην πάω στο πανηγύρι. Χάλεψα εχτέ, χάλεψα, χάλεψα να μην μπορέσω να το βρω. Το χα βάλει σε μια κρεμάστρα , τι διάολο το κανα!. Έπλενα άλλο ένα μετά γιατί: είναι σγκουριασμένο

Π3:= Για λίγο! Και το φόρεμα; Να ρε αυτή τη φωτογραφία λέει η γιαγιά, η γιαγιά Α. ((όνομα)). Του πάππου Θ. ((όνομα)) και της [γιαγιάς]

Π1: [Ήτανε εδώεα (δείξη)] ο πάππους με τη γιαγιά

Π3: Και κάποιος την πήρε.

Π1: Σε αυτή τη φωτογραφία

Π7: Ε, ποιος θα την έπαιρνε;=

Π3:= Αυτούεα έβαλα εγώ την Ε. ((όνομα)).

Π7: =Α! =

Π1: =Που ξέρω ποιος την πήρε;

Π3: Ποιος την πήρε της γιαγιάς από δω;

Π7: Μη πήρε καμιά θεία Γ. ((ονομα)) να την ;

Π3:= Όχι, αφού δε πήρε η Γ. ((ονομα)). Για μαμά! ποιο είναι το φόρεμα του Θ. ((όνομα));=

Π1:= Α;=

Π3: = Στο αυτό, από το φόρεμα του Θ. ((όνομα)).

Π1: =Για να το βγάλω ((ενν. από την ντουλάπα)).

(ψίθυρος)

Π1: Άναψε και το φως.

Π3: Βλέπεις άσπρη. Και η άσπρη είναι ωραία (.) ***

Π1:= Εγώ ήλεγα να ντύσω μια φούστα=

Π3: =Ναι=

Π1:= Να ντύσω και τούτη εδώεα (δείξη) από πάν';=

Π3:= Και την καζάκα από πάν'. =

Π1:= Ετούτη εδώ.=

Π3:= Ναι, για να δούμε όμως =

Π1:= Την καζακούλα την είχε φέρει η Γ. ((ονομα))=

Π3:= Ναι, αλλά το φόρεμα για φέρε το φόρεμα πρώτα=

Π1:= Και μία φούστα ήλεγα να φορέσω.=

Π3: = Για να δούμε τι φόρεμα είναι . (.) (γέλιο) Καζακούλα λέει η έρμη. ((αποστροφή στην Π7))=

Π7:= Κρίμα μωρέ!

Π3: Κοίτα τον καθρέφτη που το ναι, για να καθρεφτίζεται. Ετούτα εδώ ((ενν. τις φωτογραφίες)) του πατέρα, πώς τα βλέπει όλα; (.) Σύρε πάρ' της μία κορνίζα.

Π7: =Δεν τς είχα δώσ' εγώ κορνίζα;=

Π3: =Είναι πέρα.=

Π7:= Α πέρα...=

Π3: =Κοίτα! Τι πρόστυχη που πήρες ((ενν. κορνίζα)). Μια: μαύρη δεν είναι;=

Π7: = Τι;=

Π3: =Εκείνη πέρα. (.) Φτωχούλικη.=

Π7: = Να πάρουμε άλλη μια=

Π3: =Πάρ' τς μια καλή!

Π1: Ου νταλάκι! να τα βαρέσει . Δε τα βλέπ' ντιπ αυτά τα μαύρα ((ενν. τα ρούχα)).

Π3: (***) Ο πάππους Θ. ((όνομα)).=

Π7:= Ο πάππους Θ. ((όνομα)) είναι ο άλλος; (δείξη σε φωτογραφίες)=

Π3:= Ναι! Σαν ο θείος ο Ν. ((όνομα)).=

Π7: = Τον θείο τον Ν. δεν το θυμάμαι.=

Π3: = Ε! Δε χάν'ς τίποτα! Αφού εγώ πού μαι νύφη; ((ενν. σε φωτογραφίες)) Πουθενά! Πουθενά! Η Θ. ((όνομα)), η Λ. ((όνομα)), η Γ. (ονομα). εγώ;=

Π7:= Εδώ (δείξη) από πίσω θα σαι συ!

Π3:=Πού θα μουν γω; Μπροστά;=

Π7:= Να είσαι συ κεία: =

Π3: =Κρίμα.

Π7: Ούι! Το ραδιόφωνο!

Π3: Ε! (***)

Π1: Έβαλα καμιά ζακέτα από απάν' ((ενν. πάνω από το φόρεμα στην κρεμάστρα)); Τι νταλάκι το βάρεσε! =

Π3: = Τι χρώμα ήταν; Α! Να το! Αυτό μαμά! =

Π1:= Α! Για τούτο.=

Π3: =Ναι! Αυτό! =

Π7: = α! αυτό αφού μαύρο είναι γιαγιά, φόρα το! =

Π1: =Αυτό! αυτό! Να φορέσω τούτο;=

Π3:= Ναι! Ναι! Σου κάνει μαμά; Πιο παχιά είσαι τώρα μαμά; Α μα;=

Π1: = Ξέρω γω:!

Π3: =Πάχυνες τώρα! =

Π1: =Και στη μέση είμαι πιο χοντρή. Κάτι φούστες δεν μου κάνουν.=

Π3: =Ω μαμά! Γιατί πάχυνες τόσο πολύ;=
Π1:= Που ξέρω τι διάολο πάχυννα! Κι η κοιλιά! Εγώ δεν είμαι και παχιά!=
Π3:= Κοιλιά, κοιλιά=
Π1:= Τι διάολο μου γένεται η κοιλιά ;=
Π3: = Που δεν είχες τίποτα!=
Π1:= Α;=
Π3:= που δεν είχες τίποτα!
Π1:= Που ξέρω!=
Π3: =Για λίγο μαμά! Ναι αυτό ντύσε!=
Π1:= Α;=
Π3:= ναι! Ναι! Αυτό ντύσε!=
Π7: μη φιλήσεις γιαγιά κανέναν!
Π3: ((αποστροφή στην Π1)) δεν έχει σημασία. Σου χάλασε η δουλειά; Παίρνεις άλλο!
Π1: Το χα πλύν' και χάθηκαν πολλά τα γυαλικά-. Γυαλιάδα!=
Π3:= α! για αυτό:
Π7: είναι πιο ωραίο.=
Π3:= πιο ωραίο!=
Π1:=Α;=
Π3: α: ωραίο! Αυτό ποιος στο είχε φέρει; Ο Θ. ((όνομα));=
Π1: = Η Γ. ((όνομα)) το χε φέρει!=
Π3:= Η Γ. ((όνομα)) ή ο Θ. ((όνομα));=
Π1:= Η Γ. ((όνομα))!=
Π7:= Για φόρα το σου κάνει;=
Π3:= Τότε ήταν πολύ γυαλιστερό!=
Π1:= ναι επειδής το πλυνα γω, γιατί τότε δεν ξέρω ποιος είχε γύρει ένα ποτήρ' και μου χύθηκε μπύρα=
Π3:= Α:!=
Π1:= Στο γάμο τότε, εκεί μέσα!
Π3: [Γάμος φοβερός]
Π1:[Και] πήγα τόπλυνα γω και βγήκαν στο νερό τα πολλά=
Π3: =Ωραίο! Καλύτερα!=

Π1= E!=

Π3:= A; Θα σου κάνει μαμά!=

Π1:= Μου κάνει; Θα μου κάνει! Πώς δε θα μου κάνει!=

Π3:= Θεε να το ντύσεις;=

Π1:= Το ντένω γιατί=

Π3:= Από μέσα τι θα φορέσεις; Εδώεα ψηλά (δείξη); Είναι ξελημιστό!=

Π7:= φουλαράκι! Κανένα τέτοιο!=

Π1:= δε θυμάμαι τι είχα τότε!=

Π7:= Τι είχε τότε; ((αποστροφή στην Π3))=

Π3:= Είχες ((ενν. φουλάρι)) ή θα βάλουμε καμιά καρφισούλα; Έχεις καρφισούλες; ((αποστροφή στη Π1))=

Π1:= Θα να χω! Να- =

Π3:= A;=

Π1:= Να φορέσω ((ενν. και άλλο ρούχο)) τι να-;=

Π3:= Όχι μη φοράς τίποτα. Θα βάλουμε μία καρφισούλα από μέσα.=

Π1:= ε!=

Π3:= Για ντύστο λίγο! Θα βγάλ'ς τη μπλούζα όμως.=

Π1:= Πρέπει να βγάλω την μπλούζα.=

Π3:= Λέω μη σου κάνει. Μη δεν σου κάν'!=

Π1:= Θα μου κάνει!=

Π3:= Έχεις φερμουάρ εδώ;=

Π1:= Που ξέρω! Έχει στο πλευρό τίποτα; Έχει δω! (δείξη)=

Π3:= A: Έχει! Έχει!=

Π1:= Για αυτό!=

Π3:= Ναι, ναι, ναι!=

Π1:= Για αυτό έχει!=

Π3:= Θεε να ντύσ'; Θεε να βγάλ'ς την μπλούζα!=

Π1:= να βγάλω τη μπλούζα!=

Π3:= πουκάμισο! =

Π1:= Το φόρεμα πέσε! ποιο πουκάμισο!=

Π3:= ποιο; Φόρεμα είναι αυτό (δείξη);=

Π1:= Αμπντί τι είναι! Αυτά της Γ. ((ονομα)) που είναι ριχτά! (γέλιο)=

Π7:= Ποιο;=

Π1:= Ετούτα που φοράω! =

Π7:= Α: Φόρεμα είναι αυτό;=

Π1:= Έχω τρία [τέσσερα] και δε φαίν'ται να 'λλάζω, τα βγάζω γω, τα πλένω, ντένω άλλο.
(γέλιο)=

Π7: [καινούρια] = Ντιπ φτενούλικα.=

Π1:= Λένε ο κόσμος δε τα βγάζ' (γέλιο)=

Π3:= Για αυτό σου λέω ((αποστροφή στην Π1))=

Π1:= Είναι- έχω τρία τέσσερα=

Π3:=- Ίδια;=

Π1:= Ίδια! Ένα το χω πλυμένο, τόχα πλύν' τάλλο, τάλλο δεν έχει, ετούτο έχει και ζώνα εδώ πίσω (δείξη).=

Π7:= Α:=

Π1:= Τ' άλλο δεν έχει.Είναι έτσι ριχτό! =

Π3:= Ριχτό! =

Π1:= Άλλο ένα πάλε το

(.)

Π3: Έτσι ντύσε. Τούτο ντύσε.Αυτό το πουκάμ'σο δε σου κάν'μαμά! =

Π1:= Είναι στενούλικο! =

Π3:= ναι! Δε σου κάνει όχι! (.) Πάει αυτό! =

Π1:= Ήταν άλλο ένα πλατύ:, να το πλύνω και να μη μπορέσω να το βρω! =

Π3:= Ω: μαμά! Είναι όλα τα ίδια μαμά! ((ενν. σε χρώμα))=

Π1:= Είναι τα ίδια! Τοίρα να δεις (δείξη) Τι να ιδείς! =

Π3:= Αυτό;=

Π1:= Είναι όλα μαυρίλα! Είναι- να βγάλω τ'ς κρεμάστρες. Είναι, πόσα είναι σε μια κρεμάστρα; Πενήντα θα να ναι φούστες! =

Π3:= Α: !=

Π1:= Πενήντα=

Π3:= Χάλαστ'ς! =

Π1:= Πού να τ'ς χαλάσω;=

Π3:= Κάτ' στη στάνη! =

Π1:= Πώς; =

Π3:= Κάτ' στα βατσούνια! Χάλαστα! =

Π1:= Νταλάκι! Δε χαλάν' παιδί μ'! Δε χαλάν' και τ'ς βαριέμαι τώρα τις φούστες και φοράω τούτα (δείξη) ((ενν. τα φορέματα))

Π3:= Τ' ανοιχτά! =

Π1:= Που ναι ανοιχτά! Το καλοκαίρι =

Π3:= Καλά είπε η Λ. ((όνομα)): «Το βάζω απ' το κεφάλι ((ενν. το φόρεμα))! παπ! ((επιφώνημα))»

(γέλιο)

Π1:= ε! το: =

(γέλιο)

Π3:= Κρίμα! =

Π1:= Για αυτό! =

Π1:= Ου: τι έρχεται ((ενν. βροχή)) =

Π1:= Τοίρα! =

Π3:= Δε μπήραμε ομπρέλα! =

Π7:= Μπράβο μαμά! =

Π1:= Στραπή! =

Π7:= Τρικυμία έρχεται! =

Π3:= Μαμά; Στη Μ. ((όνομα χωριού)), πάει πέρα για τ' Άη-Θανάσ'! Ναι είδες; Για αυτό ο Ν. ((όνομα)) δεν ποτίζει μαμά! =

Π1:= ***

Π3:= Ούτε πατά:τες! Όλο τον καιρό πιάν' την Μ. ((όνομα χωριού)) ((ενν. βροχές)) =

Π1:= Ποιος; =

Π3:= Ο Ν. ((όνομα))! =

Π1:= Ε:! =

Π3:= Όλο τον καιρό, το καλοκαίρι η βροχή βγαίνει πέρα τη Μ. ((όνομα χωριού)) (.) Κρίμα! =

Π3:= ° Ερημιά το χωριό μας! Έτσι είναι στα Γ. ((όνομα πόλης)); ° ((αποστροφή στην Π7)) =

Π7:= °Οχι!°

Π1:= Να ναι στενό; Τι διάολο! =

Π3:= Κοίτα κείνοι βαρούν (δείξη). Αυτό το ράδιο πόσα χρόνια τόχουμε ((αποστροφή στην Π1));=

Π7:= Πολλά!

Π1: Α; Ποιο ράδιο;=

Π3:= Αυτό το κούτσ'κο!:=

Π1:= Αυτό; Αυτό δεν είναι πολλά! Είναι- η Θ. ((ονομα)) τόχει φέρει. Του πατέρα σου που είναι άβγαλτες οι: κι από μέσα οι=

Π3:= Οι μπανταρίες;=

Π1:= Οι μπανταρίες;=

Π3:= Πού το ναι το ράδιο;=

Π1:= Ψηλά αυτούεα (δείξη) τόχω, το ραδιάκι που παρνε κοντά.=

Π3:= Άιτε μάνα μου! Πού το χες τόσα χρόνια;

Π1: Αυτούεα ψηλά (δείξη) τόχα το φαρμακωμένο.=

Π3:= Μωρ' μάνα!:=

Π1:[Αφού δούλευε.Δεν ξέρω εάν δουλεύει]

Π7: [Δε φτάνεις ((αποστροφή στην Π3)).Θα σου ρθουν στο κεφάλι όλα!]

Π3: Κάντο λίγο έτσι (χειρονομία/Δείξη) ((αποστροφή στην Π7)). Ρε μάνα! Πού το χες τόσα χρόνια! Πω! Πω! Θα χαν τελειώσει τώρα ((ενν. οι μπανταρίες)).=

Π7:= Οι μπανταρίες αμπντί! Πόσα χρόνια θα 'ντεχαν!

Π1: Νταλάκι! Πως το ντ'σα! (ενν. το φόρεμα)=

Π3:= Καλά τόντ'σες!:=

Π1:= Έντ'σα τη φόρμα σε ένα μέρος. (γέλιο) Φαίν'ται (γέλιο) μου πάει απ'ένα μέρος η φόρμα (γέλιο)=

Π3:= Όχι ρε μαμά! Πώς θα πήγαινε σε μία μεριά;=

Π1:= Αφού;=

Π3: Από μια μεριά;=

Π1:= Για το (δείξη)! Για πως είναι!:=

Π3:= Ω μαμά!:=

Π1:= Νταλάκι να το βάρεγε!:=

Π3:= Ω μα-!:=

Π1:= Όχι καλά είναι.=

Π3:= Καλά είναι μωρέ μαμά!:=

Π1:= Πώς διάολο μου ρθε ότι το χα;=

Π3:= Σιγά! Μη γρατσουνηθείς ρε μάνα! (.) Ουχ! Θεέ μου! Για σήκ'! (.) Σου κάν'!=

Π1:= M: ;=

Π3:= Σου κάν'! Ωραία! Πού το χεις το αυτό μαμά;=

Π1:= Ποιο;=

Π3:= Περίμενε! Ωραία! Α: ! Ωραία! =

Π1:= Μια καρφίτσουλα θέλει δω! =

Π3:= Έχεις μία απ' την κουτσκούλα;=

Π1:= ε! Έχω! Θα βρω.=

Π3:= Ε! Εχ-! Εδώεα κάτ' (δείξη). Εδώεα θα τη βάλ'ς (δείξη).=

Π1:= Ε! =

Π3:= Δε σε πειράζ'! =

Π1:= Ε! =

Π3:= Ωραία! (.) Κοίτα κοιλιά που έχ'ς σαν την Π. ((όνομα))! =

Π1:= Ε: ! Και το βράδ' δεν τρώω. Γαμώ τη ζωή του! =

Π3:= Μη τρως ψωμί, μαμά! Το ψωμί, μαμά! Πάχυνες τώρα το καλοκαίρι πολύ! Και τότε που είναι η Γ. ((όνομα))παχαίνεις πολύ! =

Π1:= Ε! =

Π3:= Σου βάζει ένα σωρό και τρως! Μη τρως μωρ' μαμά!

Π7: Α: Σου κάνει ((ενν. το φόρεμα)) =

Π3:= Ωραία! Ε:; =

Π7:= Ωραίο σου είναι! =

Π3:= Ωραίο, μαμά! Ωραίο! =

Π7:= Ωραίο! =

Π3:= [Πάρε] και μια ζακετούλα! =

Π7: [Βάλε]

Π1:= Να πάρω ζακέτα ή να πάρω αυτόεα; (δείξη); =

Π7:= Για: =

Π3:= Ποιο; =

Π7:= Ω: γιαγιά! Α κρυώσ'ς! =

Π3:= Όχι! Πάρ' έν' σακάκ', ένα πιο χοντρό! =

Π7:= Σακάκ' [δεν έχ'ς;]

Π3: [Μια] ζακετούλα. Για λίγο! Τούτο εδώεα! (δείξη)

Π7: ° Ω μαμά, θα μπουντιάσει!°

Π1: Αυτό είναι:

Π3: Κοντομάνικο! =

Π1:= Όχι! Αυτό είναι: =

Π3:= Κοντομάνικο! Σακάκ' μωρ' μαμά! =

Π1:= α! Είναι το σακάκι! Ετούτο είναι: =

Π3:= Αφ'το αυτό! Ετούτο! =

Π1:= Αυτό είναι καζακούλα! =

Π3:= Όχι. Αυτή είναι μακριά. Δε πηγαίνει αυτή! (.) Τι θες την καζάκα; Χαλάς το φόρεμα! =

Π1:= Όχι, για να μη;, αν κρυών'ς, να την φοράς! (γέλιο)

Π3:= Τι την θέλ'ς; =

Π1:= Να την βγάλ'ς, άμα δεν κρυών'ς. =

Π3:= Ε! δε σου πιάν' ((ενν. κρύο)). Δε σου πιάν' μαμά! =

Π7:= Όχι, γιαγιά! Δε σε πιάν'! Δεν είναι ωραίο αυτό. =

Π3:= Όχι χαλάς το φόρεμα! =

Π7:= Χαλάς το φόρεμα έτσι! =

Π1:= Και τι ζακέτα να φορέσω;

Π3: Έχεις μια φτενούλα ζακετούλα; Έτσι! Φτενή απ'τ'ς άλλες, τ'ς φτενές! =

Π1:= Εί:ναι σακάκια! =

Π3:= Όχι! Φτενή. Απ' τ'ς άλλες, απ' τ'ς άλλες ζακέτες!

3^η Συνεδρία

Π7: Α! Πώς και έτσι; ((συζήτηση για το σύμφωνο ρ στα χωριά))

Π1: Το χωρίζουν από τα άλλα τα ψηφία ((το σύμφωνο ρ)). Πού ξέρω πως το χαν πάρει. Είναι κι η Λ. ((όνομα)) αλλά όχι τόσο.

Π3: °ε είναι. Πρέπει να ναι εκεί κάτω°

Π1: Άραγε κάτι θα νάηταν τίποτε τραυλοί εκεί κάτ' ((ενν. στα χωριά μιας περιοχής)). (γέλια)
Όμοιασαν από κει. Αμπντί. Αφού τάλεγαν.

Π3: Τραυλοί ή είναι: πώς κάνει οι Γλ. ((όνομα κατοίκων ενός χωριού));

Π1: [Πού ξέρω γιμ'!]

Π7: [Γιατί] οι Γλ. ((όνομα κατοίκων ενός χωριού)) πώς κάν;

Π3: Μιμητικοί ήχοι: «Τι κάντε αυτού κά:του;» ((μίμηση προφοράς)) Πώς κάνει η Λ. ((όνομα)) του Π. ((όνομα));

Π7: Τα λέν' αργά εκεί.

Π3: [Τα τραγουδάει]

Π1: [Εκείνες] τα λέν, [τα τονίζουν αλλιώς]

Π3: [Και εκεί Γ. (αποστροφή στη Π7)]. [Δε παίρνεις τον Αη Βασίλη]

Π1: [«Τι κάνετε;» κάπως τα λέν.]

Π3: [Εκεί ψηλά; (δείξη)]

Π7: ((Απάντηση στη Π3)) Μετά.

Π3: Τα στείλες της Γ. ((όνομα)) ((ενν. τις φωτογραφίες)) ;

Π7: Τα στείλα ε!

Π3: [α!] μπράβο

Π1: [Ετούτη η δική] μας κάνε . Η Μ. ((όνομα)) δεν είχε πάρει εκείνη την γλώσσα.

Π3: Όχι

Π1: Δεν είχε πει. Δεν τα λεγε έτσι.

Π7: Α! Δε τα είχε πει η θεία Μ. ((όνομα));

Π1: Όχι! Ξέρω γω; Αν τα λεγε εκεί πίσω με αυτές.

Π7: Α! Μπορεί.

Π1: Πού ξέρω;

Π7: Ή εκεί πίσω τα λέν, δε τα λέν αργά; Δε μιλάν πίσω στη Γλ. ((όνομα περιοχής)) αργά;

Π1: Ε! κάπως τα τονίζουν αλλιώς.

Π7: Ε! Τα τονίζουν =

Π1: =Ε! =

Π7: =Και μιλάν αργά και τα τονίζουν.=

Π1: =Ναι! Και κάν' στο τέλος πού ξέρω πώς. Τα στοχάω τώρα να σου πω την αλήθεια.

Π7: [α!]

Π1: [πώς τα τονίζουν;] Και η Ρ. ((όνομα)) ντιπ
σα κει πίσω.

Π7: Ναι;

Π1: η Ρ. ((όνομα)) τα λέει. Τα τονίζει έτσι.

Π7: Τα λέει;

Π1: Τα τονίζει έτσι σαν οι Γλ. ((όνομα χωριού)) ναι! και (.) αλλά και ετούτες εδώ κάτ' , η Ρ. ((όνομα)) με τη Δ. ((όνομα)) κι όχι τόσο πολύ η Δ. ((όνομα)). Η Ρ. ((όνομα)) περισσότερο με τη Λ. ((όνομα)).

Π7: Περισσότερο ε; Τώρα η Ρ. ((όνομα)) έχει αδέρφια αλ- .Ποια είναι τα αδέρφια της;

Π1: Η Λ. ((όνομα)) η μεγάλη, η Ρ. ((όνομα)), η Δ. ((όνομα)) και ο [Β. ((όνομα))]

Π7: [Ο Β. ((όνομα))]

Π1: [τέσσερα]

Π7: [Τέσσερα είναι] Ο Β. ((όνομα)) είναι αυτός που έχει τη Χ. ((όνομα));

Π1: Ναι!

Π7: Α! Αυτός είναι.

Π1: Ναι αυτός

Π3: Α; Α η: -=

Π7: =Η Χ. ((όνομα)) ε! =

Π3: =Που χει τη Χ. ((όνομα)).

Π1: Ε! Τη Χ. ((όνομα)).

Π3: (απευθύνεται στον Π6) Μπράβο βρε !

Π1: [(***)]

Π7: [Και γιατί λέγεται Ντ. ((όνομα));]

Π3: Ντ. ((όνομα)) λέγονται.

Π7: Α! Ντ. ((όνομα)) λέγονται;

Π1: Ντ. ((όνομα)).

Π7: Α! Είχε πάει η Λ. ((όνομα))

Π3: Ε!

Π1: Η Λ. ((όνομα)) ήταν. Τον ήλεγαν τον άντρα της

Π7: [Ντ. ((όνομα))]

Π1: [Ντ. ((όνομα))] Πώς τον ήλεγαν;

Π7: Ντ. ((όνομα))

Π1: Όχι! το όνομα! =

Π7: =Α! =

Π3: =Ν. ((όνομα)) =

Π1: Α! Ν. ((όνομα)) =

Π3: Όχι!

Π1: [Ναι.] Ντ. ((όνομα)).

Π7: [Ναι!] Γιατί η Χ. ((όνομα)) έχει μια [αδερφή Α. ((όνομα))].

Π1: [Για αυτό έχει κι η Λ. ((όνομα)) το όνομα]

Π3: όχι Α. ((όνομα)).

Π7: Α. ((όνομα)) και Ε. ((όνομα)) έχει.

Π3: [Α!]

Π1: [Α!]

Π3: Ε! ναι! Α. ((όνομα)). =

Π1: = Ναι. ναι. =

Π3: = Λ. ((όνομα)) είχαν βγάλει την πρώτη [του Β. ((όνομα))]

Π1: [του Β. ((όνομα))]

Π3: Έβγαλαν πρώτα την κάκω. =

Π1: = Ε! =

Π3: = Η Θειάκω!

Π1: *** =

Π1: = Και μετά έβγαλαν Θ. ((όνομα)). =

Π1: = Κι η Λ. ((όνομα)), Θ. ((όνομα)). ((εννοεί έβγαλε και η Λ. το όνομα Θ.)) =

Π3: Το δεύτερο παιδί

Π1: [Το παιδί]

Π3: (ψίθυρος)

Π1: Ναι γιατί μου πε «χρόνια πολλά» να πεις και της Χ. ((όνομα)) και το Θ. ((όνομα)) που θα να ρθει η γιορτή του. Έχω και εγώ [τον Θ. ((όνομα))]

Π3: [Ποιον παντρεμένο έχει;]

Π1: Τον Θ. ((όνομα)).=

Π3: =Είχε κάνει ένα κοριτσάκι;=

Π1: =Ε! =

Π3: =Δεν είχε κάνει άλλο;=

Π1: =Όχι.=

Π3: =Τ' άλλα; Το ένα είναι πανέμορφο! =

Π1: =Το ανύπαντρο; Της λέω «αυτό» =

Π3: = Δυο ανύπαντρα

Π1: Δυο είναι;

Π3: Δυο είναι. Αφού έχει τρία. Τη τσούπρα τέσσερα.

Π1: Α!

Π7: Πήγα (***) τώρα;

Π1: «Το ανύπαντρο τι γίνεται; Δε παντρεύτηκε κανένα;» «Ετούτο που έχω δω», είπε. Δε ξέρω το άλλο που το χει. Και εγώ είπα μην είχε- =

Π3: =Δυο έχει δω.

Π1: Και μου πε «δεν έχει τίποτα ακόμα [πουθενά]

Π3: [τόραπες ακόμα].

Π1: Αλλά η Ρ. ((όνομα)) μου πε ότι «τι κάνει η Λ. ((όνομα)); «τι να κάνει και αυτή δε μπορεί» μου είπε. «τι έχει που δε μπορεί;» της είπα εγώ. «Δε μπορεί; Είναι άρρωστη;» «Ε! Τι να χει;»=

Π3: [αρρώστια;]

Π1: «[Τώρα πάει] και το παιδί μέσα ((εννοεί στο σπίτι)). Καταλαβαίνς.» Με τη νύφη. Τι τότεν χώρια εκείνο; Πάει μέσα τώρα.=

Π7: =Τι; Πάν να μείν' μαζί;=

Π1: =Μες στο σπίτι. Μέν' μέσα. Δεν τα λέει η Ρ. ((όνομα)). Με τη Λ. ((όνομα)) μια στάλα κουβεντιάσαμεν, όπως και δεν είναι- έχει κινητό, δεν έχει σταθερό.

Π3: α!

Π1: Ε Όχι.

Π3: δεν έχει σταθερό η Λ. ((όνομα));=

Π1: =Το είχε κλείσει. Στο κινητό την είχα πάρει γω καιρό τώρα (γέλια).Ε. Τι να πάρεις όλο ένα στο κινητό;=

Π3: =Όχι. μην παίρεις=

Π1: =Και μετά με πήρε αυτή σήμερα και αφού έχει κινητό ότι μου πε «Χρόνια πολλά» να πεις και της Χ. ((όνομα)) και [για το Θ. ((όνομα))]

Π3: [Τς Β. ((όνομα))]μου το χες δώκει το κινητό;

Π7: [Εσύ μαμά ((αποστροφή στην Π3))] δεν τους παίρνεις τηλέφωνο;=

Π3: =Όχι=

Π7:= Γιατί δεν τους παίρνεις;=

Π3:=Επειδή έχουν κινητά.=

Π7: =Ε κιάμα έχουν κινητά;=

Π4: =Και εσύ έχεις κινητό. Παίρνει από τον μπαμπά. Από εμένα=

Π1: =Ποιο;=

Π7: =Δεν τους παίρνει τηλέφωνο κι η μαμά. ((αποστροφή στην Π1))=

Π3: =Θέλω να πάρω τη θεία, τη Β. ((όνομα)) θα πάρω.=

Π1: =Α! Πίσω.

Π3: ((Απευθύνεται στη Π7)) από το κινητό σου.

Π1: Α τη πάρω και γω.=

Π3:=Α μου δώκεις το τηλέφωνο;=

Π1: =Α τη πάρω και εκείν' την άλλη απάν'. Δεν την πήρα καθόλου ούτε και αυτή δε με παίρνει και αυτή καθόλου, επειδή έχει κινητό τώρα.=

Π3: =Ω μαμά! με τι λεφτά;=

Π1: =με τι λεφτά;=

Π3: =Εσύ παίρνεις σύνταξη! Αυτή με τι ρε μαμά;

Π7: Ποιος;

Π1: Πάν' την Μ. ((όνομα)).

Π7: Α! Δε παίρνει σύνταξη η θεία Μ. ((όνομα));

Π1: Δε παίρνει.

Π3: Η Μ. ((όνομα)) είναι μικρή.=

Π7:=Πόσο είναι;=

Π1: =Αμπντί! Αυτή θέλ' κανά δυο-τρία χρόνια ακόμα.=

Π7: =Γιατί; Τόσο μικρή είναι;=

Π1: Αμπντί!

Π7: η πιο μικρή ήτανε;

Π1: Όχι! =

Π3: =Η Β. ((όνομα))

Π1: Η μικρότερη η Β. ((όνομα)), κάτ'

Π7: Η Βα- Πιο μικρή η Β. ((όνομα));

Π1: Ε!

Π7: Και τα πούλ'σε τα πρόβατα αυτή; Σα-

Π1: Τα πούλ'σε πρώτη αυτή. Μπροστά και από την Μ. ((όνομα))

Π3: «Όχι θα κάτσω γω», λέει=

Π1: [Εκείν' πρώτ' τα πούλσε]

Π3: [«Γιατί»], λέει, «είχα καλά πρόβατα και τα [δωκα] σα μισό-»

Π1: [Όταν μου] πε
ο Χ. ((όνομα)), μου πε και ο Δ. ((όνομα))=

Π3: = πάρε δω ! ((αποστροφή στην Π1 για γλυκό))=

Π1: =Και μου λέει=

Π3: =Να! ((αποστροφή στην Π1, δίνει ένα κομμάτι γλυκό))

Π1: Και μου λέει . « Τι; Τάχεις τα πρόβατα;» «Τόσα που έχω», του είπα εγώ «καμιά δεκαριά .Τι θα να χα!» και «Κάνουν γάλα;» « Δε κάνουν». «Είχα κάτι πρόβατα», λέει, «και έκαναν πολύ γάλα, πολύ γάλα και ανάρμεγα και αγέννητα κάτι προβατίνες τς άρμεγα » λέει, «δεν μπόρεγαν να περπατήσουν»=

Π3: =«Είχα καλά πρόβατα» λέει, «Αλλά λίγο στην αρχή μου κακοφάνηκε», λέει, «Άι στο διάλογο είπα», λέει, «α παιδεύομαι εγώ.» «Εσύ», τς λέω, «τόρα τι θα κάν'ς;» «Έμαθα και κάθομαι» μου πε.

Π1: Α!

Π3: «Τι θα κανα;» λέει «Τα παιδιά είναι στα σπίτια τους.» Να , να – δε τα φύλαγες; Τ'ς λέω γω, να μαζεύεις λεφτά να δίνεις στα παιδιά;» «Τι λες μωρέ;» μου πε=

Π1: =Για αυτό τα πούλσε, παιδί μ'. =

Π3: = «Τι λες;» μου λέει.=

Π1: =Σου λέει «τσούπρες δεν είχε.»=

Π3: =«Να με πονάν εμένα τα χέρια;» λέει=

Π1: =Να φυλάω να δίνω στα παιδιά=

Π3: = οι νυφάδες=

Π1:=κι οι νυφάδες δε την λογάριζαν

Π3:Ε!

Π1: Σου λέει «τι κάνω τώρα;»

Π3: Παίρει ο Χ. ((όνομα))=

Π1:=Ε! Για αυτό τα πούλσε.=

Π3: =Παίρει ο Χ. ((όνομα))=

Π7: = Πόσο χρονών είναι;=

Π3: =Πενήντ- 64;=

Π1: =Τόσο.=

Π3:=64-65=.

Π1: =Τόσο.=

Π3: =Η Μ. ((όνομα)) θα ναι .Θα κοντεύει να πάρει σύνταξη μαμά.=

Π1: Η Μ. ((όνομα)) δε ξέρω π- πότε μου πε; Πέρσι μου χε πει; «Θέλω τέσσερα χρόνια ακόμα» ή γληγορότερα; Δε θυμάμαι κι γω

Π3: Πότε είναι γεννημένη;

Π1: Πότε είναι αυτήν; Είναι το '51=

Π3: =Μα- η Μα. ((όνομα))=

Π1: =Η Μα. ((όνομα)) , το '53 είχε χάσει το παιδί. Το '51-'52 το είχε χάσει.=

Π3: =Α! Το '53

Π1: [Το '53], το '54

Π3: [“Όχι,] το '53 είναι η Μ. ((όνομα)).

Π1: Το '53 να ναι; Ε! =

Π3:Γιατί=

Π1: = Το '53 θα να ναι , γιατί το '51/'52 έχασε το παιδί το άλλο και μετά έκανε τα δίδυμα.

Π7: Πότε;

Π1: Η Μ. με τον Π. είναι δίδυμα.

Π7: Α! Είναι δίδυμα αυτά;

Π1:Είναι δίδυμα αυτά.

Π7: Και μετά έκανε τον Ν. ((όνομα));

Π1: Και μετά=

Π3: =Οι , ο Ν. ((όνομα)) είν' μεγάλος.

Π1: Ο Ν. ((όνομα)) είναι πρώτος

Π7:Α! Είναι πρώτος και από τη Μα. ((όνομα));

Π7: Πρώτος ο Ν. ((όνομα))=

Π3: =Απ' τη Μα. ((όνομα))=

Π1: =Η Β. ((όνομα)) δεύτερη και μετά η Μα. ((όνομα))

(Ηχος τηλεφώνου)

Π7: Το τηλέφωνο του μπαμπά.

Π1: Ναι

Π3:Α! Του μπαμπά είναι; Σύρτο πίσω ((το τηλέφωνο)).Ποιος είναι;

ΧΠ1: Ο Β. ((όνομα)).

Μ:Α!Καλώς το φρούτο! Και=

Π1:=Ε! Το '53

Π3: Ε! Γιατί είχε πει η πεθερά δω.

Π1:Το '53 πόσο είναι τώρα;=

Π3: =«Ούτε τον πήρα» , είπε, «που μου λεγε ο Χ. ((όνομα)) δε τς αλλάζουμε ((ενν. τις γυναίκες τους)); Εσύ να πηγαίνς πάν' τα λόγγα»=

Π1: =Ε! =

Π3: = « Και γω κάτ'. Μ' είχε ζητήσει ο πάππους που ταν χήρος» και είπε ((ενν. την πεθερά)) « δε πηγαίνω εγώ πάν' τη Μ. ((όνομα χωριού)), μες στα λόγγα.»

Π7: Α την είχε η γιαγιά μητριά;=

Π3: =Ε! (γέλια) Θα χε φοβερό φρούτο.

(γέλια)

Π3: Και άκου! «Που να ξερε», λέει, «το '53 εγώ διπλάρκα, το '53 και αυτός διπλάρκα.»

Π1: Αα! Ε! το '53 είναι μετά ((ενν. επομένως)).=

Π3:= «Το '53 έκανα εγώ διπλάρκα», είπε, «το '53 και αυτός»=

Π1: =Α! =

Π3: =«Έκανα δυο εγώ, δυο αυτός.»=

Π1: =Δυο.=

Π3:= Ναι. Και είναι ίδια με τον Κ. ((όνομα)).

Π1: Ε! ε!

Π3: Το '53. Η=

Π1: = Πόσα χρόνια είναι; =

Π7: = Το '54 είναι ο Κ. ((όνομα)).

Π3: Το '53! Το '53 είναι.

Π1: Πόσα χρόνια είναι τώρα;

Π3: 67. Τώρα έκανε για σύνταξη.

Π1: Α! Σίγουρα. (ψίθυροι)

Π3: Η Β. ((όνομα)) θέλ' τρία χρόνια (ψίθυρος) για σύνταξη.

Π1: Η Β. ((όνομα)) είναι (ψίθυρος).

Π3: Το '55;

Π1: Το '55.

Π3: «Δυο-τρία χρόνια» ,μου πε, «θέλω ακόμα.»

Π1: Το '55 η Β. ((όνομα)). Το=

Π3: = Η θεία Π. ((όνομα)) πότε είναι; Το '55 είναι;

Π1: Τότε θα να ναι!

Π7: Ε! Πόσ- πότε είναι ο θείος ο Λ. ((όνομα));

Π3: Είναι=

Π1: = Ο Λ. ((όνομα)); Είναι το '46.

Π3: Είναι οκτώ χρόνια.

Π7: Δέκα χρόνια διαφορά έχουν.

Π3: Οκτώ!

Π1: Οκτώ έχουν;

Π7: Οχτ-Δεν έχουν δέκα;

Π1: Δε ξέρω.

Π7: Νομίζω έχουν δέκα.

Π3: Δέκα; Είναι το '54 μετά.

Π1: Θα ναι το '54 η Π. ((όνομα)).

Π7: Άμα έχουν 10 είναι το '56. Άμα έχουν οχτώ είναι το '54.

Π3: Όχι. Οχτώ έχουν. Οχτώ νομίζω έχουν ο θείος ο Λ. ((όνομα))

Π1: Δε ξέρω.

Π3: Ναι. Δεν είναι το '56 η θεία Π. ((όνομα)) (ψίθυρος) Η Γ. ((όνομα)) της Κ. ((όνομα))
πότε είναι γεννημένη; Ούτε ξέρω;

Π1: Δε θυμάμαι. Όταν ήρθα εγώ ήταν η Γ. ((όνομα)) κανά δυο χρόνια. Όταν έρθα εγώ εδώ.

Π3: Το '60;

Π1: Δυο-τρία χρόνια. Ήταν και ο Β. ((όνομα)). Θα ταν τα δυο.

Π3: Η Γ. ((όνομα)) περ- είναι το '58 πρέπει να ναι.

Π1: Ο Γ. ((όνομα)) μετά. Μια φορά με το Γ. ((όνομα)) το δικό μας

Π3: '58, 62=

Π1: =61=

Π3: = Χρόνια. Ναι το '58 είναι. Η Γ. ((όνομα)) είναι πρώτη ή ο Β. ((όνομα));

Π1: Ο Β. ((όνομα)). Όχι ! η Γ. ((όνομα)).

Π3: Το πενήνταοχ- =

Π1: =Ο Β. ((όνομα)) είναι μικρότερος=

Π3: = ένα χρόνο.

Π1: Ναι!

Π3: Το '58 είναι η Γ. ((όνομα)). Το '59 είναι ο Β. ((όνομα))

Π1: Α!

Π3: Και το '61 ο Γ. ((όνομα)).

Π1: Ε!

Π3: Και το '64 ήταν εκείνη η κοπελίτσα

Π1: Ναι!

Π3: Ίδια με τη Γ. ((όνομα)).

Π1: Ναι ίσια με τη Γ. ((όνομα)).

Π7: Τι μετά γένσαι;

Π1: Είχε χάσει μετά. Είχε κάνει μια τσούπρα=

Π3: = Μια Δ. ((όνομα)) .Πιέτο μαμά ((εννοεί τον καφέ))

Π1: Κοντά από τον Γ. ((όνομα)).

Π7: Όχι αυτή που έχα- αυτή που έδωσε;

Π3: Την έκανε τσούπρα.

Π7: Ναι πότε την είχε κάνει;

Π3: το

Π1: Εκείνη την είχε κάνει=

Π3: =Το '46=

Π1: =Ήταν μικρή

Π7: Προτού παντρευτεί;

Π1: Ναι

Π7: Α! Εγώ νόμιζα παντρεμένη.

Π1: Όχι μωρέ εκείνη την είχε κάνει =

Π3: = Το '46

Π1: το '46

Π7: Ίδια με τον θείο τον Λ. ((όνομα));

Π1: Ναι και με τη Σ. ((όνομα)) κάτ'. =

Π3: =Σ. ((όνομα))

Π7: Ποια Σ. ((όνομα));

Π1: Του Λ. ((όνομα)). Ήταν=

Π3: = της θείτσα Μ. ((όνομα))

Π1: τρεις αδερφές [γεννημένες.]

Π3: [γκαστρωμένες]

Π1: Η π. ((όνομα)) είχε κάνει τον Λ. ((όνομα)), η Λ. ((όνομα)) εκείνην και η Μ. ((όνομα)) τη Σ. ((όνομα))

Π7: Και πού; Η Λ. ((όνομα)) ; Εδώ έμνε όταν ήταν έγκυος;=

Π1: =Μέσα στο σπίτι. Εκεί που ήταν.=

Π7: =Δεν έβγαينه πουθενά έξω αυτή;=

Π3: =Έβγαينه πως δεν έβγαينه.=

Π1: =Έβγαينه (.) αλλά δε παντρεύτηκε μετά αφού την είχαν μάθει , δεν την έπαιρνε κανείς.

Π3: «Όταν ήμουν νια, ήμουν πέρδικα! α μωρή карапут**α».=

Π1: =Α καλά! =

Π3: =Ήλεγε ο Χ. ((όνομα)) (γέλια) δίπλα σε εμένα: «Μωρή карапут**α»=

Π1: =Ε! Μωρέ πως τα λεγε κάτι παροιμίες;

Π3: Δε τα γράφαμε. Αφού ο θείος Λ. ((όνομα)), που ήταν καθηγητής=

Π1: [Ναι!]

Π3: [λέει] «Δε μπόρεσα να τα συγκρατήσω»

Π1:Όχι ρε

Π3: Όταν ήμουν νια και πέρδικα μου το λεγε=

Π1: =Πώς τα λεγε; Κιάλλα αυτή=

Π3:= πατ/πατ/πατ ((μίμηση ήχων)) ποίημα!ποίηση!εκεί=

Π7: =Είχε πάει αυτή καθόλου στο σχολείο;

Π3:Αμπντί!

Π1:Είχε πάει!Αμπντί

Π7:Α! είχε πάει;

Π1:Δε ξέρω αν το είχε βγάλει.

Π3: «Είσαι τώρια φωτιά» ήλεγε ο Χ. ((όνομα)) σιγά.

Π1:Είχε παεί στο σχολείο.

Π3:Αυτή έκανε πέρα [με το Γ. ((όνομα)) της Π. ((όνομα)).]

Π1: [Δε ξέρω εάν είχε] βγάλει το σχολείο. (ψίθυρος) Και επέ είχε πάει.(ψίθυρος)
Ήξερνε γράμματα.[Αλλά]

Π3: [Πανέξυπνη!]

Π1:=Πανέξυπνη.

Π3:Κι η γιαγιά ξύπνια κι η γιαγιά.

Π1:Τς

Π3:Αλλά η γιαγιά ήταν άλλος τύπος.

Π1:Δεν τα λεγε. Δεν ήλεγε τέτοια η γιαγιά.

Π3: Ούτε η Μ. ((όνομα)).

Π1:Ούτε η Μ. ((όνομα)). Η Μ. ((όνομα)) ήταν πιο αθώα.

Π3:Ναι!Ο Ν. ((όνομα)) τότε που πέρασε δωεα «Τ. ((όνομα)), πέρα έχουμε τη Λ. ((όνομα)) της Λ. ((όνομα))» (γέλια)

Π7:Α!Ζούσε ο Ν. ((όνομα)) [όταν]

Π1: [Ναι!] είχε έρθει εδώ πέρα.

Π3: «Ω!Ν. (((όνομα)))! την ήξερες;» «Αμπντί!Δεν την ήξερα που την κούναγα στην σαρμανίτσα; Την είχαμαν μες σπίτι;» «Ω! Ν. (((όνομα))) εμένα δε μου χες πει ποτέ» «Ε! Δε σου χα πει!».Πονηρό κι αυτό.

Π1: Δε το λεγε, επειδής το είχε ορμηνέψει η Κ. ((όνομα)).

Π7:Του είχαν πει να μη πει.

Π1: Ε!

Π3: Ναι. «Τώρα να δεις!»

Π1: Ο Ν. ((όνομα)) την πάγαινε πίσω, την ήβρισκε.

Π7: Α! Πήγαινε;

Π1: Αφού έφερε όλα τα φανάρια γύρα (χαμόγελο) (***)ε! Αμπντί! Αφού ο Ν. ((όνομα)) [την ήξερνε]

Π3: [Αυτήν ήταν που
τς έλεγε μάνα.

Π1: Ναι αυτή ήταν.

Π3: Εγώ λέω κουβέντιαζε η Κ. ((όνομα)). Κουβέντιαζε

Π7: Δε το ξέρεις μαμά.

Π3: Κουβέντιαζε. «Έχω τέτοια πίκρα, Τινάκι, που μια χαψιά ψωμί το βράδυ δε μπορώ να το περάσω κάτ'»=

Π1:= Ε!:=

Π3: =«Έχω .έναν μύλος δε μ' άλεσε. Να σου λεγα, να σου λεγα»=

Π1:= Ε:::!=

Π3:= «Τι να σου λεγα!»=

Π1:=Κι μια με τη Γ. ((όνομα)) α! να τα πει της Γ.((όνομα)) .Έμνε [εκεί.]

Π3: [Εμένα μου] λεγε εδώεα και
ντρεπόμουν.

Π7:Αυτήν ήθελε να τα πει.

Π1:Ηθελε να τα πει.

Π7: Θα σκαγε.

Π1:Ναι!

Π3:Τς δινε εδó όταν [τρ-]

Π1: [Μου] λεγε τα ονειράτα τι ήβλεπε. Και εκείνη την ημέρα θυμάμαι μου πε ότι «Απόψε τι χω δει στον ύπνο;» «Τι είδες μωρέ κάκω;» «Έβγαινε μία και μου λεγε μάνα»=

Π3: =Εμένα=

Π1: =«ως που την έκλεισα.»=

Π3:= Όχι, στο τηλέφωνο. Όχι στον ύπνο , στο τηλέφωνο.=

Π1: =Στο τηλέφωνο.=

Π3: =Είπες στον ύπνο.=

Π1: = Ε! Τα.! Α! είπα στον ύπνο.=

Π3: =Ναι

Π1: =Στο τηλέφωνο. Ε! =

Π3:=Εμένα δε μου λεγε =

Π1: =«Μου φωνάζει μάνα»=

Π3: = Και: «ένας μύλος δε μ' άλεσε Τ. ((όνομα)). Έχω εδώεα έναν πόνο»=

Π1: Αυτό μου το λεγε και εμένα. «Ένας [μύλος δε]

Π3: [Σόλεγε;]

Π1: Ναι.

Π3: «Έχω εδώεα έναν»=

Π1: =«Ένας μύλος δε μ' άλεσε εμένα» λέει «από τα άλλα» [λέει]

Π3: [«Όλα τα πέρασα»]

Π1: «Τα πέρασα όλα» λέει. Στοχαμό!

Π3:Όχι, αυτήν=

Π7:=Δεν πήγαινε σε έναν παππά να τα πει;=

Π3:=Ε! =

Π1:=Πάνεγε τώρα; Σου λέει ο παππάς

Π3: [Θα τα πει]

Π1: [Θα τα λεγε]

Π7:Αφού απαγορεύεται να τα πει

Π3:Ναι δε α τα λεγε ((ειρωνεία)).

Π1: Σιγά για να πάγαινε κάτ'

Π3: Στον Λ. ((όνομα)).

Π1:Παππά να ξεμολογηθούν=

Π3:=Δε πήγαινε εκεί.

Π1:Που ήλεγαν

Π3:Δε πάει η Κ. ((όνομα)) και τα μολόγησε ίσα η παππαδιά έτσι και έτσι είπε η Κ. ((όνομα));

Π1:Ε!

Π7:Τι πήγε εξομολογήθηκε η Κ. ((όνομα));

Π3:Πήγαινε για εξομολόγο και μετά την πήραν και πάει στα Γιάννενα.

Π1:Κάποτε έρχονταν και ένας ξένος εδώ πέρα.

Π3:Ναι.

Π1:Στον Αη-Βασίλη για να πάν' να εξομολογηθούν.

Π7:[Α!]

Π1:[Δε θυμάμαι]

Π7:[Δε πήγαιναν] σε αυτό τον ξένο;

Π3: Μου λέν'(***)

Π7: Τώρα γιατί δεν έρχεται κανένας;

Π1: (***)Ποιος ξέρει!

Π3: Εξομολόγο έλεγε η κ. ((όνομα)). «Εγώ ξέρω τα δικά σου, εσύ ξέρς τα δικά μου. Σου λέει το Ευαγγέλιο κανένας αναμάρτητος. Όλοι έχουμε αμαρτίες, λίγο -πολύ ήμαστε βουτηγμένοι»=

Π1:=Ε!:=

Π3: =«Εγώ; Να χα έναν άνθρωπο να λεγα , να λεγα να μου φευγαν τα βάσανα. Δεν έχω. Και μια τσούπρα που έχω, όχι, μίντζερη-μίντζερη με τον Κ. ((όνομα)).»=

Π1: =Ε:!=

Π3: =«Μίντζερη-μίντζερη. Α κάτσω να τα πω;»=

Π1:= Άρχιζε τα παράπονα η Γ. ((όνομα)).

Π7:Ε!Αυτή είχε [άλλα βάσανα.]

Π3: [«Γιατί με] δώκαταν εδώ; Γιατί κάναταν έτσι;»

Π7: Γιατί δεν την άφηγαν να πάρει τον Τ. ((όνομα)) μετά;

Π3: Ο Τ. ((όνομα)) δεν ήταν εδώ.

Π1: Δεν ήταν εδώ ο Τ. ((όνομα)).

Π3: Ω μαμά! και γιατί την έδιναν τότε ρε μαμά; Αφού ο Τ. ((όνομα)) δεν ήταν εδώ.

Π1: Ήλεγαν ότι για αυτό τον έδιωξε ο Σ. ((όνομα)) για να μην την πάρει.

Π7: Α:!

Π3: Αυτός ήταν φαντάρος.

Π1: Ήταν φαντάρος και όταν έφκε, πάει στη Γ. ((όνομα χώρας)).

Π7:Ε! ναι!αφού [την επήρε]

Π3: [Όταν ήρθε] την βρήκε παντρεμένη και πάει μετά 5 χρόνια έχασε φανό και πάει στα καράβια

Π1: Ε! είχε πάει στα καράβ-

Π3:Τσακώθηκε με τον πατέρα του

Π1: Δεν είχε πάει μπροστά και στα καράβια;=

Π3: =Όχι μετά.=

Π1: =Ε! Ήλεγε (***)

Π3: Γιατί δεν την άφ- α;

Π1: Ήλεγ- Δεν τς είπε και αυτό να με περιμένς (ψίθυρος)=

Π3:= 18 χρόνια

Π7: Που θα ξερε; Δε θα ξεραν!Δε θα ξερε ότι θα την παντρέψει=

Π3:=19 χρόνια μωρέ μαμά! Αυτό πάει φαντάρος=

Π1: =Είχε πάει φαντάρος αλλά ότι του λεγε ο πατέρας του δεν έγερνε λόγο και αυτός μετά.=

Π3: =Τι λόγο;Αφού δε μίλαγε με τον πατέρα του=

Π1: =Η δε τς είπε ότι «Να μη δώκεις λόγο πουθενά ή να μη παντρευτείς θα σε πάρω εγώ»

Π3:Δε το πήγαινε στο μυαλό να τς πει ότι, για λίγο, ότι τι είναι αυτό; ((κοιτάει μια ελιά στο πρόσωπο της Π1))

Π1: Α;=

Π3: =Ελιά-ελιά είναι.

Π7: Άστο μη πειράζεις τις ελιές.

Π1: Είναι γρουμπουλάκι μικρό.

Π7:Ελιές!

Π1:Ε;!Τώρα και αυτή (ψίθυρος) δεν έφευγε από το Σ. ((όνομα)) το:- =

Π3: Θα την έπαιρνε ο Τ. ((όνομα)).

Π1: Το γάλα να βάρεγαν , πάγαινε παν στον Σ. ((όνομα)) και έπαιρνε νερό στο ψυγείο, που δεν είχαν ψυγείο.

Π3:Ποιος η Γ. ((όνομα)) ή ;

Π1: Η Γ. ((όνομα)) ναι! Πάγαινε πάν' στην Τ. ((όνομα)) και έπαιρνε [νερό.]

Π3: [Α! Στην] Τ. ((όνομα))! Ήταν η Τ. ((όνομα));=

Π1:='Ήταν η Τ. ((όνομα)) απάν'.

Π7:Η Τ. ((όνομα)) ήταν μεγαλύτερη απ' τον Τ. ((όνομα));=

Π1:=Μεγαλύτερη νομίζω.

Π7: Ο Τ. ((όνομα)) είναι ο πιο μικρός;

Π3:Όχι ρε ο Β. ((όνομα))!

Π7:Ο Β. ((όνομα)) πιο μικρός;

Π1: Μικρότερος ο Β. ((όνομα)) αλλά η Τ. ((όνομα));=

Π7:= Είναι ο Γ. ((όνομα))=

Π3:=Είναι μεγαλύτερη από τη Γ. ((όνομα)) ή ο Τ. ((όνομα)) είναι ίδια με τη Γ. ((όνομα));

Π1: Που ξέρω!

Π3: Όχι, θα είναι μεγαλύτερη η Τ. ((όνομα)) κάνα χρόνο. (.).Όλα τακανε ο Σ. ((όνομα)) με το μυαλό του.

Π1: Ε μωρε! Πάγαιναν , έστελναν τη Γ. ((όνομα))

Π3: Ο Σ. ((όνομα))

Π1: Θέλομε τόσα λεφτά πάγαινε , τς πάγαινε τα διναν (ψίθυρος) μετά χάλεβαν το χωράφι, μετά=

Π3:=Χωρίς να ξέρ' το παιδί. Το παιδί φαντάρος=

Π1: =Ο Σ. ((όνομα)) τα κανε όλα=

Π3:=Γιατί; τι χαζό ήταν! =

Π1:=Που ξέρω! =

Π3:=Τι χαζό! =

Π1: =Που ξέρω! Πάλευε, πάλευε ο Κ. ((όνομα)). τη δουλειά που έκανε στο Σ. ((όνομα)) που δούλευε.

Π3:Τον λυπούνταν τότε.

Π1: Χάλεβε ποτιστικό; δούλευε

Π3: Πέρα το πόσκιο.

Π1: Πέρα το πόσκιο, [έσκαβαν], έσπερναν χωράφι, κάθε μέρα, τριτόεμερα θα σφαζαν από ένα κατσίκι.

Π3: [Η Κ. ((όνομα))]

Π7:Ναι;

Π1:Για να πάει ο Σ. ((όνομα)) να κάν' τραπέζι να τρων. Πάγαινε κάτ'.

Π7: Γιατί τα χάλασαν μετά;

Π1:Που ξέρω!

Π7: Τι του ρθε!

Π1: Που ξέρω! Επειδής ήθελε και το χωράφι στον κάμπο και του λεγε ο Κ. ((όνομα)): « δε το δίνω, σου δίνω τα λεφτά».

((αλλαγή συζήτησης))

Π3: Τι γνωρίζ' τη μάνα σου πες του! ((μιλά για μια φωτογραφία)). Α γράψω εγώ

Π7:Χ. ((όνομα)) γράψε από κάτ' ((εννοεί στη φωτογραφία)).

Π3: Ε!=

Π1:=Τι λέει;=

Π3: = «Τι γνωρίζεις τη μάνα σου;» (ψίθυροι) Ο Ε. ((όνομα)) έχει; ((μέσο κοινωνικής δικτύωσης)) Ε! Στείλε στον Ε. ((όνομα)) ((ενν. τη φωτογραφία)). «Τι γνωρίζεις τη γιαγιά;» πες του. «και τη μάνα μου;» έτσι λέει η μάνα μου.

Π1:Τι λέει;

Π3: Να βγάλει μια φωτογραφία να τη στείλει πέρα στο θείο τον Θ. ((όνομα)).

Π1: Ποιον να βγάλει;=

Π3: =Εμάς! =

Π6: =Εγώ είπα να μιλάγατε.=

Π3:=Δε πειράζει! =

Π7:=Οχι τώρα καμάρι θα ναι κει (***) τέτοια ώρα.

Π3: Βγάλε μια φωτογραφία και στείλτην εσύ.

(***) Π7: Όχι το δικό σου.

Π1: Ο Χ. ((όνομα)) τις στέλνει;

Π3: Η Γ. ((όνομα)) έστειλε στη Γ. ((όνομα)), στον Θ. ((όνομα)) στέλνει ο Χ. ((όνομα)).=

Π1: =Α! =

Π3: =Ε! Για πες και χαζαμά:ρα. Για γκρίνιες.=

Π1: =Γκρίνιες! =

Π3:= Δε του είπε;=

Π1: =Η Κ. ((όνομα)) τς ήλεγε «μη παντρευτείς» για να μη πάει στον=

Π3: = Κ. ((όνομα))=

Π1:= Κ. ((όνομα)) δεν ήθελε. Για αυτόν την πελέκησε ο Κ. ((όνομα)) στο ξύλο. =

Π3: =Ξέρω.=

Π1:=Ξύλο! =

Π3: Που αν δεν ήταν η Κ. ((όνομα)) από την Α. ((όνομα περιοχής)) τη σκότωσε τη Κ. ((όνομα)).=

Π1:= Ναι!Ναι! =

Π3: =Στο καλυβάκι! =

Π1:= Ναι!Ναι! Το ξύλο που είχε φάει!Όλο τον καιρό αιτία από την Γ. ((όνομα)) που τς ήλεγε να μη πάει στον Κ. ((όνομα)) και γιατί εσύ της γυρίζεις=

Π3: =έλα πιο σιμα. Κοίτα εκεία! ((για να βγάλουν φωτογραφία οι Π1 και Π3)).Μας βγάζει καλά;=

Π7: =Καλά.=

Π3: =Έτσι μπράβο! ((φτιάχνονται για τη φωτογραφία))

Π7: Να είστε καλοί στην νύφη!

(γέλια)

Π7: Να δει η νύφη (***) [να η κουνιάδα και]

Π3: [Όχι το παντελόνι]

Π6: Δε φαίνεσαι ((αποστροφή στην Π3))

Π3:Α; Φέρε μας πιο σιμά. Να φαίνεται και η βασιλόπιτα εδώ.=

Π7: =Έλα μαμά! Όχι έτσι Χ. ((όνομα)) την κάμερα. Η κάμερα ευθεία=

Π6: =Ε μωρέ!

Π3: Να είναι ωραία!

Π7: Ωραίοι είστε

Π3: Ναι κοίταξε λίγο πως με βγαλες εμένα ((μιλάει για την προηγούμενη φωτογραφία)).Λες και είμαι μισό... πού;=

Π1: =Εγώ πώς είμαι;=

Π3:= Ωραία! Κούκλα! =

(ψίθυρος)

Π3:=Κούκλα! Πώς είναι; (.) Είναι καλή; ((η φωτογραφία)) =

Π7: =Ωραία! Εντάξει.

Π3: «Τι γνωρίζεις τη μάνα μου;» πες του.(γέλια). Έτσι , έτσι πες του. «Τι γνωρίζεις τη μάνα μου;»

Π1: Και τς βγάζουν αμέσως;=

Π3: =Για να τη στείλει πέρα στο Θ. ((όνομα)).=

Π1: =Και τώρα βγαίνει; Να τη στείλει πέρα;

Π6: Στέλνονται αυτά: κατευθείαν.

Π3: Ω! Θ. ((όνομα))! Τι έγινε; Θεσ καφέ; Σήκου Χ. ((όνομα))!

Π5: Πού το βρω;

Π3: Σήκου Χ. ((όνομα/αποστροφή στην Π4))=

Π5: =Ας τη Χ. ((όνομα)) τώρα. Τι είναι η Χ. ((όνομα));

Π3: Η Χαρά και...

Π3: Δε το στέλνω εγώ, ο Χ. ((όνομα)) ((τη φωτογραφία)).

Π5: =Τι να στείλει;=

Π3: =Πέρα του Θ. ((όνομα)). Τι 'παθες;

(***)

Π1: Τι έπαθες;=

Π3: =Γύρσε η γωνία ((ενν. η γωνία από τη σόμπα)). Γιατί; =

Π7: =Τι έγινε τώρα; Βγάζει καπνό (η σόμπα). Δε ξέρω! =

Π3: =Είχε ξύλα πολλά! =

Π1: =Εγυρε πουθενά καμιά σωλήνα;=

Π3: = Πού ξέρω! Πάω να δω την όξω. Να είχε γύρισει η όξω προς τα κάτ';

Π1: Δε πήρα και το πιατάκι εγώ (εννοεί με το φλυτζάνι του καφέ). Το ξέχασα.

Π3: Η Α. ((όνομα)) , η Σ. ((όνομα)) ήλεγε «δε α με θάψουν ξεβράκωτη» (γέλιο). «Ετούτο (δείξη) ((το πιατάκι του καφέ)) είναι το βρακί από το φλυτζάν'» (γέλιο)

Π1: Όπως ήλεγε ο Τ. ((όνομα)) για τα παραθύρια.=

Π3: =Α! =

Π1: =Τότε που μου είχε πει εμένα.=

Π3: =Τον Α. ((όνομα)), τον είχε βρει πριν πεθάνει.

Π7: Α!

Χ :Τον αδερφό της Κ. ((όνομα)) κάτ'.

Π1: Και τον καλησπέρσα εγώ πέρα από τον δρόμο εκεί, πέραγα απάν' από του παππαΛ. ((όνομα)) το σπίτι , απάν' το δρόμο να βγω στη ράχη. «Δεν ακούω» μου είπε εμένα «να ρθω πιο πέρα».ήρθε πιο παρέκει , εκεί στο σπίτι του κάτ'. Και «ήρθες;» του λέω γω «δώθε; Κάπου έρχεσαι καμιά φορά στο σπίτι!». Τον είχα καλησπερίσει γληγορότερα. «Ηρθα» μου λέει εμένα «Ένιωθα το σπίτι σάμα τουχα- σαν ένας άνθρωπος να ναι ξεβράκωτος. Του χα χωρίς μπαντζούρια τα πράθυρα. Και μόρχονταν κακό.» λέει «Και τα φιακα και τα 'έφερα». Και τα είχε βάλει (γέλιο).

Π3: Πάει και το παιδί.

Π1:Πάει και το παιδί [Πάει και η Α. ((όνομα)).Πάν' όλοι.]

Π7: [Πούν' το σπίτι;]

Π3: [Πέρα στο (***)]

Π3: Τρία παιδιά

Π1: Τρία παιδιά.Παναγία μ!

Π3: Πέρα, απέναντι από του παππα.

Π1: Ξεκληρίστηκαν όλοι.

Π3: Τώρα η μπέμπα. Έχει δυο αγόρια.=

Π1: =Ε! =

Π3: Έχουν επικοινωνία. Τηλεφωνιέται η παπαδιά

Π7: Η μπέμπα τι είναι; Κόρη του Α. ((όνομα));=

Π3:= Ε!

(ψίθυρος)

Π1: Τηλεφωνιέται με τη παπαδιά;

Π3: Αφού την πήρε εκείν' την ημέρα τηλέφωνο ετόυτ' και τς λέει: «τι κάνεις Β. ((όνομα));»
«Μόλις γυρίζω από την κηδεία του αδερφού μ'!».

Π1: Πωπω!

Π3: «Πέθανε ο Χ. ((όνομα));» «Ναι, πέθανε χτες και μόλις γυρίσαμεν. Τελείωσε η τελετή τώρια» τς είπε.

Π1: Παναγία βόηθα!

Π3: Αλλά που τυχαίν'. «Μόλις γυρίζω από την κηδεία του αδερφού μου.» τς είπε.

Π1: Μη ρωτάς. Τι ώρα είναι τώρα;

Π3: Τέσσερις παρά τέταρτο.

Π1: Α!

Π3: Πού τα χεις τα πρόβατα;=

Π1:=Κάτ' στο Φ. ((όνομα)).

Π3: Ο Φ. ((όνομα)) πότε α το τελειώσει το λάδι;

Π1: Ο Φ. ((όνομα))=

Π3: =Θα ρθει του χρόνου να τον πάει πάλι ο Θ. ((όνομα));

Π1: Δε σου είπα που μου πε: «Να χει η [Χ. ((όνομα)) κουνουπίδια;]=

Π3: [α!]

Π3:= Να μου δώκει;

Π1: «Τι είχε» του είπα εγώ «δε ξέρω αν τις γίγκαν» του είπα γω. «Όταν τς έδωκα εγώ μια μέρα, την άλλη φορά» του λέω γω « που μου είχαν γένει εμένα. Δεν τς έχουν γένει. Δε ξέρω τώρα. Δεν είχε πάει στον κήπο.» «Για ρώτα την αν έχει. Έχω τρία-τέσσερα, ένα έκοψα, έχω δυο-τρία να τς δώκω [ένα.»]

Π3: [Α!] Τα κλείσουμε σε τέτοια (γέλια). Γεια σου ρε Ν. ((όνομα))

Π5: Μωδωκε ένα εκατοστάρικο και τι λέτε σεις!

Π7: Σου δωκε λεφτά;

Π6: °Ελα μωρέ Γ. ((όνομα/αποστροφή στην Π7)) και συ!°

Π5: Ναι ρε =

Π1: =Σε πλέρωσε από το λάδι;=

Π5: =Μώδωκε ένα εκατοστάτικο.Πλήρωσα το λάδι κάτ'.=

Π1: =Το 100 είναι να πληρώσεις το λάδ';=

Π5:= Ε!:=

Π1: =Εκείνα και για τε σένα; Καλά είσαι (γέλια) Και δε σώδωκε φράγκο; Παναγία μ'!=

Π5: =Τι θα μόδενε;

(ψίθυρος)

Π1:Τι να σ'όδενε;Δε- δεν έπρεπε να σου δώσει;=

Π3: =Γιατί δε σου πε ρε παιδί μου;

Π1: (***)

Π5: Μώδωκε ένα 100, σου λέω, και πλήρωσα το λάδι.Αν τα πλήρωνα και γω εκεί κάτω το 100; (γέλια) Θα ήταν καλύτερα; (γέλια)

Π1: Εσύ θα χεις δώσει. (γέλιο) Πόσα έδωκες στο λάδι;

Π5: Ένα 100.

Π1: Ε!

Π3: Ακριβώς; Και τα τενεκέδια;

Π5: 99,5 όλα μαζί.

Π1: Ε!

Π5: Δε πήρε τενεκέδια.

Π3:Α! Είχες μπότια;=

Π1: =Είχε μπότια για το λάδι;

Π3: Πόσα μπότια;=

Π1: =Τοίρα αυτό!

Π5: Τρία μπότια.=

Π3: =Τρία μπότια;

Π1:Είχε μπότια! Τοίρα το μονόπατο!:=

Π3: =Και μέσα είχε και άλλα εκεί μέσα ((εννοεί στην αποθήκη));

Π5: =είχε και άλλα.

Π3: Είχε μέσα στην αποθήκη κιάλλα.

Π5: Τι (***)=

Π1: =Θα να χει ακόμα παλιό ((εννοεί λάδι)).=

Π3: =Σε ποια αποθήκη τάβαλε;

Π5: Μπορεί να ταν τσίπουρο , μπορεί...

Π3: Για λίγο! Σε ποια αποθήκη;

Π5: Εδώ πίσω από το σπít'.

Π1: Εδώ πίσω στο σπít' ή κάτ';

Π5: Όχι δω.

Π1: Α! Εδώ.

Π3: Τι κάτ' θα πήγαινε αυτό;=

Π1: =Τι κάτ' θα πήγαινε αυτό;

Π3: Τα χει εδώ απ' το σκυλί.

Π1: Ναι! Ναι!

Π3: Από το σκυλί μη μπει κανένας μέσα!

Π1: Ναι αφού και κλειδωνιά ε αυτήν έξω και κλειδωνιά=

Π3: Α! Και κάτου;=

Π1:= Και κάτου με τέτοιον αλυσ- αλυσίδα χοντρή και κλειδωνιά .Πωπωπω! Παναγία μου!

Π3: Ετούτο τον πέρασε τον Λ. ((όνομα))=

Π1:= Τον πέρασε ο Λ. ((όνομα))=

Π5: = Σαν ο Λ. ((όνομα)) είναι μπιτ=

Π1:= Έτσι σαν ν=

Π5: Και λίγο χειρότερος.=

Π1: =Σαν ο Λ. ((όνομα))

Π3: Αφού μουλεγε η Λ. ((όνομα)) ε μια μέρα μίλαγε με τη Β. ((όνομα)), μιλάνε=

Π1:= Α!

Π3: Είχε παραγγείλει ελιές

Π1:Ε ! Είχε παραγγείλει μου είπε η Λ. ((όνομα))=

Π3: Και κάτι είπε για τον Φ. ((όνομα)) «Ου» λέει « τι δε τ- είναι. Στη Γ. ((όνομα περιοχής))» λέει «δεν είχε φάει ποτέ»=

Π1: =Ηλεγε η Β. ((όνομα));

Π3: Ε! «με πληρωμή» μη πεις τίποτα της Λ. ((όνομα)).

Π1:= Τι διάολο θα τς ήλεγα!

Π3: Μια κα- είχε ο Κ. ((όνομα)), ο δικός μας, που χε ο Κ. ((όνομα)) το μαγαζί, κάθε μέρα να πάει να φάει.

Π5: Ποιος Κ. ((όνομα));

Π3: Ο Κ. ((όνομα)).=

Π5: Ποιος Κ. ((όνομα)) μωρέ! Δεν είχε πεί στη Γ. ((όνομα περιοχής)) τότε =

Π3: =Στη Γ. (όνομα περιοχής) έρχονταν απάν' στον Κ. ((όνομα)).

Π5: Τι λες μωρέ χαζό; Ποιον Κ. ((όνομα)); Στη Ρ. ((όνομα)).

Π3: Α! Στη Ρ. ((όνομα));=

Π5: = Ε! Ποιον Κ. ((όνομα))! Ο Κωστάκης τώρα πήγε στη Γ. ((όνομα περιοχής)).

Π3: «Στο δικό μας μαγαζί» Α! Θα ταν στου Π. ((όνομα))

Π5: Στου Π. ((όνομα))

Π1: Α:!

Π3: «Κάθε μέρα τζάμπα»

Π5: Αφού του δούλευε εκεί.

Π3: Αφού δούλευε στο εργοστάσιο.

Π5: Τους βόθαγε εκεί.=

Π3: =Τους βόθαγε για να φάει.=

Π5:= Ε!:=

Π7:=Ε!:=

Π3:= Ε! Πόσα χρόνια έζησε στη Γ. ((όνομα));=

Π1:= Και δεν πτέρωνε να φάει;

Π3: Που- σε τίποτα ούτε να πει ούτε να φάει τίποτα.

Π7: Άμα τς βόθαγε;

Π3: Πήγαινε εκεί κάθονταν, τι θα κανε; Έπαιρνε το πιάτο, το πήγαινε μέσα. Τι θα κανε;=

Π7:= Αμ! δε το ξέρεις αυτό! =

Π3: Γύριζε απ' τη δουλειά και γύριζε στο μαγαζί να φάει και να πάει να κοιμηθεί μετά. Όλα τα χρόνια τζιάμπα. Δεν έβγαλε ποτέ να πληρώσει έναν να πει=

Π1: = Ποιος ξέρει τι είδε και εκείνη η: εκείνος ο διάολος

Π3: Με τη Β. ((όνομα)). τα ξέρει.=

Π1: Η Β. ((όνομα)) θα ξέρ για ***

Π3: Δεν πήγαν να πάρουν μια τσάντα και τη μάλωσε;

Π1: Α!

Π3: Κι ήταν ο Α. ((όνομα))

Π1: Ήταν και [η Β. ((όνομα));] για τη τσάντα σίγουρα;

Π3: [Ο Α. ((όνομα)) εκεί.] Ε! Ο Α. ((όνομα)). «Άτε!Άτε!» τς είπε « δεν ήρθες απάν' για να πάρς τσάντες» «Τσάντα του διαόλου να χε γένει» ήλεγε ο Α. ((όνομα)).

Π1:Μια φορά!

Π3: Ήταν και ο Α. ((όνομα)) εκεί.

Π1:Παναγία βόηθα! Τι τά 'θελε!

Π3: Αυτό θα χει και 500.000=

Π1:Πολύ πολλά

Π3:Τι 500; 300 έχει ο=

Π1: Του Α. ((όνομα)); Τόσα χρήματα που χε ο Α. ((όνομα)); Εξόν τα δικά του που έκανε στη Γ. ((όνομα περιοχής)) ε..=

Π3: Ο Α. ((όνομα)); Δε θα χε λεφτά;

Π1: Πως δεν είχε! Ο Α. ((όνομα)) δεν είχε λεφτά; Ο Α. ((όνομα));[έπε του Α. ((όνομα))]

Π3: [Επαιρνε τα κατσίκια] τα γάλατα, τα βαζε ίσια στο βιβλιάριο.

Π1: Ως και απ' τη Γερμανία. ((όνομα περιοχής)) που [έπαιρνε και] συντάξεις

Π3: [Το Β. ((όνομα περιοχής))]

Π1: Μαζί με ...το Β. ((όνομα περιοχής)). Και στη Γ. ((όνομα περιοχής)) και συντάξεις δικ-=-

Π3: =Και τώρα που έπαιρνε συντάξεις τς άφηνε ίσια στο ταχυδρόμο.=

Π1:=Ε!Έχει πολλά λεφτά αυτό. Έτσι θα τα φαν' ο κόσμος. Θα τον αμπώξουν σαν τον Α. ((όνομα)) καμιά φορά (γέλιο) στη τσέπη και αυτό=

Π3: =Για κοίτα τον συ δεν έχει τίποτα;

(***)

Π1:Πού ((ενν. τα λεφτά));

Π3:Εδώεα ((ενν.στη τσέπη του πουκαμίσου)) δε φαίνεται τίποτα ((ενν. λεφτά));

Π1: Τι θα να χε αυτό:!

Π5: Δεν έχει τίποτα.

Π1:Θα παρνε όζω;

Π3: Να μην τα χει στην τράπεζα;

Π5: Α τα χει στη τράπεζα αυτός.

Π1: Θα

Π3: Όχι μωρέ στη τράπεζα θα χει.

Π5: Δε α του δίνουν και βοήθημα τίποτα!

Π3: Ναι για αυτό.

Π5: Φαίνεται τα λεφτά.

Π1: Αφού το φως δεν ανάβει. Τώρα που ναι η Λ. ((όνομα)) έχει τα βράδυ φως.

Π5: Έρθε η Λ. ((όνομα));

Π1: Τώρα; Έχει μια βδομάδα.=

Π5: =Α! =

Π7: =Έχει τόσο καιρό; =

Π1: [Την έφερε.]

Π3: [Ναι] Ήθελε να ρθει. «Θέλω να πάω να πάρω τη μάνα. Πότε να τις τελειώσω ((τις ελιές)) Τ. ((όνομα)); Μου μ'νε ((έμενε)) η μάνα πάν'. Ε-ν- θέλ' να ρθει στο σπίτι της η μάνα μου.»

Π1: Του πα εγώ μια μέρα. Δε θυμάμαι τώρα είναι τρ.=

Π3: =Σύρε να την δεις μια μέρα. Βάλε μάσκα και σύρε.=

Π1: =Τι θα πας; Τι α του πεις; Έλα ξεκλείδωσε; Α νάηταν ανοιχτή η πόρτα θα πάναγα.

Π3: Θα σε φάει το σκυλί!

Π1: Ε! Καλά! [Τώρα]

Π3: [Όχι]

Π1: Δε μπορείς να του πεις [«Άνξε να ρθω μέσα»]

Π5: [Καλά (***) μη πας τώρα γιατί]=

Π1: =Όχι καημένε α πουν τίποτα και να αρρωστήσει (γέλια)=

Π5: =Μη πεθάνει =

Π1: =Ε!

Π5: Τι., τι; Γιατί γελάς; =

Π1: =Αμντί!

Π5: Εγώ λέω και η Κ. ((όνομα)) αυτούα (χειρονομίες) μη πέθανε από κορονοϊό=

Π3: = Η Π. ((όνομα)) μη πέθαινε μωρέ; Εκείνη η Λ. ((όνομα)) όλες τις πόρτες.=

Π1: =Διαβαίν' πρωί-πρωί στο Ν. ((όνομα)). Τι του κάν' κάθε μέρα;

Π7: Είναι με μάσκα όμως ο Ν. ((όνομα)).=

Π3:=Ναι με μάσκα.(***)

Π5: [Μέσα στ' αμάξι]

Π7: [Μέσ' στ' αμάξι]ήταν με μάσκα όμως

Π3: Ήταν με μάσκα που βγήκε πέρα ((ενν. στο χωριό)). Εκεί όξω με τη Λ. ((όνομα)) έτσι γιάια: (δείξη) σιμά. Πουθενά!

Π1:Πού είχε στην εκκλησιά ((ενν. τη μάσκα));

Π7: Τον είδαμαν στο δρόμο, πήγαινε στην εκκλησία και φόραγε μάσκα.=

Π1:Ε! Καλά εκεί σου λέει θα να ν'(ναι) ((ενν. ότι θα είναι με κόσμο στην εκκλησιά)) , εδώ πάν' στο σπίτι =

Π3: [χωρίς μάσκα]

Π1:[χωρίς μάσκα]

Π3: Θα τον πιάκει και αυτόν.Αυτή πηγαίν' σε όλες τις πόρτες.

Π5: Δεν τον πιάνει.Δεν πεθαίν' όλοι.=

Π7:= Θα χαν πεθάν' .

Π5:=Πεθαίν' όποιος θέλει. Δεν πεθαίν' όλοι.=

Π3:=Η Π. ((όνομα)) ήταν μια χαρά.=

Π1:=Ναι ωρέ! Τι έγινε.=

Π3:= Η Γ. ((όνομα)) είπε την είδε ψες στη φωτογραφία ((στο νεκροταφείο)) αλλά είναι νέα, λέει. Στη φωτογραφία=

Π1: α! Στη φωτογραφία.[Είναι]

Π7: [Ωραίο] μνήμα έχει

Π3:Είναι ωραίο;

Π1: Δε φαίνεται;=

Π3:=Α;=

Π7: =Ωραίο. Φαίνεται ότι είναι αυτή.

Π1:Α! =

Π7: Αλλά είναι πιο νέα. Όχι όπως είναι τώρα που έχει άσπρα μαλλιά.

Π1:Ναι! Αμπντί.

Π3: Τι ντυσίματα έκανε αυτή.=

Π1:=Ε, Ε, Ε! =

Π3:= Τι φορέματα! Α; Θυμάσαι;=

Π1: =Αμπντί!

Π3: Καθαρή. Αυτή ρε μαμά : «Γεια σου θεια!» τς είπα εγώ «Τι κάνεις;» «Καλά ευχαριστώ, παιδάκι μου. Τι κάν'; όλη η φαμίλια σου καλά; Να σαι καλά Χ. ((όνομα)) μου». Πριν τρεις μέρες- τέσσερις.

Π1:Ε!:=

Π3: =Πώς πέθανε αυτήν ίσια;=

Π1:=Αιντέ!

Π3: Αυτήν έπιακε τέτοιο ((ενν. κορονοϊό)).

Π1:Παναγία μου!

Π3: Ένωσε λίγο πόνο και πέθανε. (.) Και αυτός να κοιμάται και του- το κεφάλι πεσμένο [κάτ'.]Πώς της βγήκε η ψυχούλα;

Π1: [Πωπω!] Πώς την βρήκε; (.) Παναγία βόηθα!

Π7: Θα της βγήκε.

Π3:Α;

Π1:Παναγία βόηθα! Μαναχή της. Δεν μπόρεσε να ξυπνήσει γληγορότερα =

Π3:= Το γαϊδούρι ήταν κάτ' τα Λ. ((όνομα)).=

Π1: Μμ:!

Π3:= Είχε πάει κουρευτεί, είχε πάει ψωνίσει. Τρώει καλά ο πουτσαράς τώρα.=

Π1: =Τρώει και κοιμάται=

Π3: =Έβαλε και το ερκοντίσιον. Έχει και ερκοντίσιον.=

Π1:=Α!:=

Π3:=Είχε βάλ' το καλοκαίρι.

Π1: Μπα!

Π3: Ζεσταίνταν η νυφαδιά, τς έφερνε κρυότι.

Π1:Ε:!! ((συγκατάβαση)) (.) Αμπντί! (.) Στο χαμό! (ψίθυρος) Ακούς ο Φ. ((όνομα)) να μην του πει .Πάει έκατσε όλη μέρα να βγάλ τα ελιές.=

Π3:= Ναι ρε=

Π1:=Παναγία μ!:=

Π3:= Παίρνς τον άλλον=

Π1:=Παναγία=

Π3: =Εδώ σου φέρει ο ταχυδρόμος τα λεφτά και του δίνς , πληρωμένος [του] δίνς και ένα χαρτζιλίκι.1 ευρώ ,1.Του δίνς ένα ευρώ. Όχι.

Π1: [Πωπω!]

Π1: 'Όλη μέρα να του φέρ' το λάδ' στο σπίτι και να... τίποτα μη του=

Π3:= Ε! Δεν είναι χαζός! =

Π1:= Ούτε να του πει=

Π3:= Δεν είναι χαζός=

Π1:=Είναι πονηρό=

Π5: =Είπε, είπε τι σου χρωστάω=

Π3:=Ε! =

Π1:=Σου πε;=

Π5: =ε! =

Π3:= Ε! =

Π5: = «Δώσε ό,τι θέλεις» του είπα. «Α! ευχαριστώ πολύ» είπε=

Π1:=Α! (γέλια) Καλά σου είπε! Αφού σου είπε το ευχαριστώ (γέλια) .Ωρέ!

Π3: Ω μα-! Είναι άνθρωπος;

Π5: Αφού του είπα δώσε ό,τι θέλς, ό,τι θέλσε μου έδωκε=

Π1:Ε! =

Π3:= «Ευχαριστώ πολύ» του πε=

Π1: =Παναγία βόηθα. Πώς; Δε το ρχεται; (γέλια) Για αυτό να μοχε πει τότε;=

Π3:=Για να κλείσει=

Π1:=Το χε=

Π3:=Τύψεις=

Π1: =τύψεις ότι να «Α: Να έχει η Χ. ((όνομα)) κουνουπίδ; Να τα δόκω;»=

Π5:= Ε! ε! [μου δωνε] και ένα πεντόκιλο

Π3: [Τι σου λεγε;] Α! Του δινε τσίπουρο.=

Π1:= Τσιπουρο; Ποιο; Εγώ πίνω να του λέγες.Είμαι μπεκρής ((ειρωνία)) =

Π5: «Δε πίνω» του πα «Αυτό εκεί » του πα εγώ. Δε το παιρνα και αυτό ((ενν. το τσίπουρο)).=

Π3:= Δε το παιρνες;=

Π1:= Δε το παρινες να [το πουλήσεις πουθενά.]

Π3: [Α το πούλαγα] Χμ: ! Κάτσε τώρα. (.) Κάτσε για το ευχαριστώ
[Φάε το ευχαριστώ]

Π1: [Θα βγαζεις 30]

Π5:= Δεν άδειαζα εγώ παιδί μ'. Εγώ ήθελα να κόψω δυο-τρία αμάξια ζύλα=

Π3: = Δεν άδειαζε ((ενν. δεν είχε χρόνο ο Π5.)) Ξύλα τα να έτοιμα πάν' στη Σ. ((όνομα περιοχής)), να τα φέρ' εδώ, ξερά. Πάει τάπιακαν οι βροχές. Εγώ να σφάζω κατσίκι εκείνη την ημέρα. Εγώ να πάω στη φτέρ' δυο φορές=

Π1: =Τι χρώσταγες!:=

Π3:= Εγώ. Ναι! Όλα μαναχή μ'. Ετούτος γιατί να γκιζεράει;=

Π1:= Γιατί να κοσιέβει;[Και να μη .]Μωρέ παρακαλά=

Π5: [Ενα Φ. ((όνομα)) έχω]

Π3:= Δε ντρέπεται;=

Π1: = Πώς το αισθάνεται; Ήθελα να ξερα! Πωπωπω!:=

Π5: = Δεν καταλαβαίν'.=

Π1= Πονηρός!:=

Π3:= Δε καταλαβαίν';=

Π1: =Είναι πονηρός!:=

Π5:= Ε! μωρέ. Χαζός. τι είναι; Ξύπνιος είναι;=

Π1:= Δεν είναι χαζό. Είναι πονηρό.=

Π5: = Ε: ((ειρωνικό))!:=

Π1:= Κουτοπόνηρο=

Π5:= Αν ήταν πονηρός και ξύπνιος, δε θάηταν έτσ'.=

Π3: =Πώς θάηταν καλύτερος;=

Π1:= Ε καλά!

Π3: Ε!

Π1: Παναγία βόηθα!

Π3: Αλλά ο Σ. ((όνομα)); Δε σόδωκε δυο πορτοκάλια;=

Π5: =Τρία!:=

Π3:= Τρία πορτοκάλια;=

Π5:= Και τρία μανταρίνια!:=

Π3: ='Εξι;=

Π5:= Ε!:=

Π3: = «Να δώσεις και τς Χ. ((όνομα))» του πε=

Π5: = Κι [ένα] καφέ; κι ένα καφέπάζει τον πλήρωσε στο Σ. ((όνομα)).

Π1: [Τι το κάνε;] ((ενν. από δουλειά))

Π3: [Τίποτα]

Π1: [Που τόφτιαχνε;]

Π3: [Αλήθεια;] Για να πει ο Θ. ((όνομα));=

Π7: = Για τη γιορτή;=

Π5: = όχι. ποια γιορτή μωρέ.=

Π7: =Α! Γιατί;=

Π5: = Πήρα εγώ έναν καφέ . ήμουν [πίσω εκεί.] Πήρα, πλήρωσε και το δικό μου.=

Π7: [Για τη γιορτή μωρέ.]

Π3:= Μπράβο!:=

Π5: = « Μπράβο σου!» του λέω. Τα πλήρωσε.=

Π3: = Έτσι του είπες; Μπράβο! =

Π1:= Μια χαρά!:=

Π3: = Ε! Το δωκε και τρία=

Π5: «Τα χεις πληρωμένα εσύ ((ενν. τους καφέδες))» μου λέει «Πόσα έχεις να πληρώσεις ακόμα!»=

Π3: = Έτσι σου είπες; « Τα χεις εσύ πληρωμένα αυτά» του λέει.=

Π1: = Α!

Π3 : Ο Σ. ((όνομα))!

Π1:= «Καλά που το κατάλαβες» δοντου λεγε; (γέλια)

Π3: Ου μωρέ , μωρέ! Άλλο σπαγοραμένο=

Π1:= Ε! [Καλά!]

Π5: [Τι είναι κει ψηλά; (δείξη) ((κάτι δείχνει στο τζάκι))]

Π1: [Ούι τι κάθομαι]

Π3:[Έχεις ιδέα από Σ. ((όνομα))]

Π1:[Ουι Παναγίτσα μου!]=

Π3: =’όταν είπα την άλλη φορά, είδες που τουχα πει που , κάτ’ είπαμε για κείνα τα χρόνια «Σας έφερνε η μάνα σας όλα πάν’ ((ενν. στο χωριό)) 15Αυγουστο.» «Θυμάσαι» του λέω

«που, που κοιμούνται ο , κοιμούνται μέσα και μόπε ο καημένος ο Μ. ((όνομα)): Όλα θα τα δώκω στον:» Ο μικρός είναι ο Α. ((όνομα));=

Π1:= Όι. Ο [Σ. ((όνομα))]

Π3: [Ο Σ. ((όνομα))] « Όλα θα τα δώκω στον Α. ((όνομα))» Σκώθηκες εσύ καλά-καλά» του λέω. « Μωρέ, μωρέ,μωρέ δαίμονα» λέει « πού το θυμάσαι;» λέει. Τι μουν γω; Κουκτσκούλα μαμά.=

Π1:= Α!:=

Π3: = «Όλα θα τα κάνω απόπαιδα και τα δυο» είπε «Και το μεγάλο και το μικρό. Α τα δώκω στο μεσαίο όλα. Όλα γραμμένα» « Α: ! Τι γίνεται εδώ έξω; Τι Άξα; Α τα πάρουν τα πρ- , το πρώτο και το τελευταίο δε α πάρ' τίποτα; Εγώ τι είμαι εδώ;» Αυτός, αρχίνισε ο Σ. ((όνομα)) απ' τον ύπνο. Ο Α. ((όνομα)) δεν έκρινε.=

Π1: = Ο Α. ((όνομα)) δεν κρέν'.=

Π3: = Γένσαι, θα γένσαι κι μπέμπα; Έκανε κι μπέμπα!:=

Π1: = Α! Δε ξέρω.=

Π3: = Ο Μ ((όνομα)). =

Π1: = Έκαμε μπέμπα;=

Π3: = Μια- έναν Α ((όνομα)) =

Π1: = Α!:=

Π3:= Και την τσούπρα α τη βγάλ' Π. ((όνομα)).=

Α : =α!:=

Π3: = Πού τς βρίσκουν τέτοιες τσούπρες ((ενν. νυφάδες)); =

Π1: = Άιντε! =

Π3: = « Ούτε αντίρρηση να φέρουν» λέει η Θ. ((όνομα))=

Π1:= Α!:=

Π3:= Α. ((όνομα)) τόδωκε το παλιό το σπίτι. Αυτός είναι στο καινούριο. Έχει και το πατρικό της αυτή» λέει . Καλό.=

Π1:= Ε!:=

Π3: = Το κανε μια ανακαίνιση. Εκεί ο Δ. ((όνομα)) ((ενν. μένει στο παλιό σπίτι)) =

Π1:= Π1:! Τόδωκε το σπίτι' το δικό τς; =

Π3: = Ναι!:=

Π1: Α!

Π3:= Με την νύφη. Και γεννάει και το δίγκονο, τη μπέμπα. Θα το γε κάνει τώρα.=

Π1: = Αμπντί!:=

Π3: = Τον έχει τον Α. ((όνομα)); Ο Θ. ((όνομα)); ((ενν. στη δουλειά)) =

Π1: = Μη να τόχα ρωτήσει; Τον είχε .Δεν είχα μάθει για. Θα τον ρωτήσω τώρα αυτή τη φορά. Δε θυμήθκα ποτέ να τον ρωτήσω=

Π3: = Ξεχνάω κι εγώ. Εγώ τη Μ. ((όνομα)) ρώτσα την άλλη φορά. Μου πε «Ναι, την έχω μωρέ την έρμη. Πλέν' , πλέν' σα την Κ ((όνομα)), σα τη θείτσα Μ. ((όνομα))» λέει=

Π1:= Ποιος;=

Π3: = Η Μ. ((όνομα)) του θείου του Δ. ((όνομα)).=

Π1: = Α: !=

Π3: «Ίδια» λέει, «ίδια» λέει.=

Π1: =Α: !=

Π3: = « Πιάν' τα κατσαρολικά, τα πλέν', τα καθαρίζ', τα καθαρίζ' .»=

Π1:= Α: !=

Π3:= Ε! (.) Η Μ. ((όνομα)) του Δ. ((όνομα)).=

Π1: = Ναι, ναι!=

Π3: = « Σαν Μ. ((όνομα)), η Κ. ((όνομα))»=

Π1: = Σου λεγε, σου λεγε (ψίθυρος) =

Π3: =Ο Θ. ((όνομα)).=

Π1: = Α !Ο Θ. ((όνομα)) σου λεγε; Α! (γέλια) Α! Επειδή την έχει κει ((ενν. στη δουλειά)).

Π3: = Παίρει κι εκείνη, να πάρ' σακούλες» λέει. Φαίν'ται θα παίρει.=

Π1: = Ε μωρέ!

Π3: Άμα μέν' τίποτα εκεί ((ενν. από φαγητά)) θα τα παίρει αυτή.=

Π1: = Θα τα παίρει αμπντί.=

Π3: = Να φαν'. Όλοι, κανένας, ο θείος ο Δ. ((όνομα)), μαμά, μόνο (.) δουλεύει. =

Π1:= Κανένας άλλος;=

Π3: =Όχι

Π1: [Οι τσούπρες τίποτα;]

Π5: [Ποιο αυτό το άσχημο, έτσι είναι;]

Π3: Όχι ο μεγάλος (απάντηση στο Π5)=

Π5: = Αυτό το άσχημο ποιο είναι;=

Π3: = Ο Ν. ((όνομα)). Εκείνο θα πεθάνει. =

Π5: = Αυτό είχε εδώ κάτ' (**);=

Π3: = E:!

Π1: [Εκείνο]

Π5: [Τίνος έχει αδερφή;]

Π3: Της Σ. ((όνομα)).=

Π5: =A:!=

Π1:= αδερφή της Σ. ((όνομα))=

Π3: = «η Σ. ((όνομα)) παντρεύεται τριακόσιες φορές» είπε η Β. ((όνομα)) την άλλ' φορά»=

Π1: =A:!=

Π3: = Φτιάκχκιε καλά -καλά» λέει.=

Π7:= Ποια είναι η Σ. ((όνομα));=

Π3:= Του Σ. ((όνομα)) η γυναίκα.=

Π7:= A:!=

Π3:= Νέα, δεν την έφαγε η στεναχώρια τώρα, πριν είχε και γκρίνια δεν άκουε και ο Σ. ((όνομα)) [οι γερόντ'] κοντά αυτήν.=

Π1: [ε:] = ε! κοντά αυτήν.αμπντι!=

Π3:= οι γερόντ'.

Π1: ούτε γκρίνια ούτε τίποτα.=

Π3:=Έμασαν πέντε τόνς ((ενν. τόνους)) ελιές=

Π1:= Άιντε!:=

Π3:= Οι γερόντ' μ' αυτήν.=

Π1:= Άιντε!:=

Π3:=Κάπ' ((ενν. κάπου)) πήγε εκείνο το ένα το παιδί. Απ' το πρωί οι γερόντ'. Κουκουνίτσα οι δυο.=

Π1:= Είδες; Αντοχής οι γερόντοι.=

Π3:= ε:!=

Π1: αμπντί!:=

Π3:= όλ' την ημέρα να μαζεύουν ελιές.95 ο γέρος=

Π1: = δεν είχε γκρίνια ποτέ αυτή από αυτούς τους γερόντους.=

Π3:= ποτέ!:=

Π1:= Βόηθαγαν=

Π5: = Είχαν το Σ. ((όνομα))=

Π3: =Ναι, είχαν το ((όνομα)).

(***)

Π3: Αλλά αυτοί πολύ καλοί άνθρωποι.=

Π1: = Ναι.=

Π3: = Η Ε. ((όνομα)) η κοιλιά η μια εδώ (χειρονομίες/δείξη) [εδώ] κάτω=

Π1: [Πωπωπω!]

Π5: = Η αδερφή τς;=

Π3:= Αυτή που είχε χαιρετήσει ο Ν. ((όνομα)). Ο γόνας ((ενν. γόνατο)) ο ένας είναι εδώ, εδώ είναι άλλους δυο-τρεις γόνηδες[εδώ] Ω! Γ. ((όνομα)) τη θυμάσαι;=

Π1: [Παναγία μου!]

Π7: [Γόνηδες (γέλιο)]

Π6: Ποιον;=

Π3:= Εκεί κάτ'. Που πήγαμε (.) στο Κ. ((όνομα)) .Κάτ' στους Β. ((όνομα)). Πώς ήταν ((ενν. την Ε.)); (γέλια) Σκόπι, η φούστα από μπροστά έκρουγε καταεί.

Π1: Άς τα μακριά, ζβάρα.=

Π3:=Ναι. Η κοιλιά όπως είχε φύγει κάτω [καταεί] η φούστα από μπ=-

Π1: [Πωπωπω!] =Τι διάολο γίνγκε έτσι αυτή η γυναίκα;
Τι τι τι ;Διάολο έπαθε;=

Π3: =Κι η μάνα τς να είναι σαν η Κ. ((όνομα)).=

Π1: =Ε!:=

Π3:= Ο πατέρας της τέτοιος ήταν. Η μάνα της τέτοια.

Π1: [Η μάνα τς]

Π7: [Παίρνει κάνα χάπι;]

Π1: [Έμοιαζε] με την [Σ. ((όνομα))]

Π3: [Ιδια]

Π1: Σα τη Σ. ((όνομα)).=

Π3: =Ιδια=

Π1:= Την είναι η μάνα τς;=

Π3:= Είναι! Ναι=

Π1: = Σα τη Σ. ((όνομα)). Τη θυμάμαι κάποτε. Την είχα ιδεί=

Π3:= [Τόσια!(χειρονομία/δείξη)]

Π5: [Το γάλα]δε α το πουλήσεις φέτος πεθερά;=

Π1: =Πώς;=

Π3:=Το γάλα. Δε τσόβαλες τυρί ακόμα;=

Π1: =Αυτά έστιψαν=

Π3:= Πόσο γάλα είχαν εχτές;=

Π1: =Εψέ το βράδ' ένα κιλό (γέλια) με το κατσαρόλι δ-ήταν. Το ζύισα να ιδώ. Είπα ένα κιλό είναι. Τόειδα στη στάνη.[δεν είχαν] τίποτε. Έρχομαι επάν' να το ζυγιάσω να ιδώ είναι ένα κιλό ή δεν είναι. Κάτι γραμμάρια ήταν παραπάν' ένα κιλό. Παναγία μ'! Έστιψαν ντίπ. Σήμερα είχαν λίγο περισσότερο.=

Π3:= [τα χε όξω εκεί] = «Μη κοιτάτε που έρχομαι με το μπαργάτσι [μακάρ'] να ρθετε στα χρόνια μου , να πάρετε με το καφόπρικο να φέρνετε.» τς έλεγε της θείτσα και τα- Μ. ((όνομα)) (γέλια)=

Π1: [E!]

Π7:= Ποιος;=

Π3:= (γέλια) η Κ. ((όνομα)).=

Π7:= Α!=(γέλια)

Π3:= Ένα μπαργάτς' αυτή τρία κιλά ((ενν. γάλα)).=

Π1: =Αμπντί! =

Π3:= Θα παιρνε;=

Π1:= Και λιγότερο.=

Π3:= Θα παιρνε τρία μωρέ.((ενν. τρία κιλά γάλα το κουτί))=

Π1:= Μωρέ έπαιρνε αλλά δε [γέμιζε].=

Π5: [Δεν είχε μέσα.]

Π3: [δε γέμιζε]

Π1:= Έπαιρνε, αλλά δεν ήταν γεμάτος.=

Π3:= «Μη κοιτάτε. είμαι τόσα χρόνια. Μη κοροιδεύετε! Θα να ρθει καιρός [και με καφόπρικο δε θα χετε σεις].»

Π1:[E η μια μιλιόρα]αρχίνισε , το στιψε τώρα ((ενν.το γάλα)).]Τώρα δε πρόκειται να το φέρει.Κάθε χρόνο το στίβ'. =

Π3: =Είν' η μάρκα τς.=

Π1:=Αλλά κι άλλη, οι μονοβύζες, δεν είχαν κι εκείνες.Δύο προβατίνες=

Π3: =Εγώ έχω μια μάρκα εκεί γίδα μάνα θυγατέρες, τα κατσίκια τα βγάζουν τραγιά.

Π1: έτσι και [τούτες] τ' αρνιά τα βγάζουν ωραία.

Π3: [τραγιά]

Π3: Ναι. (.) Την άλλη μέρα, σε δυο μέρες « ω! καμάρι μου» τς λέει ο Θ. ((όνομα)). Είναι μια γκόρ- γκόρμπες εκεί ((μιμητικός ήχος για άρμεγμα)) «τι έγινε;» του λέω γω «Ωραία;» «Ωραίο πράμα» λέει τούτος. Δυοβύζες.=

Π1:=E:!!ε:!! Δυο βύζες [στο χαμό]

Π3: [Η μάνα τ']

Π5: [Είναι αρρώστα αυτά ρε]

Π3: [Τι;] Δεν είναι η αρρώστια είναι η μάγκα.=

Π5: [Είναι αρρώστια]

Π3: Ο Θ. ((όνομα)) λέει «είναι αρρώστα»=

Π5: =Είχαμε τα γίδια εμείς ποτέ εμείς έτσι;=

Π3:= Αυτή έτσι ήταν η μάνα=

Π5: =Με το που στίβουμε. Τα αρμέμε για δυο μέρες τέρμα.=

Π1:= Πού ξέρω! [Και τούτη που κάνει κάθε χρόνο,] τώρα καίγονται τότες στην αρχή που δε πααίνω να τ' αρμέξω;=

Π5: [Είναι μικρόβιο που παίρν' απ' το ένα βυζί στο άλλο.] = Είναι μικρόβιο

Π3: =Όχι τα πρόβατα.=

Π1:= Τα πρόβατα=

Π5:= Τα πρόβατα μ-=

Π3: = Εγώ ένα άρμεγμα, μαμά, δέκα κιλά χάνω από το τρίτο άρμεμα. Δέκα κιλά. Ίσια απ' την πρώτη μέρα.

Π1: =Ναι! Χάν'ται αμπντί. Τώρα αν και- αν καίγονται και το χάνουν. Πού ξέρω! =

Π5: = Είναι μικρόβιο. Έχει μια μικρόβιο ((ενν. τη γίδα)) και τς αρμές εσύ με τ' άλλο και πάει και στ' άλλο.=

Π1: =Τώρα έχω κι εκείν' την αγέννητη. Είχε κατεβάσει κάτ' μαστάρια μια απ' του Θ. ((όνομα)) η μια μου ψό[φσε]

Π3: [Θα] χει κανένα ψόφιο

Π1: =Τώρα κάτι έχει ή ψόφια τα χει. Είχε κατεβάσει το μαστάρι από τώρα είχε πέντε-έξι μέρες. Κάθε μέρα και κατέβαζε το μαστάρι. Και λέω «τι να τι κάμω;» Μόρχονταν κακό να την αρμέξω, λέω σε πέντε μέρες θα γεννήσ'. Κατά τις 10 ήταν μαρκαλημένη. Την είχα γραμμένη. Λέω πέντε μέρες θα φύειν αυτές οι τέσσερις- πέντε μέρες. Ήλεγα κατά τις πέντε θα γεννής. Αυτή απ' τα ψε τώρα είναι αρρώστη. Σταλίζει =

Π3:= Κάνα ψόφιο θα χει.=

Π1: =Άραγε πάν'.

Π5: (***) κανά ψόφιο=

Π1: Τι διάολο έπαθε; Μαναχά τς ψοφάν; Τίποτα παθαίν'; Μπουργιούνται τίποτα; και πάλι αυτή ήταν μεγάλ' δεν την μπούραγαν τ' άλλα.=

Π3: =Δε ξέρω.=

Π1: =Που ξέρω την άφκα κάτ' .δεν βήκε σήμερα όξω (ενν. από τον σταύλο) με τς προβατίνες. Τσέβαλα χορτάρι έρθε το κοίταξε πάει έκατσε κάτ'.=

Π3: (χασμουρητό) =[E! θα ψο]φήσ'ν τ' αρνιά.

Π1: [Πάει!]

Π5: Μην έχει κανένα μασταρά τίποτα;

Π1: =Όχι, όχι.Δεν έχει μασταρά. Την έπιακα στα μαστάρια μαλακό ήτανε=

Π5: =Άρμεξ' την τώρα τι α ντι κάνς; Άρμε την να λαφρύνει. Τι α ντι κάνς;=

Π1: = Πάει δε θα γλυτώσ' κι αυτήν. Τι προβατινάρα! Κι εφέτο ήταν γερή. Δεν ήταν άλλα τα χρόνια κάθονταν, τς ήβληπες σπαθάτες ε: σαν αδύνατες, παχιές ήταν, αλλά δε πέταγε. Εφέτο είχε πετάξ' και κουλιά κι είχε γεμίσει=

Π3: =Δεν είπε η Β. ((όνομα)) «μια» λέει =

Π1: = Δυο αρνιά σίγουρα έχει, αλλά τρία δε κάν' αυτές του Θ. ((όνομα)). Δεν είχαν κάν'.=

Π3: =Τα- η δική μου η ράτσα είναι μόνο για τέτοια.για αρνιά =

Π5: = Ποια;=

Π3: = Τρία, τρία,τρία, τρία=

Π1: = Είναι η ράτσα.=

Π3: = Πολύ αρνί και φέτος [42 Και 2, 2 και τρία- δυο]που μου ψόφσαν τρία , 45 αρνιά. Τόσα λίγα προβατάκια=

Π1: = [E!] [ετούτη εδώ δυο έκανε κάθε χρόνο] = ετούτη εδώ ήταν αυτό που χатаν πάρει εσεις το πρώτο το κριάρι.=

Π3: = Α! Η μάνα τς=

Π1: =Ήταν η μάνα του ε:=

Π3: = Εγώ ετούτο δώ; Πήγε να πιάκει το κριάρι. Και γιατί δε το:- δε το ζάπωσες;=

Π5: =E! μου γυρσε το νύχι.=

Π3: = Σου γύρσε το νύχι;=

Π5: = E:

Π1: Το κριάρ';=

Π3: = Τόνοι όξω. Λέω να μην τα ανοίξ' ο Κ. ((όνομα)).=

Π1: = Το κριάρι;=

Π3: = E! (.) Δε το κλείσαμε.=

Π1:= Π1: =

Π3: =Δε τ-

Π5: Δε το, ναι αλλά άμα βγουν τα τραιά όλα να ιδείς τι θα γένει.

Π1: = Τα τραγιά κλεισμένα;=

Π5: =10-12 πόσα είναι;=

Π3:= πόσα είναι; Είναι ο μούσκουρος, ο γκάλμπεν[ος,] ο ζωνάρικος, δυο του Κ. ((όνομα)), ο ντρένς ο άγριος, ο ντρένς του Γ. ((όνομα)), ο-οι δυο σιούτιδες, ο: μπούτσκος=

Π5: [10 είναι αλλά (.) μην είναι 12=] = 10
μέτρησα μην είναι δώδεκα μου φαίνεται.=

Π1: [=Δε τα μετράς;]

Π3: =Δέκα είναι μόνο;=

Π5: =Με τα κούτσκα μπα δώδεκα θα ναι

Π3: Όχι δέκα. Τι δέκα;=

Π5: =Τι;=

Π3: =Δυο οι σιούτιδες, ο μικρός και ο μεγάλος, ο κούτσκος, ο ντρένς ο άγριος=

Π5: = Δυο σιούτιδες, δυο γκόρπες, τέσσερες=

Π3:= Ο ντρένς ο άγριος, ο ντρένς του Γ. ((όνομα)), δυο του Κ. ((όνομα)), ο μ- γκάλμπενος, ο μούσκουρος, ο ζωνάρικος.=

Π1:= 10 μέτρησες.=

Π3:= 10 είναι=

Π5: =λι- Λίγα είναι. Τι α τα κάνουμε;=

Π3:= Έξι. 10 είναι; Θα ναι παραπάν.=

Π5: =Το μουσκουράκι το βαλες;=

Π3:= Το βαλα το μουσκουράκι.=

Π1: = Να πάνω και γω [σιακάτ', να τη ιδώ θα κάν' (.)]τι κρίμα μόρχεται αυτή η προβατίνα;=

Π3: = [Δέκα είναι και τέσσερα που είναι γκισέμα]

Π5:= Αύτη τώρα.Σύρε άρμεξ' την τώρα. Άρμεξ' την. Άρμεξ' την ν' αλαφρόν'.=

Π1:= Να την αρμέξω;=

Π5: [Άρμεξ' την]

Π3: [Άρμεξ' την]

Π1: Δε παθαίν' τίποτα;=

Π5: = Τι α πάθ' !=

Π1: = Να το χύσω το γάλα;=

Π3: = Αμπντί! [κουλιάστρα]

Π5: [κουλιάστρα]

Π1: [Κουλιάστρα] το: ρίζω στο σκυλί να το φάει.=

Π5: = Αυτή βαραίν' τώρα (ενν. την προβατίνα) μεγαλών' το μαστάρι σβάρα.=

Π1:= Ναι, [αφού μεγάλωσε κι εκείνη] και έχει όλο γάλα [μέσα] τόσο (χειρονομία/δείξη) [το μαστάρι, γεμάτο.]

Π5: [“Όχι άρμεξ' την] [όχι άρ-, όχι]
[άρμεξέ την.]

Π3: Άρμεξ' την. Δώστο στο αρνάκι (ενν. το γάλα)=

Π1:= Α;=

Π3:= Δώστο στο αρνάκι=

Π1:= να το δώκω στο αρνί;=

Π3: Ε! =

Π1: = Αλήθεια! =

Π3:= Δώστο στο αρνί! =

Π1 : = Θα το ρίζω – θα το δώκω στο αρνί.=

Π3:= πρέπει να το σφάζεις κι εκείνο=

Π1:= ποιο;=

Π3:= Να το σφάζεις. Δε α το σφάζεις;=

Π1:= Πότε α το σφάζω;=

Π3: = Α να ρθω μια μέρα να στο σφάζω=.

Π1: = Πότε;

Π3:= Θα το φέρ'ς απάν' όμως.=

Π1: Πότε; Πάει 15 μέρες;=

Π3: =Ε! Α το σφάζω=

Π1: =Μόπια τώρα τόσο γάλα =

Π3: =ε κο- Κόψ' το λαιμό.=

Π1: Δε πιάνω, δε πιάνω, λέω ((ενν. γάλα)), βγάζω ένα μπουκάλι αυτουνού και μετά ρίνω τ' άλλο.=

Π3: ε: α του, αύριο δε ξέρω που θα μαι, αλλά αύριο άμα βρέχει όμως;=

Π1:= Άμα βρέχ- =

Π3: = Τ' άλλο δε γίγκε τ' άλλο;;=

Π1:= Γίγκε και τ' άλλο. =

Π3: =Τ' άλλο δε το δίνς να φύει;

Π1: Α τς πω, να τώρα, αν αύριο, αν έρθει απάν' , να το πάρουν. Τ' άλλο γίγκε μεγαλύτερο απ' αυτό=

Π3:Ε! δώστο σφαξτο=

Π1: = Αμπντί! Να το πα- =

Π3: = τέσσερις η ώρα μάνα.=

Π1:= ούι να φύω γω.=

Π3:= ένα αγελαδάκι ήρθε γεννημένο απάν'. =

Π1:= α! =

Π3:= εχτές γεννήθηκε.=

Π1: ούι μάνα μ! =

Π3: = «Παναγία βόηθα» λέει ο Θ. ((όνομα)) « με τούτο τον καιρό να γεννιούνται [πάν' την Γ. ((όνομα περιοχής));]»

Π1: [και γίγκε απάν' τώρα;] κρίμα! δεν κρυών' τώρα αυτό νεογεννημένο;=

Π3:= αφού ρε μαμά δεν μπορεί να περπατήσ' ακόμα. Αφού κάθονταν καταεί στη λάσπη=

Π1:= Ωωωω! =

Π3: = τόχουμε πάν' στην Σ. ((όνομα περιοχής))=

Π1:= άιτε! =

Π3:= ετούτο μόνο είναι σαρκό, τ' άλλα όλο θηλυκά.=

Π1:=και με, κάθεται ακόμα; Δε περβατάει καλά;=

Π3:= εχτές το πασάλειψε όλο λάδι στο , τρίβει τα ποδάρια=

Π1:= κρίμα! =

Π3: =αφού περπατάει τούκου-τούκου (μίμηση περπατήματος)

Π1:= Ούι! =

Π3:=Αφού μαμά έτρεμε=

Π1:= Ούου (επιφώνημα λύπης)=

Π3:= Το φέραμαν=

Π5:= Του κανα δυο ενέσεις εγώ και του παρέλλσαν τα νεύρα.=

Π1:= Πωπωπω!=

Π5:= Και τώρα τα βάν' έτσι (δείξη) =

Π1:= Κρύωσε φαίνεται πο-=

Π3:= Κρύωσε; Αφού εγώ πάγωσα εκείν' την ημέερα στ-=

Π5:= Γεννήθηκε στη λάσπη μωρέ.=

Π3:= Ω μαμά! Έλα να σου δώκω ένα κομμάτ' πίτα. =

Π1:= Αυτό παιδί μου τώρα.=

Π3:= Τέτοια (.) βασιλόπιτα.=

Π1:= Αυτό δό μου το μικρό.=

Π3:= Πάρε φάε μωρέ, είναι.

4^η Συνεδρία

Π2: Ποιος είναι εκείνος που δε στεναχωριέται;= ((συζήτηση για τη στεναχώρια))

Π3:= Έτσι μακριά δε δείχνετε Α. ((αποστροφή στην Π2))=

Π2:= Δε δείχνετε (***)

Π3: «Έτσι ήθελε ο Θεός» μου πε μια μέρα εμένα. =

Π2:= Τι να σου πει; Τι να σου πει;

Π7: Εμένα μου λες;=

Π3:= Η τσούπρα η μικρή: «Ω Θ. ((όνομα))! Θ. ((όνομα))» του πε: «Μπήκαν τα ‘γελάδια στην Α. ((όνομα περιοχής)).=

Π2:= Τι να της κάνετε (***)

Π3: Την Α. ((όνομα περιοχής)) την ξέρ’, η Δ. ((όνομα)), εκείνη η Τ. ((όνομα)) τον φώναξε στα Γιάννενα.=

Π2:= Ωχού! =

Π3:= Δεν τ’ς ήλγηες «Εγώ τάχω πληρωμένα. Ο πατέρας σου μου χρωστάει». Έτσι να τ’ς είχε πει. Ε! Τα γελάδια τ’ς είπαν ότι μπήκαν μέσα. Κιάμα μπήκαν;

Π2: Καλά είσαι καμάρι; ((αποστροφή στον Π5))

Π5: Τι έγινε Α; ((όνομα/ αποστροφή στην Π2))=

Π3:= Ήρθε μια μέρα η Β. ((όνομα)) λέει: «Δεν πήρα την Α. ((όνομα))» =

Π2:= Χρόνια πολλά και στο σπίτι σας ((αποστροφή στους Π3 και Π5)) [ας είναι και τώρα]

Π3: [Κάτσε λίγο τώρα ((αποστροφή στον Π5))]

Π5: Για Πασχαλιά; Τώρα (***) (γέλιο)

Π3: Κάτσε λίγο ((αποστροφή στον Π5)). Κάτσε καταεί εκεί στον καναπέ (δείξη). Για πες μου ((αποστροφή στην Π2)) δε σου πόνεσε να βγεις απάν’; (γέλιο)=

Π2:= Ωρέ δε μπόρεγα. Δε καταλαβαίν’ς;=

Π3:= Ωρέ απaráτα τα. Τι δε μπόρεγες; Κάνε πέρα! =

Π2:= Δε μπόρεγα να περβατήσω! =

Π3:= Δε θα λες: « Δεν μπορώ.» =

Π2:= Γερή είμαι και δύναμη δεν έχω.=

Π3:= Όχι! Δε θα θελεις έτσ’. =

Π2:= Δε παίρν’ς χαμπέρι;=

Π3:= Θα κάτς μέσα. Μη κάθεστε μέσα. Κλεισμέν’. =

Π2: = Τι μέσα θα κάτσω;=

Π3: = Κάτσε εδώεα! Φέρε γύρα το χωριό! Έκανες καλά που έφερνες (γέλιο). Μη κάθεται μοναχή σου! =

Π2: = «Να σε πάνω εγώ;» λέει ο Κ. ((όνομα)); «Έχω (γέλιο), έχω να περάσω την ημέρα μου (γέλιο)» του λέω.=

Π3: = Καλά τούειπες.=

Π2: = Πού είναι ο Χ. ((όνομα));=

Π7: =Εδώ! =

Π3: = Εδώεα μέσα.=

Π2: = Α! =

Π3: = Η Χ. ((όνομα)) είχε πάει στα Γ. ((όνομα περιοχής)).=

Π2: = Α! =

Π3: = Η Χ. ((όνομα)) έχει σχολείο.=

Π2: = Μου τα 'λέν.=

Π3: = Στα λέει ο Γ. ((όνομα)).=

Π2: = Ε! «Πού ν' τα κοριτσια;» «Η Γ. ((όνομα)) εδώ» (γέλιο)=

Π3: = Η Χ. ((όνομα)). Ναι. Αφού εχτές που βάναμαν το χορτάρ' μέσα. Πελεκιούμασταν όλη μέρα και πήρε η Χ. ((όνομα)) και το δίνει ο Χ- ο Θ. ((όνομα)) του Γ. ((όνομα)): « Ω Χ. ((όνομα)) εσύ τι κάν'ς Χ. ((όνομα));» τ'ς λέει, « Είσαι καλά Χ. ((όνομα));» (γέλιο).
Σοβαρός.=

Π2: = Δεν μπορείς; ((αποστροφή στον Π5))=

Π3: = Όχι ρε τώρα.=

Π5: = Όχι, μόλις έρθα.» =

Π2: = Α! =

Π3: = Ο Θ. ((όνομα)) με την τσάπα κ' εγώ.

Π2: Ξεκουράσου καμάρι ((αποστροφή στην Π5))=

Π3: = Γύρα-γύρα-γύρα Α. ((όνομα/ αποστροφή στην Π2)). Όλη μέρα. =

Π2: = Εκείνος ο Κ. ((όνομα)) έκοβε γκριν ((μιμητικός ήχος αλυσοπρίονου)) από το πρωί: =

Π3: = Πωπωπω! =

Π2: = Του μπαίν' ύστερα αυτά τα: =

Π3: = Τα χορτάρια; Α! =

Π2: = Βήξε και βήξε.=

Π3: = Ναι, αφού έχει άσθμα.=

Π2: = Αμπντί έχει! =

Π3: = Να τος! =

Π6: = Γεια σου θεία! ((αποστροφή στην Π2)) =

Π2: = Καλώς το παιδί ((αποστροφή στον Π6)) =

Π6: = Τι κάνεις; =

Π2: = Καλώς το παλικάρι; =

Π3: = Και τι άλλο ρε Ά. ((όνομα/αποστροφή στην Π2)) =

Π2: = Τίποτα μέσα. =

Π3: = Οί! =

Π2: = Κάτσε! Καραντίνα! =

Π3: = Δεν βγαίν'ς απάν' στον ξάδερφο; =

Π2: = Ε! Κάθε μέρα θα βγω; =

Π3: = Α βγαίνεις; =

Π2: = Θα βγω ((***) =

Π3: = Ε! Βγάσε μια γύρα. Τι λέει αυτός; =

Π2: = Λέει! δεν το ξεπέρασε. Δεν την ξεχνάει ντοτ, την Μ. ((όνομα)) =

Π3: = Α! Ακόμα σκούζει; Ε! Λύκος να σε φάει! (γέλιο) =

Π2: = «Εσύ δεν τον ήθελες» μου λέει ((ενν. τον άντρα της)). «Εγώ του τάχα πει γληγορότερα» του λέω. =

Π3: = Του λες; =

Π2: = Ε!

Π3: Στραπή να σε βάρεγε! (γέλιο) =

Π2: = «Εγώ του 'τάχω πει γληγορότερα. Άμα φύεις, όχι. Άμα φύω εγώ, μη με σκού[ξ'ς]! Άμα φύεις εσύ, εγώ δεν σκούζω»

Π3: [Α!] Α! τούειπες (***) Ούί! =

Π2: = Ξέρει ο Π. ((όνομα)) του λέω [γω]

Π3: [Α!] Του'πες; [Αυτός σκούζει;]

Π2: «[Έτσι λες] εσύ δε θα τον ήθελες.». «Μωρέ , μωρέ» είπα να του πω! =

Π3: = Δεν του λες όταν σου λέει; «Εσύ τ'ς κούμπαγες και σε μπλατσούρωνε» να του πεις. Έτσι. (γέλιο)

Π2: Ωρέ έπρεπε να του 'λεγα τ' άλλα γω: « Οι γυναίκες είναι πονερές.»=

Π3: = Α! (γέλιο) Έτσι να του είχες πει.

Π5: Κάν' και κόλπα ((ενν. οι γυναίκες))=

Π2: = «Κάν' και κόλπα» να του λεγα (γέλιο)

Π3: Ε! Νταλάκ' να σε β- ! Ωρέ! =

Π2: = Α:στα!

Π3: [Α. ((αποστροφή στην Π2))]

Π2: [Μπορεί μια ώρα] να κάνεις κανένα κόλπο ωρέ» [του λεγε. Άκουγα]

Π3: [Ηπιες καφέ Α. ((αποστροφή στην Π2))]

Π2: Δε θε'λω τίποτα γω Χ. ((όνομα)). Ήπια μια: =

Π3: =Α! Την άκουγες εσύ; ((συνεχίζει την παραπάνω συζήτηση))=

Π2: = Εγώ την άκουγα. Βγήκα γληγορότερα από τα γίδια πέρα γω (.) ΟΤ. ((όνομα)) την ήξερνε. Γιατί οι άντρες; Όλοι οι άντρες τέτοιοι είναι τάχα; (.) Οι άντρες να 'φήκουν γυναίκα να δουλέψ'; =

Π5: = Εμ! Γιατί να 'φήκουν; Πάνεγαν παρέα.=

Π2: = Α; =

Π5: = Πάνεγαν παρέα. Ύστερα δούλευαν στα χωράφια. Αφού και ο Γ. ((όνομα)) εδώ (888)

Π2: Ναι! Τον είχε αφήκει. =

Π5: = Τον άφκε σε καλ.=

Π2: = Καλόν! Καλόν άνθρωπον! =

Π5: Καλόν, αχαμνόν όι! Πάνε εκί στην αλήθεια! (.)

Π2: Έφκαν όλοι ωρέ Θ. ((όνομα)), έφκαν ((ενν. πέθαναν)). =

Π5: = Ε: ! Οι δικόι μας θα φέουν. =

Π2: = Εδώ σου φαίεται ο Β. ((όνομα)) του Κ. ((όνομα)). Εδώεα είχε γερασμό ποτέ αυτόες; Αφού πέθανε ο πατέρας του. Τόσα χρόνια, ένα χρόνο κοντύτερα και ένα χρόνο κοντύτερα τούτος. =

Π5: = Ο Κ. ((όνομα)) χάθ'κε απ' την στεναχώρια του ° από τον Ε. ((όνομα))° =

Π2: = Γιατί ετούτος δεν είχε; Στεναχώρια; =

Π5: = Ετούτος ήταν καλύτερα; =

Π2: = Α: μπντί! Τι λέτε τώρα ωρέ δε: δεν περνούν αυτά αλλά. Ο κόσμος έχουν ένα παιδί και το χαν και αυτό και ζουν Θ. ((όνομα/ αποστροφή στον Π5)). Τι να πει αυτός; Κατάλαβες; =

Π5: = Κατάλαβα. Ε! Εντάξει. =

Π2: = Και πε δεν περάει τούτη η Β. ((όνομα)) δω! Ούιμανούλα μου! Ξέρ'ς τι 'ναι;; Το λεγες να φύει ο Β. ((όνομα)); Σόρχεται όπου να τον ήβρισκα. (.) Τόσ' ζωή που είναι ξικ να γένει και αυτή! Δεν την σώνουμε ντοτ κακώς! Και επέ εμείς εγώ: 80 χρόνια τόσα! Έπρεπε να έχω φύγει αλλά ακόμα.=

Π5: = Είσαι μεγάλη! Έπρεπε να είχες φύει! =

Π2: = Α; =

Π5: = Αμπντί! 80 χρόνια! Λίγα είναι; =

Π2: = Αμπντί! Λίγο είναι αυτά; Και πόσα και: και τι ζωή! =

Π5: = Ο Λ. ((όνομα)) πάει 90! =

Π2: = Ποιος; =

Π5: = Ο Λ. ((όνομα))!

(.)

Π2: ναι!

(.)

Π5: Και ο Τ. ((όνομα)) τόσο θάηταν; Α; =

Π3: = Πόσο ήταν ο Λ. ((όνομα)); Αλήθεια; =

Π2: = 90 λέει =

Π3: = Ούτε ξέρω! =

Π2: = Δε θάηταν 90. Ίσια με τον Π. ((όνομα)). Θα ναι 90 τώρα; =

Π3: = Ω: Ά. ((όνομα)) θα πιείς τίποτα; ((αποστροφή στην Π2))

Π5: = Θάηταν. Ο Π. ((όνομα)) πόσο ήταν;

Π2: (***) Τι διάλογο είμαι τώρα εγώ 82; 8 χρόνια ο Π. ((όνομα)) ((ενν. την περνούσε ο Π. 8 χρόνια)).

Π5: 90.

Π2: Ναι, για τα 90, καλά λες!

Π3: Πότε ήταν ο Λ. ((όνομα));

Π2: Ίσια με [τον Π. ((όνομα))] κάνα χρόνο =

Π3: [Το '30;] = '31 ήταν; Νομίζω! 89 χρόνια ήταν τόσο. Η Χ. ((όνομα)) ((αλλαγή συζήτησης)) πάν' σε παρ' ευχαριστεί. =

Π2: = Κρίμα! =

Π3: = Μας πήρε =

Π2: = Θα φευγα και δε θα σου λεγα =

Π3: = Ε:!=

Π2:= Να σου πω (***)=

Π3: = Ναι πήρε τηλέφωνο.=

Π2: = Α! Κρίμα!:=

Π3:= Τ'ς λέω: «Δεν είναι δω. Αφού πήγαινε ο Κ. ((όνομα)) στα Γ. ((όνομα περιοχής)), δεν έχει η Α. ((όνομα)) τηλέφωνο.»=

Π2: = Α!:=

Π3:= Μου λέει: «Θα τ'ς πεις πά:ραευχαριστώ! Τι ζυμάρ' μας έφιακε; Τρώει η τσούπρα εδώεα!» λέει.

Π2: Άι στο διαόλο! (γέλιο) Τι παθαίνω ωρέ! Τι παθαίνω! Για τη Χ. ((όνομα)) έφιακα ((ενν. ζυμάρη)). Μού ρχεται και η Β. ((όνομα)) τ'ς Λ. ((όνομα))=

Π3: = Α! Η εγγονιά:!=

Π2:= Τι να τ'ς έβανα κι γω και αυτήν, και αυτήν βιάζονταν να φύγει!

Π3: Ωχ!:=

Π2: = «Κάτσε Β. ((όνομα))» τ'ς είπα γω να:-=

Π3: = Έχει κοιλιά μεγάλη;=

Π2: = Να το ρίξω ((ενν. το ζυμάρη)). Έχει! Έχει κοιλιά μεγάλ'!:=

Π3: = (γέλιο) Κοίτα η Α. ((όνομα))! Δε το βάζ' κάτ'! Εδώ θα κάν'ς κι άλλο δίγγο. Αύ:την να τον πάρει! Τι σε νοιάζ';=

Π2:= Τώρα;

Π3: °Ας βγάλουν το λαιμό τ'ς° ((ενν. να μη νοιάζει την Π2 τι κάνουν)) =

Π2: =Ας βγάλουν τα μάτια τους! Χορεύουν κάτ' ((ενν. σε μία περιοχή))=

Π3:= Σήμερα;=

Π2:= Σήμερα ναι!:=

Π3: = Κι ο Μ. ((όνομα));=

Π2: = Ναι! Σήμερα χρονιάρα μέρα! Και-

Π3: Κι ο Μ. ((όνομα));

Π2: Τ'ς Πεντηκοστής. Ο Π. ((όνομα)) θα νά ναι.=

Π3:= Α: ! Έχει να πιει σήμερα!:=

Π2: = Τον Π ((όνομα)) με τον: =

Π3:= Τον Π'((όνομα));=

Π2:= Μη τύχ' και να ρθ'ν από κάτ' ((ενν. στο σπίτι)) και γω χαζεύω.=

Π3: = Με τον Π. ((όνομα));=

Π2: = (***) Με τον Μ. ((όνομα))=

Π3: = Α!:=

Π2: =Μπορεί να περάσει αυτός ο κερατάς κι αυτός και- αλλά=

Π3: = Τώρα θα φύουν από κει; ((ενν. από την περιοχή))=

Π2: = Αλλά τώρα θα φύουν;=

Π3: = Πάνε οι μπύρες τώρα με τον Ν. ((όνομα)).=

Π2: = Ει!:=

Π3:= Κουρέλι!:=

Π2: = «Δε α πας κάτ’;» μου πε.=

Π3: =Ποιος;=

Π2:= Ο συμπέθερος!:=

Π3: Ο [Γ. ((όνομα));]

Π2: [«Έλα κάτ’»] μου λέει.=

Π3:= Α!:=

Π2:= «Σας ξέρω!» του λέω. (γέλιο)=

Π3:= (γέλιο) Ωρέ δε το βάζ’ κάτ’ η Ά. ((όνομα))=

Π2: = Τι α βάλω; Με τους διαόλους α βάλω;=

Π3: = Ε! Κι η Β. ((όνομα))0 έτσι ήρθε; Μοναχή τ’ς ή με τον γαμπρό;=

Π2: = Η Β. ((όνομα)) όχι μοναχο- εκείνο πάει στα χορτάρια.=

Π3: Ω πωπω! Τώρα ήταν καλά για την καραντίνα για τον Ν. ((όνομα))

Π2: Ναι [μια χαρά ήταν]

Π3: [Και στο άρμεγμα] και στα χορτάρια.

Π2: Μια χαρά, όπως έκανε τ’ άλλο:=

Π3: = Ε!:=

Π2:= Γυγκε τούτο.=

Π3:= Τώρα ναι.=

Π2: Εκεί σου λέω, και: «Ε! θα να ρθ’, θα να ρθουν» λέει για τη Β. ((όνομα))=

Π3:= Α: για τη Β. ((όνομα)) πάει το (***)=

Π2: = «Κάτσε λίγο» τ’ς είπα γω «μέχρι να βγει το ζυμάρι». Αυτό το βλοημένο άμα δε το ζεματήσεις, δε χορταίν’ νερό, δεν πίν’ νερό.=

Π3: = Ωχ:!=

Π3:= Αλλά κει που δεν ξέρω, θα τ'ς πω τ'ς Β. ((όνομα)), τ'ς Λ. ((όνομα)) τ'ς είπα πίσω:
«Έκανα ένα ζυμάρι» τ'ς είπα [γω:]

Π3: [Πήρ'] η Β. ((όνομα));=

Π2: =Μια χαρά! Πήρε!:=

Π3: = Α!:=

Π2:= «Μια χαρά ήταν για τη Σ((όνομα))» αυτό τ'ς είπα γω (γέλιο)=-

Π3:= Γιατί;=

Π2:= «Θα γένω θέατρο» είπα γω.=

Π3: = Μεγάλη δουλειά!:=

Π2:=Αλλά δεν την έχω κι ανάγκη από τέτοια ((ενν. μικροπράγματα))=

Π3: =Α: έτσι τ'ς είπες τ'ς Λ. ((όνομα)); «Δεν την έχω ανάγκη.»; =

Π3:= Ε! «Τέτοια να φάει» τ'ς είπα γω (γέλιο)=

Π3: = Α!:=

(***)

Π3: Τώρα να την στεφανώσεις; Δεν την στεφανών'; Είπαν τίποτα;=

Π2: = Κάτι άκ'σα μια μέρα. Μη κάν' τέτοιο.=

Π3:= Πολιτικό γάμο;=

Π2:= Α!:=

Π3:= Α! Πολιτικό γάμο!α!:=

Π2: = Γιατί θα γεννήσ' αυτή.=

Π3:= Πω- να ναι πέντε-έξι μήνες; Πόσο θάνα;=

Π2:= Αμπντί! Τώρα τον Αύγουστο το κάν'.=

Π3: Τον Αύγουστο; [Ιού]λιος ((μετράει μήνες)) θάνα 7 μήνες. Στον έβδομο μήνα.

Π2: [Αύγουστο (***)] Αμπντί!

Π3: Έξι ((μήνες))

Π2: Και σου λέω:=

Π3: = Θα γεννήσ'. Τον ήθελε, ας τον πάρ'=

Π2:= Α τον πάρ'! Αν δεν έχει μυαλό στο κεφάλ'.=

Π3:= Μπα να χ'!:=

Π2: =Ας παιδευτεί αυτού!:=

Π3:= Ε! Θα πάει στο μαγαζί; Μπορεί να 'νοιξ' το μαγαζί τώρα.=

Π2:= Ωρέ θα τ' ανοίξ'. Ποιος θα το δουλέψ' το μαγαζί;=

Π3:= Ποιος θα το δουλέψει τώρα;=

Π2:= Αυτή θα γενν'σ' , θα νά χει το: αυτό ((ενν. το μωρό)).

Π3: Πωπωπω! =

Π2:= Μεροδούλι-μεροφάι=

Π3:= Τίποτα! =

Π2:= Σάμας μεις τι κάναμε;=

Π3:= Κι μεις τι κάναμαν; Και τι κάνουμε; Αφ' τους! Η ζωή είναι λίγη. Αφ' τους ! Μπα να κουρευούνται! Κανέναν μη σκέφτεσαι!

Π5: Εγώ τη Γ. ((όνομα)) πρέπει να βρω ένα γαμπρό.=

Π2:= Αυτή θα το βρει μοναχή τ'ς! =

Π5:= θα τον βρω γω! =

Π7:= Όχι! Θα τον βρω μόν' μ'! Είμαι μικρή ακόμα! =

Π2:= Α! Καμάρι μου! Πόσα χρόνια είσαι;

Π3:[24]

Π7:[24]

Π5:[24 στα 28 ((χαριτολογώντας))]

Π2: [Ε: μικρή] μικρή είναι ως τα 25.Πρώτα θα κοιτάξ'ς [από πού είναι] από πού είναι ((ενν. ο γαμπρός)).Γαμώ τον στανιό που τον έβγαζε! (γέλιο)

Π5: [27,28,29]

Π3: Κρίμα! (γέλιο)

Π2: Τι τύχη! Παναγία μ'! =

Π3:= Η τύχη (***)=

Π2:= Η τύχη, η τύχη! =

Π3:= Έτσι! Είναι γραμμένα! =

Π2:= Ας είναι καλά και χρυσά αυτά τα, τα χρυσά αστέρια! =

Π3:= Τα δικά σου; τι λένε οι λεβέντες κάτ'; ((ενν. τα εγγόνια)) Έρχονται κάτ'; Σου πλέν' τα πιάτα τώρα ή μεγάλωσαν;=

Π2:= Τύχω πάθ' μωρέ Χ. ((όνομα)) μου με αυτό το χτύπημα.=

Π3:= Πού ε;=

Π2:= Απόψε=

Π3:= Βγήκες όξω κι έπεσεσ;=

Π2:= Βγήκα όξω, είχα κάτι σκουτιά ((ενν.ρούχα)) δικά μου, όπως τα πλένω και στο (χειρονομίες)=

Π3:= Στη βρύση=

Π2:= Δεν πρόλαβ-, προλαβαίνω στο πλυντήριο (γέλιο)=

Π3:= Το πλυντήριο δε σταματάει καθόλου;=

Π2:= Όχι!=

Π3:= Σα ο Λ. ((όνομα))=

Π2:= Ούδε (γέλιο) τ' άλλο, ούδε (γέλιο) τ' άλλο πάν' ούδε τούτο ((ενν. τα πλυντήρια) (γέλιο). Τόβαλε ((ενν. το ρούχο)), έφτυσε λίγο το παιδί «Το βγάζω!» τ'ς λέει.=

Π3:= Έμαθαν κι αυτά!=

Π2:= «Το βγάζω» τ'ς λέει (γέλιο), τ'ς λέει τ'ς μάνας τ'ς. «Τι α βγάλ'ς; Ποιο μωρέ διάολε;» του λέω γω (γέλιο) «Τι α βγάλ'ς το παντελόν'»;» ((ενν. να βγάλει το βρώμικο παντελόνι για πλύσιμο))=

Π3:= Α!=

Π2:= « Άλλα θα ντύσ'ς;» πάλε εκεί.=

Π3:= Ε!=

Π2:= Το πέταξε! Γέλαγε αυτή! (γέλιο)

Π3:= Έμαθαν έτσι (γέλιο)=

Π2:= Γέλαγε αυτήν!=

Π3:= Τα πλυντήρια!=

Π2:= Και: σου λέω(.) ήταν λιασμένο το σκουτάκι ((το ρούχο)), τόχα αλλάξει, το πλένω και, δεν καρτερώ γω να βάζω στο πλυντήριο. Άμα έχω κανένα σεντόνι , κάνα: τέτοιο.=

Π3:= Αρκεί να χει πολλά όχι δυο=

Π2:= Ε! Πως θα πλύνω [τα δικά μ'!]

Π3: [Να γκραγκανάει το πλυντήριο] όλη την ώρα=

Π2:= Ε! Και: (γέλιο), και σου λέω πήγα να τα πάρω μέρα με νύχτα.

Π3:= Α:χ!

Π2:= Ήταν ένας διάλογος καταεί εκεία (χειρονομίες)

Π3:= Ξύλο

Π2:= Ξύλο από γράβαλο

Π3: Ωπωπωπω!

Π2: Το ξερνα γω, αλλά όντας πήγα γύρισα

Π3: (γέλιο) Δε το θυμήθ'κες!

Π2: Δε το θυμήθ'κα!

Π3: Ωπωπωπω!

Π2: Άιτε το παίρνω έτσια (δείξη) και φτάν' τα σκουτιά (γέλιο) που τά 'χα (γέλιο), γτάν' απάν' στο τραπέζ' και γω ψηλά στην κόγχη στο:-=

Π3:= Ο:ι! Ού:ι!:=

Π2:= Μισή κάτ', μισή απάν' στο τσιμέντο. Κατάλαβες;=

Π3:= Και;=

Π2: Στην ίδια μεριά που φύλαγα κει τη μέση.=

Π3: Ού:ι! Δε μεσοκόπ'κες;=

Π2:= Τύχω πάθει! Είπα θα μείνω ψηλά τώρα δω στο κρεβάτι. Δε μ' άφηνε ((ενν. ο πόνος)) για να σ'κομουν ((σηκωνόμουν)) νάφευγα σιαπέρα, νά κανα τίποτα, ναι!:=

Π3:= Αλλά μόλις θα κούπμαγες.=

Π2:= Δε μ' άφηνε. Τώρα γύρ'σα και κουμπάω έτσια (δείξη).=

Π3:= Πώς δε χτύπ'σες μέσια [στα πλευρά;]

Π2: [15-20 μέρες] δε μ' άφηνε ((ενν. ο πόνος))=

Π3:= Να σπάσ'ς κάν' πλευρό=

Π2:= Ξέρω τι διάολο ήταν=

Π3: Πώς δεν έσπασες κανένα πλευρό;=

Π2:= Μωρέ διπλός πόνος. Διπλός πόνος. Μου κλώθονταν έτσι (δείξη/χειρονομίες) «Μωρέ μη μου σπάσαν τάντερα Κ. ((όνομα));» του λέω γω, «[Που τάντερα, που!] αυτό στο πλευρό είναι» μου λέει.=

Π3: [Έπεσες ξάπλα, αμπντί!] =Κρίμα!:=

Π2:= Μωρέ κλονισμός! Εκεία ο πόνος έφτανε μέχρι εδώ πέρα (δείξη).=

Π3:= Χτύπ'σες, χτύπ'σες με δύναμ'.=

Π2:= Τι χτύπημα!:=

Π3:= Χτύπημα!:=

Π2:= Χτύπημα είναι=

Π3:= Πώς δε χτύπ'σες στο πρόσωπο;=

Π2:= Αφού μου φούσκωσε η κοιλιά!:=

Π3:= Πωπωπω!=

Π2:= Ξέρεις τι πάει να πει; Κοιτά:ω!=

Π5:= Μπορεί να χτύπ'σες και μέσα να έπαθες καμιά μόλυνση.=

Π2:= Η κοιλιά μου ήταν σαν αβγό:. Τι διάολο! Ακούς θα πεθάνω!=

Π3:= Όχι (γέλιο) ρε Α. ((όνομα))=

Π2:= «Θα πεθάνω» είπα «Τώρα»=

Π3:= ε!=

Π2:= «Τελειώς σπασμένα»(.) Πάω κι εγώ, παίρνω κάτι τσουκνίδες=

Π3:= Α: ! Κι έβαλες εκεί;=

Π2:= Έβαλα τσουκνίδες στη μέση. Δυο βραδιές έβανα τσουκνίδα. Μου φάγκε πως μου πέρασε αλλά (.) τέτοιο [χτύπημα]

Π3: [Κάτι] από το χτύπημα ήταν.

Π2: Σιαπέρα που πάγαινα κάτ' θα νά κανα εγώ, αλλά: για τέντωμα, να τεντωθείς, να:=-

Π3:= Α: χτύπ'σες. Εγώ στο πάτωμα έπεσα, γλίστρησα απ' το γάλα που άρμεγα κει (χειρονομίες) και χτυπάω και με μπόρεσε ((ενν. με πόνεσε)) το γκουφό:. Ακόμα με πονάει πέρα η κλείδωση. Μπι:μ! ((μημιτικός ήχος))=

Π2:= Πονάει, πονάει=

Π3:= Το χέρι εδώς (δείξη) με πόνεσε που τόβαλα έτσι (δείξη)

Π2:= Πώς δεν το σπάσεες έτσι πού το βάλες.=

Π3:= Τι β(***). Αφού σου λέω τα κατσίκια λαχτάρ'σαν, με κοίταγαν τα κατσίκια. (γέλιο) Ακούσκε όλο το πάτωμα.=

Π2:= Καταείς (γέλιο)=

Π3:= Μ' είδαν καταεί. Έκαναν γκραν ((μημιτικός ήχος)) τα παχιά.

Π2:= (***) Έχεις κατσίκια ακόμα;

Π3:= Ψ: ((επιφώνημα)). Τελειώνουν τα κατσίκια; Θα γεννήσ'ν τα δίφορα τώρα. =

Π2:= Γιόρα:!=

Π3:= Έχω. Πέντε είναι; Πεντε (.) Δεν είναι τίποτα. Πέντε. Τα μαστάρια που 'χουν κάνα δυο:. [Νταλάκι!]

Π2:= [Ωρέ] οι βλοημένες ((ενν. οι γίδες))=

Π3:= Εκείν' την μέρα που τα φέραμαν κάτ' μου τά σμιξε ο Κ. ((όνομα)).=

Π2:= Πού είναι αυτό- τώρα πίσω;=

Π3:= Θα κοιμάται.=

Π5: = Που ξέρω πού 'ναι. Εδώ είναι, πίσω είναι; (χειρονομίες)=
 Π3: = Όπου=-
 Π2:= Την άνοιξα την πόρτα ((ενν. από το δωμάτιο του Κ.))=
 Π3:= Από κάτω ήρθες;=
 Π2:= Μ: ((να))=
 Π3: = Α!=
 Π5:= Ε=-
 Π2:= Δεν άνοιξα ντοτ πέρα κει (δείξη) ((ενν. την εξώπορτα))
 Π3: Όχι. Δεν είναι ανοιμένη Α. ((όνομα/αποστροφή στην Π2))=
 Π2: = Α:!=
 Π3:= Την είχε κλειδώσει. Τι να 'κανα; Να μην ανέβαιναν τα σκυλιά. Μς ψόφ'σε η σκύλα.=
 Π2:= Όχι ωρέ!=
 Π3: =Η σκύλα ψες εδώ (χειρονομίες)-
 Π2:= Γιατί;=
 Π3: = Το σκυλί στο λάκκο της Γ. ((όνομα περιοχής))=
 Π2:= Τι έβαλαν;=
 Π3: = Το φαρμάκωσε ο-
 Π2: (.) Ε: φαρμάκι!=
 Π3:= Φαρμά:κι;=
 Π2: = Τα φαρμάκια αυτονών δεν τους φαίνονται.=
 Π3:= Όχι!
 Π2: Πώς δεν τα πετάν', τώρα να πουν;=
 Π3: = Νταουτζιάς να τ'ς βαρέσει! Εκεί πίσ' στο λάκκο, το σκυλί απ' τα γίδια.=
 Π2: = Το σκυλί; Ποιο ένα λiάρο;=
 Π3:= Το λiάρο το μικρότερο.=
 Π2: = Ένα έρχονταν κάτ'
 (.)
 Π3: Ποιο λiάρο;
 Π2: «Είναι το Γ. ((όνομα σκυλιού))» μου λεγε εμένα ο:=-
 Π3:= Αυτός είναι ο μεγάλος.=

Π2: = Το μεγάλο, το μεγάλο! =

Π3: = Όχι! =

Π2: = Έρχεται κάτ'. =

Π3: = Εμάς απ' τα γίδια το κουτάβι. =

Π2: = Ε: !=

Π3: = Εψές η σκύλα δω (χειρονομίες) (.). Απ' τα προχτές η σκύλα έβγαζε αίμα, εψές ψόφ'σε. Την πήραμαν σήμερα, την πετάξαμαν ((ενν. την έθαψαν)).

Π2: Α: =

Π3: = Η φλόρα εδώ (χειρονομίες). Τα δυο μια μέρα.

Π2: Τώρα δεν έχετε κανένα; =

Π3: = Έχουμε την μεγάλη, τη λιαρούλα δω (δείξη) =

Π2: = Α: !=

Π3: = Την μάνα τ'ς. Αλλά το κουτάβ'. Τάχαμε μέσα στου Σ. ((όνομα χωραφιού)), τα βγάλαμαν όξω. Τα πήγα γω πίσω. Τα βγάλαμαν όξω κι έκαναν κάτ' τον λάκκο και μόλις πήγαν στον Π. ((όνομα χωραφιού)) από κάτ', τότε το κουτάβι που έτρωγε ένα σφοντιλάκι κρέας, τόπιασε η τρεμούλα, έπεσε καταεί και ψόφσε. =

Π2: = Τα πετάει τα φάρμακα. =

Π3: = ναι μωρέ το ηλίθιο. =

Π2: = Τα πετάει για τ'ς αλεπές. =

Π3: = Ναι! Να πει =

Π2: = Ου αβανιά να τ'ς πάρ', Παναγία, Θεέ μ'! Τι χρωστάν' ο κόσμος! =

Π3: = Και το σκυλί θέλ' τράβηγμα από κει μέσα.

Π2: Πόσα φαρμάκια μας έβαζαν. =

Π3: = Τι 'χαμαν τραβήξ'!

Π2: Τι χε κάνει κείνος ο παλιο((όνομα))

Π3: Α! Χάρος να τον πάρ'! =

Π2: = Τον είχαν βγάλ';

Π3: Τον είχαν βγάλει.

Π2: Έλιωσε! =

Π3: = Τα σκυλιά, το γαλατάκι το δικό μας (***) . Πέρασε ζάχαρη για να πεθάνει. Π'ληρωσε τα σκυλάκια και το γάλα! =

Π2: = Ωπωπωπωπω! =

Π3: Περάσαμε εμείς από το γάλα, σκυλιά, σκυλιά ((ενν. να ψοφάνε)). Να! Τώρα η σειρά η δική μας ((ενν. να ψοφάνε τα σκυλιά της)).

Π2: Καλά που το χε κ' η μάνα σου. Πώς και δε πήγε; Το 'χετε δεμένο;

Π3: Την άλλη φορά. Τ'ς είπαμε προχτές. Το δεσε. Έφαγε λίγες φορές και τ'ς μάνας;

Π2: Όχι ωρέ! =

Π3: = Στεναχωριέται η μάνα! Ου τι θα γένω! Τώρα έμαθε και για τούτο (.) Πάν' θα ψοφήσουν, θα μας ψοφήσουν όλα.

Π2: Πότε θα πας X. ((αποστροφή στον Π6)) στο σχολείο; =

Π6: = Στις 18 τη Δευτέρα =

Π2: = Α! =

Π3: = Ε! =

Π2: = Α! Καλά! =

Π3: = 18-19-20-21. Την Πέμπτη είναι του Αγίου Κωνσταντίνου α; =

Π2: = Θα να ρθουν παππάδες X. ((όνομα/αποστροφή στην Π3));

Π3: [Είπαν] στις 29 έχουμε Ανάληψη

Π7: [Είπανε]

Π2: Θα πάμε να-; =

Π3: = Ναι, Ανάληψη. Θα πάμε. Καιρός ((ήταν)) Α. ((όνομα/αποστροφή στην Π2)). Κρίμα! Τόθελαν κι οι παπάδες μωρέ. Κι οι παπάδες οι ίδιοι. =

Π2: = Τι θά θελαν οι παπάδες! =

Π3: = Ναι. Όχι δεν ήθελαν! Πληρώνονται και κάθονται. =

Π2: = Αυτό! =

Π3: = Τι λες! Δεν ήθελαν να κάθονται!

Π7: Τι λες ρε μαμά; ((αποστροφή στην Π3)) Δεν τ'ς συνέφερε να κάθονται! =

Π3: = Ναι! Δεν τ'ς συνέφερε. =

Π7: = Τις κηδείες. =

Π3: = Τις κηδείες τ'ς κάν'. =

Π2: = Μωρέ δεν ήθελαν. Κάονταν μοναχοί τ'ς κι έψελναν ως το τέλος.

Π3: Γιατί δεν έρχονταν ν' ανοίξουν; Μ' αυτό- Αν ήταν 'ένας καλός παπάς, θα λειτούργαγε. Ο παπα((όνομα)) κάθε μέρα στα Δ. ((όνομα περιοχής))

Π2: Μου είχε πει αυτός. =

Π3:= Κάθε μέρα! Μου πε εμένα! Οκτώ άτομα μέσα η επιτροπή και τέσσεροι ψάλτες και: καντηλανάφτες, οκτώ άτομα από το πρωί και το βράδυ. Το πρωί και το βράδυ. Να βοηθήσ' και για την αρρώστια τον κόσμο. Πώς δεν ήρθε και τούτος να λειτουργήσ';=

Π2: =Παρασάνταλο =

Π3: = Παρασάνταλο. Ήρθε προχτές στ- μνημόσυνο της θειάκως της δικής σ'! (.) Είδε μνημόσυνο κι η θειάκω όσο είδε στο θάψιμο. Είχαν τις σαράντα.=

Π2: = Υπολογίζουν χωρίς αυτή.=

Π3: = Ξέρ'ς;=

Π2: = Ε! Μούειπαν.=

Π3: = Πήγε η Β. ((όνομα));=

Π2: = Ακούς δεν τ'ς είπα.=

Π3: = Ήταν του Φ. ((όνομα)), ήταν της Τ. ((όνομα))=

Π2: = Α! =

Π3: = Ήταν τ'ς Γ. ((όνομα))=

Π2: = Α! Ήταν κι η νύφη του:, ήταν κι εκείνη η Γ. ((όνομα)) του;=

Π3: = Ήταν, ήταν, ήταν! =

Π2:= Που μαθαίνει μωρέ η καημένη! =

Π3:= Ήρθε οο Γ.((όνομα))=

Π2: = Α! =

Π3: = Κι στάρ' φτιαγμένο και ψωμάκια για τον Φ. ((όνομα)) και: απ' όλα.=

Π2: = Α! =

Π3: = Ήρθε με τον Γ- , με τον άντρα τ'ς. Απ' όλα.=

Π2: = Μπράβο! =

Π3: = Η καλύτερ' νύφ' και το καλύτερο παιδί. Θυμάσαι πού σόφερνε το φαί τ'ς Λ. ((όνομα))

Π5: °Δος μου το τηλέφωνο°

Π3: Πολύ καλό παιδί αυτό=

Π2: = Καλό παιδί=

Π3: [Αυτό πολύ ήσυχο]. Ήρθε Α. ((όνομα/ αποστροφή στην Π2)), δε σε ξέρ' εσένα. Ήρθε τ'ν άλλ'ν φορά. Πέρασε απ' τη Λ. ((όνομα))

Π5: [(***) Δεν έχει μπανταρία]

Π2: Α: α:!

Π3: Ένα ταφόπλο, είχε γλυκό, έτοιμο ζεστό» είπε η μαμά που το βρήκε εκεί. Τσάντες με ψώνια τον Φ. ((όνομα)) τόδινε.=

Π2:= A: α!:=

Π3: = Πορτοκάλια τ'ς Δ.((όνομα)), τ'ς μάνας μου, τ'ς Ρ. ((όνομα)), εμάς, τ'ς Ζ. ((όνομα)), τ'ς Π. ((όνομα)), του- (ψίθυρος) σ' όλα τα σπίτια πήγε.=

Π2: = Έλα τώρα!:=

Π3: = Εδώ έξω [μας τά 'χε φέρ']

Π2: [Αυτό το παιδί] είναι: - =

Π3:= Δεν υπάρχει καλύτερο παιδί απ' αυτό αλλά και αυτήν είναι πολύ καλή γυναίκα.

Π2: Ήταν κι αυτήν;=

Π3:= Ναι, ήταν ε! Ποιος μού πε; Ότι ήταβ μια νύφη του Π. ((όνομα)). Είχε στάρι. (ψίθυρος) είχε: ε: ψωμάκια, είχε: ένα γλυκό [σταφιδόψωμο]

Π2: [Καλά που είχε]. Πώς έρθε εκείνο το παιδί απάν';=

Π3: = Κρίμα!:=

Π2:= Δεν είχε λεφτά;=

Π3: Δεν είχε. Τι θα είχε λεφτά!

Π6: ° Όχι βρε ° ((άλλη συζήτηση στο παρασκήνιο))

Π3: Η έρμη η αδερφή εδώ έλιωσε μούειπε, τα κοκαλάκια, ποιος μούειπε τα κοκαλάκια:!
((ενν. ότι είναι πολύ αδύνατη)) Να σκούζ', να σκούζ', να σκούζ'. =

Π2: = Παναγία βόηθα! Κρίμα! (.) Κρίμα! Ένα παιδάκι δεν μπόρεγα, δεν είχα λεφτά. Δεν πάγαινε κι αυτήν.

Π3: Δεν πάγαινε! Καταεί!

Π2: Ξέρ'ς τι είναι η καρδιά;

Π3: Κι έπεσε μες στο λάκκο με το σκόπι αγκαλιά.

Π2:= Το έχε το σκόπ'; =

Π3: =Ναι. Περπάταγε με το σκόπ', τον έπιασε πόνο και έπεσε καταεί. Τίποτα, τίποτα. Μη τ'ς έπιακε τούτη η αρρώστια; Με τον Β. ((όνομα)) πέθαναν κι οιο δυο. Παρέα επάν' στον Ν. ((όνομα)) κάθονταν εδώεα (χειρονομίες) πάν' στον Ν. ((όνομα)).=

Π2:= Να χάν'ταν γι' αυτό;=

Π3: = Αμπντί!:=

Π2:= Α!:=

Π3:= Με τον Β. ((όνομα)) έπαιζαν κολτσίνα. (.) Δεν του λεγα; «Ωρέ Φ. ((όνομα)) που τον έχεις τον Β. ((όνομα)) να παίξεις δηλωτή τώρα;» Που να ξερε ότι θα πήγαινε κι ο Φ. ((όνομα)) να παιζούν εκεί μαζί!:=

Π2: = Έλα τώρα δε! =

Π3: = Τον πήρε ίσια σε δυο μήνες, τον πήρε κοντά! Ίδια με τν Θ. ((όνομα)) 56 χρόνια. =

Π2: = Α! =

Π3: = Πήγες καθόλου εκεί; [Το καναν ωραίο μνήμα]

Π2: [Δε πήγα τώρα] δε μπάω να πάνω χτες. =

Π3: = Δεν πήγαμε καθόλου κι εμείς.

Π2: Πέρασα (***)

Π3: Πέρα και στον Τ. ((όνομα)) είχαν βάλει λουλουδάκια πλαστικά.

Π2: Α! =

Π3: = Φαίν'ται θα τον κάν' εικόνισμα τώρα εκεί που ξεψύχησε.

Π2: Α:! (.) Εκεί που ξεψύχ'σε. =

Π3: = Πώς του βγήκε η ψυχούλα; =

Π2: = Του βγήκε ίσια ((έπαθε καρδιακή προσβολή)) =

Π3: = Ίσια αμπντί! Δε κατάλαβε τίποτα! -

Π2: = Όχι! =

Π3: °τίποτα°

Π2: Κατάλαβε ο Β. ((όνομα)) του Κ. ((όνομα)); =

Π3: = Να μην κατάλαβε; Τ'ς είπε; τίνος είπε: «Θα πεθάνω» τ'ς Λ. ((όνομα)); =

Π2: = «Πεθαίνω» τ'ς είπε τ'ς Β. ((όνομα)). Μου πε η Β. ((όνομα)) =

Π3: = Α! Και τούτη η Β. ((όνομα)) πώς αντέχ'; =

Π2: = «Πεθαίνω» είπε. =

Π3: = «Θέλω να πάω να κοιταχτώ» είπε «Ο πατέρας», «Δεν έδωκα ένα ποτήρι νερό» είπε «ούτε στον πατέρα, ούτε [στον Τ. ((όνομα))] ούτε στον Β. ((όνομα)). Τρεις έφκαν χωρίς ένα ποτήρι νερό»

Π2: [E!] Ναι, ναι!

Π3: «Κι όλου» είπε «Άσε εκίνο το μεγάλο» είπε «εκείνο πάει 45 χρόνια» λέει (.) «Άσε εκείνο» είπε «Αλλά κι ο πατέρας» είπε «68 χρόνια;» (.) «Ετούτος ήταν και 70» . Ο Κ. ((όνομα)) 68; =

Π2: = Πωπωπω! =

Π3: = Τι νέος! =

Π2: = Πόσα χρόνια έχει πεθαμένος; =

Π3: = Ο Κ. ((όνομα)); (.) Το '93. (.) 27 χρόνια. =

Π2: = Δε το χάλεψε κανένας.=

Π3:= Τι;=

Π2:= Τον Β. ((όνομα))=

Π3: =Τον Β. ((όνομα)) (.) ένωθε. Μόνος του ήταν ρε Α. ((όνομα))! Πόσα θάντεχε! =

Π2: - Αυτές οι τσούπρες του διαόλου δεν είπαν ότι:, ότι: έχει καρδιά ο πατέρας μας.=

Π3: = Δε θα τάχουν καλά μωρά. Δε τα μαρτυρά! (ψίθυρος) Η Σ. ((όνομα)) είπε «Λίγο είδα πολύ κατάλαβα».

Π2: Να φυλάει ο Θεός! =

Π3: = Αναλόγως τα χρήματα. Είχαν χρήματα;=

Π2: = Τι διαόλο τα χρήματα! =

Π3:= Άλλοι λεν ότι δεν είχε φράγκο να τον ψάλλουν. Δεν είχε λεφτά ο Β. ((όνομα)); Τα λεφτά κι όλες οι νταλίκες πού πήγαν;=

Π2:= Φωτιά! =

Π3:= Πού πήγαν; Να! =

Π2: = Τα πήρε φωτιά αυτά! (.) Τα πήρε φωτιά. Εδώ παίρ', παίρ' εκείνα που τα:-

Π3: [Τα ιδρών'ς και τα βγάζ'ς]. Καλά ήλεγε ο Τ. ((όνομα))=

Π2: [Τα ιδρών'ς και τα βγάζ'ς]= Ναι! Αχ, αχ καημένη Τ. ((όνομα)).

Π7: Ω θεία τι θα πεις;

Π2: Ωπωπωπω! Και εκείνη η Ο. ((όνομα))

Π3: Εκείνη η Ο. ((όνομα)); Εκείνη η Β. ((όνομα)); Που να μην βλέπει έναν!

Π2: Πώς να πας εκεί στη Β. ((όνομα));=

Π3: = Εκείνη η άλλη στο σικ επάν'! Όλα στην εντέλεια!

Π2: Θα νοίξ' το σπít' τ'ς αυτήν και επé! =

Π3: = Ε! =

Π2: =Ας φωνάζει η Ο. ((όνομα)) (.) Ας κάεται πέρα.=

Π3:= Ε:!=

Π2: =Πλέν' τα βρακιά του ενού και του αλλνού. Δεν τα φτιάν' αυτές;

Π3: Η Β. ((όνομα));-

Π2:= Τους τα δίν' όλα στα χέρια και το φαί και το: :-

Π3:= Το κολατσιό. Καλά ήλεγε. Πώς ήλεγε ο Τ. ((όνομα)); «Ο γαμπρός θα το πει».=

Π2:= Ε! =

Π3:= Το θυμάσαι;=

Π2:= «Το βλέπ'ς αυτόεα;» «Το βλέπω. Συ τόφτιακες» (γέλιο) «Γαμπρός θα κατοικήσει» (γέλιο)=

Π3:= Ε νταλάκι (γέλιο)! Ε νταλάκι να τον βάρεγε (γέλιο). Μου τόλεγε εμένα. «Η Ο. ((όνομα))»=

Π2:= «Θα φτιάκω σπít'»=

Π3:= «Σαν ηΦ. ((όνομα)). Κοντά το γαμπρό θα πάει! Θα με θυμηθείς!»

Π2: Και για τι:α! ((κοίτα!))=

Π3: Ε που να την τίναζε η γιόρα τ'ς! ((έκφραση))

Π2: Την φιλεί ο:-=

Π3:= Ποιος;=

Π2:= Πώς τον λέν; Τη φιλεί ψηλά στο κεφάλ' σάμα να φιλώ (γέλιο) εγώ τον Γ. ((όνομα))=

Π3:= Ο Χ. ((όνομα)); Τι χαζό! Σκιάζεται! =

Π2:= Ξοπαρμένο! (.) Ξοπαρμένο! =

Π3:= Εκεί θα φέρ' γύρα και θα σκιάζεται μη φύει. Φευγάτ' αλλά (γέλιο)=

Π2:= Τ'ς το δωκε το πουκάμισο, τ'ς το δωκε στα χέρια α το σιδερώσ'! Γυναίκα! =

Π3: Α: (.) Η Β.((όνομα))=

Π2: Με τρώει κείνο το σπίτι [και έχω τη λάμπα έτσια (χειρονομίες)] ((αλλαγή συζήτησης))

Π3: [Τον Γ. ((όνομα)); Κρίμα!] Τον Γ. ((όνομα)) συ η μόνη που το σκέφτε[σαι!]

Π2: [Με φ]αγε! Με φαε! ((ενν. ότι πέθανε ο Γ. και το σπίτι είναι έρμο))

Π3: Κρίμα! =

Π2:= Μέφαε! =

Π3:= Αν είχες τον Γ((όνομα)). Δεν έφευγε ποτέ ο Γ. ((όνομα))=

Π2: «Ζουρλή είσαι;» μου λέει ο Κ. ((όνομα)) (γέλιο)=

Π3:= Α! Κρίμα! =

Π2: «Ζουρλή είσαι;» «Ε ρε εκείν' η λάμπα μ' έφαε!» του λέω γω! =

Π3:= Όχι! Αν ήταν ο Γ. ((όνομα)) δεν έφευγε! =

Π2:= Ω: Ποιος τον χάλεβε τον Γ. ((όνομα)); =

Π3:= Κρίμα! =

Π2:= Φαί, φαί, φαί=

Π3: =Ναι=

Π2:= Δεν ήξερνε η Ο. ((όνομα)) που θα πεθάν’;=

Π3: = Δεν του λεγε: «Μη τρως, μη κάν’ς»=

Π2: = Τα ξίγκια ((από το φαγητό)) όλα ((τα έτρωγε))=

Π3: =Όλα!=

Π2:= Τάρχιναν εδώ (δείξη). Τι θα φας!=

Π3:= Πωπω! (.) Η Ο. ((όνομα)) τώρα φυλάει την εγγονιά!=

Π2:= Φυλάει την εγγονιά/ Θα την φτιάκ’ αυτή.

Π3: Και τι σπίρτο είναι!

Π2: Σπί:ρτο; =

Π3: = Η Ο. ((όνομα))!=

Π2:= α:!=

Π3:= α;=

Π2: = Άλλη τόσ’ θα χε γένει τώρα!=

Π3: = Αμπντί!=

Π2: = Κι όμορφη!=

Π3:= Όμορφη! Καλοπερασμένη (**). Να ρθ’ κάτ’ στο Γ. ((όνομα))!=

Π2: = Θα γέν’ καλύτερη από το:, τη:, τ’ς Ρ. ((όνομα))=

Π3: = Άσε κι εκείν’! (.) Έ. ((όνομα))=

Π2: = Ε. ((όνομα))=

Π3: = Έ. ((όνομα))! Η Ρ. ((όνομα)), Ρ. ((όνομα))! Κρίμα! Ήρθε στη μάνα αυτήν. =

Π2: = Έρθε!=

Π3: = (γέλιο) η Λ. ((όνομα)) έσκαβε (γέλιο)). Τώρα σκάλ’σε και το καλαμπόκι.=

Π2: = Έχει καλαμπόκι πέρα κεία;=

Π3: = Αμπντί! Να ’βλεπες που έσκαβε. Σε 5 μέρες!=

Π2:= Α:! Το σκαλίζ’;=

Π3: = Το σκ’άλ’σε, το ποτ’σε χθες. Πήγαινε το μπεκ! Ε! Δε τη χόλιασε αυτή την μάνα! (.) Όσο και να ’ταν και 200 χρόνια να ’ταν «την είχες μάνα!» Παναγία βόηθα!=

Π2: = Που ξέρω!=

Π3: = Σκληρή! Σκληρή! ((ενν. η γυναίκα))=

Π2: = Και να μην τ’ς έδινε τίποτα, τι διάολο θα τ’ς έδινε πού θα πρωτόδινε;=

Π3: = Τι θα τ'ς έδινε! Τώρα! Η Γ. ((όνομα)) τ'ς άλοιφες να τ'ς βάλουν, να τ'ς κάνουν. 300 τι έπαιρνε? Δεν έπαιρνε πολύτεκνα! 300 ευρώ ήταν τα έρμα! =

Π2: =E! =

Π3: = Τι θα- τι θα τ'ς δώκει η μάνα! Άμα νιώθ'ς και τη μάνα σου καταεί! =

Π2: = Τι να πρωτοδώκ'ς; =

Π3: = Και απ' τον αδερφό; Δώσε και συ άμα μπορείς να δώκ'ς.

Π2: Ω:!

Π3: Πω στο φυλάει η ωύφη.

Π2: Τηλέφωνο ((χτύπος τηλεφώνου))

Π3: «Ήταν καλή!» λέει ο Γ. ((όνομα)) «Πως την έβαλε μέσα! Όταν την έβγαλε τη Φ. ((όνομα)) έξω με το παιδί στο χιόν'! Παίει στο καλύβ' η Φ. ((όνομα)) με τον Γ. ((όνομα)) στα χέρια. Και αυτή πάει στην κούλια.» είπε.=

Π2: = Πωπωπω! =

Π3: = «Ήταν καλή η Φ. ((όνομα))» λέει «Α ήμουν εγώ δε θα (**), θα την άφηνα όχι κάτ' εκεί.» είπε «μακρύτερα ακόμ'» (ψίθυρος)

Π2: Όλα από τη Γ. ((όνομα)) και αυτή.

Π3: = Α; =

Π2: = Όλα από τη Γ. ((όνομα)) ((ακούγεται κι άλλη συζήτηση μη καθαρή))

Π3: Και εκείνος ο Γ. ((όνομα)) γιατί την άκουγε ωρέ Ά. ((όνομα/αποστροφή στην Π2)); =

Π2: = Χαμένος και αυτός =

Π3: = (γέλιο) Ήταν (γέλιο) =

Π2: = Θα άκουε εμένα (ψίθυρος) ο Π. ((όνομα/ο άντρας της));

Π3: Και θα κανε τη μάνα (**)

Π2: Θα κανε τη μάνα να μη πάει να δει τη μάνα ((της)) (ψίθυρος); =

Π3: = E! =

Π2: = όχι ωρέ! Τι λες τώρα! (ψίθυρος) Όχι ωρέ! Και καλά έκανε! =

Π3: = Είναι (**)=

Π2: = Και καλά έκανε! Και καλά έκανε!

Π3: Για πες μου! Και σε παίρ' η Γ. ((όνομα)) τηλέφωνο; Η Ν. ((όνομα)); ((αλλαγή συζήτησης)) =

Π2: = Η ρουφιάνα του [κερατά] ((νευριασμένα) δεν τ'ς έχω και το τηλέφωνο. =

Π3: [Α!] = Τι την θέλ'ς! =

Π2: = Η Ν. ((όνομα)) με παίρει η μαύρη=

Π3: = Παίρει ε;=

Π2:= Παίρει η Ν. ((όνομα)) αλλά δεν ξέρω εάν είναι πέρα τώρα (χειρονομίες). Δεν μπορώ να βρω το=

Π3: = Πού την είναι;=

Π2:= Α πάρω τη Β. ((όνομα), α πάρω τη Β.((όνομα))=

Π3:= Δεν είναι στο Γ. ((όνομα περιοχής));=

Π2:= Η Γ.((όνομα))=

(ψίθυρος)

Π3:= Η Γ.((όνομα));=

Π2:= Η Γ.((όνομα))! Αχ αυτή (***)=

Π3: Πού την είναι; Στην Ε. ((όνομα περιοχής));=

Π2: =Έρχεται κα-=

Π3: =Θα τα χει, τα χει καλά με την Μ.((όνομα))! Τα χει καλά με κείνη=

Π2: = Κι άμα θα τά χ'! Τι α κάν' η μια κι η άλλ'!=

Π3: = Και δε σε παίρ' ένα τηλέφωνο;=

Π2: = Ο:χι!=

Π3: = Κοίτα η παρασάνταλη!=

Π2: = Κάποτε ((ενν. παίρνει τηλέφωνο))=

Π3: = Η Γ. ((όνομα))=

Π2: = Κάποτε την έπαιρνα και εγώ . Αλλά τώρα δεν τ'ς έχω το τηλέφωνο.=

Π3: = Κι η Ν.((όνομα)); Παίρ';=

Π2: = Η Ν.((όνομα)) η μαύρη παίρ'.=

Π3: =Η Ν. ((όνομα)) 92 είναι;=

Π7: = Πόσο είναι;=

Π3: = 92!=

Π2:= Α! Α!=

Π3:= 93, 92!=

Π2:= Όχι ωρέ!=

Π3:= Ε!=

Π2: = Δε:ν είναι μεγαλύτερη από τη: Γι.((όνομα)) η: =

Π3: =Όχι, η Γι.((όνομα)) ήταν 98!=
 Π2:= 99!=
 Π3: = 99. 92 σου λέω!=
 Π2:= Α: =
 Π3: = Ενενήντα! 99 ήταν η Γι.((όνομα));=
 Π2: Ναι. Ήλθαν 100-102=
 Π3: = Όχι! Πότε είναι το [’20 γεννηθείς; Το ’21;]
 Π2: [Θα πάω αλλά πότε θα πάω τώρα! ((ενν. στο νεκροταφείο))]
 Π3: Το ’21 γεννηθείς είναι η Γι.((όνομα)).
 Π2: Θα πάω ((ενν. στο νεκροταφείο)). Πήγα μια μέρα αλλά δεν ήταν. Ήταν τότε που την έχουν βάλει κι ήλεγαν γω «Πού να την έχουν βάλει τάχα; ((ενν. σε ποιον τάφο))
 Π3: Στο Γ. ((όνομα τάφου))
 Π2: Εκεί ε! (ψίθυρος (***) Πεταμένα μπουκάλια εκεί καταείς (χειρονομίες)=
 Π3: = Και τώρα τον έβγαλαν ((τα κόκκαλα ενός νεκρού)) του Γ.((όνομα τάφου)); Πέρα στο κοιμητήριο;=
 Π2: = Δεν ξέρω! Τον είχαν εκεί μέσα;=
 Π3: = Εκεί δεν τον είχε ο Θ.((όνομα)) που κράτ’σε το μνήμα; Τότε που φώναζε στο χωριό, φοβέριζε! Πάει στην Α((όνομα περιοχής))
 Π2: = Σκυλιά: ((έκφραση δυσαρέσκειας))=
 Π3: = Στο- 8 μέρες καρκίνο το παιδί τότε. Κι εκείνη η τσούπρα τώρα χωρίς άντρα.=
 Π2:= Τι τον ήθελε τον άντρα κείν; (γέλιο) Ζουρλή είσαι; Τι διάολο είσαι; (γέλιο)
 Π3: (γέλιο) Αυτή δε θέλ’ άντρα;=
 Π2: Σκατά να φάει! (γέλιο) Μισός άνθρωπος!
 Π3: (γέλιο) Ε! Νταλάκ’ να σε βάρεγε! (γέλιο) Ω: Α ((αποστροφή στην Π2)) ως πότε θα καθόταν κι αυτό! Θα ντρέπονταν!=
 Π2:= Ως πότε θα κάονταν αυτήν, αυτό το παιδί; Αφού άμα δε το ήθελαν, δε το (***)
 Π3: = Τον φοβέριζαν!=
 Π2:= Είχε πάλι καμιά άλλη;=
 Π3: Αφού ήταν καλός άνθρωπος.=
 Π2: =Καλό παιδάκι ήταν!=
 Π3: «Καλότατος» μου λεγε ο Γ.((όνομα))=
 Π2: = Εγώ μια βολά ((φορά)) το είχα δει εδώα (χειρονομίες) κει (χειρονομίες)=

Π3: = Εσύ δε θα καθόσουν με αυτή ((ενν. αν ήταν άντρας θα την παντρευόταν;));
 Π2: Ποτέ!=
 Π3:=(γέλιο) Έ να σε βάρεγε! (γέλιο)=
 Π2: = Ποτέ! =
 Π3: = Ε νταλάκι διάολε! (γέλιο) να σε βάρεγε! (γέλιο)=
 Π2: = Ποτέ! =
 Π3: = (γέλιο) Α; (.) (ψίθυρος) Κι αν δεις τι όμορφο παιδί έχουν!
 Π2: Α! (ψίθυρος)=
 Π7: = Θα ναι καλή=
 Π3: = Είναι καλή, αλλά είναι φωτιά. (ψίθυρος) Είναι ξύπνια (ψίθυρος) =
 Π2: = Αμπντί είναι! (.) (ψίθυρος) Ξύπνια:!
 Π3: Σαν η Μ.(όνομα) λέν', η Μ. ((όνομα)) [πανέξυπνη]
 Π2: [ή για] χορό; (.) Ωρέ αυτήν (ψίθυρος)
 Π3: Χορό:!=
 Π2: = Τι ναπεις! Πως είναι αυτή η γυναίκα! ((ενν. άσημη)) και: πότε ήμουν στις Μα.((όνομα)); Ήμουν εκεί πέρα και δεν είχε, δεν κούμπ'σε καθόλου ως το πρωί ((ενν. χόρευε όλη νύχτα))=
 Π3: = Χορό:!! Η Έ.((όνομα)) την πάταγε από τότε! (γέλιο) Πότε ήταν τότε, τότε;=
 Π2: = σχώριο έκαμαν που την πήρ' ο Τ. ((όνομα)) ο μαύρος αυτή.=
 Π3: = Να! =
 Π2: = Έκαμε το παιδάκι! =
 Π3: = Το παιδάκι! =
 Π2: = Για να χαρούν λίγο! =
 Π3: = Ναι, ναι! =
 Π2: = Κι επέ ο Θ.((όνομα)) εδώ, εδώ (χειρονομίες) α να: 'ρθ'. «Είναι το σπίτ' του Θ.((όνομα))» ήλεγαν (.) Είναι καταρασμένα αυτά ((ενν. τα σπίτια))=
 Π3: = Λες; =
 Π2: = Γιατί αν βάλουν τώρα κάνα παιδάκι του Π.((όνομα)) αυτούεα (χειρονομίες);
 Π3: = Γιατί δεν ήθελε ο Β.((όνομα)) και δεν τον άφηκε ο Θ.((όνομα)) και ο Σ.((όνομα));
 Ναι! =
 Π2: = Όχι ωρέ! =
 Π3: = Αμπντί! Δεν ήλεγαν; =

Π2: = Εγώ λέω μήπως τον βάλουν! =

Π3: = «Δεν ήλεγε και δεν ξέραμαν» είπε η Φ. «Ένα δωμάτιο από το παλιό ήταν του Σ.((όνομα)) και τ' άλλο του-»

Π2: Δε θέλ' ο Σ.((όνομα)) τώρα.

Π3: Ήλεγαν.όχι ήλεγαν! =

Π2: = Α! =

Π3: = Ναι, αλλά ο Γ.((όνομα)), όμως, τώρα που έκανε επέρσι τα χαρτιά ο Σ-, ο Α.((όνομα)). Ο Γ. ((όνομα)) το χε γράψ' όλο τ'ς Μ.((όνομα)) στο πατρικό στον Π.((όνομα)). Ετούτοι δεν ήξεραν. Ο Π.((όνομα)) «Κοίτα!» λέει «Τ'ς βάβως είναι δικό μου.» λέει «Αν ήξερνα, θα το 'χε φιάκει ο Β.((όνομα))» Περίμενε, περίμενε να του πουν το οκ, εκεί. Περίμενε, περίμενε. «Μπάρμπα τι να κάνω;» =

Π7: = Δε το φτιάχν' τώρα;

Π2: Για το παλιό λες; =

Π3: = Ε! Για τον Β.((όνομα)) =

Π2: = Ωρέ:!! Το καινούριο να το κανε ο Β.((όνομα)) =

Π3: = Α κα: =

Π2: = Το καινούριο να βάλουν. =

Π3: = Το παλιό περίμενε! =

Π2: =ποιον θα βάλουν μέσα εκεί; =

Π3: = Έρμα! =

Π2: = Εγώ λέω, κείνο είναι προκοπή παιδί. Τ' άλλο ο ρούμπας είναι πέρα. Ποιος! (γέλιο) =

Π3: = Και: κι ο =

Π2: = Εκείνο που είναι και η τσούπρα καλή να =

Π3: = Ε! =

Π2: = Να βαστιούνταν το σπίτ'.! =

Π3: = Κρίμα! =

Π2: = Έτοιμο σπίτ'. =

Π3: = Γιατί. Κι εκείνος ο παρασάνταλος ο Θ.((όνομα)) να μη πει «Πάρτε το ρε παιδιά! Τι το θέλω γω! ((ενν. το σπίτι))» Τι αχαμνά είναι ρε Α. ((όνομα/αποστροφή στην Π2)) (ψίθυρος) =

Π2: (ψίθυρος) =Για να τ' αφήκουν έτσι! =

Π3: = Ε! =

Π2: Άλλο που θα να καμε καμιά κατάρρα! =

Π3:= Έχουν αυτά κατάρρα που δεν συννενοούνται. (ψίθυρος) Είναι καλύτερα να το ‘ναι έρμιο ρε Ά.((όνομα/αποστροφή στην Π2));=

Π2: = Άιντε ντε! =

Π3:= Και το ένα και το άλλο! ((ενν. τα σπίτια)=

Π2: =Ναι! =

Π3:= Κι ο άλλος έχει 5 αγόρια (ψίθυρος). 5 αγόρια ο Α.((όνομα)). Θα λεγε «Το δικό μου δεν έρχεται, του Σ.((όνομα)) δεν έρχεται, του Τ. ((όνομα)) δεν έρχεται. Π.((όνομα)) το θέλεις; Πάρ’τα! (.) Βάλ’ τα τα παιδιά!»

Π2: Κάτ’ θα τα κάμ’, θα τα κάμ’ τώρα.=

Π3: = Ανατριχιάζω που [τ’ ακούω]

Π2: [Κάτ’ θα κάμ’] τώρα (ψίθυρος) εγώ ήθελα εκείνο τον Β.((όνομα))

Π3:= Α! =

Π2:=Εκεί να μπαινε μέσα! =

Π3: Εκείνο όλο τον καιρό δω (χειρονομίες)

Π2:= Α! =

Π3: =Όλο τον καιρό. Έχασαν τη γίδα, αυτός ψάχν’ απάν’ το βουνό «Γένν’σε μια γίδα τ’ς μάνας» ψάχν’. Πέρα δω τα κλήματα, κάτ’ στο σπίτι το παλιό «Πάω να δω εκείνο, πάω να ταισω τα ζυγούρια» =

Π2:= Ε μωρέ! =

Π3:= Ο άλλος =

Π2: =Είναι καλή η νυφούλα που τ (***) =

Π3: = Τι να κάνει; Δε λέει τίποτα. Για να του πω ότι «Θα ‘λλάξ’ τίποτα; [Όχι! Να τσακωθείς; Όχι» (ψίθυρος)

Π2: [όχι!] (ψίθυρος)

Π3: Ε! =

Π2:= Πάρουν κ’ απ’ όλα! (ψίθυρος) =

Π3:= Ε! (ψίθυρος)

Π2: Κανένα κατσίκ’ ((εάν πουλάνε)) (ψίθυρος) =

Π3:= «Να έχω στο σπίτι» «Δεν πολυπαίρνουν» Είπε η Φ.((όνομα)) «Να χω στο σπίτι». Εκείν’ βάζ’. Βάζ’, βάζ’. Ένας δε τη βοηθάει. Αντί να φτιάκει κηπάρια πέρα κει τα βάζει κει (χειρονομίες), μετά μπαίν’ τα πρόβατα μέσα του Κ.((όνομα)). Ε! Να τα κλείσ’! (ψίθυρος) =

Π2: = Τι θα νά ηταν! Τι θα νά ηταν (γέλιο)

Π3: Ε! όλο τον τόπο κηπάρια. =

Π2: = (ψίθυρος) Όλο τον τόπο κηπάρια. Μωρ’ και τούτ’ δε τα χαλέβ’. (ψίθυρος) =

Π3:= Δε τα χαλέβ' καθόλ'; (γέλιο) (.) (ψίθυρος) Ού:ι! Θα μπουν πάλρ μέσα ποιο θα την ακούσ';=

Π2:= Αυτά μπαίνουν ((ενν. τα πρόβατα)) από δω από κάτ' (χειρονομίες) τώρα από τον Γ. ((όνομα)) [Κολλάν' αλλά να που ναι] είναι βατσούνια τώρα κι δεν εβγαίν' οχπάν', αλλιώς θα τα χουν φάει τα κρεμμύδια. Από κειν' τη μεριά «Πάν' οι τσίπες εδώ» μου λέει εμένα μια μέρα.=

Π3: [Από τα πουρνάρια που είχαν κόψ';] = Η Φ.((όνομα));=

Π2:= Ε! «Τι τ'ς κάματαν τ'ς τσίπες;» «Ποιες τσίπες μωρέ; Ζουρλή είσαι;» τ'ς λέω «Κλείσ' τον κήπο σου!. Αυτού είναι δρόμος» τ'ς λέω «κι [περάμε] από δω(χειρονομίες) και κάνουμε κάτ' το στάβλο» τ'ς λέω, «Κλείσ' τον κήπο σου συ» τ'ς λέω «και [αφ' τ'ς τσίπες]» «Οι τσίπες έριεψαν». Τ'ς λέω «Άμα μας χρειαστούν θα τ'ς βάλουμε».=

Π3: [Αυτό είναι μονοπάτι] [Θέλει όλο να το κλείσ'] = Α! =

Π2:= «Α: πήραταν τ'ς τσίπες» λέει «Τι τσίπες; Τα χάρχαλα απ' κει;».

Π3: Πάν' οι τσίπες το Κ.((όνομα)). Πού τ'ς πήγαν τ'ς τσίπες;=

Π2:= Ε! Τσοπάτε μωρέ! =

Π3:= Ε! Αυτά θα περισσέψουν εδώ! =

Π2:= Έχετε κι άλλο ακόμα δουλειά πίσω; ((αλλαγή συζήτησης/για τον σταύλο))=

Π3:= Το:, όχι πάει.=

Π2:= Πατάτες έχεις καλές;=

Π3:= Καλές ωραίες! =

Π2:= Α! =

Π3:= Ωραίες! =

Π2:= Ας είναι! =

Π3:= Πατάτες, κρεμμύδια και κουκιά και σκόρδα κι αρακάς. Ο αρακάς είναι 2 μέτρα.

Π2: Να σε λάβαινε η γιόρα σου! (γέλιο)=

Π3:= 2 μέτρα! Έδεσε, έδεσε εκεί! (χειρονομίες)=

Π2:= Δεν έρχομαι ντοτ! Δεν έρχομαι ντο κείθε κει ((ενν. στον κήπο))=

Π3:= Α: σε πάρει μια μέρα ο Θ. ((όνομα)) να ρθεις πίσω. (***) Να ρθεις να δεις. =

Π2:= Α πάρω και ένα κατσί:κι ((ενν. θα αγοράσω))=

Π3:= Ε! Α πάρ'ς και ένα κατσί:κι,

Π2:= Και α να ρθω

Π3: Έχουμε τα βλοημένα(.) Έχουμε.

Π2:= Τα δικά μ' εγώ δε θέλω να τα φάω.

Π3: Γιατί;=

Π2: = μούρχονται κρίμα! Κρίμα, κρίμα! =

Π3: = Πώς είναι;

Π2: Άλλα είναι αρσενοκοθήλυκα =

Π3: = Ναι μας είε ο Κ. ((όνομα)) =

Π2: = Δυο. =

Π3: = Τρία-τέσσερα-τρία =

Π2: = «Που α τα πάγαινε τα βλοημένα» του λέω γω. Και πώς γένν'σαν αυτές οι γίδες; Ήφερε κανένα τραί; Έμαθες εσύ; =

Π3: = Ο:χι! Σίγουρα από το βετούλι για αυτό βγήκαν τέτοια. =

Π2: = Απ' το βετούλ'; Και θα γένναγαν οι γίδες σε δυο βραδιές; =

Π3: = Για αυτό γίγκαν από το: αιμομιξία. Για αυτό γίγκαν αρσενοκοθήλυκα. =

Π2: = Ή μια που τα κανε ψόφια. =

Π3: = Έχουν γάλα; Μαστάρια; =

Π2: = Πώς δεν έχουν μαστάρια! Μαστάρια! (ψίθυρος) Ποιος πααίν' δυο φορές θέλ'ν άρμεγμα την ημέρα. =

Π3: = Τι; Δεν τ'ς αρμέν; (ψίθυρος) =

Π2: = Ποιος τ'ς αρμέει; =

Π3: = Δεν τ'ς αρμέει; Ουι: (ψίθυρος) να τα χα δω. =

Π2: = (ψίθυρος) Τι λεις; (ψίθυρος) =

Π3: = Εγώ μοναχή μ' [να τα κουλουκορίσω]

Π2: [Μια που είναι κει: (ψίθυρος)]

Π3: (ψίθυρος) Τ' άλλα είναι αρσενοκοθήλυκα ντιπ. =

Π2: (ψίθυρος) Είναι κι ένα μαύρο (ψίθυρος) μούσκουρο μαύρο. =

Π3: Α! =

Π2: «Θα το σφάξ'ς αυτό;» του λέω «Δε σου ρχεται κρίμα;» του λέω. Πώς γίνεται αυτό; Οι γίδες είναι κόκκινες και αυτό γίγκε μαύρο; =

Π3: = Να χαν βρει τα δικά μας το μούσκουρο; =

Π2: = «Κάπ' ήβρε γίδια» μου λέει εμένα. =

Π3: = Αλλιώς πήγαν στα γίδια τα δικά μας. Σμίχθ'καν αυτούεα πίσω.

Π2: Αυτό άσπρο! =

Π3:= Είναι μεγάλο.=

Π2:= Πως δεν είναι μεγάλο! Μεγάλο θερίο είναι! ((το κατσίκι)) Μη θε να το πάρ'ς; Πάρ'το!:=

Π3:= Πού ξέρω; Θέλω να=-

Π2:= Είναι λεβάντικο=

Π3:= Να: σου σφάζουμε ένα κατσίκι εμείς να πάρουμε εμείς ένα απ' αυτουνούς.=

Π2:= Λεβέντικο! Λεβέντικο ((το κατσίκι))

Π3: Α Θ.((όνομα/αποστροφή στον Π5)); Να το σφάξ'ς άμα δε θέλει η Α. ((όνομα) απ' αυτά να φάει, α πάρουμε μια βετούλα α τ'ς δώκουμε ένα κατσίκ'.

Π5: Γιατί δε θέλ';

Π3: Τ'ς Α((όνομα)) «ε! Δεν τα τρώει» λέει. [°Δε μπορ'ο]

Π2: [Δεν τα] τρώω εγώ εκείνα.

Π3: Ε! Έχουμε εμείς!

Π5: Θα σου δώκω κείνο. Ίδια κατσίκια είναι όλα.=

Π3: =Κρίμα=

Π2:= Μόρχοχνται κρίμα! Δεν [τα τρώω]

Π3: [είναι] παχιά Α.((όνομα));

Π2: Ω:! Παχιά; (***) Αρμέν' το πρωί αυτήν!:=

Π3: Τόσα γάλα έχουν τα έρμα;=

Π2:= Ε! Αρμέν'!:=

Π3: = Κρίμα! Κρίμα!

Π2: Πώς το φέρν' ((ενν. το γάλα)) δώθε (χειρονομίες) εκείνο το παιδί;

Π5: Ωι μωρέ Α. ((αποστροφή στην Π2))! Τίποτα δεν έφαες, τίποτα δεν ήπιες.=

Π2:= Ναι, ναι!:=

Π3: = Εγώ μακαρονάδα έκανα σήμερα.=

Π2:= Τι έκανες;=

Π3:= Μακαρονάδα εδώεα (δείξη) (ψίθυρος) ((ακούγεται και άλλη συζήτηση μη καθαρή))

Π3: Ω Α. ((αποστροφή στην Π2)) Μπορείς να πας κάτω ή να σε πάει ο Θ. ((όνομα));=

Π2:= Όχι ωρέ!:=

Π3:= Άφ'τα μωρέ Άνθω, πάρ' τα, πιήτα ((πιες τα)) ((ενν. τις πορτοκαλάδες)) (***) (ψίθυρος). Πάρτ' πιήτα, να πιεις εσύ!

Π2: Έχω εγώ! Έχω εγώ άλλο.

Π3: Πάρ' τα να φας κάτ' , Α. ((αποστροφή στην Π2))! Αφ'τα Α.! Να σε πάει ο Θ.((όνομα)) κάτ';=

Π2: = Θα πάω εγώ μοναχή μ'! (ψίθυρος) (.) μόνη μου! Μόνη μου! =

Π3:= Όχι! Θα σε πάει μέχρι εκεία στου Γ. ((όνομα))=

Π2: = Όχι! Δε θέλω! (ψίθυρος) Εγώ δεν έχω τίποτα.

Π5: Έχεις αμάξ'; ((αποστροφή στην Π7))=

Π7: =Εδώ! =

Π3: =Ε; Τόνε από κει ((το μάξι)). Παρ' την κούρσα! Σύρ' την! ((αποστροφή στην Π5))=

Π2: Όχι, όχι! Θα πάω (***)

Π3: Όχι, όχι Α. ((αποστροφή στην Π2))! Είναι μεσημέρ'.

Π2: Ας είναι! =

Π3: = Όχι! Είναι μεσημέρ'. Πάει ο- =

Π2: = Όχι Θ. ((όνομα))

Π3: Ε!

Π2: Κάτσε αυτού!

Π5: Θα σε πάω πέρα κει! Έλα!

Π2: Άντε γεια σα! Και άμα θέλετε ελάτε και κάτ'!

Π3: Θα να ρθουε. Τελειώσαμε τώρα.=

(ψίθυρος) (***)

Π3: Ω Α. ((αποστροφή στην Π2))! Μην το δίν'ς ((ενν. την πορτοκαλάδα))

Π2: Αυτό του Χ. ((όνομα))!

Π3: Πάρτα κάτω, να τα πιεις. Εσύ δεν ήπιες τίποτα.=

Π2: =Δώσε και της Χ. ((όνομα))=

Π3: =Ε! =

Π7: = Έλα να! ((ενν. βρήκε τα κλειδιά))

Π3: Θα σε πάει ο Θ. ((όνομα)) εκεία στου Γ. ((όνομα)) (.) Είναι λιοπύρι. Όχι. Άλλη μέρα θα έρθουμε κάτ' εμείς! =

Π2: = Μωρέ! Τι σηκώνεται το παιδί τώρα από τον ύπνο;

Π5: Έλα! Έλα να σε παω!

Π2: Δε θέλω! Δε θέλω!

Π5: Αφού λέει η Χ. ((όνομα))!

Π3: Θα σε πάει! Θα σε πάει! =

Π2: = Όχι!

Π7: Όχι! Είναι ζέστα, θεία! =

Π3: = Είναι μεσημέρ', μεσημέρ'! Μη! Άλλη μέρα θα πας βόλτα! =

Π2: Όχι! (***) Δεν είναι τούτη; =

Π3: = Α σε πάει! =

Π2: = Κλείνω την πόρτα και γεια σας! =

Π3: = Όχι, όχι κάτσε! Ελα! (.) Κάτσε λέω:

Π2: Δε θέλω! =

Π3: = Κάτσε λέω! Ο Θ. ((όνομα)) (.) ((αλλαγή συζήτησης)) Δεν μπορεί, δεν είναι ίπως να ναι =

Π7: = Τι; =

Π3: = Δεν είναι όπως ήταν =

Π7: = Ε ναι! =

Π3: = Α; Α; =

Π7: = Ναι, δεν έχει όρεξη! Δεν έχει όρεξη, μωμέ μαμά! (.) Ε! Έτσι ήμουν και εγώ! =

Π3: = Α; =

Π7: = Δεν μπορούσα να μιλήσω! =

Π3: = Ε! Δεν είναι όπως ήταν! =

Π7: = Ε! Πώς θα να ταν; Αφού - =

Π6: = Σα να μαύρισε όλο εδώγια ((ενν. στο πρόσωπο))

Π3: Ναι! Γέρασε! =

Π7: = Γέρασε! Κρίμα! Μας έφερε και σοκολάτες η έρμη! (ψίθυρος)

Π3: Κοίτα του Χ((όνομα))! Και τούτου δική σας είπε τ'ς Χ.((όνομα)), του Κ. ((όνομα)) είναι από κάτ'.

Π6: Αυτά; =

Π3: = Τούτ' είναι καραμέλες γεροντίτικες. =

Π6: = Του Κ. ((όνομα)); =

Π7: = Κρίμα! =

Π6: = Ας (***)

Π7: Όλα τα χρόνια της ζωής αυτές τις καραμέλες απ' την Β.((όνομα)) θυμάμαι. =

Π2: = Και απ' την Κ. ((όνομα))=

Π7: Ναι!=

Π3: =Η Κ.((όνομα))

Π7:= Μη τρως καρ- σοκολάτες ((αποστροφή στον Π6))

Π6: Τι απάθω;

Π7: Ε! Δε θα πήγαινε ((ενν. μοναχή της)).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Ερωτηματολόγιο σε ομιλητές γλωσσικού ιδιώματος στη ΒΔ Ήπειρο

Το παρόν ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε για τους σκοπούς διπλωματικής εργασίας, που εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Γλωσσολογική Θεωρία και Έρευνα» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, από την μεταπτυχιακή φοιτήτρια Τσώλη Γεωργία.

Θα θέλαμε να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο απαντώντας στις ακόλουθες ερωτήσεις σχετικά με το γλωσσικό σας ιστορικό, τη χρήση της γλώσσας, τις σχετικές δεξιότητες καθώς και τις στάσεις και νοοτροπία απέναντι σε αυτήν. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 25 ερωτήσεις το οποίο θα χρειαστείτε λιγότερο από 5 λεπτά να συμπληρώσετε. Τα στοιχεία σας θα ανωνυμοποιηθούν και οι πληροφορίες θα αξιοποιηθούν σύμφωνα με τους κανόνες της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας.

Όνοματεπώνυμο: _____

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1. Ηλικία:

2. Φύλο: Α Θ

3. Οικογενειακή κατάσταση : Έγγαμος/η Άγαμος/η

4. Τόπος γέννησης: _____

5. Τόπος διαμονής κατά τα πρώτα 10 έτη της ζωής σας:

_____

Εάν ήταν διαφορετικοί οι τόποι διαμονή σας παρακαλούμε να τους αναφέρετε:

_____

6. Ποιο είναι το επάγγελμά σας; _____

Για πόσο χρονικό διάστημα εξασκείτε / έχετε εξασκήσει το επάγγελμά σας; _____

7. Είχατε ποτέ κάποιο πρόβλημα υγείας που έχει επηρεάσει την ομιλία σας;

Ναι Όχι

Αν ναι, παρακαλούμε προσδιορίστε:

_____

8. Είχατε κάποια γλωσσική ή μαθησιακή δυσκολία κατά τη σχολική ηλικία;

_____

B. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

9^α. Πήγατε στο σχολείο; Ναι Όχι

9^β. Αν ναι, μέχρι ποια τάξη; _____

9^γ. Εάν ολοκληρώσατε τριτοβάθμια εκπαίδευση, τι σπουδάσατε; _____

9^δ. Συνεχίσατε σπουδές μετά την τριτοβάθμια εκπαίδευση(π.χ. μεταπτυχιακό επίπεδο); Παρακαλούμε προσδιορίστε:

_____

9^ε. Υπήρξε κάποια διακοπή στην εκπαίδευσή σας (κάποια παύση κατά τη διάρκεια των σπουδών σας);

Ναι Όχι

Αν ναι, παρακαλούμε προσδιορίστε πότε συνέβη η διακοπή και για ποιο λόγο:

_____

9^{στ}. Επαναλάβετε κάποια τάξη κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσή σας;

Ναι Όχι

Αν ναι, ποια/ποιες; _____

Για ποιο λόγο;

_____

10^α. Προσδιορίστε τον τόπο εκπαίδευσή σας (πόλη/εις, χωριό/ά) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης:

Πρωτοβάθμια: _____

Δευτεροβάθμια: _____

Τριτοβάθμια: _____

10^β. Εκπαίδευση γονέα/κηδεμόνα. Παρακαλούμε υποδείξτε την υψηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης

Μητέρα: _____

Πατέρας: _____

10^γ. Ποιες γλώσσες μιλάτε;

Γ.ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

11. Από πού κατάγονται οι γονείς σας;

Μητέρα: _____

Πατέρας: _____

12. Οι γονείς σας μιλάνε το ιδίωμα της Λάκκας Σουλίου (ΒΔ Ήπειρος);

Μητέρα: Ναι Όχι

Πατέρας: Ναι Όχι

13α. Ο/η σύντροφός σας κατάγεται από την περιοχή της Λάκκας Σουλίου;

Ναι Όχι Δεν έχω σύντροφο

β. Αν ναι, μιλάει το τοπικό ιδίωμα; Ναι Όχι

14. Το τοπικό ιδίωμα ήταν η γλώσσα του σπιτιού σας όταν μεγαλώνατε; Ναι Όχι

15α. Οι παππούδες έμεναν/μένουν μαζί σας; Ναι Όχι

β. Μιλάνε/Μιλούσανε το τοπικό ιδίωμα; Ναι Όχι

16α. Στο σχολείο χρησιμοποιούσατε το τοπικό ιδίωμα; Ναι Όχι

β. Αν ναι, στο διάλειμμα, στη τάξη ή και στα δύο;

Τάξη Διάλειμμα Και στα δύο

γ. Αν όχι, ήταν αρνητικό να χρησιμοποιείς στο σχολείο το τοπικό ιδίωμα;

Ναι Όχι

Δ. Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΣΟΥ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

17. Το τοπικό ιδίωμα το χρησιμοποιώ όταν:

	πάντα	πολύ συχνά	συχνά	μερικές φορές	ποτέ
...μιλάει η μητέρα μου σε εμένα					
...και εγώ μιλώ της μητέρας μου					
...μιλάει ο πατέρας μου σε εμένα					
...και εγώ μιλώ στο πατέρα μου					
...μιλάει ο/η αδερφός/ή μου σε εμένα					
...και εγώ μιλώ στον/στην αδερφό/ή μου					
...μιλούν οι συγγενείς μου σε εμένα					
... και εγώ μιλώ στους συγγενείς μου					
...μιλούν οι συντοπίτες/φίλοι μου σε εμένα					
...και εγώ μιλώ στους συντοπίτες/φίλους μου					

18. Γενικά πόσο χρησιμοποιείς τα γλωσσικά στοιχεία του τοπικού ιδιώματος (σε ό,τι κάνεις):

πολύ   κάποιες φορές   σχεδόν ποτέ

19. Μέσα σε μια εβδομάδα πόσο συχνά διαβάζεις στα Ελληνικά;

	σπάνια	μερικές φορές	συχνά	πολύ συχνά	πάντα
βιβλία					
Περιοδικά/ εφημερίδες					
Διαδίκτυο;					

20. Μέσα σε μια εβδομάδα πόσο συχνά διαβάζεις σε άλλη γλώσσα; (Διευκρίνισε τη γλώσσα):

Γλώσσα: _____

	σπάνια	μερικές φορές	συχνά	πολύ συχνά	πάντα
βιβλία					
Περιοδικά/ εφημερίδες					
Διαδίκτυο;					

21. Μέσα σε μια εβδομάδα πόσο συχνά γράφεις στα Ελληνικά;

	σπάνια	μερικές φορές	συχνά	πολύ συχνά	πάντα
Χειρόγραφο γραπτό λόγο					
Ηλεκτρονικό γραπτό λόγο (ηλεκτρονική αλληλογραφία, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.α.)					

22. Μέσα σε μια εβδομάδα με ποια συχνότητα γράφεις σε άλλη γλώσσα (Διευκρίνισε τη γλώσσα)

Γλώσσα: _____

	σπάνια	μερικές φορές	συχνά	πολύ συχνά	πάντα
Χειρόγραφο γραπτό λόγο					
Ηλεκτρονικό γραπτό λόγο (ηλεκτρονική αλληλογραφία, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.α.)					

23. Είναι το τοπικό ιδίωμα σημαντικό για εσένα;

Ναι Όχι

Για ποιο λόγο;

---

24. Ήταν ποτέ αρνητικό/σου είχαν απαγορεύσει να μιλάς το τοπικό ιδίωμα;

Ναι Όχι

Για ποιο λόγο;

---

25. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν τα παιδιά σας και τα εγγόνια σας το τοπικό ιδίωμα;

Ναι Όχι

Για ποιο λόγο;

Ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή σας!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας

Το παρόν ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε για τους σκοπούς διπλωματικής εργασίας, που εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών : «Γλωσσολογική Θεωρία και Έρευνα» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, από την μεταπτυχιακή φοιτήτρια Τσώλη Γεωργία.

Οδηγίες:

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο ερευνά ορισμένα χαρακτηριστικά του γλωσσικού ιδιώματος που συναντάται στις τοπικές κοινότητες της Βορειοδυτικής Ηπείρου. Θα θέλαμε να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο απαντώντας στις ακόλουθες ερωτήσεις σχετικά με το πόσο φυσικές σας φαίνονται οι προτάσεις που παρουσιάζονται και αν θα τις λέγατε/ ακούγατε στη γλωσσική κοινότητα καταγωγής σας με τους συντοπίτες σας. Σας παρακαλούμε να δώσετε την πρώτη απάντηση που έρχεται στο νου σας χωρίς να την διορθώσετε στη συνέχεια. Για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα χρησιμοποιήσετε μια πενταβάθμια κλίμακα από το -2 έως το +2 ως εξής:

- 2 : σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
- 1 : μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα
- 0 : δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης
- +1 : μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
- +2 : σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα

Ο χρόνος συμπλήρωσης κυμαίνεται στα 10-15 λεπτά περίπου. Τα στοιχεία σας θα ανωνυμοποιηθούν και οι πληροφορίες θα αξιοποιηθούν σύμφωνα με τους κανόνες της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας.

Όνοματεπώνυμο: _____

-
- 2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
  - 1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα
  - 0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης
  - +1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
  - +2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα

1. Θα να κοψα το σύρμα κατά λάθος,	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
2. Θα να ρθετε αύριο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
3. Να θα πιασαν τους κλέφτες τελικά;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
4. Δεν να θα παιρνα σταφύλια χωρίς να είστε εσείς εκεί.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
5. Θα να ζούσα στο χωριό.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
6. Άραγε θα να βρήκε το πορτοφόλι;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
7. Δεν θα να ρθω σήμερα, από αύριο βλέπουμε!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
8. Θα να σταν στο χωριό, όταν φύγαμε εμείς.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
9. Να θα ρθουμε και εμείς στο βουνό;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2

	-2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	-1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα	0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης	+1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	+2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
10.Θα να φώναζαν για τον Κώστα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
11.Θα να κοίταξες καθόλου το φαΐ;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
12.Να θα ναι περίπου 10 άτομα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
13. Θα να παταν ένα σωρό χθες το βράδυ!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
14.Δεν θα να χουμε γάλα στο ψυγείο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
15.Θα να βάδισα για ώρες, αφού με πονάν τα πόδια.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
16.Θα να βλεπες ειδήσεις στις 6 ώρα το πρωί;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
17.Δεν θα να πήγατε και ακάλεστοι στο γάμο!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
18.Θα να πιασαν τον κλέφτη;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
19.Δεν θα να κοίταξαν τηλεόραση, για αυτό δε ξέρουν.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
20.Θα να πήρε σίγουρα παραπάνω κιλά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
21.Θα να ρθουν για διακοπές.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
22.Θα να πέφτατε!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
23.Να θα μαθες για την Λέξω.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
24.Ίσως δεν θα να χετε τσακωμούς στην οικογένεια.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
25.Να θα μαστε σε δύο ώρες στη γιαγιά;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
26.Πόσα χρόνια θα να χουν αυτές οι βελόνες εδώ!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
27.Θα να φευγε αύριο, αλλά ακυρώθηκε η πτήση.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
28.Τι θα να θέλησα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
29.Δεν θα να θεώρησα ψεύτη το Γιώργο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
30.Κατά τα άλλα θα να φτιαχνες ψωμί σήμερα!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
31.Με τέτοια κακοκαιρία δεν θα να βγαζες τα πρόβατα έξω.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
32.Να θα ρθουμε για λίγο και από το σπίτι.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
33.Θα να ζησες καλά,δε ξέρεις τι πάει να πει εργατιά!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
34.Δεν να θα παμε πέντε κουβέντες χωρίς να είναι αυτήν μπροστά!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
35.Μη να θα δωσα τις ασκήσεις στο δάσκαλο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
36.Θα να πήγαν στα Γιάννενα μάλλον.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
37.Θα να βγήκες στο βουνό;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
38.Δεν θα να ζούσαν αυτοί στην Αθήνα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
39.Στα Γιάννενα θα να βρεξε σήμερα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2

	-2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	-1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα	0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης	+1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	+2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
40. Λογικά θα να μαθες τι συνέβη χτες.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
41. Λίγο ακόμα και θα να πίστευαν τα καμώματά της.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
42. Χωρίς να πείτε τίποτα, δεν θα να φεύγατε!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
43. Δεν να θα φτιαξαν ακόμα το σπίτι.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
44. Σίγουρα θα να κουσαν οι γείτονες τον τσακωμό!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
45. Μήπως θα να πεσε πουθενά;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
46. Να θα βγαλε το σκυλί βόλτα τέτοια ώρα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
47. Να θα στείλε τα χαρτιά με το ταχυδρόμο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
48. Σήμερα θα να φερναν το πλυντήριο ρούχων.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
49. Άραγε θα να χουμε λίγα καρότα για να βάλω στο φαί;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
50. Θα να ρθετε στο γλέντι;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
51. Δεν θα να πινα τσίπουρο πρωί-πρωί.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
52. Θα να χόρευε με την Γιώτα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
53. Θα να τρέχαμε όλη μέρα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
54. Δεν θα να πήρες τα λεφτά χωρίς να ρωτήσεις.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
55. Θα να πνιγε η αλεπού τόσες κότες;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
56. Θα να κοψες πατάτες;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
57. Δεν να θα δανε το ζώο!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
58. Θα να περπάτησες αρκετά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
59. Στο λέω εγώ, δεν θα να παθες τίποτα!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
60. Θα να γινα πολύ αυστηρή μητέρα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
61. Να θα φτιαχνες τη βιβλιοθήκη σήμερα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
62. Ακόμα να θα χε καμιά δεκαριά βαρέλια κρασί.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
63. Θα να μαστε στη Λευκάδα από αύριο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
64. Θα να μενα μόνος μου σε ολόκληρο σπίτι;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
65. Πότε να θα χιζαν το σταύλο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
66. Θα να χουμε πέντε έξι λεμόνια ακόμα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
67. Δεν θα να χάραξε ακόμα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
68. Θα να τρεχε να προλάβει ο κακομοίρης!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
69. Θα να δίνετε από το μερίδιό σας;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
70. Θα να πίστευαν αυτούς;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
71. Δεν να θα μαστε στο γάμο καλεσμένοι.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2

	-2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	-1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα	0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης	+1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	+2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
72.Θα να βρισκαν άραγε το δρόμο να γυρίσουν;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
73.Μέχρι την πόλη δεν θα να πήγα για μια φυταριά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
74.Θα να ζούσατε σε άλλο μέρος;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
75.Πάνω από ένα λίτρο κρασί δεν θα να πιαμε.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
76.Θα να ρχεσθε κάθε Σαββατοκύριακο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
77. Να θα τρεχα όλη μέρα!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
78.Θα να βρεξε στο χωριό.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
79.Τι θα να δώσαμε 'μείς;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
80.Δεν θα να ταν χαρούμενοι άνθρωποι στα νιάτα τους!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
81.Μήπως θα να βγαλε τα χαλιά έξω να τα τινάξει;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
82.Θα να βρήκαν το θησαυρό;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
83.Δεν θα να 'κουσε το κουδούνι που χτύπησε.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
84.Αύριο μάλλον δεν θα να χετε ρεύμα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
85.Να θα δαταν τι είπαν στις ειδήσεις!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
86.Μου το υποσχεθήκατε, θα να ρχεστε από εδώ και πέρα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
87.Να θα στε εκεί;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
88.Δεν θα να σωνα μέχρι την πλατεία.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
89.Θα να φτιαχνες και για μένα καφέ;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
90.Να θα κανε τα χαρτιά ή όχι;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
91.Δεν θα να βρισκε τα κλειδιά για αυτό άργησε.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
92.Στη Νομαρχία θα να βρισκες και τον αδερφό της Μαρίας.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
93.Τι να θα δατε σε αυτό το μέρος;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
94.Δεν θα να βλεπε από τόσο μακριά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
95.Δεν θα να ναι καινούρια αυτά τα διαμερίσματα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
96.Θα να βγήκαμε κατά τις πέντε το πρωί για φάσες.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
97.Δεν θα να ρχόμασταν και κάθε Σαββατοκύριακο!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
98.Θα να παταν δύο κουβέντες παραπάνω και εσείς!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
99.Από πού θα να ξερα για τον αρραβώνα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
100.Θα να μάθατε για τη Χρυσούλα!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2

	-2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	-1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα	0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης	+1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	+2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
101. Δεν να θα κλεψε αυτός, είναι καλός άνθρωπος.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
102. Θα να πιαμε λίγο παραπάνω.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
103. Δεν θα να μενες στα Γιάννενα με τόσο κρύο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
104. Ό,τι μπορούσες, να θα κανες!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
105. Θα να χαμε τέτοιο καταντιό χωρίς οικονομίες στην άκρη;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
106. Τέτοια πράγματα δεν θα να πίστευαν.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
107. Θα να βρήκες το δρόμο να γυρίσεις!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
108. Θα να δέσατε το σκυλί;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
109. Δεν θα να μαστε στην ώρα μας στο γάμο!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
110. Να θα φυγαν από το πρωί.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
111. Θα να ρχεσθε στην εκκλησία τελικά;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
112. Δεν να θα πατε και ωραία πράγματα!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
113. Θα να ρθουμε τις γιορτές!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
114. Θα να μαι εκεί σε μια ώρα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
115. Δεν θα να βρήκαμε τα κλειδιά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
116. Γιατί θα να μαστε και στο τραπέζι με αυτούς;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
117. Θα να μίλησε πάλι σε αυτόν;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
118. Θα να πλύνουμε τα ρούχα στο πλυντήριο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
119. Ακόμα δεν θα να παν για το γάμο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
120. Θα να πήγαινα στην πόλη σήμερα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
121. Δεν να θα φαγες τίποτα.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
122. Πέρασε η ώρα και δεν θα να δαμε το έργο.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
123. Πάλι θα να φτασα λάθος ώρα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
124. Μάλλον δεν θα να κοίταξες τι φορούσε.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
125. Θα να πιες καμιά μπύρα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
126. Βέβαια δεν να θα χετε να δώσετε λογαριασμό σε κανέναν.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
127. Τι θα να λεγα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
128. Τι θα να θεώρησαν εμένα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
129. Δεν να θα καναν γλέντι με τέτοιο καιρό.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
130. Σήμερα να θα χουμε βροχές.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
131. Ακόμα θα να περίμενες τηλέφωνο από αυτόν!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
132. Δεν θα να ρθετε χωρίς τη γιαγιά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2

	-2: σίγουρα μη φυσική πρόταση/σίγουρα δε θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	-1: μάλλον μη φυσική πρόταση/μάλλον δε θα την χρησιμοποιούσα/άκουγα	0: δεν είμαι σίγουρος/η για τη φυσικότητα/ χρήση της πρότασης	+1: μάλλον φυσική πρόταση/μάλλον θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα	+2: σίγουρα φυσική πρόταση/σίγουρα θα τη χρησιμοποιούσα/άκουγα
133. Να θα πλυνες τα ρούχα για αύριο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
134.Θα να φύσηξε δυνατά.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
135.Θα να ρχισαν τις φωνές πάλι;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
136.Δεν θα να μάθαμε τι έπαθαν οι γείτονες.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
137.Θα να χόρευα μπροστά σε τόσο κόσμο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
138.Μη θα να παμε και τίποτα σπουδαίο;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
139.Δεν να θα κρυψα ολόκληρο κλειδί χωρίς να σου πω.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
140.Δεν θα να τρωγες και όλο το φαγητό!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
141.Θα να στελναν σήμερα τα καλέσματα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
142.Δεν θα να πέρναγα από το μαγαζί.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
143.Θα να πήρατε αρκετή περιουσία.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
144.Χωρίς να ξέρετε τη γλώσσα, δεν θα να ρθετε στη Γερμανία.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
145.Μήπως να θα δινα και τίποτα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
146.Δεν θα να πα και τίποτα κακό.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
147.Να θα χετε δουλειά, μωρέ!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
148.Θα να τρωγε ο Τάκης φασολάδα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
149.Δεν θα να βγήκε έξω χθες.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
150.Θα να φώναζες τόσο απότομα;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
151.Δεν θα να γραψε καλά στις εξετάσεις.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
152.Θα να λέγαμε τέτοια λόγια για σας;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
153.Να θα φτασα πάλι νωρίς.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
154. Ακόμα δεν θα να βαψαν το σπίτι.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
155.Θα να περπάταγε τέτοια ώρα μόνη της;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
156.Δεν θα να φάγαταν με αυτόν!	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
157.Θα να πήρα το πρωινό χάπι;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
158.Δεν να θα θελες κάτι σημαντικό.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
159.Θα να ρχομαι εγώ, δε σε αφήνω.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
160.Δεν θα να ταξίδευε φέτος.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
161.Θα να πήραμε τα βιβλία;	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2
162.Δεν θα να πάθαινες και κάτι.	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ +1	☐ +2

Ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Πίνακας 1: Οικογενειακή κατάσταση

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	Σύνολο
Έγγαμος	0 (0%)	18 (90%)	20 (100%)	38
Άγαμος	20 (100%)	2 (10%)	0 (0%)	22
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	60

Πίνακας 2: Τόπος γέννησης συμμετεχόντων

	ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	Χωριά Λάκκας Σουλίου	Ιωάννινα	Άρτα	Αθήνα	Γερμανία	
ΟΜΑΔΑ Α	0 0%	14 (70%)	1 (5%)	3 (15%)	2 (10%)	20 (33,3%)
ΟΜΑΔΑ Β	12 (60%)	7 (35%)	0 (0%)	1 (5%)	0 (0%)	20
ΟΜΑΔΑ Γ	20 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	20
ΣΥΝΟΛΟ	32	21	1	4	2	60

Πίνακας 3: Τόπος διαμονής τα 10 πρώτα χρόνια

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Χωριά Λάκκας Σουλίου	15 (57,7%)	16 (72,7%)	20 (100%)	51 (75%)
Ιωάννινα	4 (15,4%)	2 (9,1%)	0 (0%)	6 (8,8%)
Ηγουμενίτσα	2 (7,7%)	1 (4,5%)	0 (0%)	3 (4,4%)
Αθήνα	2 (7,7%)	1 (4,5%)	0 (0%)	3 (4,4%)
Γερμανία	3 (11,5%)	2 (9,1%)	0 (0%)	5 (7,4%)
ΣΥΝΟΛΟ	26	22	20	68

Πίνακας 4: Επαγγελματική κατάσταση

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Αγρότης	2 (10%)	2 (10%)	8 (40%)	12
Ελεύθερος επαγγελματίας	1 (5%)	3 (15%)	2 (10%)	6
Δημόσιος υπάλληλος	4 (20%)	9 (45%)	4 (20%)	17
Ιδιωτικός υπάλληλος	8 (40%)	5 (25%)	4 (20%)	17
Οικιακά	0 (0%)	1 (5%)	2 (10%)	3
Φοιτητής	5 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	5
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	60

Πίνακας 5: Τάξεις παρακολούθησης

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Τάξεις Δημοτικού	0 (0%)	0 (0%)	16 (80%)	16 (26,7%)
Τάξεις Γυμνασίου	0 (0%)	2 (10%)	1 (5%)	3 (5%)
Λύκειο	20 (100%)	18 (90%)	3 (15%)	41 (68,3)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	60

Πίνακας 6: Τριτοβάθμια εκπαίδευση

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΕΙ	10 (58,8%)	7 (58,3%)	2 (66,7%)	19
ΑΤΕΙ (ΤΕΙ)	3 (17,6%)	4 (33,3%)	1 (33,3%)	8
ΙΕΚ	2 (11,8%)	1 (8,3%)	0 (0%)	3
Σχολές ΟΑΕΔ	2 (11,8%)	0 (0%)	0 (0%)	2
ΣΥΝΟΛΟ	17	12	3	32

Πίνακας 7: Συνέχιση σπουδών (μεταπτυχιακό επίπεδο και άνω)

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Ναι	1 (7,7%)	1 (8,3%)	0 (0%)	2
Όχι	12 (46,2%)	11 (42,3%)	3 (11,5%)	26
ΣΥΝΟΛΟ	13	12	3	28

Πίνακας 8: Επανάληψη τάξεων

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Α΄ Δημοτικού	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3
Α΄ Γυμνασίου	0 (0%)	1 (33,3%)	0 (0%)	1
Β΄ Γυμνασίου	0 (0%)	2 (66,7%)	0 (0%)	2
ΣΥΝΟΛΟ	0	3	3	6

Πίνακας 9: Λόγοι επανάληψης τάξεων

	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Λόγω διακοπής πολέμου	0 (0%)	2 (66,7%)	2 (33,4%)
Δεν πήγε την πρώτη φορά	1 (33,3%)	0 (0%)	1 (16,6%)
Λόγω ελλιπής φοίτησης	2 (66,7%)	1 (33,3%)	3 (50%)
ΣΥΝΟΛΟ	3	3	6

Πίνακας 10: Διάστημα διακοπής εκπαίδευσης

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Τάξεις Δημοτικού	0 (0%)	0 (0%)	4 (22,2%)	4
Τάξεις Γυμνασίου	0 (0%)	2 (50%)	14 (77,8%)	16
Τάξεις Λυκείου	0 (0%)	1 (25%)	0 (0%)	1
Πανεπιστήμιο	1 (100%)	1 (25%)	0 (0%)	2
ΣΥΝΟΛΟ	1	4	18	23

Πίνακας 11: Λόγοι διακοπής εκπαίδευσης

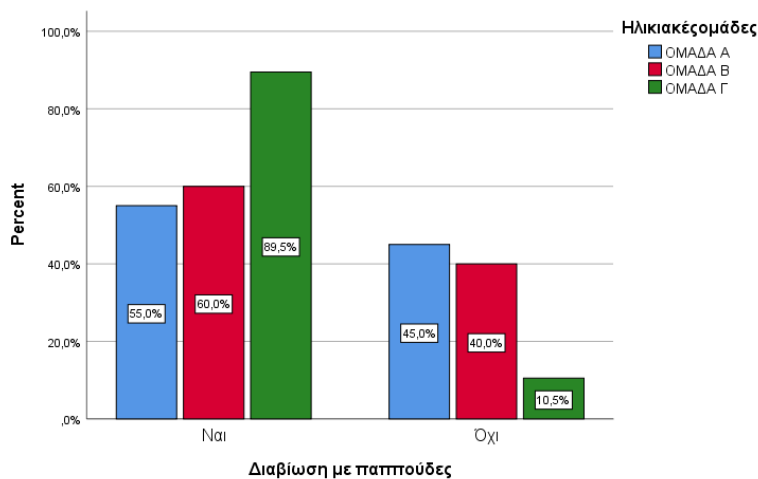
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Βιοποριστικοί λόγοι	1 (100%)	4 (80%)	5 (29,4%)	10
Μητρότητα	0 (0%)	1 (20%)	0 (0%)	1
Λόγω γυναικείου φύλου	0 (0%)	1 (20%)	6 (35,3%)	7
Μη ύπαρξη σχολείων	0 (0%)	0 (0%)	2 (11,8%)	2
Λόγω πολέμου	0 (0%)	0 (0%)	4 (23,5%)	4
Λόγω πληρωμής καθηγητών	0 (0%)	0 (0%)	1 (5,9%)	1
Χρήση αντιπαιδαγωγικών μεθόδων	0 (0%)	0 (0%)	2 (11,8%)	2
ΣΥΝΟΛΟ	1	5	17	23

Πίνακας 12: Το εκπαιδευτικό προφίλ των γονιών των συμμετεχόντων

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα
Πρωτοβάθμια	8 (40%)	3 (15%)	15 (75%)	18 (90%)	12 (80%)	11 (73%)
Δευτεροβάθμια	9 (45%)	12 (60%)	4 (20%)	2 (10%)	3 (20%)	4 (27%)
Τριτοβάθμια	3 (15%)	5 (25%)	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	20	15	15

Πίνακας 13: Καταγωγή πατέρα και μητέρας

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα
Χωριά Λάκκας Σουλίου	20 (100%)	11 (55%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	17 (85%)
Δωδονοχώρια	0 (0%)	4 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (15%)
χωριά Πρεβέζης	0 (0%)	3 (15%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Ιωάννινα	0 (0%)	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Πολωνία	0 (0%)	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	20	20	20	20	20

Γράφημα 1: Διαβίωση συμμετεχόντων με τους παππούδες

Πίνακας 14: Περιπτώσεις χρήσης του ιδιώματος στο σχολείο

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Στη τάξη	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0
Στο διάλειμμα	4 (36,4%)	5 (38,5%)	6 (31,6%)	15
Και στα δυο	7 (63,6%)	8 (61,5)	13 (68,4%)	28
ΣΥΝΟΛΟ	11	13	19	43

Πίνακας 15: Αρνητική χρήση του ιδιώματος στο σχολείο

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
ΝΑΙ	3 (33,3%)	3 (42,9%)	1 (100%)	7 (41,18%)
ΟΧΙ	6 (66,7%)	4 (57,1%)	0 (0%)	10 (58,82%)
ΣΥΝΟΛΟ	9	7	1	17

Πίνακας 16: Καταγωγή συντρόφου από τη Λάκκα Σούλι

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
ΝΑΙ	1 (14,3%)	15 (78,9%)	20 (100%)
ΟΧΙ	6 (85,7%)	4 (21,1%)	0 (0%)
ΣΥΝΟΛΟ	7	19	20

Πίνακας 17: Χρήση ιδιώματος από τον/την σύντροφο

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
ΝΑΙ	0 (0%)	12 (85,7%)	20 (100%)
ΟΧΙ	1 (100%)	2 (14,3%)	0 (0%)
ΣΥΝΟΛΟ	1	14	20

Πίνακας 18: Κατανομή εβδομαδιαίας συχνότητας ανάγνωσης περιοδικών/εφημερίδων και βιβλίων στην ελληνική γλώσσα

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Περιοδικά/ Εφημερίδες	Βιβλία	Περιοδικά/ Εφημερίδες	Βιβλία	Περιοδικά/ Εφημερίδες	Βιβλία
πάντα	1 (5%)	2 (10%)	3 (16,7%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (8,3%)
πολύ συχνά	2 (10%)	6 (30%)	1 (5,6%)	2 (10,5%)	3 (21,4%)	3 (25%)
συχνά	3 (15%)	6 (30%)	3 (16,7%)	8 (42,1%)	3 (21,4%)	4 (33,3%)
μερικές φορές	5 (25%)	3 (15%)	3 (16,7%)	1 (5,3%)	1 (7,1%)	1 (8,3%)
σπάνια	7 (45%)	3 (15%)	8 (44,4%)	5 (26,3%)	7 (50%)	3 (25%)
Σύνολο	20	20	18	19	14	12

Πίνακας 19: Κατανομή εβδομαδιαίας συχνότητας ανάγνωσης στην ελληνική στο διαδίκτυο

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
πάντα	9 (45%)	7 (38,9%)	2 (40%)	18 (41,8%)
πολύ συχνά	7 (35%)	4 (22,2%)	0 (0%)	11 (25,6%)
συχνά	4 (20%)	6 (33,3%)	0 (0%)	10 (23,3%)
μερικές φορές	0 (0%)	1 (5,6%)	0 (0%)	1 (2,3%)
σπάνια	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	3 (7%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	18	5	43

Πίνακας 20: Κατανομή εβδομαδιαίας συχνότητας ανάγνωσης περιοδικών/εφημερίδων και βιβλίων σε ξένες γλώσσες

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Περιοδικά/ εφημερίδες	Βιβλία	Περιοδικά/ εφημερίδες	Βιβλία	Περιοδικά/ εφημερίδες	Βιβλία
πάντα	0 (0%)	1 (9,1%)	0 (0%)	1 (11,1%)	0 (0%)	0 (0%)
πολύ συχνά	0 (0%)	1 (9,1%)	1 (11,1%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Συχνά	3 (27,3%)	2 (18,2%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
μερικές φορές	1 (9,1%)	3 (27,3%)	2 (22,2%)	1 (11,1%)	0 (0%)	0 (0%)
Σπάνια	7 (63,6%)	4 (36,4%)	6 (66,7%)	7 (77,8%)	1 (100%)	1 (100%)
Σύνολο	11	11	9	9	1	1

Πίνακας 21: Κατανομή εβδομαδιαίας συχνότητας ανάγνωσης στο διαδίκτυο στις ξένες γλώσσες

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
πάντα	3 (27,3%)	3 (33,3%)	0 (0%)	6 (30%)
πολύ συχνά	3 (27,3%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (15%)
συχνά	4 (36,4%)	1 (11,1%)	0 (0%)	5 (25%)
μερικές φορές	1 (9,1%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (5%)
σπάνια	0 (0%)	5 (55,6%)	0 (0%)	5 (25%)
ΣΥΝΟΛΟ	11	9	0	20

Πίνακας 22: Κατανομή εβδομαδιαίας συχνότητας γραφής σε χειρόγραφο και ηλεκτρονικό λόγο στα ελληνικά

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Χειρόγρ αφο λόγο	Ηλεκτρονικός λόγος	Χειρόγρα φο λόγο	Ηλεκτρονικός λόγος	Χειρόγρα φο λόγο	Ηλεκτρονικ ός λόγος
πάντα	5 (25%)	9 (45%)	6 (30%)	8 (44,4%)	0 (0%)	0 (0%)
πολύ συχνά	6 (30%)	5 (25%)	7 (35%)	2 (11,1%)	4 (22,2%)	1 (25%)
συχνά	6 (30%)	6 (30%)	1 (5%)	7 (38,9%)	6 (33,3%)	0 (0%)
μερικέ ς φορές	2 (10%)	0 (0%)	3 (15%)	0 (0%)	3 (16,7%)	0 (0%)
σπάνι α	1 (5%)	0 (0%)	3 (15%)	1 (25%)	5 (27,8%)	3 (75%)
Σύνολ ο	20	20	20	18	18	4

Πίνακας 23: Ξένες γλώσσες για γραφή

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ
Αγγλικά	11 (73,3%)	4 (26,7%)	0 (0%)	15
Γερμανικά	1 (8,3%)	3 (75%)	0 (0%)	4
Γαλλικά	1 (8,3%)	0 (0%)	0 (0%)	1
ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ	12	4	0	16

Πίνακας 24: Κατανομή συχνότητας γραφής σε χειρόγραφο και ηλεκτρονικό γραπτό λόγο σε ξένες γλώσσες

	ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
	Χειρόγραφο λόγο	Ηλεκτρονικός λόγος	Χειρόγραφο λόγο	Ηλεκτρονικός λόγος	Χειρόγραφο λόγο	Ηλεκτρονικός λόγος
Πάντα	0 (0%)	2 (12,5%)	1 (20%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)
πολύ συχνά	0 (0%)	2 (18,2%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Συχνά	1 (10%)	1 (9,1%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
μερικές φορές	4 (40%)	5 (45,5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Σπάνια	5 (50%)	1 (9,1%)	4 (80%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)
Σύνολο	10	11	5	5	0	0

Πίνακας 25: Αιτία σημαντικότητας ή μη ιδιώματος

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Επαφή με παράδοση και τόπο καταγωγής	15 (75%)	10 (55,6%)	4 (21%)	29 (51%)
Γλωσσικοί λόγοι	2 (10%)	4 (22,2%)	9 (47,5%)	15 (26,3%)
Συναισθηματικοί λόγοι	2 (10%)	4 (22,2%)	2 (10,5%)	8 (14%)
Αισθητικοί λόγοι	1 (5%)	0 (0%)	4 (21%)	5 (8,7%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	18	19	57

Πίνακας 26: Λόγοι εκμάθησης ιδιώματος από τους νέους/παιδιά και εγγόνια

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Επαφή με παράδοση και τόπο καταγωγής	11 (55%)	12 (70,6%)	4 (21%)	27 (48,2%)
Γλωσσικοί λόγοι	5 (25%)	2 (11,8%)	2 (10,5%)	9 (16,1%)
Συναισθηματικοί λόγοι	4 (20%)	3 (17,6%)	13 (68,5%)	20 (37,7%)
ΣΥΝΟΛΟ	20	17	19	56

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Στον πίνακα (1) παρατίθενται τα αποτελέσματα των απαντήσεων ανά ομάδα για τις καταφατικές αποδεκτές δομές.

Πίνακας 1: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αποδεκτές καταφατικές δομές

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	90,01%	86,67%	92,51%
Λάθος	6,25%	9,58%	2,08%
Δεν είμαι σίγουρος/η	3,74%	3,75%	5,41%

Όπως βλέπουμε στον παραπάνω πίνακα στις καταφατικές αποδεκτές προτάσεις έχει πιο ακριβείς απαντήσεις η Ομάδα Γ, ενώ τις λιγότερο ακριβείς η ομάδα Β (Ομάδα Γ: 92,51% > Ομάδα Α: 90,01% > Ομάδα Β: 86,67%). Αναφορικά με τη κατηγορία «δεν είμαι σίγουρος/η» τα ποσοστά μεταξύ των ομάδων δεν είναι συγκρίσιμα. Σύμφωνα με το στατιστικό κριτήριο Kruskal-Wallis Test δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων ($p: .142$).

Στον πίνακα (2) παρουσιάζονται τα ποσοστά απαντήσεων για τις αρνητικές αποδεκτές δομές.

Πίνακας 2: Απαντήσεις ανά ομάδα στις αρνητικές αποδεκτές δομές

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	89,17%	90,42%	93,76%
Λάθος	5,83%	6,25%	1,25%
Δεν είμαι σίγουρος/η	5,00%	3,33%	4,99%

Παρατηρείται ότι τα υψηλότερα σκορ ακρίβειας για τις αποδεκτές αρνητικές δομές εντοπίζονται στην ομάδα Β και ομάδα Γ με την τελευταία να φέρει το υψηλότερο ποσοστό (Ομάδα Γ: 93,76% > Ομάδα Β: 89,17% > Ομάδα Α: 89,17%). Σχετικά με τη κατηγορία «δεν είμαι σίγουρος/η» τα ποσοστά μεταξύ των ομάδων δεν είναι συγκρίσιμα. Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων σύμφωνα με το Kruskal-Wallis test ($p: .413$).

Συγκεκριμένα, στον πίνακα (3) παρουσιάζονται οι απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα για τις αποδεκτές ερωτηματικές προτάσεις.

Πίνακας 3: Απαντήσεις ανά ομάδα στις ερωτηματικές αποδεκτές δομές

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ			
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
Σωστό	89,18%	89,18%	95,43%
Λάθος	5,83%	7,50%	2,08%
Δεν είμαι σίγουρος/η	4,99%	3,32%	2,49%

Παρατηρείται ότι οι ομάδες Α και Β έχουν όμοιο σκορ ακρίβειας (Ομάδα Α: 89,18% και Ομάδα Β: 89,18%) για τις αποδεκτές ερωτηματικές δομές αλλά χαμηλότερο από αυτό της ομάδας Γ (95,3%). Η ομάδα Α έχει το υψηλότερο σκορ απαντήσεων ως προς το ότι δεν είναι βέβαιη για την ακρίβεια της αποδεκτότητας των δομών αυτών (Ομάδα Α: 4,99% > Ομάδα Β: 3,32% > Ομάδα Γ: 2,49%). Σύμφωνα με το μη-παραμετρικό τεστ στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων δεν παρατηρήθηκαν (p : .180).